

Sobota v Kristu

Dale Ratzlaff

Překlad: Pavel Škoda
2012
www.biblickestudie.cz

4. revidované vydání

LAM Publications, LLC
2010

www.LifeAssuranceMinistries.com
www.ratzlaf.com

Obsah

Předmluva.....	3
1. kapitola: Otázky týkající se soboty	4
2. kapitola: Sedmý den v Genesis	7
3. kapitola: Smlouva s Abrahamem	11
4. kapitola: Stará smlouva.....	16
5. kapitola: Stíny Krista	30
6. kapitola: Nová smlouva	42
7. kapitola: Ježíš a rituální zákon	49
8. kapitola: Ježíš a morální zákony staré smlouvy	53
9. kapitola: Sobota milostivého léta	55
10. kapitola: Pán soboty.....	62
11. kapitola: Sobotní konflikty	68
12. kapitola: Paradox sobotního zákona	75
13. kapitola: Sobota ve Skutcích.....	81
14. Kapitola: Sobota v listech sborům.....	85
15. kapitola: Novozákonní dokumenty a znamení	100
16. kapitola: Lepší smlouva	106
17. kapitola: Lepší zákon	110
18. kapitola: Ježíš, naplnění zákona	125
19. kapitola: Odpočinek, který zůstává	132
20. kapitola: Spravedlnost nad rámeček zákona	139
21. kapitola: Život v Duchu.....	143
22. kapitola: První den týdne	150
23. kapitola: Naplnění soboty v Kristu.....	158
24. kapitola: Sobotní argumenty	167
25. kapitola: Sobota a adventisté sedmého dne	177
26. kapitola: Shromáždění a odpočinek.....	188
27. kapitola: Test pravdy.....	194
Dodatek: Odkazuje list Koloským na soboty?	200

Předmluva

Vedl jsem skupinu týdenního studia Bible a v průběhu tohoto studia se před námi vynořily otázky týkající se soboty. Bylo to v době, kdy jsme došli do té nejlepší pozice začít skutečné studium tohoto předmětu. Většina z nás jsme byli bývalí adventisté sedmého dne, ale stále jsme se scházeli k bohoslužbě v sobotu. Církev adventistů jsme opustili již přibližně před dvěma lety, a proto jsme nyní dostatečně vzdáleni od adventismu, a nebyli tak svázáni jeho teologickým paradigmatem. Přesto jsme dosud neměli žádnou touhu změnit den bohoslužeb. Toto studium se nakonec ukázalo být jedním z nejpřínosnějších, jaké většina z nás do té doby absolvovala, protože se jednalo o skutečné studium, při kterém jsme "objevovali". Přitom našim záměrem nebylo cokoli prokázat, dokázat či vyvrátit.

Po dobu cca sedmi měsíců jsme týden co týden s modlitbou studovali téma soboty. I když základem pro naše studium bylo samozřejmě především Písmo, studovali jsme také knihy *From Sabbath to Sunday* a *Divine Rest for Human Restlessness* od Samuela Bacchiocchiho, který byl považován za předního specialistu CASD na toto téma, *Forgotten Day* od Desmonda Forda, některé články od Roberta Brinsmeada a soubor studií *From Sabbath to Lord's Day* ed. D. A. Carsonem. Tyto práce a také několik dalších na téma soboty, jako například série audio záznamů přednášek Nordona Wingerera, tvořily základ našeho samostatného výzkumu. Proto otevřeně přiznávám, že mnoho vzhledů prezentovaných v této knize je odvozeno od myšlenek těchto autorů.

Osobně jsem pak dále pokračoval ve studiu otázky soboty, smluv a evangelia a nakonec jsem v r. 1990 publikoval první vydání této knihy pod názvem *Sabbath in Crisis* (Sobota v krizi). Práce byla v r. 1995 revidována a vyšla v tisku podruhé. Znovu byla editována a rozšířena v r. 2003 a přejmenována na *Sabbath in Christ* (Sobota v Kristu). Od tohoto posledního vydání se objevila práce Ron du Preeze *Judging the Sabbath: Discovering what can't be found in Colossians 2:16*, kde se snaží prokázat, že "soboty" zmíněné v Kol 2,16 odkazují na ceremoniální soboty, a nikoli na soboty sedmého dne. Jeho studie je založena na jemných nuancích hebrejského jazyka a získala podporu řady teologů CASD. Průměrný čtenář, který není zběhlý v hebrejštině, bude pravděpodobně po jejím přečtení tvrdit, že se jedná o "důkaz toho, že adventisté měli celá ta dlouhá léta pravdu". Du Preezovy závěry se však bortí tváří v tvář kritice obrovské většiny teologů a komentátorů Písma. Z důvodu lepšího porozumění této problematice jsem se rozhodl na závěr knihy zařadit, s autorovým svolením, studii Jerry Gladsona, Ph.D., teologa zaměřeného na Starý zákon, ve které kriticky přezkoumává du Preezovu publikaci.

Rád bych zde poděkoval Dr. Richardu Fredericksovi, bývalému kazateli CASD a teologovi, nyní hlavnímu pastorevi rostoucí církve Damascus Road Community. Pastor Fredericks je autorem série přednášek na téma soboty nazvaných "Sobota v Kristu". Když jsem si jeho audio přednášky poslechl,¹ uvědomili jsme si oba, já i Dr. Fredericks, že tento název odráží nejen náplň jeho přednášek, ale také obsah mé knihy, a proto mi laskavě dal svolení použít tento název i pro tuto moji knihu.

Rozhodl jsem se v textu citovat plné znění většiny biblických odkazů. Avšak kdykoli se tento přístup zdá být příliš nepřehledný, sumarizuji vždy pro přehlednost a případné další studium klíčové koncepty a seznam použitých odkazů. Místy zdůrazňuji některé výrazy či fráze *kurzívou*. Vložené citace vždy uzavírám do uvozovek. Všechny biblické odkazy jsou převzaty z *The New American Standard Bible*², pokud není uvedeno jinak.

Na konci každé kapitoly sumarizuji to, co považuji za klíčové důsledky vyplývající ze studia v dané kapitole.

Je mojí nejupřímnější modlitbou, abys ty, vážený čtenáři, byl při svém studiu veden k užšímu vztahu k našemu vzkríšenému Pánu, došel hlubšího porozumění Kristova evangelia a zakusil v plnosti jeho skutečný odpočinek, který nám dává, a skutečné vykoupení; abys přijal Krista jako svého ručitele smlouvy a učinil ho středem svého radostného uctívání.

Dale Ratzlaff
Peoria, Arizona
Srpen, 2010

¹ Získat lze na www.damascus.com.

² V tomto překladu je citováno z ČEP, pouze v některých případech je použit ČSP (Český studijní překlad) (pozn. překl.)

1. kapitola: Otázky týkající se soboty

Znovu a znovu se v průběhu historie křesťanské církve objevovaly diskuze a spory ohledně významu soboty. Víra týkající se soboty má mnoho tváří. Zdá se, že existuje tolik interpretací soboty, kolik je odstínů šedi.

Ačkoli se to tedy bude jevit jako velké zjednodušení, lze říci, že názory týkající se soboty lze rozdělit do tří hlavních kategorií. Za prvé jsou zde ti, kteří věří, že neděle zaujala v Novém zákoně místo soboty. Často neděli označují jako Den Páně a vidí ji jako den speciálně vyhrazený pro bohoslužbu. Zastánci tohoto pohledu nemají žádný problém s použitím výroku "Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý" (Ex 20,8), když chtějí jiné křesťany pokárat za to, že nedodržují den odpočinku či Den Páně. Liší se však, často i velmi výrazně, v názorech na to, jak by zachovávání dne odpočinku mělo probíhat. Někteří odmítají v neděli pracovat a snaží se zachovávat alespoň některé z biblických pravidel, která se týkají soboty.³ O této skupině budeme říkat, že se drží konceptu *Přenesení/Modifikace*. *Přenesení* proto, že sobotu sedmého dne přenesli na neděli; *Modifikace* proto, že modifikovali (upravili) pravidla pro zachovávání soboty.

Druhý koncept porozumění soboty nazveme *Reforma/Pokračování*. *Reforma* proto, že se zde vnímá potřeba obnovení soboty sedmého dne ze čtvrtého přikázání; *Pokračování* proto, že sobota sedmého dne má pokračovat i v nové smlouvě, a dokonce i poté v nově vytvořeném světě. Do této skupiny patří ti, kteří věří, že sobota je pravým biblickým dnem odpočinku a pokračují v bohoslužbách tento sedmý den. I v této skupině se setkáváme se značnou šíří rozdílných porozumění. Někteří vidí sedmý den jako jediný správný pro bohoslužbu, ale nevidí již žádný důvod pro to, aby o tom přesvědčovali jiná křesťanská společenství.⁴ Na druhém konci spektra pak stojí ti, kteří jednak zachovávají sobotu sedmého dne, a jednak učí, že se sobota stane závěrečnou zkouškou věrnosti Bohu pro všechny křesťany žijící v posledních dnech před druhým příchodem Krista.⁵ Tato skupina věří, že ti, kdo se budou v posledních dnech scházet k bohoslužbě v neděli, obdrží znamení šelmy⁶ a zakusí tomu odpovídající Boží hněv, který je popsán těmito slovy:

Za nimi letěl třetí anděl a volal mocným hlasem: "Kdo kleká před šelmou a před její sochou, kdo přijímá její cejch na čelo či na ruku, bude pít víno Božího rozhorlení, které Bůh nalévá neřaděné do číše svého hněvu; a bude mučen ohněm a sírou před svatými anděly a před Beránkem. (Zj 14,9-10)

Třetí koncept týkající se porozumění sobotě nazveme *Naplnění/Transformace*. *Naplnění* proto, že v Kristu vidí naplnění odpočinku, který ve Starém zákoně přinášela sobota sedmého dne; *Transformace* proto, že týdenní sobotní odpočinek čtvrtého přikázání byl transformován (přeměněn) do odpočinku milosti nabízeném v nové smlouvě Kristovým evangeliem. Na tento koncept budeme také odkazovat jako na "sobotu v Kristu". Ti, kteří zastávají tento třetí pohled, jsou křesťané, kteří věří, že sobota jako zvláštní den již neexistuje. Věřící, že je důležité scházet se v určený čas ke křesťanské bohoslužbě, ale to, v který den se tato bohoslužba koná, není důležité. Obvykle se však schází v neděli, kterou nazývají Dnem Páně, ale nevnímají tento den jako svatý a hodný úcty, jako to činí zastánci vůči sobotě. Vidí starozákonní sobotu, a také všechny ostatní starozákonní ceremoniální příkazy, jako stín Krista, který teprve přinesl skutečný odpočinek pro duši člověka.

Na základě uvedených přístupů tedy ihned můžeme rozpoznat potřebu správného biblického porozumění v této otázce. Pokud bude zachovávání soboty skutečně závěrečnou zkouškou v posledních dnech před Kristovým příchodem, pak bychom si měli být jisti, že sobotu pečlivě zachováváme. Zajisté nikdo z nás netouží zakusit Boží hněv. Pokud bychom tedy měli sobotu zachovávat, měli bychom si být také naprosto jisti, o který den se jedná. Pokud však je zachovávání sobotního dne, či zachovávání samo o sobě nedůležité, pak bychom měli mít v ruce důvěryhodné biblické důkazy, které tuto naši pozici podporují. Pak

3 "Sobota [v odkazu na neděli] by měla být svěcena svatým odpočinkem po celý den, a to dokonce od takových činností i relaxací, které jsou dovoleny v jiné dny; a veškerý čas by měl být věnován veřejnému a soukromému cvičení se ve zbožnosti s výjimkou činností, které se jeví jako nezbytné či se jedná o skutky milosrdenství." Odpověď z čl. 60 z Krátkého westminsterského katechismu, jak je citován v D. A. Carson, *From Sabbath to Lord's Day*, (Zondervan, Grand Rapids, MI, 1982), pp. 326. 338

4 Na základě mých osobních rozhovorů s pastory *Seventh-Day Church od God*.

5 Toto je původní učení Církve adventistů sedmého dne.

6 "Znamení" či "pečet" Boží je zjevena v zachovávání soboty sedmého dne, Božího památníku stvoření. 'Hospodin řekl Mojžíšovi: "Promluv k Izraelcům: Dbejte na mé dny odpočinku; to je znamení mezi mnou a vámi pro všechna vaše pokolení, abyste věděli, že já Hospodin vás posvěcuji.'" (Ex 31,12-13) Zde je sobota zřetelně označena jako znamení mezi Bohem a jeho lidem. Znamení šelmy je přesným opakem - zachováním prvního dne týdne. Toto znamení rozlišuje mezi těmi, kdo uznají nadřazenost papežské autority, a mezi těmi, kteří rozpoznají autoritu Boží." Ellen G. Whiteová, *Testimonies to the Church*, Vol. 8, p. 117. Poznámka autora: E. G. Whiteová je považována adventisty sedmého dne za osobu, v níž se projevil pravý dar proctví. Je vnímána jako Boží posel [messenger of God] a "...její spisy jsou pokračujícím a autoritativním zdrojem pravdy..." Základní věroučné body adventistů sedmého dne, čl. 18, "Dar proctví".

bychom měli, pokud takové důkazy existují, zaměřit svoji pozornost na Kristovo evangelium.

Proč důkladně studovat otázku soboty?

Nikdy není na škodu studovat základy naší víry. Víra musí být vždy postavena na základu tvořeném důkazy, jinak se jedná o víru bláznů. Pokud je tento základ důvěryhodný, jakékoli důkladné studium může pouze upevnit naši víru. Pokud se však stane, že po důkladném zkoumání biblických důkazů shledáme, že stavební materiál naší víry spočívá pouze na vlhké zemi a písku a nikoli na pevných základech, pak by se něco mělo rychle udělat dřív, než přijde povodeň posledních dní a smete celou naši duchovní stavbu.

Proč nezachovávat čtvrté přikázání?

I když nezastáváme názor, že hlavní proud křesťanství měl vždy pravdu ve všech teologických aspektech, je nicméně skutečností, že velmi mnoho upřímných křesťanů v průběhu dějin nezachovávalo sobotu sedmého dne, a to by nás mělo vést k tomu, abychom prozkoumali jejich biblické důvody, proč tak nečinili. Na druhé straně, většina křesťanů akceptuje, věří a učí, že Desatero přikázání je závazné i pro křesťany, a přesto nezachovávají čtvrté přikázání. Proč?

Je sobota morální, či rituální?

Směr nazvaný *Reforma/Pokračování* argumentuje, že sobota je morálním zákonem, a proto by jí měla být přikládána stejná váha jako všem ostatním morálním zákonům. Poukazují na to, že sobota se nachází v samém srdci Desatera, a proto má stejný či dokonce svrchovaný význam. Ti, kteří zastávají směr nazvaný "Sobota v Kristu", věří, že sobota je rituálním zákonem, který ukazuje na Krista. Pokud je tento pohled správný, proč se potom sobota nachází v samém srdci Desatera přikázání obklopena morálními zákony?

Jaký měl Ježíš vztah k Mojžíšovu zákonu?

Zachovával Ježíš literu biblického zákona? Zachovával vždy sobotu? A pokud ne, může potom být naším Spasitelem, když nezachoval celý zákon? Pokud ale dokonale zachovával sobotu, je potom zachovávání soboty částí spravedlnosti, která je připočtena křesťanům, kteří věří v Krista? Pokud ano, mělo by být zachovávání soboty součástí posvěceného života křesťana? Existoval nějaký rozdíl ve způsobu, jakým Ježíš přistupoval k morálním zákonům Mojžíšova kodexu a jak přistupoval k rituálním zákonům? Pokud rozdíl existuje, jaké světlo to vrhá na naše studium soboty?

Jak by měl člověk zachovávat sobotu?

Pokud hodláme zachovávat sobotu, ať již sedmý či první den, *jak* bychom ji měli zachovávat? Měli bychom ji zachovávat podle vodítek, která nám poskytuje Starý zákon? Pokud ano, pak by většina z nás byla odsouzena - a někteří by dodali, že právem. Pokud je zachovávání soboty odvozeno z Nového zákona, nacházíme jen několik, pokud vůbec nějakých, vodítek, jak se v sobotu chovat. Jsme na správné cestě, když bereme Ježíše jako svůj příklad a vodítko pro zachovávání soboty, když napodobování jiných Kristových činů je v Novém zákoně odsouzeno? Například Ježíš byl narozen "pod zákonem" (Ga 4,4), byl obřezán, jak je zákonem předepsáno (Lk 2,21), a přesto Pavel říká, "Dáváte-li se obřezat, Kristus vám nic neprospěje." (Ga 5,2) Jako Žid se Kristus účastnil mnoha dalších náboženských rituálů a oslav staré smlouvy. Jaké vodítko bychom měli použít, pokud chceme učinit Kristův příklad normativním pro náš křesťanský život?

Podporuje sobota srozumitelnost evangelia?

Někteří křesťané věří, že ti, kdo zachovávají sobotu, dovolují, aby zastínila svým významem Kristovo evangelium. Na druhé straně zastánci soboty obviňují ty, kdo ji nezachovávají, z opomíjení důležité části křesťanova povinnosti, která je určena pro posílení pravé zbožnosti, a vidí sobotu jako nástroj k lepšímu porozumění evangeliu. Kde je pravda?

Z hledání definitivních odpovědí na tyto a další otázky se formovalo mé studium soboty a na jeho základě vznikla tato kniha.

Přístup

Jak bychom ke studiu soboty měli přistupovat? Většina z nás k tomuto studiu přistupuje přinejmenším s nějakým předchozím předporozuměním a předsudky. Abychom byli schopni důkladného, objektivního studia, bude nutná jistá míra disciplíny, odevzdanosti a ano, dokonce i přijetí rizika.

Největším nebezpečím, které může zakrýt pravdu, bývá často vysoce rozvinutý a dobře organizovaný systém věrouky. Stačí letmý pohled do historie, abychom viděli, jak k podobným věcem docházelo znovu a znovu. Kristus řekl svým učedníkům o své blížící se smrti, ale oni nebyli schopni jeho slova přijmout, protože to nezapadalo do jejich teologického, či spíše bychom měli říci politického, rámce.

Koperník učil, že Slunce a nikoli Země je centrem sluneční soustavy. Tento koncept však nebyl přijat hned, protože nezapadal do schváleného učení tehdejší doby.

Galileo se setkal se stejným odporem ke svým objevům pravdy. Byl schopen demonstrovat své objevy pozorovatelnými důkazy, avšak když se o to pokusil, většinou pouze rozzuřil ty, kterým věc demonstroval. Pro člověka, který žil v době Koperníka a Galilea, to znamenalo, že se mu zřítil celý systém víry. Mnoho náboženských vůdců cítilo, že je emocionálně snadnější zůstat u oficiálního učení své doby, a to i přes to, že toto učení přinášelo jisté problémy, než uznat nové důkazy, které ohrožovaly jejich světónázor.

I nám přináší myšlenka, že náš systém víry může být chybný, značnou nejistotu. Lidé často dokázali urazit dlouhý kus cesty, aby obhájili neobhajtelné, a aby bezpečně uchovali to, co pokládají za "pravdu".

Ti, kteří hledají pravdu, musí mít jistou úctu k důkazům. O Berojenských je napsáno:

... byli přístupnější... Přijali evangelium s velikou dychtivostí a každý den zkoumali v Písmu, zdali je to tak... (Sk 17,11)

Ten, kdo čestně studuje nějaké učení, musí vážně posuzovat důkazy, které se nehodí do jeho systému věrouky. Musí být ochoten, pokud je to nezbytné, pokorně odložit svůj teologický systém a vytvořit si jiný, který je v souladu s biblickými důkazy. To nebývá snadný úkol. Pokud je však doveden až do konce, přináší velkou míru důvěry a pokoje.

Ryzí pravda se nemusí bát důkladného zkoumání. Proto, když započneme s naším studiem, mějme nepochybnou úctu k důkazům, zvažujme vážně vše, co nezapadá do našeho pojetí "pravdy" a pokorně usilujme hledat porozumění toho, co Bible učí o sobotě a co to znamená pro následovníky Krista.

2. kapitola: Sedmý den v Genesis

Tak byla dokončena nebesa i země se všemi svými zástupy. Sedmého dne dokončil Bůh své dílo, které konal; sedmého dne přestal konat veškeré své dílo. A Bůh požehnal a posvětil sedmý den, neboť v něm přestal konat veškeré své stvořitelské dílo. (Gn 2,1-3)

Naším cílem zde na počátku našeho studia bude, v souladu s tím, co již bylo řečeno v předchozí kapitole, především nashromáždit co nejvíce relevantních faktů: ty zřejmé, ale také ty méně viditelné. A poté na základě těchto faktů načrtnout možnou interpretaci, ale dělat co nejméně závěrů.

Studium úvodních veršů této kapitoly nás vede k následujícím faktům: "Dílo" stvoření bylo dokončeno šestý den. Bůh odpočinul - ve skutečnosti "ustal" - sedmý den. Bůh "požehnal" sedmý den. Bůh "posvětil" sedmý den. Bůh posvětil sedmý den, protože ustal od veškeré práce, kterou měl se stvořením.

Když se díváme na záznam o stvoření v první kapitole Genesis, vynoří se méně zřejmý fakt. Povšimněme si opakujícího se vzorce. Poté, co Bůh první den stvořil den a noc, čteme: "A byl večer a bylo, jitra den první" (Gn 1,5). A poté co Bůh oddělil vody, aby vytvořil oblohu, opět: "A byl večer a bylo jitra, den druhý" (Gn 1,8). Tento vzorec se opakuje během všech šesti stvořitelských dnů (viz Gn 1,13.19.23.31). Avšak když se podíváme na konec sedmého dne, tuto frázi zde nenajdeme. Očekávali bychom, že zde bude napsáno "A byl večer a bylo jitra, den sedmý", ale nic takového zde není.

Průzkum literárního vzorce záznamu o stvoření ukazuje, jak pečlivě byl celý text sepsán. Povšimněte si v uvedené tabulce, že první tři dny stvoření korespondují se zbývajících třemi. Je možné, vzhledem k takto promyšleně utvořené konstrukci, aby chybějící fráze "A byl večer a bylo jitra, den sedmý" byl záměr a nikoli omyl?

Literární vzorec zprávy o stvoření

Světlo	Slunce, měsíc a hvězdy
Večer a jitra	Večer a jitra
Bůh viděl, že je to dobré	Bůh viděl, že je to dobré
den první	den čtvrtý
Voda a nebe	Ryby a ptáci
Večer a jitra	Večer a jitra
Bůh viděl, že je to dobré	Bůh viděl, že je to dobré
den druhý	den pátý
Souš	Zvířata a člověk
Večer a jitra	Večer a jitra
Bůh viděl, že je to dobré	Bůh viděl, že všechno, co učinil, je velmi dobré
den třetí	den šestý

Tak byla dokončena nebesa i země (na konci 6. dne)

Bůh odpočinul - "ustal" - sedmý den,
Bůh požehnal sedmý den,
Bůh posvětil sedmý den,
žádné "A byl večer a bylo jitra den sedmý".

Nikde zde nenacházíme výraz "sobota". Je zde pouze použito sloveso pro odpočinek či "ustání". Není zde řečeno nic o odpočívání *člověka*; ve skutečnosti vlastně člověk ve spojení s odpočinkem sedmého stvořitelského dne není vůbec zmíněn.

Jak vypadal Boží "odpočinek"?

Nyní, když tedy před sebou máme fakta z Písma, můžeme zjistit, co charakterizuje Boží "odpočinek". Byl Bůh na konci stvořitelského týdne fyzicky unaven či mentálně "vyčerpán"? Ex 31,17 říká: "...sedmého dne odpočinul a oddechl si." Žalmista píše "Nedříme a nespí ten, jenž chrání Izraele." (Ž 121,4), což ukazuje na to, že Bůh není fyzicky vyčerpán a nepotřebuje odpočinek jako my lidé po celodenní práci. Proto se jeho odpočinek sedmý den stvoření mnohem pravděpodobněji vztahuje k jeho *radosti a potěšení nad dokončeným* stvořením. "Ustoupil o krok zpět", aby viděl svět v celé jeho původní kráse, která je dosvědčena slovy "velmi dobré".

Co by mohlo být pro Boha více osvěžující a uklidňující než obcenství s jeho "velmi dobrým" stvořením? Jaké nádherné vize nám přicházejí na mysl, když uvažujeme o tom, jaké to muselo být před tím, než plevel, rozklad a smrt ukázaly svoji ošklivost! Modré nebe, křišťálově čistá voda, bílý písek, pestrobarevné květiny a majestátné stromy utvářely scénérii, v níž si ptáci a zvířata hrála beze strachu a Bůh se touto nádhernou zahradou procházel a těšil se ze svého díla.

Jednou z charakteristik tohoto dokonalého světa bylo, že Bůh zdarma poskytl vše potřebné pro úplné štěstí Adama a Evy. Adam s Evou nemuseli nic řešit ani dělat; směli se těšit z Božího milostivého zaopatření a společenství se svým Stvořitelem.

Ze záznamu v knize Genesis nemůžeme zjistit, jako dlouho to trvalo, než Adam s Evou zhřešili. Jednou věcí si však můžeme být jistí: bylo to až po skončení sedmého dne. Tento den je v Písmu zaznamenán jako *den*, kdy bylo ve vztahu k Bohu vše v pořádku. Svět se třpytil osvěžen tropickým ránem a Adam s Evou měli otevřené společenství se svým Tvůrcem. Hřích a jeho důsledky byly něčím zcela neznámým.

Odpočinek, který neměl mít konec

Nyní se dostáváme k důležité otázce. Zamýšlel Bůh na konci sedmého dne ukončit tuto radost z dokončeného stvoření? Podle záznamu v Genesis byla "dokončena nebesa i země" šestý den (Gn 2,1). Boží stvořitelské dílo bylo dokončeno. Adam s Evou dosud nezhrěšili, a proto otevřené společenství lidí s Bohem, které charakterizoval tento první sedmý den, pokračovalo. Můžeme proto uzavřít, že *podmínky* a *charakteristiky* prvního sedmého dne byly zamýšleny od Boha jako *trvalé*, a pokud by nedošlo k hříchu Adama a Evy, pokračovaly by i po všechny další dny. Nebylo Božím plánem či záměrem, aby toto otevřené osobní společenství s člověkem bylo přerušeno. Nebylo Jeho záměrem, aby byla země prokletá. Tato dokonalost v Ráji byla přerušena teprve tehdy, když na scénu vstoupil hřích. "Jsou to právě vaše nepravosti, co vás odděluje od vašeho Boha" (Iz 59,2). Tím, že Bůh stvořil Adama a Evu s možností volby, dopustil zároveň také možnost hříchu. Jisté však je, že nebylo jeho záměrem, aby začal existovat hřích.

Mohlo by toto být důvodem, proč záznam v Genesis neobsahuje frázi "A byl večer a bylo jitro den sedmý"? To samozřejmě nepopírá, že by sedmý den neměl večer a jitro, a také to nepopírá existenci dalšího dne, který pak následoval. Nicméně *podstata* sedmého dne stvoření a *podmínky*, které v tento den existovaly, byly zamýšleny jako *trvalé*.

Posvěcený den

Co je myšleno slovy "Bůh posvětil sedmý den", která čteme v Genesis? Základní význam výrazu "posvětil" je "oddělil jako svatý". Z tohoto pohledu tedy Bůh oddělil sedmý den od předchozích šesti ke zvláštnímu účelu. "Bůh sedmý den požehnal a posvětil jej, *neboť* v něm *Bůh* odpočinul..." (Gn 2,3 B21). Tento den byl tedy oddělen od šesti předchozích proto, že se jednalo o první den po dokončení celého stvoření. Byl to pro Boha čas k oslavě a radosti z díla Jeho rukou. Byl to čas ke společenství a přátelství mezi Stvořitelem a stvořeným životem. Podmínky tohoto dne byly opravdu posvěceny a požehnány.

Říká se nám zde, že Boží odpočinek je svatý, oddělený pro jistý účel. Je však třeba, abychom si dali pozor a nevnášeli do textu o stvoření více, než je zde řečeno. Koncept odpočinku je téma, které se bude postupně

rozvítet v celém Písmu. Uvidíme, že tento "stvořitelický odpočinek" bude brzy ztracen, a proto bude následně symbolizován a nakonec obnoven.

Konec odpočinku v Ráji

Ačkoli záznam v Genesis neříká nic o odpočinku lidí, mnozí předpokládají, a pravděpodobně správně, že Adam s Evou vešli v první sedmý den do "Božího odpočinutí". Tento "odpočinek" pro ně neznamenal, pokud víme, ustání v práci či činnosti, a to ze dvou důvodů: za prvé, sedmý den stvoření byl pro Adama s Evou *prvním* celým dnem jejich života! Mohli bychom téměř říci, že to byl jejich "první den týdne". Za druhé, práce byla součástí kletby hříchu. Je pravdou, že později dostali instrukce, aby zahradu obdělávali a střežili (Gn 2,15), avšak před kletbou to nelze považovat za ponižující práci. To, co si nyní myslíme o práci, před příchodem hříchu neexistovalo.

Ženě řekl: "Velice rozmnožím tvé trápení i bolesti těhotenství, syny budeš rodit v utrpení, budeš dychtit po svém muži, ale on nad tebou bude vládnout." Adamovi řekl: "Uposlechl jsi hlasu své ženy a jedl jsi ze stromu, z něhož jsem ti zakázal jíst. Kvůli tobě nechť je země prokleta; po celý svůj život z ní budeš jíst v trápení. Vydá ti jenom trní a hloží a budeš jíst polní byliny." (Gn 3,16-18)

Hřích přivedl stvořitelický "odpočinek" ke konci. Ženy se nyní musí "lopotit" při porodu a muži musí "dřít" po všechny dny svého života. Nejen tedy že po příchodu hříchu Adam s Evou museli začít pracovat, ale v jistém smyslu můžeme říci, že Bůh začal pracovat také.

Počátek nové práce

Záznam v knize Genesis nezmiňuje ukončení Božího odpočinku, který začal sedmého dne stvoření. Ten je zde prezentován spíše jako průběžný stav *vynecháním* fráze "A byl večer a bylo jitro, den sedmý". Nicméně nezmiňuje se zde nová práce, kterou Bůh započal ihned poté, co Adam s Evou zhřešili. Čteme zde, že "Bůh udělal Adamovi a jeho ženě kožené suknice a přioděl je." (Gn 3,21) Tato událost byla začátkem činnosti, která bude pokračovat celá staletí, dokud nebude plně odhalen její skutečný význam ve smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Smrt tohoto prvního beránka (předpokládáme, že to byl beránek), i přesto, že v textu Genesis není explicitně zmíněna, byla semínkem velké pravdy, které v průběhu následujících staletí vyroste ve velký a rozložitý strom spravedlnosti z víry. Ukazuje tak dopředu na Kristův zástupný život a smrt za celé padlé lidstvo. Nahý Adam s Evou byli oblečeni do oděvu vyrobeného z kůže zabitého zástupce. O tisíciletí později zapsal to samé Pavel těmito slovy:

Toho, který nepoznal hřích, kvůli nám ztotožnil s hříchem, abychom v něm dosáhli Boží spravedlnosti. (2 Kor 5,21)

Neboť vy všichni, kteří jste byli pokřtěni v Krista, také jste Krista oblékli. (Ga 3,27)

A Ježíš řekl:

Neusilujte o pomíjející pokrm, ale o pokrm zůstávající pro život věčný; ten vám dá Syn člověka, jemuž jeho Otec, Bůh, vtiskl svou pečeť." Řekli mu: "Jak máme jednat, abychom konali skutky Boží?" Ježíš jim odpověděl: "Toto je skutek, který žádá Bůh: abyste věřili v toho, koho on poslal." (J 6,27-29)

Práci, kterou Bůh započal⁷, když člověk zhřešil a byl vyhnán z Ráje, bylo dílo vykoupení. A toto dílo bude pokračovat, dokud nebude člověk znovu uveden v plný a pravý Boží odpočinek.

Žádná zmínka o sobotě před Mojžíšem

Někdo se snaží vidět v záznamu Genesis informaci o tom, že Adam s Evou zachovávali sobotu. Avšak všichni dávní učenci, židovští myslitelé i bibliční teologové jednomyslně souhlasí, že neexistuje žádný

⁷ Tím není popřeno, že vykoupení má své kořeny již před založením světa. Avšak jeho naplňování započalo až poté, co člověk zhřešil.

záznam, o kterém by někdo věděl, který by dokládal zachování nějakého týdenního dne odpočinku, natož soboty, před Mojžíšem.⁸ Kniha Genesis byla napsána Mojžíšem a, jak uvidíme v následujících kapitolách, sobota sedmého dne ustanovená na Sinaji byla připomínkou (typem) odpočinku v Ráji. Máme dobré důkazy pro tvrzení, že až do doby, kdy žil Mojžíš, nebyla sobota *pro lidstvo* požehnána a posvěcena.

Shrnutí

1. Stvoření proběhlo v šesti dnech.
2. Bůh odpočinul sedmého dne.
3. Bůh požehnal sedmý den.
4. Bůh posvětil sedmý den.
5. Důvodem, proč ho Bůh posvětil, bylo, že v tento den odpočinul.
6. Záznam o sedmém dni neobsahuje frázi "A byl večer a bylo jitro, den sedmý" jako předchozích šest dní.
7. Text záznamu o stvoření má pečlivě promyšlenou strukturu.
8. V knize Genesis nikde nenajdeme slovo "sobota", máme pouze slovesný tvar od stejného kořene.
9. V knize Genesis nenacházíme žádný příkaz odpočívat určený lidem.
10. Nenacházíme zde žádnou výslovnou zmínku, která by se týkala odpočinku lidí v sedmý stvořitelický den.
11. Boží "odpočinek" sedmého dne byl se vši pravděpodobností charakterizován Jeho potěšením z nového stvoření a z otevřeného společenství s Adamem a Evou v dokonalém prostředí Ráje, kde nebyl přítomen hřích.
12. Podmínky, které charakterizují Boží "odpočinek", by pravděpodobně pokračovaly i nadále, pokud by člověk nezhřešil.
13. Skutečnost, že je záznam o stvoření tak promyšleně vystavěn, ukazuje, že chybějící fráze "A byl večer a bylo jitro, den sedmý" je záměrem autora.
14. Když člověk zhřešil, byl "odpočinek", který v ráji prožíval, ukončen.
 - a) Ženy od té doby při porodu trpí.
 - b) Muži musí těžce pracovat po celý svůj život.
15. Bůh poté započal naplňovat své dílo vykoupení, jehož plán zde byl již před založením světa.
16. Nemáme žádný důkaz, že by před Mojžíšem kdokoli cokoli věděl o dni odpočinku či ho dokonce přímo zachovával.

⁸ D. M. Canright, *The Lord's Day from Neither Catholics, nor Pagans: an Answer to Seventh-day Adventism on this Subject*.

3. kapitola: Smlouva s Abrahamem

Nezbytnou podmínkou našeho studia soboty bude, abychom nejprve porozuměli dvěma smlouvám. Jedná se o smlouvu s Abrahamem, nazvanou také věčná smlouva, a smlouvu s Izraelem, uzavřenou na Sinaji. Je pravdou, že Bůh uzavřel také smlouvy s Noemem a s Davidem, avšak ty se přímo neváží k našemu studiu sobotního tématu.

Smlouva, kterou Bůh uzavřel s Abrahamem, má pro naše studium velký význam, protože jsou zde kořeny toho, co bude později nazváno novou či věčnou smlouvou. Ježíš mnohokrát odkazoval na Abrahama a také řekl, že Abraham viděl Jeho den.⁹ Abraham je prvním typem pro spravedlnost představenou v nové smlouvě,¹⁰ a proto bychom měli očekávat, že zde nalezneme mnoho semínek pravdy, která později vyrostě v mnohem rozvinutější teologii spasení.

Bůh zakládá vztah

Bůh oslovil Abrahama¹¹ v Uru a řekl mu:

"Učiním tě velkým národem, požehnám tě, velké učiním tvé jméno. Staň se požehnáním! Požehnám těm, kdo žehnají tobě, prokleji ty, kdo ti zlořečí. V tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země."
(Gn 12,2-3)

Vidíme zde několik důležitých věcí: za prvé, Abraham byl požádán, aby odešel do země, kterou nikdy neviděl. Uposlechnout Boha v této věci bylo vyjádřením obrovské víry a důvěry.

Za druhé, Bůh dal Abrahamovi trojnásobné osobní ujištění, že ho učiní velkým národem, požehná mu a jeho jméno učiní velkým a důsledkem bude, že se Abraham stane požehnáním.

Za třetí, Bůh požehná těm, kdo budou žehnat Abrahamovi a prokleje ty, kdo mu budou zlořečit.

Za čtvrté - a zde se jedná o klíčové sdělení - "v tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země".

Abraham uposlechl Boží příkázání. Když však dorazil do Kanaánu, setkal se zde s hladomorem, a proto šel dále do Egypta, aby přežil. V Egyptě pak Bůh použil faraóna, aby Abrahamovi udělil lekci osobní integrity a čestnosti, a nakonec ho poslal zpět do Kanaánu i s dalším majetkem, který od faraóna dostal.

Abraham pak shromáždil své lidi, zachránil Lota před válčícími králi té oblasti a obdržel požehnání od krále Sálemu.

Abraham se bezpochyby obával, že by se tito králové mohli postavit proti němu.

Po těchto událostech se stalo k Abramovi ve vidění slovo Hospodinovo: "Nic se neboj, Abrame, já jsem tvůj štít, tvá přehojná odměna." (Gn 15,1)

Pro Abrahama to muselo být úžasné požehnání. Bůh bude jeho štítem a ochrání ho před obávaným nepřítelem té oblasti. A Bůh mu také znovu řekl, že jeho odměna bude veliká. Abraham, který měl na mysli Boží zaslíbení velkého zástupu potomstva, reagoval na skutečnost, že nemá žádného dědice. Proto Bohu navrhl, že dědicem by mohl být Eliezer, jeho služebník. Bůh však s jeho nápadem nesouhlasil:

Hospodin však prohlásil: "Ten tvým dědicem nebude. Tvým dědicem bude ten, který vzejde z tvého lůna." Vyvedl ho ven a pravil: "Pohleď na nebe a sečti hvězdy, dokážeš-li je spočítat." A dodal: "Tak tomu bude s tvým potomstvem." Abram Hospodinovi uvěřil a on mu to připočetl jako spravedlnost. (Gn 15,4-6)

⁹ J 8,56.

¹⁰ Ř 4,9-25; Ga 3,14-18; Žd 6,13-20.

¹¹ Abraham se původně jmenoval "Abram", avšak v Gn 17,5 je záznam o tom, že mu Bůh jméno změnil. My budeme používat pro přehlednost vždy Abraham, jako tomu je i v Novém zákoně.

Zde máme řečeno něco velmi důležitého, co se můžeme znovu a znovu učit z Božího jednání s Abrahamem. Bůh hledá u člověka plnou víru (víru a důvěru) a když Abraham tuto víru vyjádřil, Bůh mu ji připočetl za spravedlnost. Jak se Bůh postupně snažil rozvinout a upevnit jejich vztah, střetával se Abraham s dalšími "testy" své víry.

Dýmající pec a ohnivá pochodeň

Po tomto incidentu požádal Bůh Abrahama, aby připravil k oběti tříletou krávu, tříletou kozu, tříletého berana, hrdličku a holoubě. Větší zvířata rozpůlil a polovice položil proti sobě. Samozřejmě se ihned slétli dravci, kteří se pro sebe snažili získat čerstvé maso, a Abraham měl až do večera co dělat, aby je udržel v patřičné vzdálenosti. Když pak slunce zapadlo, padly na Abrahama "mráкотy" a obklopila ho děs vzbuzující hluboká tma. A pak k němu promluvil Bůh a sdělil mu předpověď věcí, které přijdou:

Když pak slunce zapadlo a nastala tma tmoucí, hle, objevila se dýmající pec a mezi těmi rozpůlenými kusy prošla ohnivá pochodeň. V ten den uzavřel Hospodin s Abramem smlouvu: "Tvému potomstvu dávám tuto zemi od řeky Egyptské až k řece veliké, řece Eufratu. (Gn 15,17-18)

Co představovala "dýmající pec" a ohnivá pochodeň? Máme jistá vodítka, z nich lze usuzovat, že "dýmající pec" reprezentovala Hospodina, Boha Otce¹² a "ohnivá pochodeň" Božího Syna.¹³ Pokud je uvedený výklad správný, znamená to, že jak Bůh Otec, tak i Boží Syn potvrdili svojí přítomností tuto smlouvu s Abrahamem.

Během tohoto Božího stvrzujícího aktu nedělal Abraham *nic*. Dokonce se zdá, jak naznačuje text, že se v tom okamžiku nacházel v hlubokém spánku. Aktivními činiteli byli tedy pouze Bůh Otec a Bůh Syn v podobě dýmající pece a ohnivé pochodně. Je také důležité si povšimnout, že v popisu tohoto potvrzovacího aktu nemáme žádnou zmínku o krvi. Až se v našem studiu dostaneme k Novému zákonu, budou pro nás tyto skutečnosti velmi důležité.

Bůh, který pomáhá

Protože Abraham nemohl počítat s Eliezerem jako svým dědicem a Sářiny¹⁴ plodné roky již byly u konce¹⁵, rozhodl se uposlechnout Sářiny rady vzít si za ženu Hagar a "postrčit tak věci správným směrem". Z tohoto svazku se pak narodil Izmael. Tento pokus asistovat Bohu však přinesl pouze zármutek, frustraci a hořkost. Bůh ale nedovolil, aby byly jeho plány zmařeny Abrahamovou snahou vzít věci do svých rukou.

Když bylo Abramovi devětadevadesát let, ukázal se mu Hospodin a řekl: "Já jsem Bůh všemohoucí, chod' stále přede mnou, buď bezúhonný! Mezi sebe a tebe kladu svou smlouvu; převelice tě rozmnožím." Tu padl Abram na tvář a Bůh k němu mluvil: "Já jsem! A toto je má smlouva s tebou: Staneš se praotcem hlučícího davu pronárodů. Nebudeš se už nazývat Abram; tvé jméno bude Abraham. Určil jsem tě za otce hlučícího davu pronárodů. Převelice tě rozplodím a učiním z tebe pronárody, i králové z tebe vzejdou. Smlouvu mezi sebou a tebou i tvým potomstvem ve všech pokoleních činím totiž smlouvou věčnou, že budu Bohem tobě i tvému potomstvu. A tobě i tvému potomstvu dávám do věčného vlastnictví zemi, v níž jsi hostem, tu celou zemi kenaánskou. A budu jim Bohem." (Gn 17,1-8)

Vidíme zde, že Bůh Abrahamovi zaslíbil několik věcí: 1) jeho potomstvo se velmi rozroste, 2) stane se otcem mnoha národů, 3) z jeho potomstva vzejdou dokonce i králové a 4) Abrahamovi a jeho potomstvu případně navždy do vlastnictví země Kanaán. Tato smlouva je také nazvána "věčnou smlouvou".

Abraham pak měl: 1) chodit před Bohem a být v této věci maximálně zásadový a charakterní a 2) změnit si jméno z Abram na Abraham jako symbol své víry v Boží zaslíbení, že se stane otcem "hlučícího davu pronárodů". Jediným reálným požadavkem tedy bylo, aby Abraham *Bohu věřil*.

Znamením této Boží smlouvy s Abrahamem byla obřizka. Poznamenejme však zde, že toto znamení bylo

12 Ex 19,18; 20,18

13 Iz 62,1; Mnoho novozákonních textů popisuje Krista jako "Světlo". Pro další informace podporující tento výklad viz Sam Pestes, *The Stone Cutter's Bride*. CD s těmito studiemi nabízí LAM Publications, či je možné je objednat přímo od autora na s.pestes@shaw.ca.

14 Pro zjednodušení zde používám "Sára", i když její jméno v té době byl ve skutečnosti "Sáraj".

15 V té době bylo Sáře asi 75 let.

dáno až poté, co Bůh nejprve Abrahama připočetl mezi spravedlivé pouze na základě jeho víry.

Bůh dále Abrahamovi řekl: "Ty i tvoje potomstvo budete mou smlouvu zachovávat ve všech pokoleních. Znamením mé smlouvy mezi mnou a vámi i tvým potomstvem, kterou budete zachovávat, bude toto: Každý mezi vámi, kdo je mužského pohlaví, bude obřezán. Dáte obřezat své neobřezané tělo a to bude znamením smlouvy mezi mnou a vámi. (Gn 17,9-11)

Nutnost vzdát se své vlastní schopnosti sehrát klíčovou roli

Nyní následuje to, co chápeme jako jednu z nejpoučňějších epizod Abrahamova života:

Bůh také Abrahamovi řekl: "Svou ženu nebudeš už nazývat Sáráj, její jméno bude Sára (to je Kněžna). Požehnám ji a dám ti také z ní syna; požehnám ji a stane se matkou pronárodů a vzejdou z ní králové národů." Tu padl Abraham na tvář, usmál se a v duchu si řekl: "Což se může narodit syn stoletému? Cožpak bude Sára rodit v devadesáti?" Proto Abraham Bohu řekl: "Kéž by Izmael žil v tvé blízkosti!" (Gn 17,15-18)

Tento text byl již interpretován mnoha způsoby a vrátíme se k němu ještě v pozdější fázi našeho studia. Nicméně si zde nyní řekněme, že Abraham tu ukazuje naprostou *absenci víry*, že by se Sárou mohli mít syna. Abrahamův výrok "Kéž by Izmael žil v tvé blízkosti!" dokazuje, že doufal v naplnění Božího zaslíbení skrze svůj připravený plán. Když padl na tvář a usmál se, je možné, že by tento úsměv patřil "směšné" představě, že by on a Sára mohli být schopni naplnit Boží zaslíbení?

Víra Sáry nebyla o nic lepší. Když poslouchala za dveřmi,

Zasmála se v duchu a řekla si: "Když už jsem tak sešlá, má se mi dostat takové rozkoše? I můj pán je stařec." (Gn 18,12)

Bůh na to řekl: "Je to snad pro Hospodina nějaký div?" a zaslíbil, že za rok touto dobou bude mít Sára dítě. Když pak byla Sára konfrontována se svým smíchem vyjadřujícím *nevíru*, popřela, že se smála, a Bůh řekl: "Ale ano, smála ses."

Když bereme celý incident tak, jak je popsán, zdá se mi, že musíme připustit *absolutní nevíru* Abrahama i Sáry, že *by mohli* mít dítě. Zapamatujme si tento závěr, protože bude velmi důležitý pro pochopení následujících kapitol.

Avšak bez ohledu na jejich nedostatek víry v možnost mít dítě bylo Boží zaslíbení naplněno, a pak se v jejich domácnosti objevil skutečný "smích".¹⁶

Bůh přichystá sám pro sebe beránka

Bůh však ještě neskončil se zkouškami Abrahamovy víry. Když mu bylo sto patnáct let, přišla ta nejtěžší zkouška - Abraham dostal příkaz obětovat svého syna Izáka jako zápalnou oběť. 22. kapitola knihy Genesis je tak jednou z předpovědí Starého zákona, ve které nejjasněji rozpoznáváme evangelium.¹⁷ Vidíme zde Abrahama, jak nabízí Bohu jako oběť svého jediného syna, kterého nade vše miluje. Hora, na níž se vše odehrálo, není ledajaká hora, ale "ta hora, kterou ti ukážu" (jednalo se o horu Mória, kde byl také později postaven chrám). Když vystupovali na horu, nesl "milovaný syn", dokonale poslušný vůli svého otce, dříví potřebné pro zápalnou oběť, a cestou mu Abraham skrze inspirovanou víru řekl, že "Bůh sám si vyhlédne beránka k oběti zápalné." Izák byl poslušný až do posledního okamžiku, v textu nenacházíme žádnou zmínku o tom, že by se tento mladík nějakým způsobem pokoušel vzepřít svému starému otci. Starý Abraham se v tomto příběhu již ani náznakem nepokusil nějakým způsobem obejít jasné Boží přikázání. Na konci svého života měl Abraham evidentně neochvějnou víru v Boží zaslíbení i přikázání a tato jeho víra byla

¹⁶ Izák znamená "Smích"

¹⁷ Nepodporuji alegorickou metodu výkladu nikde, kde takovémuto přístupu nedává "zelenou" samo Písmo. Toto "povolení" nalzáme v Žd 11,19, kde pisatel nazývá Izáka "předobrazem". V kontextu pak "předobraz" představuje Krista [řečtina zde má výraz *parabolé* (*podobnosti*) - pozn. překl.]. Viz také Kristova slova: "Váš otec Abraham zajásal, že spatří můj den; spatřil jej a zaradoval se." (J 8,56)

tak velká, že věřil i v Boží moc vzkřísit Izáka ze smrti, aby se mohlo Boží zaslíbení naplnit.¹⁸

Ano, a Bůh skutečně oběť poskytl. Abraham s radostí přijal berana, obětoval ho namísto svého syna a místo dal jméno "Hospodin vidí". Později v Mojžíšově době proto existovalo rčení "Na hoře Hospodinově se uvidí". Ježíš tak mohl o mnoho staletí později říci: "Váš otec Abraham zajásal, že spatří můj den; spatřil jej a zaradoval se."¹⁹

Hospodinův posel zavolal pak z nebe na Abrahama podruhé: "Přisáhl jsem při sobě, je výrok Hospodinův, protože jsi to učinil a neodepřel jsi mi svého jediného syna, jistotně ti požehnám a tvé potomstvo jistotně rozmnožím jako nebeské hvězdy a jako písek na mořském břehu. Tvé potomstvo obdrží bránu svých nepřátel a ve tvém potomstvu dojdou požehnání všechny pronárody země, protože jsi uposlechl mého hlasu." (Gn 22,15-18)

Abrahamova poslušnost

Co bylo podstatou Abrahamovy poslušnosti? Abraham uposlechl a odešel z Ur, aby následoval Boží nasměrování do neznámé země, a chodil pak touto zemí křížem krážem, jak mu Bůh řekl.²⁰ Abraham také uposlechl ohledně znamení smlouvy a obřezal všechny muže ve své domácnosti. V jeho životě můžeme vidět *snížující se víru* ve své vlastní schopnosti naplnit Boží zaslíbení a *zvyšující se víru* nejen v Boží zaslíbení, ale také v Boží schopnost tato zaslíbení naplnit. Neprošel všemi zkouškami bezúhonnosti²¹ či víry,²² ale učil se být poslušný *konkrétním přikázáním*, které mu Bůh předal. Naučil se, že je lepší čekat na správný čas, který zvolí Bůh, než se pokoušet "pohnout věcmi" svými vlastními silami. Jinými slovy, Abraham uvěřil Bohu a jeho víra mu byla připočtena za spravedlnost.

Někteří citují Gn 26,5 jako důkaz, že Abraham dodržoval sobotu.

»Tvé potomstvo rozmnožím jako nebeské hvězdy; tvému potomstvu dám všechny tyto země. V tvém potomstvu dojdou požehnání všechny pronárody země.« To proto, že Abraham uposlechl mého hlasu a dbal na to, co jsem mu svěřil: na má přikázání, nařízení a zákony." (Gn 26,4-5)

Tato interpretace však neobstojí před biblickým testem. Někdy bývá to, co není zmíněno, stejně důležité jako to, co zmíněno je. V Abrahamově příběhu, či dokonce v celé knize Genesis, se slova "zákon" a "sobota" vůbec nevyskytují. Plurální forma "zákony" se vyskytuje pouze jedenkrát a jedná se právě o výše uvedený text. "Sobota" ani "soboty" nejsou nikde v Genesis zmíněné. A dále, pokud se podíváme na kontext Gn 26,5 uvidíme, že je téměř identický s Gn 22,16.

Hospodinův posel zavolal pak z nebe na Abrahama podruhé: "Přisáhl jsem při sobě, je výrok Hospodinův, protože jsi to učinil a neodepřel jsi mi svého jediného syna, jistotně ti požehnám a tvé potomstvo jistotně rozmnožím jako nebeské hvězdy a jako písek na mořském břehu. Tvé potomstvo obdrží bránu svých nepřátel a ve tvém potomstvu dojdou požehnání všechny pronárody země, protože jsi uposlechl mého hlasu." (Gn 22,15-18)

"Protože jsi to učinil" odkazuje na rozhodnutí obětovat Izáka a nikoli na dodržování soboty, a je proto i příčinou, že Bůh se zapřisáhl splnit své požehnání.

Je zřejmé, že Abrahamova poslušnost byla poslušností víry *specifickým přikázáním*, která mu Bůh dal, a nikoli Desateru přikázání. Máme řadu novozákonních textů, které ukazují, že zaslíbení a požehnání daná Abrahamovi nebyla založena na zákonu či na dodržování zákona, ale pouze na jeho víře. Argumentovat proto, že Gn 26,4.5 dokládá zachování soboty, je v přímém protikladu k jasným výrokům Písma.

Zaslíbení, že dostane svět za dědictví, nebylo dáno Abrahamovi a jeho potomstvu na základě zákona, nýbrž na základě spravedlnosti z víry. (Ř 4,13)

18 Žd 11,17-19.

19 J 8,56.

20 Gn 13,17.

21 Gn 12,13.

22 Gn 17,17.18.

Proto mluvíme o spravedlnosti z víry, aby bylo jasné, že je to spravedlnost z milosti. Tak zůstane v platnosti zaslíbení dané veškerému potomstvu Abrahamovu - nejen těm, kdo stavějí na zákoně, ale i těm, kdo následují Abrahama vírou. On je otcem nás všech, ... (Ř 4,16)

Kdyby totiž dědictví plynulo ze zákona, nebylo by založeno na slibu. Abrahamovi je však z milosti Bůh přičkl svým slibem. (Ga 3,18)

Proto musíme uzavřít, že podstata Abrahamovy poslušnosti spočívá v jeho reakci na Boží *specifická* přikázání a zaslíbení. A dále, že jeho poslušnost nelze chápat jako následování daného souboru pravidel, ale jedná se o poslušnost víry - důvěry v Boha.

Shrnutí

1. Bůh inicioval vztah s Abrahamem.
2. Boží zaslíbení smlouvy nebylo založeno na ničem, co Abraham předtím vykonal.
3. Ve smlouvě s Abrahamem Boží požehnání zahrnovalo:
 1. Zaslíbení mnohonásobně rozmnožit Abrahamovo potomstvo.
 2. Zaslíbení učinit z něho otce mnoha národů.
 3. Slib, že z něho vzejdou i králové.
 4. Slib, že Abraham a jeho potomci dostanou do věčného vlastnictví kanaánskou zemi.
 5. Zaslíbení, že v jeho potomstvu budou požehnány všechny rodiny na zemi.
 6. Bůh bude Abrahamovi štítem a hojnou odměnou.
4. Smlouva s Abrahamem se také nazývá věčná smlouva.
5. Znamením této smlouvy byla obřízka.
6. Toto znamení bylo Abrahamovi dáno *až poté*, co byl prohlášen za spravedlivého - pouze na základě víry.
7. Abraham se nijak aktivně nepodílel na potvrzení smlouvy.
8. Máme důvod věřit, že "dýmající pec" a ohnivá pochodeň" představovaly Boha Otce a Boha Syna, kteří tak byli přítomni potvrzení smlouvy s Abrahamem.
9. Když Abraham vyjádřil víru v Boží zaslíbení, on a jeho žena neměli žádnou víru, že by *oni* sami mohli Boží zaslíbení naplnit.
10. Když se Abraham a Sára pokusili "pomoci" Bohu a naplnit Jeho zaslíbení, ublížili tím sobě i druhým.
11. Boží zkoušky Abrahama byly vždy "zkouškami víry".
12. Abrahamova poslušnost byla vždy poslušností víry specifickým Božím přikázáním.
13. Nemáme žádný doklad o tom, že by Abraham zachovával sobotu.

4. kapitola: Stará smlouva

Koncept smlouvy

Pochopení konceptu smlouvy obecně je naprosto nezbytné ke správné interpretaci celé Bible a je absolutně nezbytnou podmínkou ke správnému chápání soboty a sinajské smlouvy. Bylo prokázáno, že smlouvy, které Bůh uzavřel se svým lidem, a zejména sinajská smlouva, úzce kopírují strukturu smluvních dokumentů starověku nalezených na Blízkém Východě.²³ Každá taková smlouva je ve své podstatě dohoda či slib mezi dvěma stranami. Jedna strana, silnější, je v roli vládce a druhá strana, podřízená, má roli vazala. Vládce - v případě Izraele Bůh - je tím, kdo diktuje podmínky smlouvy. Tyto podmínky jsou obvykle zapsány ve dvou kopiích, takže každá strana má přesné znění smlouvy,²⁴ což je v podstatě stejný způsob, jakým jsou i dnes vyhotovovány smlouvy např. mezi klientem a bankovním ústavem. Smluvní dokument vždy obsahuje slib silnější strany vůči slabší a závazky či povinnosti strany slabší vůči straně silnější. Dále smluvní dokumenty obsahovaly nástin toho, co se stane, pokud slabší strana nedostojí smluvním závazkům: pokud smlouvu dodrží, obdrží požehnání, avšak pokud ne, dopadne na ni zlořečení. Každá smlouva měla také své znamení, které *svrchovaně* určila silnější, vládnoucí strana, toto znamení bylo umístěno v samotném *středu* smluvního dokumentu²⁵ a bylo pro danou smlouvu *jedinečné, unikátní*. Slabší strana musela toto znamení zachovávat či mít zobrazené jako symbol své poslušnosti smluvním závazkům. Pokud tak nečinila, vládnoucí strana to chápala jako akt vzpoury vůči smlouvě, a to mělo obvykle drastické následky pro slabší stranu.

Ukázali jsme si, že každá smlouva se skládá z pěti hlavních částí: (1) slib silnější strany straně slabší, (2) požadavky silnější strany na stranu slabší, (3) znamení smlouvy, (4) výčet požehnání, pokud budou obě strany poslušné smluvnímu ujednání, (5) výčet zlořečení, které přijde jako důsledek neposlušnosti smluvnímu ujednání. Všechny výše uvedené body byly zapsány ve dvou *identických* smluvních dokumentech; jeden pro silnější stranu a druhý pro slabší. O starověkých smlouvách z Blízkého Východu také víme, že

*... potvrzení smlouvy před bohy vyjadřovalo jejich roli [bohů] jako svědků i mstitelů přísahy.*²⁶

Úvod do staré smlouvy

Dříve než začneme uvažovat o tom, jaké místo má ve staré smlouvě sobota, je nezbytné si na tuto smlouvu nejprve udělat celkový, širší náhled. Než začneme zkoumat stromy, je dobré se nejprve seznámit s velikostí a polohou celého lesa. Stará smlouva má tři aspekty: (1) exodus z Egypta, (2) předání smlouvy na Sinaji a (3) usídlení v Kanaánu.

Starý zákon se dělí na zákon, historii, žalmy a proročky a každá z těchto částí má vztah ke smlouvě. Kniha Genesis nám přibližuje historii lidu smlouvy a Boha, který tuto smlouvu zachovává. Exodus, Leviticus, Numeri a Deuteronomium jsou knihy smlouvy nebo-li také knihy zákona.²⁷ Historie Izraelitů je historií lidu smlouvy a dokonce i králové byli posuzováni podle této smlouvy. Hospodin řekl o Šalomounovi,

"Protože to s tebou dopadlo tak, že nedodržuješ mou smlouvu a má nařízení, která jsem ti přikázal, zcela jistě odtrhnu království od tebe a dám je tvému služebníku. (1 Kr 11,11)

Téma, které je dominantní v prorocích, se týká povolání Izraele a Judy, starozákonního lidu smlouvy, Hospodinem, zpět k poslušnosti a lojalitě. Proroci opakovaně zdůrazňovali, že hlavním důvodem problémů Izraele je jejich neposlušnost smlouvě.

Dům izraelský i dům judský zrušily mou smlouvu, kterou jsem uzavřel s jejich otci." Proto praví Hospodin toto: "Hle, já na ně uvedu zlé věci... (Jr 11,10-11)

Exodus, předání smlouvy na Sinaji a usídlení v kanaánské zemi jsou neoddělitelně spojené, protože se

23 Meredith G. Kline, *Treaty of the Great King*, (Wm. B. Eerdmans Publishing Company, Grand Rapids, MI, 1963), pp. 13,14.

24 *Ibid.* p. 19.

25 *Ibid.* p. 18.

26 *Ibid.* p. 19.

27 Genesis je také považována za část zákona.

jedná o události významově svázané s ustanovením smlouvy. Exodus z Egypta je nutno chápat jako smlouvu vykoupení.

Po mnoha letech egyptský král zemřel, ale Izraelci vzdychali a úpěli v otročině dál. Jejich volání o pomoc vystupovalo z té otročiny k Bohu. Bůh vyslyšel jejich sténání, Bůh se rozpomněl na svou smlouvu s Abrahamem, Izákem a Jákobem,... Sestoupil jsem, abych jej vysvobodil z moci Egypta (Ex 2,23-24; 3,8)

Exodus se jako dějinná vykupitelná aktivita staré smlouvy stal základem pro mnoho Izraelských zákonů. V prologu k Desateru čteme:

"Já jsem Hospodin, tvůj Bůh; já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví. (Ex 20,2)

Bude-li ti prodán tvůj bratr, Hebrej nebo Hebrejka, bude tvým otrokem po šest let, ale sedmého roku jej propustíš na svobodu. Když ho propustíš na svobodu, nepropustíš ho s prázdnou. Štědře jej obdaruješ ze svého stáda i humna a lisu. V čem ti Hospodin, tvůj Bůh, požehnal, z toho mu dáš. Pamatuj, že jsi byl otrokem v egyptské zemi a že tě Hospodin, tvůj Bůh, vykoupil. Proto ti dnes toto přikazují. (Dt 15,12-15)

Až se tě tvůj syn v budoucnu zeptá: "Co to jsou ta svědectví, nařízení a práva, která vám přikázal Hospodin, náš Bůh?", odvětiš svému synu: "Byli jsme faraónovými otroky v Egyptě a Hospodin nás vyvedl z Egypta pevnou rukou. (Dt 6,20-21)

Abychom zákonům staré smlouvy byly schopni správně rozumět, musíme je vidět zářámované v obraze starozákonního vykoupení - exodu z Egypta.

Vykupitelská událost exodu slouží nejen jako základ izraelských zákonů, ale je také zdrojem motivace k poslušnosti. Znovu a znovu vidíme Hospodina nařizujícího Izraeli připomínat si Jeho "mocné skutky", aby "nezapomněli" na události ustanovení smlouvy a pamatovali na dodržování smluvních zákonů, a mohli tak obdržet slíbené požehnání. Když stanuli tváří v tvář zdánlivě nemožnému úkolu vyhnat obyvatele země, aby mohli naplnit Boží smluvní zaslíbení, bylo jim řečeno:

Snad si v srdci řekneš: "Tyto pronárody jsou početnější než já. Jak bych si je mohl podrobit?" Neboj se jich! Jen si vzpomeň, jak naložil Hospodin, tvůj Bůh, s faraónem a s celým Egyptem, vzpomeň si na veliké zkoušky, které jsi viděl na vlastní oči, na znamení a zázraky, na pevnou ruku a vztaženou paži, jimiž tě vyvedl Hospodin, tvůj Bůh. Tak naloží Hospodin, tvůj Bůh, s každým lidem, kterého se bojíš. (Dt 7,17-19)

Žalmy zaznamenávají zbožnost lidu smlouvy. Jedním z hlavních opakujících se témat izraelské zbožnosti jsou mocné Boží činy manifestované při vysvobození z egyptského otroctví.

Haleluja. Chválu vzdejte Hospodinu, protože je dobrý, jeho milosrdenství je věčné. Kdo vylíčí bohatýrské činy Hospodina, kdo rozhlásí všechnu chválu o něm?... On však je zachránil pro své jméno, aby v známost uvedl svou bohatýrskou sílu. Obořil se na Rákosové moře a vyschlo, propastnými tůněmi je vedl jako pouští. (Ž 106,1-2.8-9)

Když se nad egyptskou armádou zavřely vody Rudého moře, a Izrael tak zakusil zaslíbené smluvní vykoupení, propukl celý národ v radostné uctívání všemohoucího Hospodina, který jej zachránil před egyptským vojskem.

Tehdy zpíval Mojžíš a synové Izraele Hospodinu tuto píseň. Vyznávali: "Hospodinu chci zpívat, neboť se slavně vyvýšil, smetl do moře koně i s jezdcem. Hospodin je má záštita a píseň, stal se mou spásou. On je můj Bůh, a já ho velebím, Bůh mého otce, a já ho vyvyšuji. (Ex 15,1-2)

Dalším velkým tématem v uctívání Hospodina Izraelem je stvoření. Jejich Bůh, Hospodin, je nejen vysvobodil z egyptského zajetí, ale je také Stvořitelem nebe a země.

Pojďte, zaplesejme Hospodinu, oslavujme hlaholem skálu své spásy, vstupme před jeho tvář s díkyvzdáním, oslavujme ho hlaholem žalmů! Hospodin je velký Bůh, je velký Král nad všemi bohy. On má v svých rukou hlubiny země, temena hor patří jemu. Jeho je moře, on sám je učinil, souš

vytvořily jeho ruce. (Ž 95,1-5)

V izraelské bohoslužbě tedy rozpoznáváme dvě velká témata: vzdávání chvály Hospodinu za stvoření světa a za vysvobození z Egypta.

Starou smlouvu je nutno vidět jako interakci mezi dvěma stranami: Hospodinem a Izraelem. I když je izraelskému národu a jeho selháním věnováno mnoho prostoru, máme zde také bohaté zmínky o Hospodinu a Jeho věrnosti. Kniha Genesis popisuje historii lidu smlouvy a Boha, který tuto smlouvu zachovává. Rodokmeny pak sledují tuto historii zpět až do "dne", kdy byli Bůh a člověk v dokonalém společenství a vše bylo "velmi dobré".

Vidíme tedy, že starozákonní historie je skutečně historií smlouvy. Je to záznam o tom, jak Bůh, který vše stvořil, trpělivě koná a jedná s člověkem. Učinil smlouvu s Noemem a celou zemí. Později si za partnera smlouvy zvolil jediného člověka, Abrahama, a následně vešel do smlouvy s Izákem, Jákobem a "syny Izraele".

Desatero přikázání - základ smlouvy

Co tvoří sinajskou smlouvu? Odpověď na tuto otázku je, vzhledem k našemu studiu soboty, extrémně důležitá. Nejprve je třeba si uvědomit, že slova "svědectví" a "smlouva" mají téměř identický význam. Přečtěme si pozorně následující verše:

Když přestal k Mojžíšovi na hoře Sinaji mluvit, dal mu dvě desky svědectví; byly to kamenné desky psané Božím prstem. (Ex 31,18)

A byl tam s Hospodinem čtyřicet dní a čtyřicet nocí; chleba nepojedl a vody se nenapil, nýbrž psal na desky slova smlouvy, Desatero přikázání. (Ex 34,28)

Oznámil vám svou smlouvu, kterou vám přikázal dodržovat, Desatero přikázání, a napsal je na dvě kamenné desky. (Dt 4,13)

Když jsem vystoupil na horu, abych přijal kamenné desky, desky smlouvy, kterou s vámi Hospodin uzavřel, zůstal jsem na hoře čtyřicet dní a čtyřicet nocí, chleba jsem nejedl a vody nepil. (Dt 9,9)

Po uplynutí čtyřiceti dní a čtyřiceti nocí mi Hospodin dal obě kamenné desky, desky smlouvy. (Dt 9,11)

Obrátil jsem se a sestoupil z hory, zatímco hora planula ohněm. Obě desky smlouvy jsem nesl v ruce. (Dt 9,15)

Ve schráně nebylo nic než dvě kamenné desky, které tam uložil Mojžíš na Chorébu, kde Hospodin uzavřel smlouvu s Izraelci, když vyšli z egyptské země... Připravil jsem tam místo pro schránu, v níž je Hospodinova smlouva, kterou uzavřel s našimi otci, když je vyvedl z egyptské země." (1 Kr 8,9.21)

Tyto verše jednoznačně říkají, že smlouvou, která byla uzavřena na hoře Sinaj mezi Bohem a Izraelci, bylo Desatero přikázání. Tato skutečnost je podtržena faktem, že Desatero přikázání bylo uloženo ve "schráně smlouvy".

Potom [Mojžíš] vzal svědectví a dal je do schrány; podél schrány zasunul tyče a nahoru na schránu položil příkrov. (Ex 40,20)

Obrátil jsem se a sestoupil z hory. Desky jsem vložil do schrány, kterou jsem udělal, aby tam byly, jak mi Hospodin přikázal.... V oné době oddělil Hospodin kmen Léviho, aby nosil schránu Hospodinovy smlouvy, aby stál před Hospodinem, přisluhoval mu a dával požehnání v jeho jménu. Tak tomu je dodnes. (Dt 10,5.8)

Schrána smlouvy se takto nazývala proto, že se v podstatě jednalo o jakýsi kontejner či box, v němž byla uložena smlouva (Desatero přikázání). Na Blízkém východě bylo běžnou praxí ukládat smluvní dokumenty ve svatyni vazala (slabší strany) a jejich kopie pak byla umístěna ve svatyni strany vládnoucí (silnější).

Mojžíšovi byly na Sinaji dány podobné instrukce, které se týkaly dvou desek. Ty měly být umístěny ve schráně, která se měla nacházet ve stánku (Ex 16,21; 40,20; Dt 10,2).

Protože Hospodin byl zároveň silnější stranou ve smlouvě i Bohem Izraele a přísahou Izraele, existovala pouze jediná svatyně, kde byly uloženy obě kopie smlouvy.²⁸

Když zvažujeme výše uvedené texty, vidíme, že Desatero přikázání jsou "slova smlouvy". Tato skutečnost je v Písmu formulována jasně a zřetelně a je naprosto klíčová k pochopení biblického učení o sobotě.

"Ostatní zákony" - rozšířená smlouva

Sinajská smlouva však obsahuje více než pouhé Desatero. V Exodu 21. - 23. kapitole Bůh předává Mojžíšovi aplikace a interpretace Desatera přikázání. Stejnou skutečnost můžeme vidět v knize Deuteronomium, která je opakováním zákona. I z krátkého pohledu do této knihy je patrné, že většina textu jsou citace. Mojžíš zde dětem Izraele opakuje smlouvu s Hospodinem.

Toto jsou slova smlouvy, o které Hospodin přikázal Mojžíšovi, aby ji uzavřel se syny Izraele v moábské zemi, kromě té smlouvy, kterou s nimi uzavřel na Chorébu [Sinaji]. (Dt 28,69)

Zákony a soudy obsažené v knize Deuteronomium se staly součástí smlouvy ze dvou důvodů. Za první, opakuje se zde Desatero přikázání, tj. samotná smlouva, a za druhé, je zde pozdější *interpretace* této smlouvy, když Mojžíš obnovil smlouvu s Izraelci před vstupem do zaslíbené země.

"Ostatní zákony" v rozšířené verzi smlouvy interpretují Desatero přikázání. Uvedme zde několik příkladů, které ukazují vztah mezi Desaterem, tj. samotnou sinajskou smlouvou, a rozšířenou verzí této smlouvy. Doporučujeme uvedené verše pročíst v jejich kontextu a všimnout si, jak interpretují, vysvětlují a aplikují Desatero přikázání.

1. Žádní jiní bohové:

- Obětování jiným bohům (Ex 22,20).
- Neuctívat nikoho jiného (Ex 34,14).
- Já jsem Hospodin, tvůj Bůh (Lv 20,24).
- Boj se Hospodina, svého Boha (Dt 10,12).

2. Neuctívat modly:

- Nevytvářet modly (Lv 26,1).
- Nebude to odpuštěno (Dt 29,17-21).
- Vzbuzuje to Boží žárlivost (Dt 32,21).
- Neobracejte se k nim (Lv 19,4).

3. Nebrat Boží jméno nadarmo:

- Stíhá vinu otců do čtvrtého pokolení (Ex 34,7).
- Neznesvítíte mé svaté jméno (Lv 22,32).
- Kdo bude lát jménu Hospodinovu, musí zemřít (Lv 24,16).
- Za zlořečení Boha je smrt (Lv 24,10-14).

4. Pamatuj na den sobotní:

- Věčná smlouva (Ex 31,13).
- Smrt za její znesvěcení (Ex 31,14).
- Vyobcování za práci v sobotu (Ex 31,14).
- Zákaz zakládat oheň (Ex 35,3).
- Zachovávání do večera do večera (Lv 23,32).

5. Cti svého otce i matku:

- Trest smrti za zlořečení rodičům (Ex 21,17).
- Trest smrti za uhození otce (Ex 21,15).
- Úcta k otci a matce (Lv 19,3).

²⁸ *Ibid*, p.19.

- Vzpírání se rodičům (Dt 21,18-21).
6. Nezabíjet:
 Zabití v hádce a při rvačce (Ex 21,18).
 Zabití úderem tyčí (Ex 21,20).
 Zabití potrkáním býkem (Ex 21,28).
 Zabití potrkáním býkem, který je trkavý (Ex 21,29).
7. Necizoložit:
 Se ženou jiného muže (Lv 20,10).
 Se ženou svého otce (Lv 20,11).
 Se svojí snachou (Lv 20,12).
 Různé situace (Lv 18,16-30).
8. Nekrást:
 Ukradení býka nebo beránka (Ex 21,37).
 Lupič je chycen při činu (Ex 22,1-3).
 Zvířata se pasou na sousedově poli (Ex 22,4).
 Zloděj nebyl přistižen (Ex 22,7).
9. Nevydávat falešné svědectví:
 Lhaní a falešná přísaha (Lv 6,3-8).
 Neuvážená přísaha (Lv 5,4).
 Nešířit falešnou pověst (Ex 23,1).
 Trest za falešné svědectví (Dt 19,18-21).
10. Nedychtit:
 Nedychtit po zlatu ze zničených model (Dt 7,25).
 Nedychtit po zemi (Ex 34,24).

Rozšířená verze smlouvy byla umístěna ve schránce na boku schrány smlouvy, a to ukazovalo na vztah k Desateru, které se nacházelo uvnitř celé schrány smlouvy.

"Vezměte knihu tohoto zákona a uložte ji po straně schrány smlouvy Hospodina, vašeho Boha. Tam bude proti tobě svědkem." (Dt 31,26)

Smlouva redukována na znamení

Sinajská smlouva má ještě třetí rozměr. V Ex 31,12-17 čteme, že smlouvou je nazvána sobota.

"Ať tedy Izraelci dbají na den odpočinku a dodržují jej po všechna svá pokolení jako věčnou smlouvu. To je provždy platné znamení mezi mnou a syny Izraele. V šesti dnech totiž učinil Hospodin nebe a zemi, ale sedmého dne odpočinul a oddechl si." (Ex 31,16-17)

Sobota je zde nazvána "věčnou smlouvou". Byla "znaméním" mezi Bohem a Izraelci. Pokud v hebrejské Bibli spočítáme slova Desatera, zjistíme, že přesně uprostřed se nachází fráze "Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý". Jako se u starověkých smluv Blízkého Východu znamení smlouvy nacházelo v samotném centru smluvního dokumentu, tak se i sobota, která je znaméním Sinajské smlouvy, nalézá v samotném středu Desatera přikázání.

Na smluvní dokumenty lze tedy nahlížet třemi způsoby: (1) Desatero je základem sinajské smlouvy, jedná se o samotná "slova smlouvy", (2) "ostatní zákony" či "kniha zákona" je rozšířenou a interpretovanou smlouvou a (3) sobota je smlouvou redukovanou na znamení.

Stará smlouva: jeden zákon

Někteří vykladači zastávají názor, že Desatero je morálním zákonem a Kniha zákona, která byla umístěna na boku schrány smlouvy, je ceremoniálním zákonem. To je však nebiblické a příliš zjednodušující pojetí. Jako knihu zákona chápeme knihy Genesis až Deuteronomium²⁹ a v nich je obsaženo jak Desatero (je zapsáno v Exodu i v Deuteronomiu), tak ostatní zákony a ustanovení. Na zákon staré smlouvy je třeba

²⁹ Pfinejmenším části těchto knih, které byly napsány v té době.

pohlížet jako na jediný zákon. I když rozpoznáváme morální, ceremoniální a sociální aspekty zákona, všechny dohromady tvoří jediný zákon. Navíc jsou často tyto aspekty zákona vzájemně propojeny. Neexistuje zde tedy žádná ostrá hranice mezi morálním a rituálním.

Shrneme-li naše dosavadní zjištění, můžeme konstatovat, že Desatero přikázání jsou "slova smlouvy", kterou Bůh uzavřel s Izraelem na Sinaji. Dále víme, že rozšířená verze této smlouvy - interpretace Desatera do konkrétních životních situací - je také nazvána "slovem smlouvy" (Dt 29,1.9) či "Knihou smlouvy" (Ex 24,7). Desatero bylo umístěno uvnitř schránky smlouvy a "Kniha smlouvy" se nacházela na boku schránky smlouvy a obsahovala zákon staré smlouvy či jednoduše "zákon".

Boží smluvní zaslíbení Izraeli

Mojžíš pak vzal smlouvu, kterou jim předal Bůh, a zaznamenal reakci Izraelitů.

Mojžíš přišel, zavolal starší lidu a předložil jim všechno, co mu Hospodin přikázal. 8 Všechn lid odpověděl jednomyslně: "Budeme dělat všechno, co nám Hospodin uložil." Mojžíš tlumočil odpověď lidu Hospodinu. (Ex 19,7-8)

Když Mojžíš přišel nazpět, vypravoval lidu všechna slova Hospodinova a předložil mu všechna právní ustanovení. Všechn lid odpověděl jako jedněmi ústy. Řekli: "Budeme dělat všechno, o čem Hospodin mluvil." (Ex 24,3)

Potom vzal Knihu smlouvy a předčítal lidu. Prohlásili: "Poslušně budeme dělat všechno, o čem Hospodin mluvil." (Ex 24,7)

Požadavky smlouvy

Smluvních požadavků, které se Izrael zavázal dodržovat, je příliš mnoho na to, abychom je zde mohli všechny zmínit. Zahrnovaly Desatero přikázání, "ostatní zákony", zaznamenané od Exodu až po Deuteronomium, a znamení smlouvy. Celkem se jednalo o 613 přikázání.³⁰

Sinajská smlouva vs. smlouva s Abrahamem

Z biblického textu je zřejmé, že ve smlouvě, kterou Bůh uzavřel s Abrahamem, nejsou zahrnuty požadavky sinajské smlouvy. Citace z knihy Deuteronomium nám tuto skutečnost potvrzuje. Existují pokusy včlenit požadavky sinajské smlouvy do smlouvy s Abrahamem, biblický text je avšak v této věci naprosto jednoznačný:

Tuto smlouvu neuzavřel Hospodin s našimi otci, ale s námi všemi, kteří jsme tu dnes naživu. (Dt 5,3)

Někteří teologové argumentují, že výraz "naši otcové" v textu odkazuje na generaci, která zahynula na poušti (během čtyřiceti let putování do zaslíbené země - pozn. překl.) a nikoli na Abrahama, o němž pak tvrdí, že zachovával sobotu. Tento výklad však nelze přijmout, protože výše uvedený text říká, že Hospodin uzavřel smlouvu s *námi* na Chorébu. "*S námi*" zahrnuje nejen Mojžíše, ale i všechny děti Izraele. "Naši otcové" musí proto odkazovat na Abrahama, Izáka a Jákoba, kteří nebyli v sinajské smlouvě zahrnutí. "Naši otcové" je také termín, který Mojžíš používá opakovaně i na jiných místech k odkazům na Abrahama, Izáka a Jákoba.³¹

Následně Mojžíš uvádí, jako součást požadavků smlouvy, kterou s nimi Bůh uzavřel, znovu celé Desatero (Dt 5,1-21) a ostatní zákony "Knihy smlouvy", které nebyly dány Abrahamovi či "otcům". Protože však

³⁰ Viz Rabbi Joseph Telushkin, *Biblical Literacy* [William Morrow and Company, Inc.] 1948, kde je uveden detailní popis všech 613 přikázání, jejich biblický základ a Židovská interpretace.

³¹ Viz Ex 3,15; 4,5; Dt 1,8; 6,10; 9,5; 30,20.

Izraelité byli Abrahamovými potomky, nacházejí se proto i pod smlouvou obřízky. V Lv 12,1-3 Bůh opakuje přikázání obřízky, a tak je doložen její stále platný význam pro muže u izraelského národa.

Život Izraelců po uzavření Sinajské smlouvy byl nyní pod oběma smlouvami.

Věčně pamatujte na jeho smlouvu, na slovo, jež přikázal tisícům pokolení. Uzavřel ji s Abrahamem, přísahou ji stvrdil Izákovi, stanovil ji Jákobovi jako nařízení, Izraeli jako smlouvu věčnou. (1 Pa 16,15-17 cf. Ž 105)

Znamení smlouvy

Sinajská smlouva má ustanoveno *jedno* unikátní znamení, nicméně jako důsledek skutečnosti, že všichni Izraelité jsou potomci Abrahama, má tato smlouva prakticky znamení dvě: sobotu a obřízku. Do smluvního společenství Izraele byly zahrnuty pouze ty domácnosti, jejichž muži byli obřezáni. Podívejme se nyní na jazykové paralely mezi oběma smlouvami, jak jsou zaznamenány v Gn 17,9-14 a Ex 31,12-18;20,12 ("O" znamená obřízka, "S" sobota):

- O. "Ty budeš zachovávat mou smlouvu" (Gn 17,9 B21)
- S. "Zachovávejte mé soboty" (Ex 31,13 B21)

- O. "Ty i tvé budoucí símě" (Gn 17,9 B21)
- S. "Mezi mnou a syny Izraele" (Ex 31,17 B21)

- O. "Obřezete předkožku svého údu" (Gn 17,11 B21)
- S. "Zachovávejte sobotu" (Ex 31,14 B21)

- O. "Po všechna pokolení" (Gn 17,12 CEP)
- S. "Pro všechna vaše pokolení" (Ex 31,13 CEP)

- O. "Znamením... mezi mnou a vámi" (Gn 17,11 CEP)
- S. "Znamení mezi mnou a vámi" (Ex 31,13 CEP)

- O. "Smlouvou věčnou" (Gn 17,13 CEP)
- S. "Věčnou smlouvu" (Ex 31,16 CEP)

- O. "Neobřezanec... bude vyobcován" (Gn 17,14 B21)
- S. "Kdo by v něm dělal nějakou práci, bude vyobcován" (Ex 31,14 CEP)

- O. Cizinec bude obřezán (Gn 17,12)
- S. Host (příchozí) bude zachovávat sobotu (Ex 20,10)

- O. Znamení smlouvy ustanoveno ve chvíli ustanovení smlouvy (Gn 17,1-9)
- S. Znamení soboty ustanoveno ve chvíli ustanovení smlouvy (Ex 31,18)

- O. Obřizka je zmíněna šestkrát.
S. Sobota je zmíněna šestkrát.

Podobnosti v použitých výrazech, stylu i samotném načasování předání jsou příliš zřejmé na to, abychom je mohli pokládat za náhodu. A tato podobnost je ještě mnohem výraznější v originálním hebrejském textu. Některé překlady používají různé výrazy v různých pasážích pro stejné hebrejské slovo, například *olam* (věčný) se v anglickém KJV překládá jednou jako "věčný" (Gn 17,13) a jindy jako "neustálý" (Ex 31,16).

Je důležité, abychom rozuměli vztahu mezi obřizkou a sobotou a abychom rozpoznali, jakou roli hrají v sinajské smlouvě. Obřizka byla vstupním znamením do smlouvy, kterou Bůh uzavřel s Abrahamem a jeho potomky. Bylo to iniciační či vstupní znamení smlouvy, kterým se člověk stával členem smluvního společenství. Velikonoční svátek byl proto oslavou pouze pro členy smluvního společenství. V následujícím odkazu vidíme, že obřizka sloužila jako vstupní znamení do smluvního společenství, a dávala tak člověku právo účastnit se oslavy velikonočních svátků.

Hospodin řekl Mojžíšovi a Áronovi: "Toto je nařízení o hodu beránka: Nebude z něho jíst žádný cizinec. Ale bude jej jíst každý služebník koupený za stříbro, bude-li obřezán... Jestliže by u tebe pobýval host a chtěl by připravit Hospodinu hodu beránka, nechť je u něho obřezán každý mužského pohlaví a potom bude smět přistoupit a tak učinit a bude jako domorodec v zemi. Ale žádný neobřezanec jej jíst nebude. (Ex 12,43-48)

Podobným způsobem byla i sobota pokračujícím znamením lidu smlouvy - nyní již pod sinajskou smlouvou - aby "pamatovali". Byl to ceremoniální svátek určený k tomu, aby byl zachovávan každý týden jako obnova smlouvy. A stejně jako v případě obřizky, pokud si cizinec přál připojit se ke společenství lidu smlouvy, byl povinen sobotu zachovávat.

Ale sedmý den je den odpočínutí Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani... tvůj host, který žije v tvých branách. (Ex 20,10)

Povšimněme si, jak byla v době proroka Izaiáše sobota svázána se smlouvou, a jak bylo od cizinců, kteří se připojili k Izraeli, očekáváno, že budou zachovávat sobotu.

Ať neříká nikdo z cizinců, kdo se připojil k Hospodinu: "Hospodin mě jistě odloučil od svého lidu." Ať neříká kleštěnec: "Hle, jsem strom suchý." Neboť toto praví Hospodin: "Kleštěncům, kteří dbají na mé dny odpočinku a volí to, co si přejí, kteří se pevně drží mé smlouvy, dám ve svém domě a na svých hradbách památník se jménem lepším než synů a dcer: Dám jim jméno věčné, jež nebude vymýceno." Těm z cizinců, kteří se připojili k Hospodinu, aby mu sloužili a z lásky k jeho jménu se stali jeho služebníky, praví: "Všechny, kdo dbají na to, aby neznescověovali den odpočinku, kdo se pevně drží mé smlouvy, (Iz 56,3-6)

Obřizka byla dána potomkům Abrahama jako jednorázové znamení vstupu do smluvního společenství. Sobota pak byla dána jako opakované znamení sinajské smlouvy, aby izraelský národ "pamatoval".

Smluvní strany

V mnoha výše uvedených citátech jsou smluvní strany jednoznačně definovány, nicméně je důležité, abychom opravdu přesně pochopili, o koho se jedná. Písmo se k této věci vyjadřuje velice zřetelně a ukazuje, že sinajská smlouva byla uzavřena *pouze* s izraelským národem.

Prolog k Desateru přikázání zřetelně identifikuje smluvní partnery.

Bůh vyhlásil všechna tato přikázání: "Já jsem Hospodin, tvůj Bůh; já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví. (Ex 20,1-2)

Kdo byli lidé, kteří byli vyvedeni z egyptské země? Byl to izraelský národ.

V souvislosti se smlouvou soboty (která je zástupná za celé Desatero) čteme:

Promluv k Izraelcům: Dbejte na mé dny odpočinku; to je znamení mezi mnou a vámi pro všechna vaše pokolení, abyste věděli, že já Hospodin vás posvěcuji. (Ex 31,13)

Ať tedy Izraelci dbají na den odpočinku a dodržují jej po všechna svá pokolení jako věčnou smlouvu. To je provždy platné znamení mezi mnou a syny Izraele. V šesti dnech totiž učinil Hospodin nebe a zemi, ale sedmého dne odpočinul a oddechl si." (Ex 31,16-17)

Mojžíš svolal celý Izrael a řekl jim: Slyš, Izraeli, nařízení a práva, která vám dnes vyhlašuji. Učte se jim a bedlivě je dodržujte. Hospodin, náš Bůh, s námi uzavřel na Chorébu smlouvu. Tuto smlouvu neuzavřel Hospodin s našimi otci, ale s námi všemi, kteří jsme tu dnes naživu. (Dt 5,1-3)

Smluvními stranami v sinajské smlouvě jsou tedy pouze Bůh a synové Izraele. Do smluvního společenství mohli vstoupit i jiní, ale pouze za předpokladu, že se všichni mužského pohlaví dají obřezat a všichni budou zachovávat sobotu.

Spravedlnost staré smlouvy

Stará smlouva byla ustanovena za okolností milosti a vykoupení. Bůh právě osvobodil izraelský národ od několik set let trvajícího otroctví v Egyptě. V následujících kapitolách si dále ukážeme, že milost byla bohatě předznamenána skrze obětní systém. Spravedlnost sinajské smlouvy je však markantně odlišná od spravedlnosti smlouvy s Abrahamem. Abraham byl připočten mezi spravedlivé pouze na základě své víry.³² Spravedlnost staré smlouvy je však založena na osobní poslušnosti zákonu.

Hospodin nám přikázal, abychom dodržovali všechna tato nařízení, báli se Hospodina, svého Boha, aby s námi bylo dobře po všechny dny, aby nás zachoval při životě, jak tomu je dnes. Bude se nám počítat za spravedlnost, budeme-li bedlivě dodržovat každý tento příkaz před Hospodinem, svým Bohem, jak nám přikázal. (Dt 6,24-25)

Zákon však nevychází z víry, nýbrž praví: 'Kdo bude tyto věci činit, získá tím život.' (Ga 3,12)

Při předání smlouvy na Sinaji synové Izraele cítili, že by mohli zachovávat přikázání Božího zákona.

Všechnen lid odpověděl jednomyslně: "Budeme dělat všechno, co nám Hospodin uložil." Mojžíš tlumočil odpověď lidu Hospodinu. (Ex 19,8)³³

Abraham se naučil lekcím víry, kterými izraelský národ nikdy neprošel. Abraham se nakonec dostal do bodu, kdy přestal důvěřovat svým schopnostem a namísto toho začal plně důvěřovat Bohu, že to bude On sám, kdo naplní svá vlastní zaslíbení. Synové Izraele si však mysleli, že toho mohou dosáhnout sami. Snad také proto jim Bůh dal 613 detailně specifikovaných přikázání, aby je naučil tvrdé lekci, že bez jeho milosti a síly nemohou být dostatečně dobří.

Rozsah platnosti smlouvy

Jak dlouho měla sinajská smlouva trvat? Všechny starozákonné odkazy, které se k této otázce adresně vyjadřují, ukazují, že měla mít věčné trvání. Následující odkazy jsou pouze několika příklady z mnoha. Povšimněte si, o jak mnoha aspektech této smlouvy je řečeno, že mají být věčné či neustálé. Chtěl bych zde čtenáře také povzbudit k tomu, aby použili konkordanci a prozkoumali, jak mnoho odkazů k výrazům "věčný", "navěky" či "provždy" má vztah k aspektům sinajské smlouvy.

To je [popisuje se zde služba u svítícího kahanu ve stanu setkávání] mezi Izraelci provždy platné

³² Gn 15,6.

³³ Viz také Ex 24,3; 24,7; Lv 18,5; Ga 3,12

nařízení pro všechna pokolení. (Ex 27,21)

Musí být obřezán každý zrozený v tvém domě i koupený za stříbro. Tak bude má smlouva pro znamení na vašem těle smlouvou věčnou. (Gn 17,13)

...přepášeš je šerpou, Árona i jeho syny, a vstaviš jim na hlavu mitry. I stane se jim kněžství provždy platným nařízením. (Ex 29,9)

Bude je pálit i navečer, když bude kahany rozsvěcovat. Každodenně bude před Hospodinem pálit kadidlo po všechna vaše pokolení. (Ex 30,8)

To bude provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení ve všech vašich sídlištích: Nebudete jíst žádný tuk ani žádnou krev. (Lv 3,17)

Ty ani tvoji synové s tebou nesmíte pít víno nebo opojný nápoj, když budete vcházet do stanu setkávání, abyste nezemřeli. To je provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení. (Lv 10,9)

Předměstské pole u jejich měst nesmí být prodáno, neboť to je jejich trvalé vlastnictví. (Lv 25,34)

Všechny oběti pozdvihování svatých darů, které pozdvihují Izraelci k Hospodinu, dávám tobě a s tebou i tvým synům a dcerám provždy platným nařízením. Je to smlouva potvrzená solí, provždy platná před Hospodinem pro tebe i pro tvé potomstvo. (Nu 18,19)

Podobně i roční svátky mají věčný statut (Lv 23,14.21.41):

Až do toho dne, kdy přinesete dar svému Bohu, nebudete jíst chléb ani zrní pražené ani čerstvé. To je provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení ve všech vašich sídlištích. (Lv 23,14)

V týž den svoláte lid. Budete mít bohoslužebné shromáždění; nebudete konat žádnou všední práci. To je provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení ve všech vašich sídlištích. (Lv 23,21)

Tuto slavnost budete Hospodinu slavit po sedm dní v roce. To je provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení. Budete ji slavit v sedmém měsíci. (Lv 23,41)

Až na řídké výjimky je o všem, co má nějakou souvislost se smlouvou, kterou uzavřel Bůh s Izraelem, řečeno, že je to věčné či provždy platné "po všechna vaše pokolení". Nová smlouva je zmíněna poprvé až tehdy, když Izrael svůj smluvní závazek porušil a národ byl ponechán, aby upadl do zajetí (Jr 31,31).

Účel smlouvy

Smlouva sloužila jako základ pro vztah, který existoval mezi Hospodinem a izraelským národem. Se smlouvou byla spojena požehnání a zlořečení: požehnání, pokud bude Izrael poslušně zachovávat smlouvu, a zlořečení, pokud bude neposlušný a smlouvu opustí. Smluvní ustanovení také zahrnovalo ujednání o odpuštění, pokud Izrael zhřeší, ale bude následně činit pokání a navrátí se k Bohu.

Smlouva měla také sloužit jako svědek či svědectví mezi Bohem a Izraelem. Když byl Izrael neposlušný, neměl žádnou výmluvu, protože zde bylo "svědectví" smlouvy. I zajetí izraelského národa tak vlastně bylo svědectvím o tom, že Bůh je věrným smluvním partnerem, který dodržuje ustanovení smlouvy.

Celý Izrael přestoupil tvůj zákon a odchýlil se a neposlušal tebe. Na nás je vylita kletba a zlořečení, jak je o tom psáno v zákoně Mojžíše, Božího služebníka, protože jsme proti tobě hřešili. 12 Dodržel jsi své slovo, které jsi promluvil proti nám a proti našim soudcům, kteří nás soudili, že uvedeš na nás zlo

tak veliké, že takové nebylo učiněno pod celým nebem; (Dan 9,11.12)

Bylo řečeno, že smlouva byla zapsána na dvě kamenné desky (Ex 34,1). Umělci je často zobrazují jako desky popsané pouze na jedné straně, avšak dle Písma byly popsány po obou stranách.

Mojžíš se obrátil a sestupoval z hory s dvěma deskami svědectví v ruce. Desky byly psány po obou stranách, byly popsané po líci i po rubu. (Ex 32,15)

Účel desek, na nichž byla smlouva napsána, byl v podstatě stejný, jako u současných smluv. Když se dnes rozhodneme ke koupi auta nebo domu na základě půjčky z banky, obdržíme jednu kopii smlouvy a banka si ponechá druhou. Je tedy pravděpodobné, že obě kamenné desky byly dvěma identickými kopiemi sinajské smlouvy.³⁴ Jedna kopie byla určena pro vazala (Izrael) a druhá pro vládcu (Hospodina).³⁵ Rozšířená verze smlouvy nazvaná "kniha zákona" byla umístěna na boku schrány smlouvy a později opisována, takže Izrael měl kdykoli možnost si požadavky smlouvy připomenout.

Porušení smlouvy

Je důležité si uvědomit, že závažné porušení *jakéhokoli* ze smluvních požadavků vede k porušení celé smlouvy. Může se jednat o porušení základní smlouvy, Desatera přikázání; o porušení "knihy smlouvy" či o porušení soboty, která je znamením smlouvy. V takových případech jsou lidé "vyobcováni" ze smluvního společenství.

Jestliže mě nebudete poslouchat a nebudete plnit všechny tyto příkazy, jestliže zavrhnete má nařízení a zprotivíte si mé řády, takže nebudete plnit všechny mé příkazy, ale budete porušovat mou smlouvu, ... (Lv 26,14-15)

Tento koncept můžeme pozorovat na příkladu Mojžíše během jeho cesty do Egypta: "Když se na cestě chystali nocovat, střetl se s ním Hospodin a chtěl ho usmrtit." Sipora, jeho žena, tehdy vzala nůž, obřezala jeho syny "a Hospodin ho nechal být". (Ex 4,24-26) Tento příklad ukazuje, že pokud člen smluvního společenství očekává Boží požehnání na základě smlouvy, musí dostát všem znamením této smlouvy. Zde je za porušitele smlouvy považován dokonce Mojžíš, a pokud by nedostal požadavku na dodržení znamení smlouvy, byl by zabit či "vyobcován" ze společenství smlouvy - a to je myšlenka nutící k vážnému zamyšlení!

Bůh dovoluje vidět rozdíl v postihu za záměrný a nezáměrný hřích.

Jestliže se jednotlivec prohřeší neúmyslně, přivede jednoroční kozu k oběti za hřích... Ale ten, kdo něco spáchá úmyslně, ať domorodec nebo host, hanobí Hospodina. Takový bude vyobcován ze společenství svého lidu. (Nu 15,27-30)

Ve stejném kontextu vidíme muže, který sbírá dřevo v sobotu, je vzat do vazby a

Hospodin řekl Mojžíšovi: "Ten muž musí zemřít. Celá pospolitost jej ukamenuje venku za táborem." Celá pospolitost ho vyvedla ven za tábor a ukamenovali ho, takže zemřel, jak Hospodin Mojžíšovi přikázal. (Nu 15,35-36)

Vidíme zde, že porušení soboty jako znamení sinajské smlouvy bylo považováno za otevřenou vzpuru proti smlouvě samotné. Podívejme se na důvody, pro které mohl být člověk "vyobcován" z lidu smlouvy:

Přestoupení	Odkaz
Neobřezán	Gn 17,14
Porušení soboty	Ex 31,14
Jedení čokoliv kvašeného	Ex 12,15
Nepatřičné použití oleje svatého pomazání	Ex 30,33
Nepatřičné použití kadidla	Ex 30,38
Jedení oběti, když je člověk nečistý	Lv 7,20
Nepatřičné použití oběti	Lv 7,21
Jedení tuku z oběti	Lv 7,25

³⁴ Kline, *Treaty of the Great King*, p. 19.

³⁵ *Ibid.*, p.59.

Požítí krve	Lv 7,27
Zabití oběti nesprávným způsobem	Lv 17,1-4
Incest	Lv 18,6-29
Pohlavní styk během menstruace	Lv 18,19,29
Homosexuální aktivita	Lv 18,22,29
Pohlavní styk se zvířetem	Lv 18,23,29
Chybný způsob jení oběti	Lv 19,1-8
Obětování dětí Molekovi	Lv 20,3
Kontakt se spiritisty	Lv 20,6
Nepokořování se v den smíření	Lv 23,29
Ignorování svátku Velikonoc	Nu 9,13

Omezení staré smlouvy

Ve staré smlouvě se milost projevovala možností přinést oběť za nezáměrný hřích. Za svévolný, vědomý hřích však žádná oběť předepsána nebyla a žádné oběti také nebyly předepsány za svévolné porušení kteréhokoliv přikázání z Desatera. S člověkem, který svévolně porušil některé z přikázání Desatera, jednal Bůh individuálně. Když se například David provinil cizoložstvím a vraždou, nepřinesl oběť, ale vyznal svůj hřích a padl pod soud či milosrdenství Hospodina.³⁶

Toto praví Hospodin: Hle, já způsobím, aby proti tobě povstalo zlo z tvého domu. Před tvýma očima vezmu tvé ženy a dám je tomu, kdo je ti blízký; ten bude s tvými ženami spát za bílého dne. A ačkoli tys to spáchal tajně, já tuto věc učiním před celým Izraelem, a to za dne." David Nátanovi řekl: "Zhřešil jsem proti Hospodinu." Nátan Davidovi pravil: "Týž Hospodin hřích s tebe sňal. Nezemřeš. Poněvadž jsi však touto věcí zavinil, aby nepřátelé Hospodina znevažovali, syn, který se ti narodí, musí zemřít." (2 S 12,11-14)

Charakteristika smlouvy

Ti, kdo se rozhodnou pro důkladné čtení Bible od samého začátku, postupují zpravidla bez potíží, dokud nedojdou zhruba do poloviny knihy Exodus. Odtud až do konce knihy Deuteronomium to obvykle začíná být náročnější, protože zde čtenář nevyhnutelně zabředne do všech zde popisovaných zákonů. Tyto knihy obsahují doslova stovky zákonů, protože sinajská smlouva je *smlouvou zákona*. I když zde nacházíme Boží milost, která je reprezentována Jeho milostivým ustanovením odpuštění, když dojde k pokání a přinesení příslušné oběti, důraz je zde nicméně především na zákonu. Z hlediska charakteristiky či podstaty se jedná o *smlouvu zákona*.

Nejen, že je tato smlouva primárně zákonem, ale je také zákonem velmi detailním. Tento smluvní zákon nežadá jednoduše člověka, aby přinesl oběť Bohu, on přesně určuje, jaký druh oběti přinést.

Také připravíte jednoho kozla k oběti za hřích a dva roční beránky k hodu oběti pokojné. (Lv 23,19)

Tento zákon nežadá pouze přinášení obětí z obilnin, ale přesně říká, kolik mouky se má přinést a jak má směs vypadat.

... a k němu přidavnou oběť, dvě desetiny éfy bílé mouky zadělané olejem (Lv 23,13)

Tento zákon nežadá pouze používání oleje, ale podává instrukce, že se musí jednat o

...pročištěný olivový olej, vymačkaný... (Lv 24,2)

Tento zákon nežadá pouze přinést bochníky chleba, ale specifikuje:

Vezmeš bílou mouku a upečeš z ní dvanáct bochníků: každý bochník bude ze dvou desetin éfy. Položíš je před Hospodinem na stůl z čistého zlata do dvou sloupců, šest do sloupce. (Lv 24,5-6)

³⁶ Ž 51,16,17.

Tato značná detailní propracovanost zákona je charakteristickým znakem sinajské smlouvy. Vzpomínám si na dobu, kdy jsem učil na střední škole, zejména na studenty prvního ročníku. Když jsem jim zadával úkoly, byl jsem často nucen jít při jejich popisu do značných detailů. Cokoli, co mohlo být pochopeno chybně, také nakonec skutečně popletli. Nemohl jsem jim jednoduše říci, "Odpovězte na tyto otázky", ale musel jsem svůj požadavek formulovat podrobněji: "Napište odpovědi na otázky 1-10, strana 56, a přineste je vypracované na další hodinu, která bude v úterý 25. září. Použijte prosím linkovaný papír formátu A4 a pište čitelně. Do levého horního rohu napište své jméno a do pravého horního rohu datum." Ze značného množství podrobných, do minuty rozplánovaných instrukcí, obsažených ve staré smlouvě, je zřejmé, že Bůh jednal s Izraelity jako s dětmi. Izraelský národ měl za sebou v té době několik set let otroctví v Egyptě a Bůh s nimi proto jednal na té úrovni, na níž se právě nacházeli.

Dalším charakteristickým rysem sinajské smlouvy je to, že se jedná o smlouvu založenou na prostřednické službě.³⁷ Mojžíš a později i Jozue a další vůdci sloužili jako prostředníci mezi Bohem a syny Izraele. To, co lidé o Bohu věděli, přijali skrze tyto prostředníky (Ex 24,1-7). Obvykle to byli pouze proroci a případně další vůdčí osobnosti lidu, kteří jediní byli naplněni Duchem Svatým a měli osobní poznání Boha. Občas plnila tato prostřednická role i roli přímělnou. Když byli Izraelité pokoušeni od hadů, Mojžíš se za ně přimlouval u Hospodina a ten mu dal instrukce vyrobit bronzového hada. Pokud se na tohoto hada uštknutý člověk jednoduše podíval, nezemřel (Nu 21,4-9). Při jiné příležitosti, když lid reptal proti Mojžíšovi a Áronovi,

Hospodin k Mojžíšovi promluvil: "Vzdalte se od této pospolitosti! Chci s nimi rázně skoncovat." Tu padli oba na tvář... Áron vzal kadidelnici, jak mu řekl Mojžíš, a běžel doprostřed shromáždění. Ale pohroma v lidu již začala. Zapálil kadidlo, aby vykonal smírcí obřady za lid. Postavil se mezi mrtvé a živé a pohroma se zastavila. (Nu 17,9-13)

Shrnutí

- Biblické smlouvy obecně, a sinajská smlouva zvlášť, velmi úzce kopírují formu, kterou nacházíme u smluv a ujednání na Blízkém Východě.
 - Je zde smluvní slib vládce vazalovi.
 - Je zde smluvní závazek slabší strany straně silnější.
 - Dokument, který obsahuje smluvní ujednání, má přesně ve svém středu znamení této smlouvy.
 - Vyhotovují se dvě identické kopie smluvního dokumentu.
 - Dokument je umístěn ve svatyni vazalova boha a ten se stává přísedícím svědkem smlouvy.
- Požadavky sinajské smlouvy nebyly součástí smlouvy, kterou Bůh uzavřel s Abrahamem.
- Sinajskou smlouvu tvoří tři prvky:
 - Desatero přikázání jako samotná slova smlouvy.
 - "Ostatní zákony", které se nachází v knihách Exodus až Deuteronomium, jsou rozšířenou verzí sinajské smlouvy. Byly také nazývány "kniha smlouvy" či "kniha zákona".
 - Sobota jako znamení sinajské smlouvy. Byla umístěna v samotném centru Desatera přikázání.
- "Kniha zákona" interpretovala a aplikovala "desky zákona" do konkrétních situací v životě izraelského národa.
- Slovní výrazy použité ve smlouvě obřizky jsou téměř shodné s výrazy smlouvy soboty. Co je řečeno o jedné, platí i o druhé.
- Smluvními partnery byli *pouze* Bůh a izraelský národ. Nikdo jiný nebyl do této smlouvy zahrnut.
- Spravedlnost staré smlouvy byla založena na osobní poslušnosti zákonu.
- Zajištění, které smlouva nabízela, bylo dostupné i jiným, ale *pouze* za předpokladu, že se nechali obřezat, zachovávali sobotu a byli rozhodnutí zachovávat všechny smluvní požadavky.
- O trvání sinajské smlouvy je řečeno, že se jednalo o smlouvu "věčnou", platnou "provždy" či "po všechna pokolení".

³⁷ Viz D. A. Carson, *Showing the Spirit*, (Baker Book House, 1987), p. 151ff.

-
10. Účelem smlouvy bylo poskytnout základ pro společenství mezi Bohem a Izraelem a sloužit jako svědek pro případ jejího porušení.
 11. Porušení smlouvy zahrnovalo porušení Desatera přikázání, ostatních zákonů v "Knize smlouvy" či znamení smlouvy: obřizky a soboty.
 12. Rozlišoval se záměrný a nezáměrný hřích.
 - a) Izraelitovi, který spáchal nezáměrný hřích, byl po přinesení konkrétní oběti tento hřích odpuštěn.
 - b) Za úmyslný hřích však byl Izraelita odsouzen k smrti či "vyobcování" ze společenství smlouvy a nebo upadl přímo do Božích rukou k individuálnímu soudu či milosti.
 13. Sinajská smlouva je charakteristickou smlouvou založenou na zákonu.
 14. Sinajská smlouva je specifikována velmi podrobně, jako by byla sepsána pro děti.
 15. Sinajská smlouva je smlouvou prostřednickou, v níž mezi Bohem a syny Izraelem stojí Mojžíš, případně Áron.

5. kapitola: Stíny Krista

Účelem této kapitoly je poskytnout přehled ceremoniálních úkonů spojených se sinajskou smlouvou s cílem objevit, jak a proč byla ve Starém zákoně zachovávána sobota, a dále zjistit vztah mezi sobotou a ostatními ceremoniálními ustanoveními staré smlouvy. Není naším záměrem detailně popsat rituály a obětní systém staré smlouvy. Jejich význam jako prostředku k zobrazení Boží milosti nelze bagatelizovat, avšak detailní rozbor je již nad rámec této práce. Nelze se však v této kapitole vyhnout, vzhledem k tématu, prezentaci značného množství materiálů. Přesto jsou zahrnuty pouze ty pasáže, které mají s naším tématem úzkou souvislost. Místy možná budete cítit potřebu jít do větších detailů. Pokud ano, upozorňuji, že podtržené části textu v citacích jsou pro studium zvláště důležité. Chtěl bych také upozornit, že u některých důkazů z této kapitoly nebude zřejmá jejich okamžitá smysluplnost či aplikace vzhledem k tématu této práce, avšak, jak zjistíme později, mají neocenitelný význam pro pozdější porozumění.

Smluvní shromáždění

V této části se podíváme na seznam náboženských svátků v rámci sinajské smlouvy a jejich provázání s konkrétním časem, kdy byly slaveny.

Leviticus 23. kapitola obsahuje výčet určených časů a svatých shromáždění lidu smlouvy.

Hospodin promluvil k Mojžíšovi: "Mluv k Izraelcům a řekni jim: Slavnosti Hospodinovy, které budete svolávat, jsou bohoslužebná shromáždění. Jsou to mé slavnosti. (Lv 23,1-2)

Sobota sedmého dne

Šest dní se bude pracovat, ale sedmého dne bude den odpočinku, slavnost odpočinutí, bohoslužebné shromáždění; nebudete vykonávat žádnou práci. Je to Hospodinův den odpočinku ve všech vašich sídlištích. (Lv 23,3)

At' tedy Izraelci dbají na den odpočinku a dodržují jej po všechna svá pokolení jako věčnou smlouvu. (Ex 31,16)

Velikonoce

Čtrnáctého dne prvního měsíce navečer bude Hospodinův hod beránka. (Lv 23,5)

Ten den vám bude dnem pamětním, budete jej slavit jako slavnost Hospodinovu. Budete jej slavit po všechna svá pokolení. To je provždy platné nařízení. (Ex 12,14)

Svátek nekvašených chlebů

Patnáctého dne téhož měsíce začne Hospodinova slavnost nekvašených chlebů; po sedm dní budete jíst nekvašené chleby. Prvého dne budete mít bohoslužebné shromáždění; nebudete konat žádnou všední práci. Po sedm dní budete přinášet ohnivou oběť Hospodinu. Sedmého dne bude bohoslužebné shromáždění; nebudete konat žádnou všední práci. (Lv 23,6-8)

Budete dbát na ustanovení o nekvašených chlebech, neboť právě toho dne jsem vyvedl vaše oddíly z egyptské země. Na tento den budete bedlivě dbát. To je provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení. (Ex 12,17)

Svátek prvního snopku

Přinesete snopek jako prvotiny své žně... druhého dne po dni odpočinku jej nabídne kněz podáváním... To je provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení. (Lv 23,10-14)

Letnice

Ke dni po sedmém dni odpočinku napočítáte padesát dní a pak přinesete Hospodinu novou přídavnou oběť... nebudete konat žádnou všední práci. To je provždy platné nařízení pro všechna vaše pokolení ve všech vašich sídlištích. (Lv 23,15-21)

Svátek troubení

Prvního dne sedmého měsíce budete mít slavnost odpočinutí s pamětným vytrubováním a bohoslužebným shromážděním. Nebudete vykonávat žádnou všední práci. (Lv 23,23-25)

Den smíření

Desátého dne téhož sedmého měsíce bude den smíření.... Bude to pro vás den odpočinku, slavnost odpočinutí; (Lv 23,27-32) To bude pro vás provždy platné nařízení. Desátého dne sedmého měsíce se budete pokořovat a nebudete vykonávat žádnou práci, ani domorodec ani ten, kdo mezi vámi přebývá jako host.... Bude to pro vás den odpočinku, slavnost odpočinutí. Budete se pokořovat. To je provždy platné nařízení. (Lv 16,29-31)

Svátek stánků

Hospodin dále mluvil k Mojžíšovi: "Mluv k Izraelcům: Od patnáctého dne téhož sedmého měsíce budou po sedm dní Hospodinovy slavnosti stánků. Prvního dne bude bohoslužebné shromáždění; nebudete konat žádnou všední práci. ... osmého dne budete mít bohoslužebné shromáždění... nebudete konat žádnou všední práci.... Mojžíš vyhlásil Izraelcům Hospodinovy slavnosti. (Lv 23,33-44)

Novoluní

Na počátku vašich měsíců budete přinášet jako zápalnou oběť Hospodinu dva mladé býčky, jednoho berana, sedm ročních beránků bez vady (Nu 28,11). Ráno i večer, též ve dnech odpočinku, o novoluních a při slavnostech Hospodina, našeho Boha, aby se přinášely zápalné oběti za Izraele navěky. (2 Pa 2,3)

Sobotní roky

"Mluv k Izraelcům a řekni jim: Až přijdete do země, kterou vám dávám, bude země slavit odpočinutí, odpočinutí Hospodinovo. Šest let budeš osívat své pole, šest let budeš prořezávat svou vinici a shromažďovat z ní úrodu, ale sedmého roku bude mít země rok odpočinutí, slavnost odpočinutí, odpočinutí Hospodinovo. Nebudeš osívat své pole ani prořezávat svou vinici. Co po tvé žni samo vyrostě, nebudeš sklízet, a hrozny z vinice, kterou jsi neobdělal, nebudeš sbírat. Země bude mít rok odpočinutí. Co země v odpočinutí sama zplodí, bude vaší potravou, pro tebe, tvého otroka i otrokyni, tvého nádeníka i přistěhovalce, kteří u tebe pobývají jako hosté. I tvůj dobytek a zvěř, která je v tvé zemi, bude mít všechnu její úrodu za potravu. (Lv 25,2-7)

Svátek milostivého léta

Odpočítáš si pak sedm roků odpočinutí, sedmkrát sedm let, a vyjde ti období sedmi roků odpočinutí: čtyřicet devět let. Desátého dne sedmého měsíce dáš ryčně troubit na polnici; v den smíření budete troubit na polnici v celé vaší zemi. Padesátý rok posvětíte a vyhlásíte v zemi svobodu všem jejím obyvatelům. Bude to pro vás léto milostivé, kdy se každý vrátí ke svému vlastnictví a všichni se vrátí ke své čeledi. Padesátý rok vám bude létem milostivým. Nebudete v něm sít ani sklízet, co samo vyrostě, ani sbírat hrozny z neobdělanych vinic. Je to léto milostivé. Budete je mít za svaté. Smíte jíst z pole, co urodí... Snad řeknete: Co budeme jíst sedmého roku, když nebudeme sít ani sklízet žádnou úrodu? 21 Na můj rozkaz sestoupí na vás šestého roku mé požehnání, takže vydá úrodu na tři roky. (Lv 25,8-12.20-21)

V uvedených odkazech jsme viděli vývoj sobotního cyklu, který tvoří: týdenní soboty, sedm ročních (ceremoniálních) sobot, rok odpočinutí každý sedmý rok a svátek milostivého léta každých padesát let.

Shledáváme, že v každém z těchto sobotních svátků je zakázána práce. Tyto svátky jsou nazvány svaté, nebo je o nich řečeno, že jsou to soboty Hospodina, a dále je o nich řečeno, že mají být věčné a mají být zachovávány „po všechny vaše generace“. Do tohoto odpočinku jsou také zahrnuta zvířata i země. V konceptu sobot tak na pozadí nacházíme jakési tušení svobody. Každý je osvobozen od povinnosti pracovat: Izraelité, otroci, cizinci, zvířata a dokonce i sama země. V sobotních cyklech, které nachází svůj vrchol ve svátku milostivého léta, tak vidíme jakési stupňování či růst intenzity. Každý padesátý rok měl být celoroční sobotou, zvláštním sobotním rokem! Svátek milostivého léta byl vyhlášen troubením na roh v den smíření a byl časem, kdy docházelo ke zproštění všech závazků pro členy smluvního společenství, časem navrácení rodinného vlastnictví, časem zrušení všech dluhů, časem anulování všech záznamů a počátkem všeho nového. Svátek milostivého léta tak byl svátkem radosti, oslavy a společenství.

I když se v případě svátku milostivého léta jedná o velmi radostný koncept, nemáme žel řádné záznamy o tom, že by byl kdy ve starozákonní komunitě slaven. Zdá se, že se jedná o koncept, který byl sepsán, ale nikdy nebyl praktikován. Snad byli lidé příliš sobečtí na to, aby vyhlásili svobodu všem obyvatelům země, snad se příliš báli finančních ztrát, kdyby daný rok neseli a nesklízeli. Ať již byl důvod jakýkoli, zdá se, že oslava svátku milostivého léta byla odsunuta až na „dny, které přijdou“, kdy jim Bůh dá požehnání srovnatelné s třemi celými roky.

Zachovávání soboty

Starý zákon je v otázce zachovávání sobot velmi konkrétní. Je třeba upozornit, že sobotní zákony, o kterých budeme mluvit, se obvykle vztahují na všechny typy sobot, nejen na soboty týdenní. Rozhodl jsem se zahrnout zde všechna starozákonní pravidla pro zachovávání sobot (některé z nich nepochází přímo z knih zákona, ale slouží jako biblická interpretace původních sobotních přikázání).

Věci, které jsou v sobotu zakázány

Zákaz vycházet v sobotu ze svého místa (Ex 16,29).

Zákaz péct či vařit (Ex 16,23).

Zákaz dělat jakoukoli práci (Ex 20,10).

Zákaz pracovat je zdůrazněn i na dalších místech ve velmi jasných výrocích (Ex 34,21).

Zákaz rozdělovat oheň (Ex 34,1.3).

Zákaz nosit jakýkoli náklad (Jr 17,27).

Zákaz kupovat a prodávat (Neh 10,31).

Zákaz věnovat se svým vlastním zájmům (Iz 58,13.14).

Věci, které se mají dělat v sobotu

Zachovávat tento den jako svatý (Ex 20,8).

Odpočívat (Ex 31,15).

Zachovávat či slavít (Ex 31,16).

Nalézat rozkoš v Hospodinu (Iz 58,14).

Mít shromáždění (Lv 23,3).

Pracuj šest dní

Někdy zapomínáme na to, že sobotní přikázání nám nejenom dává instrukce, co máme a nemáme v sobotní den dělat, ale měli bychom si také uvědomit, že nám dále říká: „šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svoji práci“ (Ex 20,9).

Čas zachování soboty

Od jednoho večera do druhého budete zachovávat můj den odpočinku (Lv 23,32). Zde je třeba poznamenat, že toto nařízení bylo dáno ve spojitosti se dnem smíření, avšak dle židovské interpretace se vztahuje na všechny soboty včetně týdních.

Tresty za porušení sobotního zákona

Trest smrti

Budete dbát na den odpočinku; má být pro vás svatý. Kdo jej znesvětil, musí zemřít.... Každý, kdo by dělal nějakou práci v den odpočinku, musí zemřít. (Ex 31,14.15)

Šest dní se bude pracovat, ale sedmého dne budete mít slavnost odpočinutí, Hospodinův svatý den odpočinku; kdo by v ten den dělal nějakou práci, zemře. (Ex 35,2).

Vyobcování z Izraele

Každý, kdo by v něm dělal nějakou práci, bude vyobcován ze společenství svého lidu. (Ex 31,14).

Připomínka ráje

Když se díváme na to, co lidé smlouvy vzhledem k sobotě směli a nesměli dělat, a následně toto reflektujeme zpětně na sedmý den po stvoření, vypadá to, že zde existuje jednoznačné propojení. Zdá se, že sobotní zákony dané Izraelcům byly navrženy tak, aby je přiměly chovat se podobným způsobem jako Adam a Eva v ráji. I když tento fakt není v Písmu přímo zdůrazněn, je silně implikován ve formulaci čtvrtého přikázání.

Ale sedmý den je den odpočinutí Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty ani tvůj syn a tvá dcera ani tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvé dobytče ani tvůj host, který žije v tvých branách. (Ex 20,10)

Prakticky všechny zákazy dané v souvislosti se sobotou by pro Adama a Evu *před pádem do hříchu* neměly naprosto žádný smysl. Na druhé straně by však pro Adama a Evu bylo vše, co měli Izraelci v sobotu dělat, naprosto přirozené; proto v ráji nebylo třeba žádné přikázání. Zvažme následující důvody:

Zákazy:

Nevzdálíš se ze svého místa

Adam s Evou neopustili ráj, dokud nezhřešili.

Nebudeš péct a vařit.

Nemáme žádný záznam o tom, že by Adam s Evou v ráji používali oheň. Někteří vykladači předpokládají, že jejich stravu tvořilo pouze čerstvé jídlo ze zahrady.

Nedělej žádnou práci

Adam s Evou nemuseli „pracovat“, dokud nezhřešili a nebyli vyhnáni ze zahrady (Gn 3,17-19). Záznam z knihy Genesis uvádí, že měli zahradu „obdělávat a sčezít“. Avšak bez ohledu na to, co je tím přesně míněno, se nejednalo o práci tak, *jak ji známe dnes*. Zahrada například jistě nebyla plná otravného plevelu ani ji nebylo třeba pravidelně zalévat.

Nenoste žádný náklad

Adam s Evou neměli potřebu cokoliv nosit či přenášet. Co by tak mohli přenášet? Nepotřebovali si dělat zásoby potravin na zimu, nemuseli používat žádné potrubí na zavlažování, protože „záplava vystupovala ze země a napájela celý zemský povrch“ (Gn 2,6).

Nerozdělávejte oheň

Než přišel hřích, nebylo potřeba žádných šatů. Proto můžeme předpokládat, že klima nebylo chladné a nebyla tedy žádná potřeba rozdělávat oheň.

Zákaz kupovat a prodávat

Od koho by co kupovali a komu by co prodávali? Vždyť jim bylo řečeno, aby svodně jedli cokoli, co budou mít na dosah ruky.

Nevěnujte se vlastním zálibám

Vzhledem ke stručnosti záznamu v knize Genesis je obtížné říci, jak by toto nařízení mohlo či nemohlo být aplikováno na naše prarodiče. Můžeme pouze dedukovat, že před tím, než zhřešili, pro ně bylo naprosto přirozené mít Boha na prvním místě ve svých myšlenkách.

Napomenutí:

Zachovávat sobotu jako svatou

Svatost je termín, který se používá pro něco, co je vyčleněno pro Boha nebo s Bohem nějakým způsobem souvisí. To bylo tedy v ráji automaticky skutečností, protože Adama s Evou byli v dokonalém společenství se svým Stvořitelem.

Odpočívát

Pokud chápeme „odpočinek“ sedmý den po stvoření jako společenství s Bohem, pak je tento příkaz zbytečný, protože odkazuje na aktivitu, která byla hlavní náplní v ráji. Bůh poskytl člověku vše, co bylo třeba pro jeho štěstí a zdraví.

Zachovávat, činit či slavit

Opět nebylo třeba našim prarodičům říkat, aby něco takového dělali, protože se jednalo o něco, co tvořilo samotný základ jejich života.

Shromažďovat se

Adama s Evou měli sedmý den po stvoření mezi sebou harmonický vztah.

Nalézat rozkoš v Hospodinu

Pro Adama s Evou muselo být největším potěšením a radostí být ve společnosti svého Stvořitele v dokonalém prostředí ráje.

Izraeli bylo řečeno v souvislosti se svátkem milostivého léta (největší sobotou, s jakou se smluvní lid mohl setkat): „Je to léto milostivé. Budete je mít za svaté. Smíte jíst z pole, co urodí.“ (Lv 25,12) Srovnajme tento výrok se slovy Stvořitele: „Z každého stromu zahrady smíš jíst. Ze stromu poznání dobrého a zlého však nejez.“ (Gn 2,16.17) Chování Adama a Evy muselo v tento první sedmý den být velmi podobné příkázání dané Izraeli k zachovávání svátku milostivého léta.

Soboty staré smlouvy se tak zdají být jistými „mini zastávkami“ odpočinku. Byla to jakási „hra na napodobování“ v níž si Izrael hrál na Adama a Evu, avšak s tím rozdílem, že zde chybělo otevřené společenství se Stvořitelem, které již nebylo možné po té, co na scénu vstoupil hřích. Na druhou stranu však Izraelité po Boží přítomnosti, zdá se, až tolik netoužili:

Všechn lid pozoroval hřmění a blýskání, zvuk polnice a kouřící se horu. Lid to pozoroval, chvěl se a zůstal stát opodál. Řekli Mojžíšovi: „Mluv s námi ty a budeme poslouchat. Bůh ať s námi nemluví, abychom nezemřeli.“ (Ex 20,18.19)

Stíny naděje

V konceptu sobot nacházíme „stíny naděje“, tedy náznaky lepších věcí, které teprve přijdou. Soboty Izraelcům ukazovaly zpět k dokonalému společenství „odpočinku“ sedmého dne po stvoření (Ex 20,11), tedy do doby, kdy ještě neexistoval hřích se všemi jeho negativními důsledky. Soboty byly také připomínkou jejich otroctví v Egyptě, kde pro ně neexistoval žádný fyzický odpočinek (Dt 5,15). A soboty také pomáhaly směřovat jejich unavené duše *dopředu* k okamžiku, kdy bude opět obnoveno společenství sedmého dne a oni tak naleznou pravý duchovní odpočinek pro své duše a pravé vykoupení z *hříchu*. Soboty jim poskytovaly důvod dívat se *dopředu* s nadějí, že přijde doba, kdy bude vyhlášena svoboda všem zajatým, kdy přijde rok odpuštění všech dluhů.³⁸ Dychtivě očekávali čas, kdy jim bude umožněno vrátit se do země otců, kdy budou znovu moci jíst svobodně produkty země, kdy budou smět odložit své břímě a vejít do „odpočinku“ svátku milostivého léta. Každá sobota směřovala jejich pohled *dopředu* k dalšímu sobotnímu svátku. Sobota sedmého dne byla týdenní připomínkou *přicházejících* ročních svátků, tyto soboty spojené s ročními svátky byly připomínkou *přicházejícího* sobotního roku a sobotní rok byl připomínkou *přicházejícího* svátku milostivého léta. Tak se naděje udržovala stále živá.

Sobotní vztahy

I když se následující řádky budou zdát do jisté míry opakováním, jedná se o informaci, která je velmi důležitá pro správné pochopení soboty a budeme ji potřebovat v pozdějších kapitolách.

Všimněte si v následujících odkazech úzké provázanosti mezi sobotou sedmého dne a ostatními náboženskými rituály spojenými se sinajskou smlouvou, zejména s přinášením ranních a večerních obětí. Zejména si povšimněte úzké souvislosti mezi sobotou sedmého dne a novoluním, rokem odpočinutí (každý sedmý rok) či „pevně stanovenými svátky“. Povšimněme si, že kdykoli jsou uvedené slavnosti a svátky ve staré smlouvě zmíněny, vykytují se v textu společně ve vzestupném či sestupném pořadí.

Soboty (dny)
Novoluní (měsíce)
Pevně stanovené svátky (roční)

nebo

Pevně stanovené svátky (roční)
Novoluní (měsíce)
Soboty (dny)

Tuto skutečnost zde uvádím, protože má význam pro další výklad.

...aby před Hospodinem ustavičně přisluhovali při obětování zápalných obětí Hospodinu o sobotách,

³⁸ Termín, který se zde používá, se později, skrze Septuagintu, začal používat v Novém zákoně jako výraz pro odpuštění.

o novoluních a v určených časech, a to v tom počtu, jak určuje jejich řád. (1 Pa 23,31)

Hle, budu ti dům jménu Hospodina, svého Boha. Chci mu jej oddělit jako svatý, aby se tam před ním pářilo kadidlo z vonných látek, pravidelně se rovnaly chleby a ráno i večer, též o sobotách, o novoluních a při slavnostech Hospodina, našeho Boha, aby se přinášely zápalné oběti za Izraele navěky. (2 Pa 2,3)

Tehdy začal Šalomoun obětovat Hospodinu zápalné oběti na Hospodinově oltáři, který vybudoval před chrámovou předsíní, podle každodenního pořádku, podle Mojžíšova příkazu pro přinášení obětí o sobotách, o novoluních a při slavnostech, třikrát za rok, ve svátek nekvašených chlebů, ve svátek týdnů a ve svátek stánků. (2 Pa 8,2.13)

Král přispěl ze svého majetku na zápalné oběti, aby byly obětovány ráno i večer, na zápalné oběti o sobotách, o novoluních a při slavnostech, jak je předepsáno v Hospodinově zákoně. (2 Pa 31,3)

Kníže je povinen přinášet oběti zápalné, oběť přídavnou i úlitbu o svátcích, o novoluních i o sobotách, o všech slavnostních shromážděních domu izraelského. On připraví oběť za hřích i oběť přídavnou, oběť zápalnou i oběti pokojné jako smířčí oběť za dům izraelský.“ (Ez 45,17)

Následující odkazy dokládají úzký vztah mezi sobotou a oslavami novoluní. Povšimněte si, že obě události mají předepsány přinášení téměř identických obětí.

Toto praví Panovník Hospodin: „Brána vnitřního nádvoří, obrácená k východu, zůstane zavřená po šest pracovních dní, ale o sobotě a v den novoluní bude otevřená. Kníže vstoupí zvenčí dvoranou brány a postaví se u veřejí brány. Kněží připraví jeho zápalnou oběť a jeho oběti pokojné a on se bude klanět na prahu brány. Pak z ní vyjde a brána se nezavře až do večera. Také lid země se bude u vchodu do té brány klanět před Hospodinem o sobotách a o novoluních. Zápalnou oběť, kterou kníže přinese Hospodinu v sobotu, bude šest beránek bez vady a beran bez vady. A přídavnou oběť bude éfa mouky na berana; a k beránkům, co může dát jako přídavnou oběť; a hín oleje na éfu. V den novoluní připraví mladého býčka bez vady a šest beránek a berana; i ti budou bez vady. Připraví také jako přídavnou oběť éfu mouky na býčka, éfu na berana a k beránkům podle svých možností; a hín oleje na éfu. (Ez 46,1-7)

Všemu jejímu veselí učiním přítrž, jejím svátkům, novoluním i sobotám, všem jejím slavnostem. (Oz 2,13)

On řekl: „Proč jdeš k němu dnes? Není novoluní ani sobota.“ (2 Kr 4,23)

... na pravidelnou oběť zápalnou o sobotách a o novoluních, na slavnosti, na svaté dávky... (Neh 10,34)

Nepřinášejte už šalebné obětní dary, kouř kadidla je mi ohavností, i novoluní, soboty a svolaná shromáždění; ničemnost a slavnostní shromáždění, to nemohu vystát. Z duše nenávidím vaše novoluní a slavnosti,... (Iz 1,13.14)

O každém novoluní, v každou sobotu, přijde se sklonit veškeré tvorstvo přede mnou, praví Hospodin. (Iz 66,23)

Z výše uvedených odkazů je vidět, že zde existoval velmi úzký vztah mezi sobotou sedmého dne a ročními svátky či „určenými časy“. Je důležité si uvědomit, že vždy, když ve spojitosti s ostatními „určenými časy“ vyskytuje sobota, vždy se jedná o sobotu sedmého dne.

Smluvní vztahy

V předchozím oddíle jsme si ukázali, jak je sobota úzce provázána s ostatními smluvními svátky. Nyní si ukážeme, jak je sobota svázána s *celou* sinajskou smlouvou.

Sobota má vztah k Desateru, protože je jedním z jeho přikázání; nachází se v samotném centru Desatera a je znamením smlouvy (Ex 20,8-11; 31,13-18). Proto je sobota neoddělitelně spojena se sinajskou smlouvou.

Desatero má vztah k schráně smlouvy. Schrána byla dřevěná bedna, ve které byla smlouva uložena (Ex 25,16). Proto je sobota svázána se schránou smlouvy.

Schrána smlouvy byla umístěna ve svatyni svatých ve stánku svědectví (Ex 38,21; Nu 1,50.53). Schrána, Desatero a sobota jsou tak svázány se stánkem svědectví. Vidíme tedy, že sobota má jednoznačný vztah i ke stánku svědectví.

Stánek svědectví byl centrem bohoslužby smluvního lidu. Izraelitům bylo nařízeno, aby zde přinášeli své oběti. Kněžím bylo nařízeno, aby zde přinášeli zvláštní oběti o sobotách. Týdenní sobota je provázána se všemi náboženskými rituály a svatými shromážděními lidu smlouvy, které se konaly okolo stánku svědectví v souladu se smluvními požadavky (2 Pa 2,4).

Náboženské smluvní slavnosti mají ve svém pozadí pevně daný sobotní cyklus. Každý sedmý den byla sobota (Lv 23,1-3). Dále zde bylo sedm ročních sobot - každá z nich se slavila stejně jako sobota sedmého dne (Lv 23). Každý sedmý rok byl sobotním rokem, kdy i země měla mít „odpočinek v Hospodinu“ (Lv 25,1-7). Vrcholem sobotního cyklu pak byl svátek milostivého léta. Byl to zvláštní sobotní rok; všechny jeho dny byly sobotami a byl doplněný o další požehnání včetně vyhlášení svobody pro všechny zajaté (Lv 25,8-17). Všechny uvedené svátky měly svůj základ ve smlouvě, jejímž znamením je sobota. Proto je sobota úzce provázána se *všemi* smluvními svátky a oslavami.

Protože partery sinajské smlouvy byli Bůh a Izrael, a protože sobota byla znamením mezi Bohem a syny Izraele navěky (Ex 31,17), je sobota neoddělitelně navěky spojena se syny Izraele.

Aby se rodina mohla stát členem smluvního společenství, musel se každý muž z takové domácnosti nechat obřezat (Gn 17,9-14; Lv 12,3) a všichni museli začít zachovávat sobotu (Ex 31,13-17; Iz 56,1-8). Cizincům bylo zapovězeno účastnit se oslav smluvních svátků, pokud nebyli obřezáni (Ex 12,48). Pokud odstraníme obřízku, odstraníme i lid smlouvy. Pokud odstraníme lid smlouvy, musíme také odstranit sobotu, protože ta je znamením mezi lidem smlouvy a Bohem. Sobota a obřízka jsou proto neoddělitelně svázány jako znamení smlouvy.

Požehnání a zaslíbení smlouvy bylo specificky svázáno s lidem smlouvy a se zaslíbenou zemí (Gn 13,15; Dt 4,40). Hranice této země byly zřetelně popsány v knize smlouvy (Ex 23,31; Dt 1,6.7; Dt 3). Země, která se měla těšit ze sobot, byla „zemí zaslíbenou“. Proto je zde úzká provázanost mezi zaslíbenou zemí a sobotami (Lv 25,1-4; 26,34.35). Nelze to již říci jasněji. Vše, co je uvedené ve smlouvě, je mezi sebou provázáno a sobota sedmého dne leží v samém srdci těchto komplexních vztahů.

Správné porozumění sobotě vyžaduje, abychom ji viděli v plné provázanosti na starozákonní život a zkušenosti. Je úzce spjata se smlouvou samotnou, se smluvními svátky, se smluvními zákony, se zaslíbeními a požehnáními smlouvy, se zlořečenými za porušení smlouvy a se zemí zaslíbenou ve smlouvě. Sobota je „provždy platné znamení mezi mnou a syny Izraele“ (Ex 31,17).

Kdo má sobotu zachovávat

Kdo měl přikázáno zachovávat sobotu?

Ale sedmý den je den odpočínutí Hospodina, tvého Boha. Nebudeš dělat žádnou práci ani ty ani tvůj syn a tvá dcera ani tvůj otrok a tvá otrokyně ani tvé dobytče ani tvůj host, (Ex 20,10)

Sedmého roku bude mít země sobotu odpočinutí, odpočinek pro Hospodina. Nebudeš osévat své pole ani prořezávat svou vinici. (Lv 25,4 CSP)

Po šest dnů budeš konat svou práci, ale sedmého dne přestaneš, aby odpočinul tvůj býk i osel a aby si mohl oddechnout syn tvé otrokyně i host. (Ex 23,12)

Sobotu měli zachovávat děti Izraele, jejich služebníci, jejich dobytek i jejich země. To bylo znamením smlouvy mezi Hospodinem a „syny Izraele“.

Účel soboty

Připomínka odpočinku sedmý den stvoření

Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmého dne odpočinul. Proto požehnal Hospodin den odpočinku a oddělil jej jako svatý. (Ex 20,8.11)

Připomínka vysvobození z egyptského otroctví

Dbej na den odpočinku, aby ti byl svatý, jak ti přikázal Hospodin, tvůj Bůh. Pamatuj, že jsi byl otrokem v egyptské zemi a že tě Hospodin, tvůj Bůh, odtud vyvedl pevnou rukou a vztaženou paží. Proto ti přikázal Hospodin, tvůj Bůh, dodržovat den odpočinku. (Dt 5,12.15)

O sobotě je zde řečeno, že má být znamením vysvobození izraelského lidu z egyptského otroctví. V této verzi čtvrtého přikázání nenacházíme žádnou zmínku o odpočinku sedmého dne po stvoření. Účel formulovaný v tomto textu je úzce svázán se sobotou jako znamením smlouvy, protože vysvobození z Egypta bylo smluvním vysvobozením.

Bůh vyslyšel jejich sténání,... Sestoupil jsem, abych jej vysvobodil z moci Egypta (Ex 2,24; 3,8)

Fyzický odpočinek

Kořen slova sobota znamená „odpočinek“ a primárním účelem soboty bylo poskytnout prostor pro fyzický odpočinek. První výskyt slova sobota v Písmu nacházíme v příběhu o poskytnutí many. „Lid tedy sedmého dne odpočíval.“ (Ex 16,23.30). Ve čtvrtém přikázání čteme:

Nebudeš dělat žádnou práci ... V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmého dne odpočinu!. (Ex 20,10.11)

V textu, který explicitně sděluje, že sobota sedmého dne je znamením smlouvy mezi Hospodinem a „syny Izraele“ se říká „sedmého dne bude slavnost odpočinutí, Hospodinův svatý den odpočinku.“ (Ex 31,15.17)

Exodus 23,12 specifikuje, kdo a jak má být do sobotního odpočinku zahrnut.

Po šest dnů budeš konat svou práci, ale sedmého dne přestaneš, aby odpočinul tvůj býk i osel a aby si mohl oddechnout syn tvé otrokyně i host. (Ex 23,12)

Máme zde výslovně řečeno, že účelem soboty je poskytnutí odpočinku od práce pro zvířata i otroky. Sobotní odpočinek také zahrnuje zemi, ve které sídlí Izrael. „...ale sedmého roku bude mít země rok odpočinutí“ (25,4). Stejný koncept je aplikován i na svátek milostivého léta (Lv 25,11).

Zkouška věrnosti smlouvě

Pečlivé prozkoumání prvního sobotního incidentu nám odhaluje další účel soboty.

Hospodin řekl Mojžíšovi: „Já vám sešlu chléb jako déšť z nebe. Ať lid vychází a sbírá, co denně spotřebují. Tak je podrobím zkoušce, budou-li se řídit mým zákonem, či nikoli. Když budou připravovat, co přinesou, ať je toho šestého dne dvakrát tolik, než co nasbírají každodenně.“ (Ex 16,4.5)

Sobota zde funguje jako *test věrnosti* lidu smlouvy. To je v souladu s konceptem, který nacházíme dále v knize Exodus, a který představuje sobotu jako znamení smlouvy. V textu, kde je poprvé zmíněna sobota, je její účel definován jako „zkouška“ věrnosti Izraele. Později v této pasáži čteme:

Když přesto někteří z lidu sedmého dne vyšli, aby sbírali, nic nenašli. Hospodin řekl Mojžíšovi: „Jak dlouho se budete zpěčovat a nebudete dbát mých příkazů a řádů? (Ex 16,27.28)

Znamení smlouvy

Ať tedy Izraelci dbají na den odpočinku a dodržují jej po všechna svá pokolení jako věčnou smlouvu. To je provždy platné znamení mezi mnou a syny Izraele. (Ex 31,16.17)

Znamení posvěcení

„Promluv k Izraelcům: Dbejte na mé dny odpočinku; to je znamení mezi mnou a vámi pro všechna vaše pokolení, abyste věděli, že já Hospodin vás posvěcuji. (Ex 31,13)

O sobotě je zde řečeno, že je to znamení posvěcení. Někteří vykladači do tohoto textu vkládají myšlenku převzatou z moderní teologické definice posvěcení a interpretují tento text ve smyslu, že zachování soboty je znamením, které dokládá, jak Bůh činí člověka svatým. Ano, Bůh nás činí svatými, ale tuto pasáž bychom měli interpretovat skrze původní smysl výrazu „posvětit“, který znamená „oddělit“. Jinými slovy, sobota je znamením, že Izrael byl *oddělen* či vyvolen Bohem. Z praktického hlediska se jedná pouze o jiný způsob jak sdělit, že sobota je znamením smlouvy. Izrael byl vybrán či oddělen Hospodinem.

Zdá se tedy, že ve všech uvedených významech soboty, které jsou nějakým způsobem vztaheny k sinajské smlouvě, nacházíme vždy jeden základní klíčový prvek.

Shrnutí

1. „Hospodinovy určené časy“ byly:

- a) sobota sedmého dne,
- b) Velikonoce,
- c) svátek nekvašených chlebů,
- d) svátek prvního snopku,
- e) letnice,
- f) svátek troubení,
- g) den smíření,
- h) svátek stánků,
- i) oslavy novoluní.

2. Sedm ročních svátků bylo zachováno jako sobota sedmého dne a to včetně přinášení podobných obětí a příkazu nevykonávat žádnou práci.

3. O *všech* sobotách Izraele je řečeno, že jsou věčné, trvajících po „všechna vaše pokolení“.

-
4. Dalšími náboženskými rituály, které byly se sobotou v úzkém vztahu, byly:
- a) ranní a večerní oběti,
 - b) svátky novoluní.
5. Vždy, když jsou zmiňovány „Hospodinovy určené časy“, je jejich seznam uveden ve vzestupném či sestupném pořadí (denní, měsíční, roční či roční, měsíční, denní).
6. Vždy, když je v těchto seznamech uvedena sobota, odkazuje obvykle na týdenní soboty čtvrtého přikázání.
7. Sobotní cyklus byl tvořen:
- a) týdenními sobotami sedmého dne,
 - b) sedmi ročními svátky,
 - c) rokem odpočinutí (každý sedmý rok),
 - d) svátkem milostivého léta (po sedmi sobotních letech).
8. Zákazy týkající se zachování soboty:
- a) Nevzdalovat se ze svého místa.
 - b) Nevařit a nepéct.
 - c) Nedělat žádnou práci.
 - d) Nerozdělávat oheň.
 - e) Nekupovat a neprodávat.
 - f) Nic nepřenášet.
 - g) Nevěnovat se vlastním zálibám.
9. Příkazy týkající se zachování soboty:
- a) Zachovávat ji svatou.
 - b) Odpočívat.
 - c) Zachovávat a slavit.
 - d) Shromažďovat se.
 - e) Nacházet potěšení v Hospodinu.
10. Součástí sobotního přikázání byl také příkaz pracovat šest dní v týdnu.
11. Tresty za porušení soboty:
- a) trest smrti,
 - b) vyloučení ze společenství smluvního lidu.
12. Sobota měla být zachována od západu do západu.
13. Sobota sedmého dne se nachází v samotném středu staré smlouvy a je provázána s ostatními prvky této smlouvy:
- a) Je úzce spojena se sinajskou smlouvou.
 - b) Je úzce spojena se schránou smlouvy.
 - c) Je úzce spojena se stánkem svědectví.
 - d) Je úzce spojena se všemi smluvními svátky.
 - e) Je úzce spojena se syny Izraele.
 - f) Je úzce spojena s obřizkou.
 - g) Je úzce spojena se zaslíbenou zemí.
 - h) Je úzce spojena s požehnáním a zlořečením smlouvy.
14. Sobotu má zachovávat:
- a) ty (vztahuje se na izraelské muže a ženy),
 - b) tvůj syn,
 - c) tvá dcera,
 - d) tvůj služebník,
 - e) tvá služebná,
 - f) syn tvé služebné,
 - g) cizinec, který u tebe přebývá,
 - h) tvoje dobytče,

- i) tvůj osel,
- j) tvůj býk,
- k) tvoje země.

15. Účel soboty:

- a) připomínka sedmého dne stvoření,
- b) znamení vysvobození z Egypta (smlouva),
- c) fyzický odpočinek od práce Izraelců, jejich otroků a hostů,
- d) fyzický odpočinek zvířat Izraelců,
- e) zkouška poslušnosti Izraelců vůči Hospodinovým přikázáním a zákonům,
- f) znamení smlouvy mezi Hospodinem a „syny Izraele“,
- g) znamení posvěcení či oddělení,

16. Mezi sobotními zákony a odpočinkem sedmý den po stvoření existuje vztah.

17. Koncept soboty se zdá být připomínkou situace v ráji před vstupem hříchu.

18. Většina, či dokonce všechny sobotní zákazy se zdají být nesmyslné pro Adama a Evu v ráji před pádem do hříchu.

19. Většina, či dokonce všechna sobotní přikázání by byla přirozenou součástí života Adam a Evy před pádem do hříchu, a proto by v té době byla zbytečná.

20. Zachovávání sobotních zákonů sinajské smlouvy izraelským národem se zdá být v hříšném světě napodobením toho, co Adama a Eva dělali ve světě bez hříchu.

21. I když sobotní zákony sinajské smlouvy ukazovaly zpět na odpočinek sedmého dne v ráji a na vysvobození Izraelců z egyptského otroctví, obsahovaly také prvek naděje do budoucna, zejména zde nacházíme radostné očekávání odpočinku ve svátek milostivého léta.

6. kapitola: Nová smlouva

Obsahem této kapitoly je letmý pohled na novou smlouvu s cílem ukázat, jak Nový zákon definuje smlouvu starou, a jaký existuje vztah mezi těmito dvěma smlouvami. V dalších kapitolách se pak k tomuto tématu opět vrátíme a budeme naše poznatky dále rozvíjet.

Stará smlouva měla tři hlavní aspekty: (1) spasitelné vysvobození Izraele z Egypta, (2) předání smlouvy na hoře Sinaj a (3) usídlení Izraelců v Kanaánu.

Když otevíráme Nový zákon, vidíme, že dominantním rysem je zde život, smrt a vzkříšení Krista. Nacházíme zde novou spasitelnou aktivitu a nové vykoupení, které je větší než zkušenost exodu, který zažil Izrael. Podobně, jako záchrana skrze exodus sloužila jako základ k ustanovení zákonů, služby a uctívání pro Izrael, tak spasitelná činnost Krista slouží Božímu lidu nové smlouvy jako základ pro jeho zákon, jako motivace pro jeho službu a jako námět k jeho uctívání Boha. A podobně, jako je nová spasitelná aktivita lepší než ta stará, tak i nový zákon je lepší než ten starý, nová motivace ke službě je lepší než stará motivace a nové téma bohoslužby je lepší než to staré.

Kristus, základ zákona nové smlouvy

Spasení, které Kristus nabízí, slouží jako morální základ zákona nové smlouvy. I když učení Starého zákona jednoznačně obsahuje i morální důrazy, novozákonní pisatelé se jen velmi zřídka odkazují na zákon staré smlouvy jako na *důvod* k morálnímu životu, a pokud je zákon staré smlouvy zmíněn v epištolách, je tak učiněno pouze v podobě ilustrace, a nikoli jako příkázání. Morální zásady byly ve Starém zákoně chápány především jako *závazek dodržovat řadu specifických zákonů*. V nové smlouvě jsou však morální zásady ukotveny v *reakci na žijícího Krista*. V 1 Kor 6. kapitole Pavel napomíná křesťany, aby se zdržovali smilstva a nemorálností. Jeho argument pro bezúhonný život není založen na zákoně vydaném na Sinaji, ale na vztahu věřícího člověka s Kristem.

Nevíte, že vaše těla jsou údy Kristovými? Mám tedy z údů Kristových učinit údy nevěstky? Rozhodně ne! ... Či snad nevíte, že vaše tělo je chrámem Ducha svatého, který ve vás přebývá a jež máte od Boha? Nepatříte sami sobě! Bylo za vás zapláceno výkupné. Proto svým tělem oslavujte Boha.
(1 Kor 6,15.19.20)

Apoštol Pavel se v tomto případě mohl odkázat na zákony staré smlouvy, které zakazují nečisté praktiky, zejména na příkázání Desatera „Nezcižolžíš“ a na ty části sinajské smlouvy, které tento zákon interpretují, aby je aplikovaly do situací podobných té, kterou Pavel řeší v korintském sboru. Ve staré smlouvě se nachází mnoho materiálu, který mohl použít, avšak on si raději zvolil použít lepší základ pro morálně kladné jednání: jednotu s Kristem.

V dopise Filipským 2,1-4 Pavel usiluje o to, vést věřící křesťany k tomu, aby se starali jeden o druhého, aby nic nedělali ze sobeckých pohnutek a aby nebyli domýšliví. Ve Starém zákoně máme texty, které dávají důvod k tomu, starat se o své bližní s láskou:

... ale zjednává právo sirotku a vdově, miluje hosta a dává mu chléb a šat. Milujte tedy hosta, neboť jste byli hosty v egyptské zemi. (Dt 10,18.19)

V nové smlouvě však již v centru pozornosti pro odůvodnění morálního jednání není Sinaj či exodus z Egypta, ale mnohem lepší důvod:

Nechť je mezi vámi takové smýšlení jako v Kristu Ježíši: Způsobem bytí byl roven Bohu, a přece na své rovnosti nelpěl, nýbrž sám sebe zmařil, vzal na sebe způsob služebníka, stal se jedním z lidí. A v podobě člověka se ponížil, v poslušnosti podstoupil i smrt, a to smrt na kříži. (Fil 2,5-8)

Znovu se k tématu zákona v nové smlouvě vrátíme později v kapitolách 16 a 17, nicméně v této úvodní kapitole pokládám za důležité porozumět skutečnosti, že zákon nové smlouvy má svůj morální základ v neposkvrněné spravedlnosti Krista.

Kristus, motivace ke svatému životu

Motivací pro křesťanský život v nové smlouvě je naše láska ke Kristu.

Vždyť nás má ve své moci láska Kristova. (2 Kor 5,14) Když hlásám evangelium, není to má chloubá; je to pro mne nutnost, a běda mi, kdybych ho nehlásal. (1 Kor 9,16 CSP). Milujete-li mne, budete zachovávat má přikázání (J 14,15).

V listu Římanům, svém mistrovském díle o spasení, buduje apoštol Pavel pevný základ, na němž potvrzuje skutečnost, že Bůh přijímá člověka na základě víry v dokonalé a dokončené Kristovo dílo. Až potom, a pouze potom, následuje výzva ke svatému životu. Motivace, kterou nám Pavel předkládá, je založena na Kristově díle a nikoli na sinajských zákonech.

Vždyť víme, že Kristus, když byl vzkříšen z mrtvých, už neumírá, smrt nad ním už nepanuje. Když zemřel, zemřel hříchu jednou provždy, když nyní žije, žije Bohu. Tak i vy počítejte s tím, že jste mrtví hříchu, ale živi Bohu v Kristu Ježíši. Nechť tedy hřích neovládá vaše smrtelné tělo, tak abyste poslouchali, čeho se mu zachce;... Díky Bohu za to, že jste sice byli služebníky hříchu, ale potom jste se ze srdce přiklonili k tomu učení, které vám bylo odevzdáno. A tak jste byli osvobozeni od hříchu a stali jste se služebníky spravedlnosti. (Ř 6,9-12.17.18)

Ospravedlnění z víry v Krista je lepší motivací než vysvobození z Egypta.

Svržení satanovy pevnosti

Starý zákon zaznamenává, že lid smlouvy přemohl obyvatele Kanaánu a v této zemi se pak usadil. A podobně i Nový zákon zaznamenává skutky apoštolů a prvních křesťanů, kteří převzali „zemi“ pohanských národů. Ve Starém zákoně manifestoval Bůh svoji moc stržením zdí Jericha a vyhnáním obyvatel Kanaánu. V Novém zákoně vidíme křesťany naplněné mocí Ducha svatého, jak dobývají satanovu pevnost, vyhání demony, uzdravují nemocné, křísí mrtvé a zajatým dávají svobodu.

Kristus, základ uctívání v nové smlouvě

Přinášíme tedy skrze Ježíše stále oběť chvály Bohu; naše rty nechť vyznávají jeho jméno. Nezapomínejme také na dobročinnost a štědrost, takové oběti se Bohu líbí. (Žd 13,15.16)

Když porozumíme tomu, že On, který zemřel na kříži za naše hříchy, je KRÁL KRÁLŮ A PÁN PÁNŮ (Zj 19,16), pak se připojíme k milionům těch, kteří hlasitě provolávají:

Slyšel jsem je mocným hlasem volat: „Hoden jest Beránek, ten obětovaný, přijmout moc, bohatství, moudrost, sílu, poctu, slávu i dobrořečení.“ A všechno stvoření na nebi, na zemi, pod zemí i v moři, všecko, co v nich jest, slyšel jsem volat: „Tomu, jenž sedí na trůnu, i Beránkovi dobrořečení, čest, sláva i moc na věky věků!“ A ty čtyři bytosti řekly: „Amen;“ starci padli na kolena a klaněli se. (Zj 5,12-14)

Pokud porozumíme novozákonnímu evangeliu a prožijeme ho, pak si uvědomíme, že my, kteří jsme hříšní, můžeme stát čistí a bez poskvrny před Božím trůnem. Pokud zakusíme Krista, který v nás přebývá, pak také padneme na kolena a budeme ho chválit.

Kristus, lepší zjevení

Podobně, jako je starý, pomalý, neskladný, manuálně ovládaný kalkulátor překonán novým, rychlým, kompaktním počítačem, tak je i stará smlouva překonána novou. Ve své době byla tím nejlepším, co existovalo, ale nyní zde máme něco *lepšího*:

Mnohokrát a mnohými způsoby mluvíval Bůh k otcům ústy proroků; v tomto posledním čase k nám promluvil ve svém Synu, jehož ustanovil dědicem všeho a skrze něhož stvořil i věky. On, odlesk Boží slávy a výraz Boží podstaty, nese všecko svým mocným slovem. Když dokonal očistění od hříchů, usedl po pravici Božího majestátu na výsostech. (Žd 1,1-3)

Jestliže smlouva literami vytesaná do kamene sloužila smrti, a přece byla nastolena s oslňující slávou, takže synové Izraele nemohli pohlédnout na tvář Mojžíšovu pro její pomíjivou zář – oč slavnější bude služba Ducha! Byla-li služba vedoucí k odsouzení slavná, oč ji převyšuje služba spravedlnosti! Ano, ona sláva vůbec nebyla slávou ve srovnání s touto slávou vše přesahující! Jestliže přišlo slavně to, co pomíjí, oč slavnější je to, co zůstává! (2 Kor 3,7-11)

Mihotavé světlo svíce pravdy, které ozařovalo stinnou stezku starozákonní historie, musí být nahrazeno odhalenou slávou Vzkříšeného Syna!

Novozákonní definice staré smlouvy

Dříve než začneme objevovat, co učí Nový zákon o vztahu mezi starou a novou smlouvou, musíme nejprve zjistit, jak Nový zákon starou smlouvu definuje. V tomto ohledu nalézáme jednoznačné a rozhodující výroky.

Při studiu staré smlouvy jsme zjistili, že Desatero přikázání bylo smlouvou. Bylo nazváno „desky svědectví“ (Ex 31,18), „slova smlouvy, Desatero přikázání“ (Ex 34,28), „svědectví“ (Ex 40,20) a „Hospodinova smlouva“ (1 Kr 8,8.9.21).

Zjistili jsme také, že ostatní zákony uvedené v knihách Exodus až Deuteronomium se nazývaly „kniha smlouvy“ (Ex 24,7) či „kniha zákona“ (Dt 31,26), a viděli jsme také, že tyto zákony sloužily jako interpretace či rozšíření Desatera přikázání. Je učení Nového zákona v souladu s těmito poznatky?

I ta první smlouva měla ovšem bohoslužebný řád i posvátné místo, ale pozemské. To byl stánek, v jehož přední části, zvané svatyně, byly svícny a stůl na předložené chleby. Za oponou byla druhá část stánku, nazývaná nejsvětější svatyně. Tam byl zlatý kadidlový oltář, truhla smlouvy, ze všech stran krytá zlatem, v ní pak byla zlatá nádoba s manou, Áronova hůl, která se kdysi zazelenala, a desky smlouvy. (Žd 9,1-4)

Pisatel listu Židům definuje „první smlouvu“ jako sinajskou smlouvu a specificky zmiňuje „desky smlouvy“ (Desatero přikázání). V následujícím textu jsou zmíněny oba aspekty staré smlouvy.

Naším doporučujícím listem jste vy sami; je napsán na našem srdci, všichni jej znají a mohou číst. Je přece zjevné, že vy jste listem Kristovým, vzniklým z naší služby a napsaným ne inkoustem, nýbrž Duchem Boha živého, ne na kamenných deskách, nýbrž na živých deskách lidských srdcí. Odvažujeme se to říci, protože důvěřujeme v Boha skrze Krista. Ne že bychom mohli tuto způsobilost přičítat sami sobě na základě toho, co je v nás; naše způsobilost je od Boha, který nás učinil způsobilými sloužit nové smlouvě, jež není založena na liteře, nýbrž na Duchu. Litera zabíjí, ale Duch dává život. Jestliže smlouva literami vytesaná do kamene sloužila smrti, a přece byla nastolena s oslňující slávou, takže synové Izraele nemohli pohlédnout na tvář Mojžíšovu pro její pomíjivou zář... (2 Kor 3,2-7)

Apoštol Pavel zde dává do kontrastu novou a starou smlouvu a zároveň tu starou definuje přesně tak, jak jsme zjistili při svém studiu Starého zákona. Stará smlouva nebyla pouze „kamennými deskami“, ale byla také „napsána inkoustem“, což je odkaz na „knihu smlouvy“. Obojí je proto zahrnuto v Pavlově definici staré smlouvy.

V listu Galatským pak Pavel konkrétně zmiňuje, že stará smlouva byla vydána na hoře Sinaj.

Je to řečeno obrazně. Ty dvě ženy jsou dvě smlouvy, jedna z hory Sinaj, která rodí děti do otroctví; (Ga 4,24)

Vidíme, že Nový zákon potvrzuje naše závěry ohledně starozákonních dokumentů. Sinajská smlouva je v Novém zákoně nazvána „starou“ či „první“ smlouvou. O této smlouvě pak Nový zákon mluví jako o té, která

byla „vytesána do kamene“ a nazývá ji „deskami smlouvy“; oba výrazy jsou zřetelným odkazem na Desatero přikázání. Nový zákon také v definici staré či první smlouvy zmiňuje „knihu smlouvy“, která byla „napsána inkoustem“.

Vztah mezi starou a novou smlouvou

Nyní, když jsme si ujasnili, co nová smlouva míní, když odkazuje starou či první smlouvu, měli bychom nyní poukázat na to, jaký mezi těmito dvěma smlouvami existuje vztah. Vzájemný vztah obou smluv je velmi důležitý a je také často značně kontroverzní. O tomto předmětu se horlivě diskutuje od novozákonní doby až do současnosti. Máme zde křesťany ze židů, s nimiž se Pavel konfrontoval, a kteří tvrdili, že člověk nemůže být spasen, pokud nezachovává všechny zákony staré smlouvy. Na druhé straně se nacházeli takoví extremisté, jako byl Marcion, křesťanský filosof z druhého století pocházející z Malé Asie, který měl představu, že křesťanská církev by ve své kanonické sbírce Písem neměla mít žádnou zmínku ze Starého zákona.

Někteří vykladači dnes přijímají tento poněkud zjednodušující přístup ke vztahu mezi smlouvami: „Věřím v celou Bibli. Je jedno, zda Bůh něco řekl ve Starém zákoně či v Novém; pokud to řekl, je to pro mne dostatečným důvodem“. Prakticky si však i tito lidé *musí* vybírat mezi starozákonními zákony. Který křesťan si dnes přeje ukamenovat k smrti člověka, který porušil sobotní zákon? Který ženatý křesťan si chce vzít za ženu manželku svého zesnulého bratra a vychovávat jeho děti a přitom být stále ženatý se svou původní manželkou? Kdo trvá na tom, že by křesťané na rozích svých šatů měli nosit střípce?³⁹ Přesto vše vyjmenované patří mezi zákony staré smlouvy. (Ex 31,14; Dt 25,5-10; 22,12)

Co se týká naší praktické křesťanské zkušenosti, obvykle platí, že se snažíme nalézt církev, kde bychom se cítili „příjemně“, kde se nám líbí způsob, jakým pastor „vysvětluje Bibli“ či „učí pravdě“. Když si takto zvolíme, ať již vědomě či podvědomě, jsme často vedeni k tomu, abychom akceptovali „systém pravdy“, který taková církev učí. Církev si obvykle vybírá, na základě svého teologického rámce, které učení Starého zákona by měli jejich členové akceptovat či dokonce, které mají povinnost zachovávat, a naopak, které má být ignorováno. Systém církve, bez ohledu na to, o jaký systém se jedná, se tak stává jakýmsi sítem filtrujícím zákony staré smlouvy, a ponechává pouze ty, které uzná za „stále platné“, zatímco ty ostatní, které sítem neprojdou, dostávají nálepkou „ne pro současnost“. Problém je v tom, že se takový „systém pravdy“ často pokládá za samozřejmý. Na co se zde snažím poukázat je to, že bychom měli vždy chápat, co děláme a vážně zhodnotit, zda některé zákony staré smlouvy mají být zdůrazněny a jiné zavrženy. Potřebujeme mít jasné principy založené na Písmu, které by nás vedly při naší aplikaci zákonů staré smlouvy. Stává se příliš často, že ti, kteří zdůrazňují zákony staré smlouvy, tak činí na základě samotných výroků Starého zákona, aniž by dovolili nové smlouvě tyto výroky interpretovat, modifikovat či transformovat s ohledem na Ježíše Krista, který je centrem nové smlouvy.

Pojďme nyní pozorně prozkoumat důkazy ze Starého zákona, které porovnávají či staví do kontrastu starou a novou smlouvu. Naším cílem bude objevit principy výkladu, které nám pomohou správně porozumět, která smlouva má přednost a proč.

Mnohokrát a mnoha způsoby mluvil kdysi Bůh k otcům ústy v prorocích; na konci těchto dnů k nám promluvil v Synu, jehož ustanovil dědicem všeho a skrze něhož učinil i věky. On je září jeho slávy a otiskem jeho podstaty, všechno nese svým mocným slovem. (Žd 1,1-3 CSP)

Stará smlouva

Bůh mluvil
k otcům
kdysi
v prorocích
mnohokrát
mnoha způsoby

Nová smlouva

[Bůh] promluvil
k nám
na konci těchto dnů
v Synu
který je září jeho slávy
a otiskem jeho podstaty.

Bůh ve staré smlouvě mluvil. Mluvil k otcům: Abrahamovi, Izákovi, Jákobovi, Mojžíšovi a dalším. Jeho zjevení k nim však bylo pouze částečné, zlomkové - několik přímých výroků a pár dalších zjevení

³⁹ Existují jisté „křesťané“ skupiny, které trvají na tom, že by se toto mělo zachovávat!

v souhrnné a „stínu podobné“ formě. Například výroku „V tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země“ (Gn 12,3) otcové plně neporozuměli. Trvalo to stovky či spíše tisíce let, než byl plně odhalen význam těchto slov.

Proroci byli často zcela ztraceni ve své snaze přijít na plný význam svých vlastních vizí. Můžeme to vidět na příkladu proroka Daniele:

Já, Daniel, jsem zůstal bez sebe a byl jsem těžce nemocen po řadu dní. Pak jsem vstal a konal své povolání u krále. Žasl jsem nad tím viděním, ale nikdo to nechápal.... Řekl: „Jdi, Danieli, tajuplná a zapečetěná budou ta slova až do doby konce. (Dan 8,27; 12,9)

Vrcholem Božího zjevení ve Starém zákoně byla událost s prvky proctví, kdy byl Abrahamovi nabídnut k oběti beran namísto jeho vlastního syna Izáka, který si sám neslo dřevo k zápalné oběti až na vrchol hory Mória v plné poslušnosti otci. Předání Desatera na Sinaji má podobně závažný význam. A přesto jsou tato dvě Boží zjevení ničím v porovnání se zjevením, které přišlo v životě Ježíše, který mohl říci „Kdo viděl mne, viděl Otce“ (J 14,9).

Stará smlouva byla dána „otcům“, před „dlouhými časy“ a pro čas tehdy přítomný. Nová smlouva je dána „nám“ „v těchto posledních dnech“. Staré zjevení pravdy bylo neúplné a částečné: „Bůh mluvil“. V novém zjevení se Bůh vyjádřil v plnosti: „Bůh promluvil“. Ježíš je tím finálním Božím slovem. Proč? Protože „On je září jeho slávy a otiskem jeho podstaty“.

Ježíš: lepší nová smlouva

Při svém studiu staré smlouvy jsme zjistili, že existovaly pouze oběti za *neúmyslné* hříchy. Když se však díváme do nové smlouvy, nacházíme zde něco lepšího.

Budiž vám tedy známo, bratří, že skrze něho se vám zvěstuje odpuštění všech hříchů, a to i těch, jichž vás nemohl zprostit Mojžíšův zákon. (Sk 13,38.39)

Tento přístup k hříchům nám dává například vzhled do Ježíšova jednání se ženou cizoložnicí či porozumění jeho slovům pro umírajícího zločince na kříži. Dveře milosti a milosrdenství nyní nacházíme široce otevřené!

Křesťané ze židů, pro které byl list Židům napsán, byli vyhnáni ze svých synagog a z účasti na oslavách spojených s chrámovou službou. Byli pronásledováni; někteří se museli vzdát své země i svých domů. Žít pokorný křesťanský život a setkávat se po domech ke křesťanské bohoslužbě se z vnějšího pohledu nedalo srovnávat s bezpečnými a pohodlnými „starými dobrými dny“, kdy ještě praktikovali judaismus. Pisatel listu proto těmto trpícím křesťanům ukazuje, že realita jejich nového života v Kristu daleko přesahuje vše, co bylo dostupné v rámci staré smlouvy. List Židům byl sepsán proto, aby pomohl křesťanům ze židů posunout se dále od staré smlouvy jako zdroje pravdy a průvodce vírou. Dělá to tak, že ukazuje, jak mnohem *lepší* je smlouva nová oproti té staré. Stručný přehled listu nám ukáže vztah mezi těmito dvěma smlouvami.

- Kristus je lepším zjevením pravdy (Žd 1,1-3).
- Je lepší než andělé (Žd 1,3-14).
- Je hoden větší slávy než Mojžíš (Žd 3,3).
- Dává lepší naději (Žd 6,9-11).
- Je lepším ručitelem (Žd 7,22).
- Má vznešenější službu (Žd 8,6).
- Je lepším prostředníkem (Žd 8,6).
- Je základem lepších zaslíbení (Žd 8,6).
- Očištění je provedeno lepší obětí (Žd 9,23).
- Slibuje lepší zemi (Žd 11,16).
- Slibuje lepší vzkříšení (Žd 11,35).
- Dává nám něco lepšího (Žd 11,40).
- Je lepším prostředníkem (Žd 8,6; 12,24).
- Dává lepší krev (Žd 12,24).

Musíme mít na paměti, že listu Židům byl určen lidem, kteří milovali starozákonní bohoslužebné rituály.

I když je tedy tento spis adresný a místy používá silnější vyjádření, autor nicméně svá slova převážně formuluje tak, aby adresáty svého listu neurazil. Proto zde nacházíme často opakované slovo „lepší“, které používá k popisům rozdílů mezi smlouvami. Když se však podíváme na srovnání obou smluv do listu, který byl adresován křesťanům z pohanů, shledáváme, že jsou zde použity mnohem silnější výrazy.

Který nás učinil způsobilými sloužit nové smlouvě, jež není založena na liteře, nýbrž na Duchu. Litera zabíjí, ale Duch dává život. Jestliže smlouva literami vytesaná do kamene sloužila smrti, a přece byla nastolena s oslňující slávou, takže synové Izraele nemohli pohlédnout na tvář Mojžíšovu pro její pomíjivou zář – oč slavnější bude služba Ducha! Byla-li služba vedoucí k odsouzení slavná, oč ji převyšuje služba spravedlnosti! Ano, ona sláva vůbec nebyla slávou ve srovnání s touto slávou vše přesahující! Jestliže přišlo slavně to, co pomíjí, oč slavnější je to, co zůstává! (2 Kor 3,6-11)

2 Kor 3,3-18

Stará smlouva

napsána inkoustem
na kamenné desky
nedostatečná (implicitně)
založena na liteře
litera zabíjí
služba smrti
přišla ve slávě
služba odsouzení
sláva pomíjí
nyní nemá žádnou slávu
opona zůstává spuštěna
opona leží na lidských srdcích
svázanost (implicitně)
neschopnost změnit srdce (implicitně)

Nová smlouva

napsána Duchem
na desky lidského srdce
dostatečná
založena na Duchu
Duch oživuje
služba Ducha
je plná slávy
služba spravedlnosti
sláva zůstává
zůstává ve slávě
opona odstraněna v Kristu
opona je vzata pryč
svoboda
jsme proměňováni

V následujícím textu Pavel přechází k praktičtějším otázkám. Jak je to se čtením staré smlouvy?

Když tedy máme takovou naději, smíme vystupovat s plnou otevřeností a jistotou. Nepočínáme si jako Mojžíš, který zahaloval svou tvář závojem, aby synové Izraele nespátřili konec té pomíjející záře. Avšak jejich myšlení na tom ustrnulo. Až do dnešního dne zůstává onen závoj při čtení staré smlouvy a zůstává skryto, že je zrušen v Kristu. A tak až podnes, když se čte Mojžíš, leží na jejich srdci závoj. Avšak „když se obrátí k Pánu, je závoj odstraněn“. Duch je tím Pánem, kde je Duch Páně, tam je svoboda. Na odhalené tváři nás všech se zrcadlí slavná zář Páně, a tak jsme proměňováni k jeho obrazu ve stále větší slávě – to vše mocí Ducha Páně. (2 Kor 3,12-18)

Co zde Pavel říká? Za prvé, lidé se závojem přes tvář (v tomto případě se jedná o židy či křesťany s judaizujícími tendencemi) jsou ti, kteří přijímají starou smlouvu doslovně tak, jak ji čtou; jinými slovy, jsou to ti, kteří ji čtou starozákonním pohledem. Pavel říká, že pokud chceme staré smlouvě správně rozumět, musíme se na ní dívat z perspektivy nové smlouvy. Toto je velmi důležité pravidlo interpretace. Nové smlouvě, která je lepším a úplnějším zjevením pravdy, musí být dovoleno interpretovat, modifikovat a transformovat všechny starozákonné příkazy křistocentrickým způsobem.

Za druhé, pokud pokračujeme ve čtení staré smlouvy z jakékoli jiné perspektivy, je to podobné, jako bychom se dívali skrze závoj, a proto nevyhnutelně docházíme k chybným závěrům. To znamená, že bychom neměli přijímat žádné zákony staré smlouvy či praktikovat cokoli na základě samotných starozákonních výroků. Naopak musíme každý takový zákon či výrok vždy posuzovat výhradně z perspektivy nové smlouvy, tedy na základě Ježíše Krista.

Aplikace tohoto pravidla na otázku soboty znamená, že jako křesťané *nemáme přímo* aplikovat starozákonné zákony a přikázání týkající se sobotního odpočinku. Naopak bychom měli zjistit, co nová smlouva učí o Božím odpočinku, a dovolit jí modifikovat či transformovat z křistocentrické perspektivy všechny starozákonné zákony týkající se soboty.

Předtím, než opustíme tuto diskuzi o srovnání obou smluv, bych rád ještě upozornil na Pavlovy frekventované odkazy na Ducha Svatého v souvislosti s novou smlouvou. O této problematice pojednáme o několik kapitol dále, proto nyní pouze doporučím mít oči i srdce otevřené ke skutečnosti, že v nové smlouvě působí dílo Ducha Svatého. Duch Svatý je životně důležitým prvkem ke správnému porozumění a aplikaci zákonů nové smlouvy!

V další kapitole prozkoumáme způsob, jakým Ježíš přistupoval k rituálním a morálním zákonům staré smlouvy, abychom tak objevili princip, který nám pomůže lépe porozumět sobotním konfliktům Ježíše a židů zaznamenaným v evangeliích.

Shrnutí

1. Nová smlouva je zaměřena na život, smrt a vzkříšení Krista.
2. Vykoupení z hříchu, které přinesl život, smrt a vzkříšení Krista, slouží jako morální základ zákona nové smlouvy, jako motivace pro křesťanský život a jako téma křesťanské bohoslužby.
3. Nová smlouva nazývá sinajskou smlouvu „starou smlouvou“ či „první smlouvou“.
4. Nová smlouva definuje starou smlouvu jako Desatero přikázání i jako ostatní zákony, které tvoří tuto smlouvu.
5. Nová smlouva je mnohem lepší než stará v každém ohledu.
6. Nová smlouva má větší autoritu než smlouva stará.
7. Čtenář správně porozumí staré smlouvě pouze tehdy, pokud je interpretována skrze novou smlouvu a kristocentrickým pohledem.

7. kapitola: Ježíš a rituální zákon

Jedním z nejdůležitějších úkolů, s nímž se při studiu soboty střetáváme, je určit, zda je sobota morálním zákonem, jehož zachovávání je závazné pro všechny, či zda se jedná o instituci v židovském náboženství, která jistým způsobem ukazovala dopředu na Kristovo evangelium. Dříve než přejdeme ke čtyřem kapitolám, které jsou věnovány vztahu Krista k sobotě, chtěli bychom prozkoumat, jak se Kristus stavěl k ostatním zákonům staré smlouvy. Cílem této kapitoly je zjistit, jak se Ježíš stavěl k rituálním a ceremoniálním zákonům staré smlouvy, a v další kapitole pak prověříme, jaký měl Ježíš vztah k morálním zákonům této smlouvy. To nám umožní nalézt vzorec, podle kterého se k těmto zákonům stavěl, a zpětně nám pak tento vzorec dá vhled do problematiky mnoha sobotních incidentů v životě Ježíše a budeme tak moci dospět ke konečným odpovědím ve svém studiu soboty.

Evangelia nám podávají záznam o jistém vývoji Kristovy služby od jejího počátku až k samotnému závěru, a tak můžeme vidět i postupný posun ve způsobu, jakým se Ježíš stavěl k rituálním a ceremoniálním zákonům. Při prvním pohledu můžeme učinit předběžný závěr, že Kristus se rituálními a ceremoniálními zákony příliš nezabýval. Nyní se pokusíme nalézt další podpůrné důkazy pro toto tvrzení a nakonec předložit jednoznačný a jasný biblický důkaz. Začneme s Markovým evangeliem.

Přijde k němu malomocný a na kolenou ho prosí: „Chceš-li, můžeš mě očistit.“ Ježíš se slitoval, vztáhl ruku, dotkl se ho a řekl: „Chci, buď č ist.“ A hned se jeho malomocenství ztratilo a byl očištěn. Ježíš mu pohrozil, poslal jej ihned pryč a nařídil mu: „Ne abys někomu něco říkal! Ale jdi, ukaž se knězi a obětuj za své očištění, co Mojžíš přikázal – jim na svědectví.“ (Mk 1,40-44)

Pokud byl Ježíš schopen uzdravovat pouhým slovem⁴⁰, proč si zvolil jako způsob uzdravení u tohoto malomocného *dotek*? A proč tohoto muže tak důrazně varoval, aby o svém uzdravení nikomu neřikal? Pro původní čtenáře Markova evangelia byla odpověď zřejmá. Tím, že se Kristus dotkl malomocného, dal najevo svoji láskyplnou péči o spodinu společnosti. Zároveň však pro něj tento dotek znamenal, že se stal sám rituálně nečistým. I když v Písmu nenacházíme žádný specifický zákon říkající, že ten, kdo se dotkne malomocného, stává se rituálně nečistým, je tato skutečnost jednoznačně dosvědčena tímto textem z knihy Leviticus:

Malomocný, který je postižen, bude mít šaty roztržené, vlasy na hlavě neupravené, vousy zahalené a bude volat: „Nečistý, nečistý!“ Po všechny dny, co bude postižen, zůstane nečistý. Je nečistý. Bude bydlet v odloučení, jeho obydlí bude mimo tábor. (Lv 15,45.46)

Tím se vysvětluje Mk 1,45:

On však odešel a mnoho o tom vyprávěl a rozhlašoval, takže Ježíš už nemohl veřejně vejít do města, ale zůstával venku na opuštěných místech. A chodili k němu odevšad. (Mk 1,45)

Je možné, že důvod, který Ježíše přiměl zůstat v neobydlených oblastech, spočíval v tom, že byl považován za rituálně nečistého, protože se dotkl malomocného?

Je možné správně namítnout, že se Kristus ve své čistotě a bezhříšnosti nemohl stát nečistým. Nicméně zde se nezabýváme morálními zákony, ale rituálními. Nepochybně se tedy zdá, že Ježíš byl přinejmenším blízko porušení rituálního zvyku, pokud ne přímo zákona.

Jako další příklad Kristova vztahu k rituálnímu zákonu připomeňme epizodu, v níž uzdravuje Jairovu dceru (Mk 5,21-43). K Ježíši přišel představený synagogy a naléhavě ho žádal, aby přišel a uzdravil jeho dceru, která umírala. Když se tam Ježíš a dav, který ho následoval, vydal, dotkla se jeho oděvu rituálně nečistá žena. To bylo porušení zvyklostí a rozumělo se, že tak z Ježíše učinila rituálně nečistého.⁴¹ Právě v té chvíli přišli další lidé ze synagogy a oznámili představenému, že jeho dcera zemřela. Na to Ježíš odpověděl: „Neboj se, jen věř!“

Když přišli do Jairova domu, Ježíš řekl: „Proč ten rozruch a pláč? Dítě neumřelo, ale spí.“ a oni se mu začali

⁴⁰ Viz Mk 1,25.

⁴¹ Viz Lv 15,19-25.

smát. Pak Ježíš společně se třemi svými nejbližšími učedníky a s rodiči dítěte vešel do pokoje k dívce.

Vzal ji za ruku a řekl: „Talitha kum,“ což znamená: „Děvče, pravím ti, vstaň!“ Tu děvče hned vstalo a chodilo; bylo jí dvanáct let. A zmocnil se jich úžas a zděšení. Ježíš jim přísně nařídil, že se to nikdo nesmí dovědět, a řekl, aby jí dali něco k jídlu. (Mk 5,41-43)

Povšimněme si, že Ježíš se zde opět dotýká dívky rukou a pisatel, který nám evangelium zaznamenal pod vedením Ducha Svatého, se rozhodl tuto skutečnost zaznamenat. Z případu Lazara víme, že Kristus mohl vzkřísit mrtvé, a to dokonce i takové, kteří zemřeli již před čtyřmi dny, pouhým slovem. Dále vidíme, že rodičům dívky dal stejné instrukce jako malomocnému v předchozím zmíněném příkladu. *Striktně jim nařídil, aby o tom nikomu neřikali.* V takto popsáném incidentu se posouváme z pozice logického úsudku o tom, že Kristus porušil rituální zákon, k mnohem zřejmějšímu potvrzení této skutečnosti.

Kdo by se dotkl kteréhokoli mrtvého člověka, bude nečistý po sedm dní. Třetího a sedmého dne se bude tou vodou očišťovat od hříchu a bude čistý. Jestliže se však nebude očišťovat od hříchu třetího a sedmého dne, nebude čistý. Každý, kdo by se dotkl mrtvého, člověka, který zemřel, a neočistil by se od hříchu, poskvrní Hospodinův příbytek. Takový bude z Izraele vyobcován, neboť nebyl pokropen očištnou vodou; je nečistý, jeho nečistota na něm zůstává Ipět. (Nu 19,11-13)

Tím, že se Kristus dotkl mrtvé dívky, učinil sám sebe dle tohoto zákona nečistým. Dále podle tohoto zákona „poskvrnil Hospodinův příbytek“ a měl by být „vyobcován z Izraele“.

Co obě tyto epizody spojuje, takže jsou v textu provázány? To, že v obou případech je příjemcem zázraku žena, je zřejmě bezvýznamné. Mnohem důležitější je skutečnost, že v obou případech se stal Ježíš rituálně nečistým: v prvním případě, když se ho dotkla postižená žena, a ve druhém, když se on sám dotkl mrtvé dívky. Avšak skutečnost Kristovy nečistoty není v textu nikde zmíněna a zde leží, jak věřím, styčné téma obou příběhů. Marek zde činí silné vyjádření o Ježíšově lhostejnosti k této skutečnosti. Pro Krista nemá nečistota žádný význam. Ustanovením Písma zde Ježíš nevěnuje žádnou pozornost.⁴²

Někteří se pokouší argumentovat tím, že dívka pravděpodobně nebyla skutečně mrtvá, protože Ježíš řekl: „Dítě neumřelo, ale spí“. Avšak přesně stejný výraz Kristus použil, když popisoval stav Lazara, který byl evidentně mrtev.⁴³ A u Lukáše čteme: „Vzal ji za ruku a zvolal 'Dítě vstaň!' a její duch se navrátil...“ což ukazuje, že dívka skutečně ožila.

U Mk 7,14-23 Ježíš přechází od *dělání* věcí, které jsou v rozporu s rituálním zákonem, k *učení* věcí, které jsou k těmto biblickým rituálním zákonům v protikladu.

Když znovu svolal zástup, řekl jim: „Slyšte mě všichni a rozumějte: Nic, co zvenčí vchází do člověka, nemůže ho znesvětit; ale co z člověka vychází, to jej znesvěcuje.“ Kdo má uši k slyšení, slyš! Když opustil zástup a vešel do domu, ptali se ho jeho učedníci na to podobenství. Řekl jim: „Tak i vy jste nechápaví? Nerozumíte, že nic, co zvenčí vchází do člověka, nemůže ho znesvětit, poněvadž mu nevchází do srdce, ale do břicha a jde do hnoje?“ Tak prohlásil všechny pokrmy za čisté. A řekl: „Co vychází z člověka, to ho znesvěcuje. Z nitra totiž, z lidského srdce, vycházejí zlé myšlenky, smilství, loupeže, vraždy, cizoložství, chamtivost, zlovolnost, lest, bezuzdnost, závistivý pohled, urážky, nadutost, opovržlivost. Všecko toto zlé vychází z nitra a znesvěcuje člověka.“ (Mk 7,14-23)

Výrok „Tak prohlásil všechny pokrmy za čisté“ se nachází v nejlepších dochovaných manuskriptech, a proto ho nelze považovat za nějakou pozdější vsuvku opisovačů, ale za původní Markův zápis.⁴⁴ Toto učení stojí v *přímém protikladu* k dietním zákonům v Leviticu 11 a Deuteronomiu 14. Je však plně v souladu s chápáním nové smlouvy.⁴⁵

Další příběh z Ježíšova života, který zde zmíníme, se týká daně půl šekelu všeobecně závazné ve staré smlouvě.

Hospodin promluvil k Mojžíšovi: „Když budeš pořizovat soupis Izraelců povoláných do služby, dá každý při sčítání výkupné Hospodinu za svůj život, aby je při sčítání nestihla nenadálá pohroma. Toto

42 Alan Watson, *Jesus and the Law*, (University of Gregoria Press, Athens GA, 1996), p.54.

43 J 11,11.

44 Dokonce i pokud by se jednalo o pozdější vsuvku, ukazovalo by to, jak prvotní církve chápala Ježíšovo učení.

45 Viz Sk 10 a 11; Ř 14,14.

dá každý, kdo přejde mezi povolání do služby: půl šekelu podle váhy určené svatyní; šekel je dvacet zrn. Tato půlka šekelu je oběť pozdvihování pro Hospodina. Každý, kdo přejde mezi povolání do služby, od dvacetiletých výše, odvede Hospodinu oběť pozdvihování. Bohatý nebude dávat více a nemajetný nedá méně než půl šekelu, když se bude odvádět Hospodinu oběť pozdvihování na vykonání smírčích obřadů za vaše životy. (Ex 30,11-15)

Tento zákon předal Hospodin přímo Mojžíšovi. Nejedná se tedy o nějakou rabínskou interpretaci, ale o požadavek zákona staré smlouvy a vztahuje se na každého Izraelce. Je velmi podnětné sledovat, jaký vztah měl Ježíš k tomuto zákonu staré smlouvy.

Motiv, který stojí za úvodní otázkou, je nejasný. Avšak sama skutečnost, že se Ježíše ptali, zda zmíněnou daň platí, ukazuje, že měli důvod zpochybnit Kristovo důsledné dodržování zákona staré smlouvy. Snad viděli, či slyšeli o jiných případech, kdy Ježíš učinil výjimku ze zákona, tedy alespoň z pohledu, jak tomu oni rozuměli.

Když přišli do Kafarnaum, přistoupili k Petrovi výběrčí chrámové daně a řekli: „Váš Mistr neplatí chrámovou daň?“ On řekl: „Platí!“ Když přišel domů, ještě než promluvil, řekl mu Ježíš: „Co myslíš, Šimone, od koho vybírají pozemští králové poplatky a daně? Od svých synů nebo od cizích lidí?“ Když odpověděl: „Od cizích,“ pravil mu Ježíš: „Synové jsou tedy svobodní. Ale abychom je nepohoršili, jdi k moři a hod' udici; vytáhni rybu, která se první chytí, otevři jí ústa a najdeš peníz; ten vezmi a dej jim za mne i za sebe.“ (Mt 17,24-27)

Ježíš zde vyhláší, že On a jeho učedníci jsou ve skutečnosti vyňati z povinnosti odvádět tuto daň, protože jsou „syny“. Zdá se být nade vše pochybnost, že se jedná o stejný půl-šekel, o němž se mluví v Exodu 30.⁴⁶ Ježíš očividně nepokládal placení této rituální daně⁴⁷ za nezbytné. Jediným důvodem, proč svým učedníkům řekl, aby daň zaplatili, bylo je „nepohoršit“. Jinými slovy, Kristus věnoval velmi malou pozornost vnitřnímu významu poslušnosti požadavkům staré smlouvy.

I když bychom mohli uvést ještě mnoho dalších příkladů,⁴⁸ můžeme již nyní učinit dva obecné závěry.

Za prvé, Ježíš v dané situaci pro své jednání vždy preferuje morální a etické principy bez ohledu na to, zda se tím jeho konání následně dostane do rozporu s rabínskými či dokonce biblickými rituálními zákony.

Za druhé se zdá, že přinejmenším občas Ježíš rituální zákony porušoval *záměrně*. Mohl například uzdravit slovem, ale On se rozhodl pro dotek, a to i přes to, že ho tento dotek následně učinil rituálně nečistým.

Proč Ježíš porušoval biblické rituální zákony?

Ježíš byl bez hříchu

Některé rituální zákony se týkaly očištění od hříchu a Písmo je jednoznačné v otázce Kristovy bezhříšnosti.⁴⁹ To by mohl být důvod, proč Ježíš nemusel přinášet oběti, určené za různé hříchy.

Rituální zákony byly židovské, Ježíš byl univerzální

Řada rituálních zákonů pojednává o „čistém a nečistém“. Některé z těchto zákonů mohli mít co do činění se zdravím či hygienou, avšak jejich význam byl náboženský. Ukázali jsme si, že člověk mohl porušit smlouvu různými způsoby, mezi které patří i porušení rituálního zákona.⁵⁰ Jak jsme viděli při předchozím studiu staré smlouvy, jednalo se o smlouvu uzavřenou *výhradně* mezi Bohem a izraelským národem. A bylo to právě dodržování rituálních praktik, které dávalo Židům jedinečnou národní identitu. Kristovo evangelium jako nová smlouva byla naproti tomu určena všem národům, lidem a jazykům. Kristus musel učinit dvě důležité věci: za prvé musel naplnit mnoho prorocství staré smlouvy, která na něj ukazovala. A za druhé musel vydat instrukce,

46 Viz R. C. H. Lenski, *Commentary on the New Testament, Matthew*, (Hendrickson Publishers, 1998), pp. 672,673; Hendriksen, *New Testament Commentar, The Gospel of Matthew*, (Baker Book House, Grand Rapids, MI, 1973), pp. 667-680. Carson, *Gospel of Matthew, The Expositor's Bible Commentary*, (Zondervan, Grand Rapids, MI, 1984), Vol. 8, pp. 393-395.

47 Chápu tento zákon jako rituální, protože se vztahuje k „vykonávání smírčích obřadů“ (Ex 30,15).

48 Viz Alan Watson, *Jesus and the Law*, kde jsou další příklady uvedeny.

49 Žd 4,15; 2.Kor 5,21.

50 Viz str. 26.

kteř by byly aplikovatelné všemi lidmi na celém světě. Proto ho můžeme vidět, jak ve svém učení a konání ukazuje záměrně, ale nikoli hříšně, posun od zákonů „pouze pro Izrael“ k univerzálním principům. Aby tuto změnu nastolil, kladl záměrně jen velmi malý důraz na rituální zákony staré smlouvy.

Rituální zákony staré smlouvy ukazovaly na Krista

Většina, pokud ne všechny, rituálních zákonů staré smlouvy ukazovala nějakým způsobem na Krista. Nový zákon je plný zmínek a svědectví o tom, že život, smrt a vzkříšení Krista, a tím také i možnost odpuštění, je předznamenáno ve staré smlouvě. Nyní, v čase po Kristově příchodu, ztratily tyto zákony většinu své smysluplnosti. Když člověk dorazí do cíle své cesty, složí mapu a odloží ji stranou. Mapa sloužila jako dobrý a užitečný prostředek k dosažení cíle, ale nyní se hodí již pouze k tomu, abychom si na ní zpětně prohlédli, kudy se naše cesta ubírala.

Když čteme evangelia a pozorně zkoumáme spory mezi Ježíšem a farizeji, začínáme zřetelně vidět, že samotné zákony, které farizeové tak úzkostlivě dodržovali, se jim stávají hlavní překážkou k tomu, aby přijali Krista jako Mesiáše. Proto je vzhledem k rituálnímu zákonu životně důležité porozumět této klíčové skutečnosti: Jakmile Kristus přišel, stalo se zachovávání starozákonních rituálů, které do té doby plnily důležitou funkci tím, že ukazovali Izraeli na Krista, ve skutečnosti překážkou k Jeho přijetí. Ti lidé, kteří nejvíce lpěli na pečlivém zachovávání zákona staré smlouvy, byli těmi samými lidmi, kteří ho odmítli.

Ode dnů Jana Křtitele až podnes království nebeské trpí násilí a násilníci po něm sahají. Neboť všichni proroci i Zákon prorokovali až po Jana. (Mt 11,12.13)

Tento verš⁵¹ ukazuje, že s příchodem Jana Křtitele došlo ke změně ve funkci zákona a proroků. R. C. H. Lenski, odborník na novozákonní řečtinu, tvrdí, že význam tohoto verše lze formulovat tak, že království je Janem a Ježíšem „mocně představeno“.⁵² Poselství je zřejmé z parafrázovaného textu:

Po dlouhé věky až do dnešního dne se lidé snažili svojí silou vejít do Božího království. Ale pokud jste četli pečlivě knihy zákona a proroků, vidíte, že kulminují v Janovi...⁵³

Uvidíme, že prakticky za každým sporem mezi Ježíšem a židovskými vůdci lze rozpoznat Kristovu zoufalou snahu posunout lidi od zákonů staré smlouvy k sobě. Tím, že toto činil, neporušoval záměr zákonů staré smlouvy, a to i přes to, že porušoval literu biblických rituálních zákonů. Tato skutečnost je pravdivá, protože hlavní funkcí zákona staré smlouvy, proroctví a historie bylo ukázat na Krista.⁵⁴

Shrnutí

1. Ježíš vždy v dané situaci bral v potaz morální a etické důvody bez ohledu na to, zda tím došlo k porušení rituálních zákonů staré smlouvy.
2. Někdy se Ježíš rozhodl uzdravit způsobem, který byl považován za porušení rituálního zákona staré smlouvy.
3. Někdy bylo Kristovo učení v přímém rozporu s rituálními zákony staré smlouvy.
4. Ježíš přikládal rituálním zákonům staré smlouvy malou váhu z těchto důvodů:
 - a) Mnoho z těchto zákonů řešilo problém hříchu a On byl bezhříšný.
 - b) Rituální zákony staré smlouvy byly určeny pouze pro izraelský národ, ale Kristovo učení bylo univerzální.
 - c) Rituální zákony staré smlouvy byly navrženy tak, aby ukazovaly do budoucnosti na Mesiáše. Nyní, když Mesiáš přišel, přestaly mít význam a ve skutečnosti se staly překážkou těm, kteří nebyli schopni přejít od legalismu ke království svobody. Mnozí nebyli schopni opustit důvěrně známou symboliku, která však byla jen stínem, a vykročit do reality světla Spasitelovy přítomnosti. Vyschlé a staré měchy staré smlouvy nebyly schopné udržet čerstvé, život dávající víno smlouvy nové.

51 Viz také Lk 16,16.

52 Lenski, *Matthew*, p. 437.

53 Eugene H. Peterson, *The Message*, (Navpress, Colorado Springs, CO, 1994), p. 30.

54 List Židům je plný ilustrací. Dále viz mnohokrát použitý výraz „naplnit“ v Matoušově evangeliu; také viz J 5,39 a mnoho „až do“ v Janově evangeliu a Galatským 3. kapitole.

8. kapitola: Ježíš a morální zákony staré smlouvy

V této kapitole si ukážeme, jak velký rozdíl existuje mezi přístupem Ježíše k morálním zákonům staré smlouvy a k rituálním zákonům. Pravděpodobně nejlepší ilustraci této skutečnosti nacházíme v kázání na hoře v Matoušově evangeliu 5. kapitole:

Slyšeli jste, že bylo řečeno otcům: ‚Nezabiješ! Kdo by zabil, bude vydán soudu.‘ Já však vám pravím, že již ten, kdo se hněvá na svého bratra, bude vydán soudu; kdo snižuje svého bratra, bude vydán radě; a kdo svého bratra zatracuje, propadne ohnivému peklu. (Mt 5,21.22)

Kristus zde odkazuje na šesté přikázání s jeho rabínskými interpretacemi. Povšimněte si, jak Ježíš začíná s morálním zákonem staré smlouvy, který je sám o sobě poměrně úzký ve svém rozsahu, protože se zabývá pouze případem vraždy. Následně pak staví do *kontrastu* své učení, v němž jde daleko za původní rozsah tohoto přikázání. Činí tak poukázáním na to, že již hněv a zuřivost dělají z člověka viníka, který je hoděn ohnivého pekla. Jinými slovy, Ježíš bere morální zákon staré smlouvy a rozšiřuje ho z *činu* vraždy na *princip* emocí hněvu a urážlivých řečí. Nejedná se o žádnou zanedbatelnou změnu! Tímto prohlášením Kristus zvyšuje laťku morálního zákona vysoko nad původní pozici.

V Mt 5,27.28 činí Kristus podobnou věc i se sedmým přikázáním.

Slyšeli jste, že bylo řečeno: ‚Nezcizoložíš.‘ Já však vám pravím, že každý, kdo hledí na ženu chtivě, již s ní zcizoložil ve svém srdci. (Mt 5,27.28)

Ježíš zde opět cituje morální zákon staré smlouvy a následně ho uvádí do *kontrastu* ke svému učení, v němž *modifikuje* a *rozšiřuje* původní *skutek* staré smlouvy na *princip* chtivého pohledu a myšlenek.

Zajímavá je dále pasáž Mt 5,33-37, kde Ježíš odkazuje na zákon o přísaze, který nalzáme v Nu 30,1-15 a Dt 23,21-23. Tento zákon uvádím v této kapitole o „morálních“ zákonech, protože přísahat (slibovat) Bohu je bezpochyby morálním aktem, a mělo by se na něj pohlížet jako na rozšíření devátého přikázání Desatera „Nevydáš proti svému bližnímu křivé svědectví.“, které je samo o sobě definováno velmi úzce.

Dále jste slyšeli, že řečeno bylo otcům: ‚Nebudeš přísahat křivě, ale splníš Hospodinu přísahy své.‘ Já však vám pravím, abyste nepřisahali vůbec; ani při nebi, protože nebe je trůn Boží; ani při zemi, protože země je podnož jeho nohou; ani při Jeruzalému, protože je to město velikého krále; ani při své hlavě nepřisáhej, protože nemůžeš způsobit, aby ti jediný vlas zbělel nebo zčernal. Vaše slovo buď ‚ano, ano - ne, ne‘; co je nad to, je ze zlého. (Mt 5,33-37)

Je jisté, že židé v Ježíšově době přísahu zneužívali, avšak při pozorném čtení výše uvedeného textu a jeho porovnání se zákonem staré smlouvy se zdá, že Kristus odsuzuje něco, co je ve staré smlouvě dovolené či dokonce schválené.

Když se Hospodinu, svému Bohu, zavážeš slibem, neotálej ho splnit, neboť Hospodin, tvůj Bůh, to bude určitě od tebe vyžadovat a byl by na tobě hřích. Když se zdržíš slibování, nebude na tobě hřích. Budeš bedlivě dodržovat to, co vyřkly tvoje rty a co jsi dobrovolně slíbil Hospodinu, svému Bohu, k čemu ses svými ústy zavázal. (Dt 23,22-24)

V zákoně nenacházíme žádnou zmínku o tom, že přísahat je špatné či dokonce nepřijatelné. Následující text zaznamenává příběh Jiftácha:

Tu spočinul na Jiftáchovi duch Hospodinův a on táhl Gileádem a Manasesem do Mispy gileádské a z Mispy gileádské táhl proti Amónovcům. Jiftách složil Hospodinu slib: „Vydáš-li mi Amónovce opravdu do rukou, ten, kdo mi vyjde naproti z vrat mého domu, až se budu vracet v pokoji od Amónovců, bude patřit Hospodinu a toho obětují v zápalnou oběť.“ (Sd 11,29-31)

Jiftách se zhrozil, když uviděl svoji dceru, jak stojí ve dveřích domu a vítá ho. Poslal ji pryč na dva měsíce, aby oplakávala svůj úděl, a pak čteme:

Po uplynutí dvou měsíců se vrátila k otci a on splnil slib, který o ní učinil... (Sd 11,39)

Přísaha je schválena v zákoně⁵⁵ a v seznamu v listě Židům 11,32 nalézáme Jiftácha mezi hrdiny víry. Ježíš však staví do *kontrastu lepší učení* týkající se přísahy. Toto lepší učení řeší zneužívání přísahy židy v Kristově době. Ježíš transformoval a zjednodušil *zákon* staré smlouvy týkající se přísahy na univerzální *princip*, podle kterého se má jednoduše říkat pravda.

V Mt 5,43-48 Ježíš říká:

Slyšeli jste, že bylo řečeno: 'Milovati budeš bližního svého a nenávidět nepřitele svého.' Já však pravím: Milujte své nepřátele a modlete se za ty, kdo vás pronásledují, abyste byli syny nebeského Otce; protože on dává svému slunci svítit na zlé i dobré a déšť posílá na spravedlivé i nespravedlivé. Budete-li milovat ty, kdo milují vás, jaká vás čeká odměna? Což i celníci nečiní totéž? A jestliže zdravíte jenom své bratry, co činíte zvláštního? Což i pohané nečiní totéž? Budte tedy dokonalí, jako je dokonalý váš nebeský Otec. (Mt 5,43-48)

I když Písmo nikde neříká „měj svého nepřítele v nenávisti“, neměli bychom být příliš rychlí v odsuzování židovských vůdců za to, že toto učili, protože to lze odvodit z jiných částí zákona. V zákoně nacházíme mnoho výroků, které ukazují rozdílnost v morální a etické podstatě toho, jak Izraelité měli jednat s jinými Izraelci či jak měli jednat s cizinci. Jeden příklad za všechny:

Nepřineseš nevěstčí mzdu ani psovskou odměnu do domu Hospodina, svého Boha, ať jde o jakýkoli slib, neboť obojí je Hospodinu, tvému Bohu, ohavností. Svému bratru nebudeš půjčovat na úrok, na žádný úrok ani za stříbro ani za pokrm ani za cokoli, co se půjčuje na úrok. (Dt 23,19.20)

Ježíš tedy staví do kontrastu svůj zákon lásky proti zákonu staré smlouvy. Zákon staré smlouvy učil, že by člověk měl milovat svého židovského souseda, avšak Ježíš modifikoval a rozšířil tento zákon daleko za etnické a geografické hranice, a zahrnul tak do něj dokonce i cizí nepřátele, kteří židovský národ utlačovali!

Tím se Ježíš posouvá od staré smlouvy, která byla situována do Palestiny, k smlouvě nové, která je aplikována na všechny národy po celém světě. Přestože nová smlouva přišla v plnosti až po smrti a vzkříšení Krista, samotné Kristovo učení tuto změnu již předjímal.

I když existuje mnoho dalších příkladů, které bychom zde mohli diskutovat,⁵⁶ můžeme již nyní učinit obecné shrnutí Kristova postoje k morálním zákonům obsaženým v Mojžíšových knihách.

Shrnutí

1. Ježíš se necítil ničím svázán, když *upravoval* a *rozšiřoval* morální zákony staré smlouvy.
2. Morální a etické rozměry Kristova zákona tak dalece přesahují morální zákony staré smlouvy, že Ježíš mohl své učení týkající se morálky postavit do *kontrastu* k morálnímu zákonu staré smlouvy.
3. Ježíš *upravoval* a *rozšiřoval* morální zákony staré smlouvy tím, že opouštěl právní zásady na úkor morálních a etických *principů*.
4. Ježíš upravoval a rozšiřoval rozsah morálních zákonů staré smlouvy tím, že posouval jejich *rozsah za hranice* zákonů platných pouze pro Izrael a na jejich místo stavěl etické a morální principy pro každý národ a jazyk.⁵⁷

⁵⁵ Viz také Dt 6,13; 10,20 kde se nachází přikázání „přisahat v jeho jménu“.

⁵⁶ Viz Alan Watson, *Jesus and the Law*, kde jsou tyto další příklady uvedeny.

⁵⁷ Viz Mt 28,18-20.

9. kapitola: Sobota milostivého léta

Při studiu Ježíšova života, jak je zaznamenán ve čtyřech evangeliích, bychom měli mít neustále na paměti několik konceptů.

Přechod mezi smlouvami

Evangelia zaznamenávají období mezi starou a novou smlouvou. Plný přechod k nové smlouvě proběhl v období vymezeném křtem Ježíše Janem Křtitelem⁵⁸ a vylitím Ducha svatého v den letnic.⁵⁹

Přechod: proces situovaný do konkrétního času

Přechod od staré smlouvy k nové se uskutečnil po etapách. Zdá se, že jisté aspekty nové smlouvy vstoupily do hry dříve než jiné. Něco takového bychom měli očekávat, protože předání staré smlouvy synům Izraele se uskutečnilo také postupně, počínajíc vyjitím z Egypta, a pokračovalo až do okamžiku, kdy byli připraveni vejít do Kanaánu.⁶⁰ V průběhu těchto čtyřiceti let však zvláštní místo zaujímá vydání Desatera na hoře Sinaj a události s tím spojené, které jsou považovány za počáteční bod platnosti staré smlouvy. Podobně vidíme, že i nová smlouva přichází po etapách během období zhruba tří a půl let a klíčovým bodem tohoto přechodu je vzkříšení Krista.

Omezení Kristova příkladu

Neměli bychom být překvapeni, že vidíme Ježíše, jak zachovává starozákonní ustanovení či jim dokonce učí. Víme, že byl „narozený pod zákonem“ (Gal 4,4 NBK). Víme, že byl obřezán podle nařízení zákona (Lk 2,21). Při více než jedné příležitosti zachovával velikonoce (Lk 2,41.42; J 5,1; Lk 22,11) i další starozákonní svátky (J 7,2.10; 10,22). Na spodním lemu svých šatů nosil třásně, jak je předepsáno v zákoně (Nu 15,38 srov. Mt 9,20). Ježíšovo učení dokonce zahrnuje požadavek, aby lidé neznescověovali chrám (Mk 11,15-18) a přinášeli starozákonní oběti (Mt 5,23.24). Nemůžeme tedy jednoduše použít Kristův příklad k tomu, abychom věděli, zda a jak máme dnes zachovávat sobotu, pokud zároveň nejsme ochotní nechat se obřezat, nosit třásně na spodním lemu svých šatů, zachovávat Velikonoce, chrámové služby a další starozákonní nařízení.

Je třeba zjistit, jak se Ježíš stavěl k zákonu o sobotě

Viděli jsme, že Ježíš ve svém konání v dané situaci bral na zřetel morální a etické důvody bez ohledu na to, zda tím nějak omezí rituální zákon. Také jsme viděli, že když Ježíš učil morálním zákonům staré smlouvy, vždy tyto morální zákony upravoval a rozšiřoval na mnohem vyšší úroveň a dával jim širší rozsah platnosti. Když budeme Kristovo učení a jednání týkající se soboty pozorně zkoumat, měli bychom být schopni rozlišit, zda považoval sobotu za morální, či za rituální zákon.

Evangelia jsou historií i teologií

I když jsou evangelia historickým záznamem o životě Krista, jsou zároveň i něčím více. Jsou také teologickými díly. Pisatelé evangelií pod vedením Ducha Svatého vybrali a zaznamenali jisté události z Ježíšova života a k tomu je vedly především teologické důvody. Tento přístup nacházíme u všech evangelistů, ale nejvíce je tato skutečnost zřejmá u Jana.

Ještě mnoho jiných znamení učinil Ježíš před očima učedníků, a ta nejsou zapsána v této knize. Tato však zapsána jsou, abyste věřili, že Ježíš je Kristus, Syn Boží, a abyste věřice měli život v jeho jménu. (J 20,30.31) Je ještě mnoho jiného, co Ježíš učinil; kdyby se mělo všechno dopodrobna vypsát, myslím, že by celý svět neměl dost místa pro knihy o tom napsané. (J 21,25)

58 Ode dnů Jana Křtitele až podnes království nebeské trpí násilí a násilníci po něm sahají. Neboť všichni proroci i Zákon prorokovali až po Jana. (Mt 11,12-13) Zákon a proroci až do Jana; od té chvíle se zvěstuje království Boží a každý si do něho vynucuje vstup. (Lk 16,16)

59 Sk 2. kapitola.

60 Například zákony týkající se svátku Velikonoc byly Izraelcům dány při opuštění Egypta. Později na Sinajské poušti obdržel Izrael sobotu. Na hoře Sinaj pak byly vydány další zákony a před vstupem do Kanaanu byly přidány další.

Proto bychom měli u incidentů a historických detailů z Ježíšova života vždy hledat teologický důvod, který vedl pisatele k jejich zaznamenání. Měli bychom v textu také pečlivě zkoumat použité výrazy i případné rozmanité doplňující faktické detaily. V nich totiž občas nalézáme vodítka k pochopení pravdy, která nám mohou při povrchní četbě uniknout. Protože byla evangelia zaznamenána až mnoho let po vzkříšení, je možné, že se pisatelé rozhodli do svých děl zahrnout jisté sobotní incidenty proto, aby promlouvaly k teologickým otázkám té doby.

Metodika studia

Protože se naše studium Ježíšova života a služby vztahuje k sobotě, budeme se snažit objevit, co Kristus učil o sobotě i co dělal v sobotu. Zkoumat budeme jak bezprostřední, tak širší kontext.

Naplnění milostivého léta

(Lk 4,16-30; Mk 6,1-6; Mt 13,53-58)

Celá kapitola začíná slovy: „Plný Ducha svatého vrátil se Ježíš od Jordánu; Duch ho vodil po poušti“ (Lk 4,1), během čtyřiceti dnů tam pak byl Ježíš pokoušen ďáblem. Poté, co úspěšně vzdoroval všem satanovým pokušením, čteme:

Ježíš se vrátil v moci Ducha do Galileje a pověst o něm se rozšířila po celém okolí... Přišel do Nazareta, kde vyrostl. Podle svého obyčeje vešel v sobotní den do synagogy a povstal, aby četl z Písma. Podali mu knihu proroka Izaiáše; otevřel ji a našel místo, kde je psáno: 'Duch Hospodinův jest nade mnou; proto mne pomazal, abych přinesl chudým radostnou zvěst; poslal mne, abych vyhlásil zajatcům propuštění a slepým vrácení zraku, abych propustil zdeptané na svobodu, abych vyhlásil léto milosti Hospodinovy.' Pak zavřel knihu, dal ji sluhovi a posadil se; a oči všech v synagoze byly na něj upřeny. Promluvil k nim: "Dnes se splnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli." (Lk 4,14.16-21)

Představte si sami sebe v synagoze v Nazaretu, jak posloucháte Ježíše, který čte ze Starého zákona tuto pasáž, v níž všichni rozpoznávají proroctví o Mesiášovi vyhlásujícím léto milosti Hospodinovy. Díváte se, jak Ježíš usedl na místo, které bylo vyhrazeno učiteli vykládajícímu čtený text. A pak slyšíte, jak Ježíš říká: „Dnes se splnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli!“

První Kristovo kázání mělo tři části: (1) On je Mesiáš, (2) přišel čas milostivého léta a (3) Jeho úkolem bylo osvobození, propuštění zajatců na svobodu! Podívejme se nyní na každou z těchto částí detailněji.

Ježíš, zaslíbený Mesiáš

Hned v úvodu je třeba poznamenat, že Ježíš citoval text Iz 61,1, kde se nachází mesiášské proroctví formulované jazykem svátku milostivého léta, a Iz 42,7 „abych vyhlásil zajatcům propuštění a slepým vrácení zraku, abych propustil zdeptané na svobodu“. Naší pozornosti by neměl uniknout kontext této druhé části. Jedná se o proroctví, v němž se mluví o přicházejícím Mesiáši, a do popředí zde vystupuje zejména výraz „Můj služebník“ a celkové zarámování do kontextu milostivého léta.

Zde je můj služebník, jehož podepírám, můj vyvolený, v němž jsem našel zalíbení. Vložil jsem na něho svého ducha, aby vyhlásil soud pronárodům... Já Hospodin jsem tě povolal ve spravedlnosti a uchopil tě za ruku; budu tě opatrovat, dám tě za smlouvu lidu a za světlo pronárodům, abys otvíral slepé oči, abys vyváděl vězně ze žaláře, z věznic ty, kdo sedí v temnotě... Hle, už nastalo, co bylo na počátku, teď oznamuji nové věci. Dříve než vyraší, vám je ohlašuji." Zpívejte Hospodinu píseň novou! (Iz 42,1.6.7.9.10)

Nalézáme zde několik věcí, které mají pro naše studium velký význam a které se vztahují ke „Služebníku, Mesiáši.

Popis podstaty a činnosti Mesiáše:

1. Je Božím Vyvoleným (v. 1).

2. Spočívá na něm Duch Boží (v. 1).
3. Jeho služba přináší spravedlnost národům (plurál) (v. 1).
4. Je smlouvou lidu (v. 6).
5. Jeho dílem je osvobodit ty, kteří žijí v zajetí (v. 7).
6. Vyhlašuje „nové věci“ (v. 9).

Takto popsanou službu Mesiáše nelze žádným způsobem vměstnat do rámce definovaného starou smlouvou. Mesiáš je nyní *Vyvoleným*. V průběhu staletí, ode dne, kdy Hospodin slíbil Abrahamovi „v tobě dojdou požehnání veškeré čeledi země“, Bůh neustále pomalu upřesňoval kritéria pro výběr svého Vyvoleného. „Neboť tvé potomstvo bude povoláno z Izáka“ (Gn 21,12). Výběr je dále zúžen odmítnutím Ezaua a smlouvou s Jákobem (Gn 27,28). O mnoho let později je smluvní slib zúžen na dům Davida (2 Par 13,5). Další upřesnění se týká místa narození, kterým je Betlém (Mich 5,2). Proroctví, které je zmíněno výše, říká, že bude „jediný“ Vyvolený. Z reakce učedníků, kteří oznamovali „nalezli jsme Mesiáše!“, můžeme přímo cítit obrovské vzrušení (J 1,41). Ježíš byl tím jediným Vyvoleným. A poté, co tento Vyvolený dokonale naplnil Boží vůli a stal se smířením za hříchy světa, *plyne* od něho radostné vyhlášení požehnání a odpuštění pro *všechny národy*.

Služba Mesiáše byla naplněna Duchem. Proto o Ježíši čteme: „Plný Ducha Svatého vrátil se Ježíš od Jordánu; Duch ho vodil po poušti... Ježíš se vrátil v moci Ducha do Galileje a pověst o něm se rozšířila po celém okolí. (Lk 4,1.14)

Smlouva již není limitována na „syny Izraele po všechna jejich pokolení“, ale Ježíš přináší spravedlnost *národům*.

Řekl jim: "Také ostatním městům musím zvěstovat Boží království, vždyť k tomu jsem byl poslán." (Lk 4,43) V jeho jménu se bude zvěstovat pokání na odpuštění hříchů všem národům. (Lk 24,47)

Slova vytesaná do dvou kamenných desek již nadále nejsou smlouvou; *smlouvou je nyní Ježíš*. On sám je „smlouvou lidu“ (Iz 42,6).

Služba tohoto Služebníka je službou osvobozující. Vidíme Ježíše, jak vyhání demony (Lk 4,31-36), hrozí horečce (Lk 4,38.39), uzdravuje rozmanité nemoci (Lk 4,40) a káže evangelium utlačovaných chudým (Lk 7,22).

Příchod Mesiáše je novým zjevením.

Na všechny padl úžas a říkali si navzájem: "Jaké je to slovo, že v moci a síle přikazuje nečistým duchům a oni vyjdou!" (Lk 4,36)

Text Lk 4,16-30 a starozákonní pasáže, které zde Ježíš cituje, otevřeně učí, že Ježíš je zaslíbeným Mesiášem.

Ježíš, naplnění milostivého léta

Kontext Izajáše 42. kapitoly zapadá dokonale do proroctví Iz 61,1.2. Obě místa mají silný podtón svátku milostivého léta. Když studujeme milostivé léto, královnu sobot, docházíme k následujícím poznatkům:

Svátek milostivého léta (Lv 25,8-17)

1. Začínal v Den smíření (v.9).
2. Byl vyhlášen troubením na beraní roh (v.9).
3. Byl vyhlášením propuštění všech obyvatel země (v.10).
4. Zajistil zaopatření pro každého, aby se mohl vrátit ke své rodině a majetku (v.10).
5. Nebylo dovoleno sít ani sklízet (v. 11).
6. Lidé měli nařízeno jíst obilí přímo z pole (v.12).
7. Spravedlnost pro všechny (v.14-17).

„Rok propuštění“ poukazoval na odpuštění hříchů

Srdcem milostivého léta bylo vyhlášení *propuštění* všem obyvatelům země. Slovo „propuštění“ použité u Lk 4,18 je použito i v Septuagintě (řeckém překladu Starého zákona) v Lv 25,10. Nový zákon však rozšiřuje jeho význam a zahrnuje do něj nejen propuštění, ale také *odpuštění hříchů*.⁶¹ Ve skutečnosti se jedná o jedno z klíčových slov, která se v Novém zákoně používají v souvislosti s odpuštěním.

Když se díváme na Ježíšovu službu, prakticky ihned rozpoznáváme, že vyhlašuje jak propuštění, tak odpuštění. "Ženo, jsi zproštěna své nemoci... neměla být vysvobozena z těchto pout v den sobotní?" (Lk 13,10-17). „Řekl ochrnutému: Synu, odpouštějí se ti hříchy.“ (Mk 2,5).

Písmo říká, že s příchodem svátku milostivého léta se každý člověk navrátí ke své rodině a do země svých otců. Proto není náhoda, že Lukáš zaznamenává Ježíšův příchod do Nazareta těmito slovy: „Přišel do Nazareta, kde vyrostl“ (Lk 4,16). Právě zde, ve svém rodném městě a ve společnosti své rodiny, oznamuje Ježíš příchod milostivého léta.

I když v Novém zákoně není svátek smíření nikde uveden svým jménem, list Židům vysvětluje, jak tato starozákonní sobota ukazovala dopředu na smíření, které přinesl Kristus svojí smrtí na kříži. Ve staré smlouvě se svátek smíření opakoval každý rok. Oproti tomu Kristus,

... přinesl za hříchy jedinou oběť, navěky usedl po pravici Boží... Tak jedinou obětí navždy přivedl k dokonalosti ty, které posvěcuje. (Žd 10,12.14)

Kristus nejen naplnil den smíření, ale smíření, které přinesl, navíc daleko překračuje svůj starozákonní koncept. Svátek dne smíření sloužil jako ukazatel, který měl lid navést ke Kristově smrti. Když pak byla tato „jedinečná oběť“ přinesena, ustala potřeba slavit každý rok svátek dne smíření vzhledem k přítomnosti pravé oběti za hřích: Ježíše Krista.

Svátek milostivého léta měl být vyhlašován troubením na beraní roh. Byl to způsob, jakým se *vyhlašovala dobrá zpráva* o svobodě, odpočinku a propuštění ze zajetí. S příchodem Ježíše, který milostivé léto naplnil, vidíme vyhlášení ještě mnohem lepší zprávy, než jaká byla obsažena ve starozákonním svátku milostivého léta.

Anděl jim řekl: "Nebojte se, hle, zvěstuji vám velikou radost, která bude pro všechny lid. 11 Dnes se vám narodil Spasitel, Kristus Pán, v městě Davidově. (Lk 2,10.11)

Ježíš se vrátil v moci Ducha do Galileje a pověst o něm se rozšířila po celém okolí. (Lk 4,14)

Později, po smrti a vzkříšení Ježíše, Lukáš zaznamenal:

Řekl jim: "Tak je psáno: Kristus bude trpět a třetího dne vstane z mrtvých; v jeho jménu se bude zvěstovat pokání na odpuštění hříchů všem národům, počínajíc Jeruzalémem. (Lk 24,46.47)

Vyhlášení milostivého léta ukazovalo do budoucnosti na čas, kdy bude vyhlášeno evangelium. Během svátku milostivého léta se nemělo ani sít, ani sklízet; lidé jedli úrodu přímo z pole. Podobně čteme o Ježíši:

V ten čas šel Ježíš v sobotu obilím. Jeho učedníci dostali hlad a začali mnout zrní z klasů a jíst. (Mt 12,1)

Ježíš vyhlásil a naplnil milostivé léto. Svátek milostivého léta byl stínem mnohem většího odpočinku, většího propuštění, většího vykoupení a většího vyhlášení. Evangelia učí, že Ježíš „naplnil“ to, na co ukazoval svátek milostivého léta. Jako Mesiáš vyhlásil léto milosti Hospodinovy - pravidlo Kristova království.

Služba Ježíše ukazující na milostivé léto

Vyháněl nečisté demony	Lk 4,31-36
Pohrozil horečce a ta zmizela	Lk 4,38.39
Vyléčil různé nemoci	Lk 4,40

61 Gerhar Kittel, *Theological Dictionary of the New Testament*, (Wm. B. Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids, MI, 1963), Vol. I, p. 510.

Vyhnal mnoho démonů	Lk 4,41
Kázal království Boží	Lk 4,43.44
Odpouštěl hříchy	Lk 5,20
Otevíral oči slepým	Lk 7,21
Osvobodil ženu spoutanou Satanem	Lk 13,10-17

Ježíš nejen že ohlašoval příchod milostivého léta, ale i Jeho služba svědčila o této pravdě.

Jak Ježíš jednal v sobotu

V předchozí kapitole jsme studovali, co Ježíš o sobotě učil. Nyní se krátce podíváme na to, co se můžeme naučit z Jeho chování a jednání v tento den.

Podle svého obyčeje vešel v sobotní den do synagogy a povstal, aby četl z Písma. (Lk 4,16)

Jako dobrý Žid měl Ježíš ve zvyku každou sobotu navštěvovat bohoslužbu v synagoze. To je v této kapitole několikrát zdůrazněno.

Odešel do galilejského města Kafarnaum a učil je v sobotu. (Lk 4,31)

Měli bychom však také poznamenat, že nemáme k dispozici žádný záznam o tom, že by Ježíš navštívil sobotní bohoslužbu, pokud nepůsobil jako učitel. Je samozřejmě možné argumentovat, že Ježíšův hlavní důvod k návštěvě synagogy v sobotu bylo naslouchat. Později uvidíme, že stejný důvod k návštěvě synagogy měl i Pavel.

Shrnutí Lk 4,16-30

1. Duch Boží byl na Ježíši.
2. Ježíš byl pomazán (jako Mesiáš) Duchem, aby mohl:
 - a) kázat evangelium chudým,
 - b) vyhlásit propuštění (a odpuštění) zajatým,
 - c) vyhlásit uzdravení slepým,
 - d) vyhlásit svobodu pošlapávaným,
 - e) vyhlásit léto milosti Hospodinovy (svátek milostivého léta).
3. Služba, která je popsána ve 4. kapitole Lukášova evangelia, byla službou osvobození, které zahrnovalo:
 - a) osvobození od démonů,
 - b) zahnání horečky,
 - c) uzdravení nemocných,
 - d) vyhlášení Božího království.
4. V této pasáži se *nic* neučí o sobotě.
5. Ježíš vyhlásil, že:
 - a) je Božím vyvoleným,
 - b) má Ducha Božího, který na něm spočívá,
 - c) jeho službou bylo přinést spravedlnost národům,
 - d) stal se smlouvou lidu,
 - e) jeho dílem bylo, osvobodit ty, kteří žijí v otroctví
 - f) jeho příchod byl novým zjevením.
6. Jak Kristus jednal v sobotu:
 - a) bylo jeho zvykem navštěvovat sobotní bohoslužbu v synagoze,
 - b) když tak činil, účastnil se bohoslužby tak, že četl Písmo a komentoval čtený text.
 - c) nemáme žádný záznam o tom, že Ježíš navštěvoval bohoslužbu, když nesloužil slovem.

Milostivé léto se stává realitou

(Lk 13,10-17)

Lukášovo evangelium je jediné, které zachycuje toto sobotní uzdravení. Do této kapitoly jsem ho zařadil proto, že popsany incident spadá do kategorie Ježíšovy služby milostivého léta.

V sobotu učil v jedné synagoze. Byla tam žena, která byla stížena nemocí už osmnáct let; byla úplně sehnutá a nemohla se vůbec napřímít. Když ji Ježíš spatřil, zavolal ji a řekl: "Ženo, jsi zproštěna své nemoci" a vložil na ni ruce; ona se ihned vzpřímila a velebila Boha. Avšak představený synagogy, pobouřen tím, že Ježíš uzdravuje v sobotu, řekl zástupu: "Je šest dní, kdy se má pracovat; v těch tedy přicházejte, abyste byli uzdravováni, a ne v den sobotní." Na to Pán odpověděl: "Pokrytci! Neodvazuje každý z vás v sobotu vola nebo osla od žlabu a nevede ho napájet? A tato žena, dcera Abrahamova, kterou držel satan spoutanou po osmnáct let, neměla být vysvobozena z těchto pout v den sobotní?" Těmito slovy byli všichni jeho protivníci zahanbeni, ale celý zástup se radoval nad podivuhodnými činy, které Ježíš konal. (Lk 13,10-17)

Zdá se, že Kristus považoval sobotu nejen za den vhodný k uzdravování, ale dokonce za den, ve kterém je žádoucí takovouto činnost provádět. Převzal zde iniciativu a shrbenou nemocnou ženu k sobě zavolal, jakmile ji spatřil. Je třeba zde upozornit, že její onemocnění ji nijak akutně neohrožovalo na životě, protože se v tomto stavu nacházela již osmnáct let. Evidentně Ježíš mohl počkat, až bude po sobotě a uzdravit ji potom, ale *On si zvolil možnost uzdravit ji přímo v synagoze v přítomnosti zástupu lidí včetně židovských vůdců, kteří všichni mohli přihlížet jeho zásahu z bezprostřední blízkosti.*

Lukáš píše doslova, že žena „měla ducha nemoci“ (Lk 13,11). To je v souladu s tím, co o ní prohlásil dále, tedy že ji Satan držel spoutanou po celou dobu její nemoci. Ježíš ženu nazývá „dcerou Abrahamovou“, což dokazuje, že byla řádnou členkou smluvní komunity a věřící Izraelitou.

Ježíšův čin je zde třeba vidět jako duchovní zápas proti Satanovi, který zasahuje do života skutečných Božích dětí. Tuto ženu, dceru Abrahamovu, držel „v zajetí“ po celých dlouhých osmnáct let. V Kristově přítomnosti se však Satanovo království musí stáhnout a žena je „osvobozena“ ze svého zajetí. To je služba milostivého léta; je to demonstrace vlády Božího království. Jak příhodné, že Ježíš mohl zneškodnit moc Satana v sobotu, tedy v den, který je připomínkou vysvobození z egyptského zajetí (Dt 5,15), a obnovit tuto ženu do „odpočinku“, který existoval před tím, než Satan oklamal Evu, první Boží dceru.

Izaiáš prorokoval, že až přijde Mesiáš, bude zpívána nová píseň chvály (Iz 42,10). Jakmile se tato žena mohla po Kristově doteku napřímít, začala „velebit Boha“ (Lk 13,13). Tato chvála nebyla nijak nařízena zákonem. Byla to spontánní reakce ženy, jejíž srdce přetévalo vděčností k Bohu za to, že ji uvolnil z moci Satana. Tato žena, která byla držena jako jeho zajatec, byla Ježíšem povolána k osobnímu vztahu k Bohu, osvobozena od svého utlačovatele a uzdravena. *Zakusila* skutečný odpočinek soboty milostivého léta! Nyní dostala nový motiv k službě, začala prožívat život nové smlouvy.

Židovští vůdci se naopak nacházeli pod otroctvím litery sobotního zákona staré smlouvy a nemohli tak zakoušet osvobození, které přináší nová smlouva, a proto ani nebyli schopni se spolu s touto ženou radovat z jejího uzdravení.

Ježíš na obranu svého jednání v sobotu, kdy uzdravil tuto ženu, poukázal na sobotní jednání židovských vůdců, kteří i v sobotu odvažovalo své voly a osly, aby jim dali napít. Tímto argumentem byli jeho oponenti pokořeni a zástupy se radovaly nad tím, co Ježíš dělal.

Shrnutí Lk 13,10-17

1. Nemocná žena nebyla v přímém ohrožení života.
2. Ježíš ženu zavolal k sobě, jakmile ji uviděl.
3. Fyzické postižení ženy bylo způsobeno duchem.

4. Ježíš ženě nejprve oznámil, že bude svobodná, a pak na ní vložil ruce a uvolnil ji ze Satanovy moci.
5. Jakmile byla žena uzdravena, začala ihned chválit Boha.
6. Představitelé synagogy považovali Ježíšův čin za porušení sobotního zákona.
7. Ježíš obhájil své sobotní jednání na základě sobotního jednání židovských vůdců. Pokud jim sobotní zákon dovozoval odvázat zvířata a přivést je k vodě, musí tento zákon stejným způsobem povolovat, aby skutečné Boží děti mohly být v tento den „vysvobozeny“ z moci Satana.
8. Hlavním tématem tohoto sobotního uzdravení je vysvobození ze Satanovy moci a svoboda v přítomnosti Krista. A to jsou témata, která nacházíme v milostivém létu i v sobotě.
9. Zdá se, že Ježíš považoval tento typ služby v duchu milostivého léta jako zvláště vhodný pro sobotu sedmého dne.
10. Tím, že se židovští vůdci snažili vynutit literu sobotního zákona, zcela se minuli se zkušeností, na kterou tyto zákony ukazovaly: svobodu od moci Satana a společenství s Bohem.

10. kapitola: Pán soboty

V této kapitole zaměříme naši pozornost na dva případy, v nichž Ježíš Kristus zřetelně vyjádřil svoji autoritu nad starozákonním přikázáním o sobotě.

Autorita nad posedlým

(Mk 1,21-34; Lk 4,31-44)

Uvedené perikopy z evangelií popisují tři sobotní události: (1) střetnutí s posedlým v synagoze v sobotu ráno, (2) uzdravení Petrovy tchyně tentýž den odpoledne a (3) službu zástupům večer po západu slunce.

Když přišli do Kafarnaum, hned v sobotu šel do synagogy a učil. I žasli nad jeho učením, neboť učil jako ten, kdo má moc, a ne jako zákoníci. V jejich synagóze byl právě člověk, posedlý nečistým duchem. Ten vykřikl: Co je ti do nás, Ježíši Nazaretský? Přišel jsi nás zahubit? Víím, kdo jsi. Jsi svatý Boží. Ale Ježíš mu pohrozil: "Umlkni a vyjdi z něho!" Nečistý duch jím zalomcoval a s velikým křikem z něho vyšel. Všichni užasli a jeden druhého se ptali: "Co to je? Nové učení plné moci - i nečistým duchům přikáže, a poslechnou ho." A pověst o něm se rychle rozšířila po celé galilejské krajině. (Mk 1,21-28)

I když zde Písmo popisuje Ježíšovu metodu vyučování, neříká se v textu nic o tom, co učil. Lidé byli ohromeni autoritou, s jako učil - "neboť učil jako ten, kdo má moc" (v. 22) - a jeho mocí nad silami zla - „nečistým duchům přikáže, a poslechnou ho“ (v. 27). Nemáme však žádný záznam o tom, co učil, pouze o tom, co činil.

Povšimněme si skutečnosti, že nečistý duch rozpoznal Ježíše. Tento duch věděl, že Ježíš je z Nazareta a že je „svatý Boží“. Můžeme se tedy také domnívat, že nečistý duch věděl, jaký výsledek bude střetnutí mít. „Přišel jsi nás zahubit?“ a Ježíšova odpověď v podstatě znamenala „Ano!“. Ježíš demonstroval „evangelium království“ - vládu Boha nad zlými silami.

Jedním z účelů soboty, možná dokonce jejím hlavním smyslem⁶² bylo, že zde stála jako znamení vykopení - osvobození spoutaných. Svátek milostivého léta měl být dobou, kdy budou zajatí propuštěni. Jak příhodné, že Ježíš převzal tyto sobotní koncepty a osvobodil Satanova zajatce v sobotu, a tak tohoto muže propustil na svobodu ze zajetí nepřitele.

Po skončení shromáždění v synagoze šel Ježíš a jeho učedníci do domu Šimona a Ondřeje.

Když vyšel ze synagogy, vstoupil s Jakubem a Janem do domu Šimonova a Ondřejova. Šimonova tchyně ležela v horečce. Hned mu o ní pověděli. Přistoupil k ní, vzal ji za ruku a pozvedl ji. Horečka ji opustila a ona je obsluhovala. (Mk 1, 29-31)

Při popisu tohoto incidentu opět nenacházíme žádné konkrétní učení o sobotě, můžeme se však mnoho dozvědět ze samotného Kristova jednání. Zdá se, že jeho učedníci, které nedávno povolal, rozuměli, že Kristova služba byla službou uzdravování. Proto mu také ihned řekli o Petrově tchyni a očekávali, že ji Ježíš uzdraví. Když ji Kristus uzdravil v sobotu, dal tím zřetelně najevo, že uzdravování považuje za přijatelnou či dokonce žádoucí sobotní aktivitu a to i přes to, že to tak nebylo vnímáno židovskými náboženskými vůdci. V paralelním příběhu u Lukáše Ježíš „kárá“ horečku (Lk 4,39) jako by se jednalo o inteligentní entitu. Z toho můžeme usuzovat, že horečka byla pravděpodobně zapříčiněna nějakým zlomyslným duchem, kterého tak Ježíš káral.

Zdá se, že v tomto případě uzdravení se nejedná o porušení soboty prací (jak tomu rozuměli rabíni). Samotné dotknutí prací nebylo, ale dotknutí s efektem uzdravení mohlo být za porušení zákona považováno, tvrdí E. P. Sanders.⁶³

62 Viz Verle Streifling, PhD, „The Roman Catholic Church and the decalogue“, Proclamation, 2001, Vol. 2, Nos. 5&6. , kde autor podává důkaz, že Desatero přikázání, jak je uvedené v Deuteronomiu, je původní verzí Desatera.

63 Alan Watson, *Jesus and the Law*, p. 14.

Poté, co duch Petrovu tchyni opustil, začala je ihned obsluhovat. Zpráva o tomto uzdravení se musela ihned rychle rozšířit do okolních komunit, protože o několik hodin později:

Když nastal večer a slunce zapadlo, přinášeli k němu všechny nemocné a posedlé. Celé město se shromáždilo u dveří. I uzdravil mnoho nemocných rozličnými neduhy a mnoho zlých duchů vyhnal. A nedovoľoval zlým duchům mluvit, protože věděli, kdo je. (Mk 1,32-34)

Písmo nám neříká, proč lidé čekali, aby své nemocné přinesli k Ježíši, až do ukončení soboty po západu slunce. Skutečnost, že se Kristus necítil být nijak svázán uzdravit Petrovu tchyni v sobotu, ukazuje, že čekání lidí na západ slunce nebylo z jeho podnětu, ale spíše z jejich vlastního pojetí sobotního odpočinku.

Ježíš průběžně prováděl službu osvobozování od démonů a uzdravování od různých nemocí. Marek i Lukáš naznačují, že v tomto způsobu své služby Ježíš pokračoval i další soboty.

A tak šel, kázal v jejich synagógách po celé Galileji a vyháněl zlé duchy. (Mk 1,39) Odešel do galilejského města Kafarnaum a učil je v sobotu. (Lk 4,31)

Povšimněme si, jak Ježíš popisuje svoji službu osvobozování a uzdravování u Lukáše 4,43.44.

Řekl jim: "Také ostatním městům musím zvěstovat Boží království, vždyť k tomu jsem byl poslán." A kázal v judských synagógách. (Lk 4,43.44)

Ježíš definuje „království Boží“ jako osvobozující službu milostivého léta, kdy uzdravuje nemocné a vyhání demony. Tato služba demonstrovala Jeho autoritu či královskou vládu nad silami zla.

Shrnutí Mk 1,21-34 a Lk 4,31-44

Shrnuto, v popisovaném incidentu se explicitně neučí nic o sobotě. Avšak ze samotné Ježíšovy aktivity se můžeme naučit následující:

1. Ježíšovo sobotní učení bylo prezentováno s takovou autoritou, že byli jeho posluchači ohromeni.
2. Ježíš nařídil nečistému duchu, aby vyšel z posedlého člověka v sobotu. Duch poslechl.
3. Ježíš se necítil nijak omezen, aby uzdravoval v sobotu (vzal za ruku Petrovu tchyni a pokáral horečku).
4. Tato metoda uzdravování v sobotu byla pravděpodobně považována židovskými vůdci za porušení sobotního zákona.
5. Petrova tchyně, která byla právě uzdravena, je obsluhovala, i když byla sobota.
6. Ihned po západu slunce, který označoval konec soboty, uzdravil Ježíš mnoho lidí od různých nemocí a vyhnal mnoho démonů.
7. Kristus ve své osvobozující službě pokračoval i další soboty v synagógách v Galilei a Judsku.
8. Ježíš nazval svoji službu uzdravování a vyhánění démonů „zvěstováním Božího království“.
9. Zdá se, že Ježíš naplňoval jeden z účelů soboty - znamení osvobození ze zajetí.

Autorita nad sobotním zákonem

(Mk 2,23-28; Mt 12,1-8; Lk 6,1-5)

Toto je velmi důležitý sobotní konflikt a zaznamenávají ho všechna synoptická evangelia. Matouš přidává některé doplňující detaily, které nenacházíme u Marka, a také uvádí kontextový materiál, který je nutno studovat při výkladu samotného konfliktu. Hlavní jádro celého popisovaného incidentu řeší právě otázku, jak

správně jednat v sobotu; proto bychom této pasáži měli věnovat maximální pozornost. Nejprve prozkoumáme záznam z Markova evangelia a následně vezmeme do úvahy doplňující materiál od Matouše. Lukáš nám zde neposkytuje žádné další informace navíc.

Marek svůj záznam začleňuje ihned za Ježíšova slova o nalévání nového vína do starých měchů. Většina vykladačů tento výrok interpretuje jako odkaz na *kontrast* mezi judaismem a křesťanstvím či na starou a novou smlouvu. Ježíš touto ilustrací v podstatě říká, že plnost nové smlouvy nelze vtěsnat do rigidních forem judaismu. Kristovo evangelium musí být umístěno do nových „měchů“ - církve.

Jednou v sobotu procházel obilím a jeho učedníci začali cestou mnout zrní z klasů. Farizeové mu řekli: "Jak to, že dělají v sobotu, co se nesmí!" Odpověděl jim: "Nikdy jste nečetli, co udělal David, když měl hlad a neměl co jíst, on i ti, kdo byli s ním? Jak za velekněze Abiataru vešel do domu Božího a jedl posvátné chleby, které nesmí jíst nikdo kromě kněží, a dal i těm, kdo ho provázeli?" A řekl jim: "Sobota je učiněna pro člověka, a ne člověk pro sobotu. Proto je Syn člověka pánem i nad sobotou." (Mk 2,23-28)

Matoušův záznam tohoto sobotního konfliktu následuje *ihned* po tomto Kristově prohlášení:

Pojďte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout. Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce: a naleznete odpočinutí svým duším. Vždyť mé jho netlačí a břemeno netíží." (Mt 11,28-30)

U Matouše také máme v Kristově obraně chování jeho učedníků zaznamenány dva další argumenty, které nejsou uvedeny u Marka:

A nečetli jste v Zákoně, že kněží službou v chrámu porušují sobotu, a přesto jsou bez viny? Pravím vám, že zde je víc než chrám. Kdybyste věděli, co znamená, 'milosrdenství chci, a ne obět', neodsuzovali byste nevinné. (Mt 12,5-7)

Podívejme se nejprve pozorně na to, co vlastně učedníci dělali, a proč to farizeové považovali za porušení soboty. Pro nás je dnes velmi snadné odsoudit farizeje za jejich úzkoprsou interpretaci sobotního zákona. Avšak abychom mohli správně porozumět celému incidentu i tomu, co zde Kristus učil, musíme být schopni vidět celý konflikt z jejich perspektivy. Farizeové rozuměli sobotnímu zákonu tak, že zahrnuje „úplný odpočinek“ (Ex 31,15) včetně absence veškeré práce (Ex 20,10). Také rozpoznali, že se tyto zákony vztahují i na orání a čas sklizně (Ex 34,21), a byli obeznámeni s nařízením, které říká, že o sobotě by měl každý „zůstat kde je“ a tedy nikam nechodit (Ex 16,29). A dále znali text Písma, který říká, že jídlo by mělo být sebráno a připraveno v den před sobotou, aby žádný sběr či vaření sobotu nenarušovaly (Ex 16,23-26).

Když se na celý incident díváme očima farizeů, nalézáme přinejmenším tři důvody, proč vnímali chování Kristových učedníků jako porušení soboty: (1) Učedníci ve svých rukách „sklízeli a mlátili“ obilí, což byla práce a tedy porušení soboty. (2) Nevěnovali se plně odpočinku, což bylo požadováno v sobotní den. (3) Porušili „pamatuj na sobotu“, protože si své jídlo evidentně nepřipravili den předem.

Zda učedníci skutečně porušili literu biblického sobotního zákona, či nikoli, není to nejdůležitější. Tím důležitým je způsob, jakým Ježíš reagoval na obvinění, protože převzal *autoritu nad sobotním zákonem* a hájil své učedníky pomocí čtyř silných argumentů, aby dokázal, že jeho učedníci nespádají pod odsouzení za svoji spornou sobotní aktivitu. Zvažme nyní každý z těchto argumentů.

První argument:

Odpověděl jim: "Nikdy jste nečetli, co udělal David, když měl hlad a neměl co jíst, on i ti, kdo byli s ním? Jak za velekněze Abiataru vešel do domu Božího a jedl posvátné chleby, které nesmí jíst nikdo kromě kněží, a dal i těm, kdo ho provázeli?" (Mk 2,25.26)

V 1 Sam 21,1-6 se dočteme o tom, že David utíká před králem Saulem, který ho usiluje zabít. Přišel ke knězi a na jeho otázku, proč je David sám, odpověděl:

"Mám pověření od krále. Poručil mi: Nikdo ať nezví nic o tom, k čemu tě posílám a čím jsem tě pověřil. Druzině jsem uložil, aby čekala na určeném místě.

To byla lež. Kněz nicméně uvěřil a dal Davidovi „posvátný chléb“, o který se později rozdělil se svými muži.

Je důležité poznamenat, že David nebyl pokárán Bohem za porušení rituálního zákona týkajícího se jedení posvátných chlebů podobně, jako byl pokárán za porušení morálního zákona, když si vzal ženu jiného muže.⁶⁴

Z této ilustrace lze učinit dva možné závěry, které jsou oba správné. Za první, lidské potřeby mají přednost před rituálním zákonem. Tento vzorec jsme objevili již při předchozím studiu vztahu Krista k rituálnímu zákonu a později si ukážeme, že se tento princip objevuje stále znovu a znovu. Za druhé, David byl zproštěn povinností dostát zákonu kvůli tomu, kým byl: pomazaným Božím, přicházejícím králem Izraele. Pro jeho muže bylo také v pořádku jíst tento chléb, protože byli ve *spojení* s přicházejícím králem Izraele, který byl skrze svůj královský úřad postaven nad literu rituálního zákona.

V této souvislosti Ježíš argumentoval, že Jeho učedníci jsou neviní ne proto, že byli hladoví, ale proto, že byli spolu s ním zapojeni do jeho díla, které má přednost před rituálním sobotním zákonem. Ježíš byl pomazaný Boží, přicházející král Izraele; proto i oni byli osvobozeni od odsouzení díky jejich spojení s Kristem. Vidíme zde již „předchut“ vykoupení, které přichází v evangeliu nové smlouvy: v něm jste dosáhli plnosti.

Druhý argument, který Kristus předložil farizeům, aby ospravedlnil spornou sobotní aktivitu svých učedníků, je následující:

A nečetli jste v Zákoně, že kněží službou v chrámu porušují sobotu, a přesto jsou bez viny? (Mt 12,5)

Zákon kněžím nařizuje, aby v sobotu dělali jisté věci, které spadají do kategorie práce, a obvykle by byly považovány za porušení soboty. Těmito aktivitami je pravděpodobně myšleno pečení a příprava čerstvých chlebů (Lv 24,5-9) a obětování konkrétních sobotních obětí (Nu 28,9,10). Když toto kněží činili, byli bez viny, protože tyto aktivity byly nařizeny v zákoně staré smlouvy. Většina kazatelů chápe tento argument. Den bohoslužby pro ně bývá často, pokud ne vždy, nejtěžším a nejnáročnějším pracovním dnem z celého týdne.

Povšimněme si, jak tento argument Kristus aplikuje v aktuální situaci: „Pravím vám, že zde je víc než chrám.“ (Mt 12,6). Tuto frázi používá Kristus v dané kapitole ještě několikrát a zdá se, že je zřejmé, co tím míní.

Mužové z Ninive povstanou na soudu s tímto pokolením a usvědčí je, neboť oni se obrátili po Jonášově kázání - a hle, zde je víc než Jonáš. Královna jihu povstane na soudu s tímto pokolením a usvědčí je, protože ona přišla z nejzazších končin země, aby slyšela moudrost Šalomounovu - a hle, zde je víc než Šalomoun. (Mt 12,41.42)

„Zde je víc“ znamená odkaz na samotného Ježíše a jeho království. Byla to samotná Boží přítomnost, která činila službu ve stánku natolik významnou, že kněžím bylo dovoleno přestupovat literu *rituálního* zákona a přesto být bez viny. Přítomnost Ježíše přebývajícího (doslova: stanujícího) (J 1,14) v chrámu svého těla (Mt 26,61) měla přednost před rituálním sobotním zákonem. Proto tedy stejně jako kněží mohli porušovat literu sobotního zákona, aby naplnili mnohem důležitější službu v chrámu, mohli i Ježíšovi učedníci porušovat literu sobotního zákona, protože byli zapojeni v mnohem důležitější službě Tomu, který je větší než chrám.

Třetí Kristův argument je následující:

Kdybyste věděli, co znamená 'milosrdenství chci, a ne obět', neodsuzovali byste nevinné. (Mt 12,7)

Jedná se o citát z proroka Ozeáše 6,6:

Chci milosrdenství, ne obět, poznání Boha je nad zápalý.

Tento text mluví k samotné podstatě významu smluvního zákona. Ukazuje nám, že Bůh se mnohem více zajímá o stav srdce, než o rituály, a to i tehdy, když tyto rituály ukazují na Kristovu smrt na kříži. Ježíš v tomto argumentu prokázal nevinu svých učedníků na základě loajality jejich srdcí a blízkého vztahu k němu samotnému, a to i přes to, že možná porušili literu sobotního zákona.

Vidíme zde opět ironii sobotního zákona staré smlouvy, jak ho zachovávali farizeové. Na jedné straně farizeové, kteří dodržovali přesně literu sobotního zákona, ale neměli žádný soucit ani věrnost Bohu

64 2 Sam 11,12.

smlouvy. Na straně druhé učedníci, kteří, zdá se, tuto literu porušili, prokázali věrnost v následování svého Pána!

Čtvrtý Ježíšův argument:

A řekl jim: "Sobota je učiněna pro člověka, a ne člověk pro sobotu. 28 Proto je Syn člověka pánem i nad sobotou." (Mk 2,27.28)

O význam tohoto verše se neustále živě diskutuje. Někteří argumentují, že nás učí založení soboty *při stvoření* lidstva.⁶⁵ Tato interpretace je však v naprostém protikladu k tomu, jak sobotě rozumí Židé, kteří ji chápou jako ustanovení určené *výhradně* pro Izrael.⁶⁶ I když souhlasíme s tím, že v Ráji po stvoření nastal sedmého dne odpočinek, shledáváme, že nebyl identický se sobotou ustanovenou na Sinaji.

Ježíš zde říká, že sobota byla učiněna k *užitku* člověka, a ne člověk pro *využití* soboty. Proto Ježíš, jako Syn člověka, ovládá sobotu, a není tedy sobotou sám ovládán.⁶⁷ Termín *Syn člověka*, který Kristus používal, když odkazoval na sebe, pochází z Dan 7,13, kde se používá při vykreslení eschatologické (týkající se konce času) vlády Boha. Ježíš tedy při obraně sporné sobotní aktivity svých učedníků vyhláší svoji vlastní autoritu jako Syn člověka, který přináší eschatologickou Boží vládu.

Síla Ježíšových argumentů nespočívá v definování vhodného sobotního chování či v definici správného výkladu sobotního zákona staré smlouvy, ale spíše v tom, že odhaluje, jak zákon staré smlouvy, včetně zákona o sobotě, ukazuje na Něho samotného. Z tohoto pohledu se zdá být zřejmé, že sobota je rituálním zákonem. Jako rituální, a nikoli morální zákon, sobotu rozpoznávají i židovští učenci.⁶⁸ Podobně tedy, jako u ostatních rituálních zákonů, mizí v přítomnosti reality Mesiáše význam těchto stínů.

Shrnuto, vidíme, že Ježíš přebírá nad sobotním zákonem autoritu. Jeho *přítomnost* povoluje větší svobodu v otázce zachování soboty, stejně jako nebyli vázáni všemi sobotními zákony ani kněží při své chrámové službě, kde byl přítomen Bůh. Jeho *úřad* pomazaného, přicházejícího krále Izraele, dával Jemu a těm, kteří byli s ním, svobodu přestoupit rituální sobotní zákon. Jako Syn člověka, jehož *úkolem* bylo přinášet eschatologickou Boží vládu, ovládá rituální sobotní zákon.

S jistotou můžeme učinit i další závěry. Když vezmeme v úvahu, že jak Marek, tak Lukáš umísťují tento incident ihned za diskuzi o nalévání nového vína do starých měchů, vidíme zde výrazný podtón přicházejících změn. Připomeňme si dále, že u Matouše je tento incident (Mt 12,1.2) propojen se třemi verši z předcházející kapitoly (Mt 11,28-30) použitím fráze „v ten čas“ (Mt 12,1). To nás vede k závěru, že sobota může být asociována s eschatologickým odpočinkem Boha.

*Zároveň zde máme důkaz plynoucí ze skutečnosti, že sobota samotná je asociována s tématem obnovení a mesiášského věku. V takovémto zarámování se skutečnost, že Ježíš je Pánem nad sobotou, stává ještě významnější, protože samotný koncept soboty začíná procházet proměnou. To, že Ježíš Kristus je Pánem nad sobotou, není pouze mesiášské tvrzení velkých rozměrů. Také přináší možnost budoucí změny či reinterpretace soboty přesně stejným způsobem, jakým jeho prohlášení o vlastní nadřazenosti nad chrámem přináší jisté možnosti vzhledem k rituálnímu zákonu. Nemáme zde uvedeny žádné detaily o podstatě celé věci, ale verš samotný otevírá očekávání.*⁶⁹

Způsob, jakým je celý incident kontextově zarámován, nás vede k závěru, že Ježíš je realitou předznamenanou v rituálech staré smlouvy. A co více, On nám ukazuje, že přestoupení rituálního zákona, který byl určen, aby ukazoval na Něho, má nyní jen malý význam.

65 Desmond Ford, *Forgotten Day*, (Desmond Ford Publications, Newcastle, CA 1981), p. 81.

66 Harold H. P. Dressler, „The Sabbath in the Old Testament“, in *From Sabbath in Lord's Day*, p. 34.; C. Rowland „A Summary of Sabbath Observance in Judaism at the Beginning of the Christian Era“, in *From Sabbath in Lord's Day*, p. 46; Max M. B. Turner, „The Sabbath, Sunday and the Law in Luke/Acts“, in *From Sabbath in Lord's Day*, p. 128.

67 D. A. Carson, „Jesus and the Sabbath in the Four Gospels“, in *From Sabbath in Lord's Day*, p. 65.

68 I když se význam soboty může odvozovat ze skutečnosti, že je jediným rituálním zákonem v Desateru, nacházíme v Bibli jen málo specifických sobotních ustanovení. Rabbi Joseph Telushkin, *Biblical Literacy*, p.429.

69 *Ibid.*, p. 66.

Shrnutí soboty v obilném poli

1. Učedníci možná přestoupili *literu* zákona staré smlouvy.
2. Aby prokázal nevinu svých učedníků, prezentoval Ježíš čtyři závažné argumenty, které všechny ukazují jeho autoritu nad sobotním zákonem.
 - a) David a jeho muži porušili literu zákona tím, že jedli posvěcený chléb. Naznačuje se zde, že David byl bez viny, díky tomu, kým byl: pomazaný Bohem, přicházející král Izraele. Naznačuje se zde, že také jeho muži byli bez viny, protože byli s Davidem. Podobně i Ježíš, z podstaty svého královského úřadu, je nad literou zákona a jeho učedníci jsou bez viny, protože jsou s tímto pomazaným Božím, přicházejícím králem Izraele.
 - b) Kněží jsou v otázce porušování soboty bez viny, protože jejich sobotní „práce“ byla nezbytná pro chrámovou službu. Ale v sobotní den bylo s učedníky v obilném poli „něco“ většího než chrám. Tím „něčím“ nebyl nikdo jiný než Bůh sám, který „stanoval“ v lidském těle. Analogicky jsou tedy učedníci nevinní, protože jsou v Ježíšově službě, tedy u někoho, kdo je větší než starý chrám.
 - c) Bůh touží po skutečném citu, které vychází ze srdce, a po věrnosti, což je více, než obětní rituály. Učedníci jsou tedy bez viny v otázce přestoupení rituálního zákona, protože svým následováním Ježíše demonstrovali svůj upřímný cit a věrnost Jemu, což má přednost před literou zákona.
 - d) Sobota byla učiněna pro člověka, a ne člověk pro sobotu. Podobně je Syn člověka Pánem (má autoritu) nad sobotou.
3. Síla Ježíšova argumentu nespočívá ani tak v definování vhodného sobotního chování, jako v poukázání na to, jak stará smlouva ukazuje na Něho samotného.
4. Když čteme text jako celek a uvažujeme o něm v celém jeho kontextu, vidíme Ježíšovu odpověď farizeům jako základ pro možnost budoucích změn.
5. Zdá se, že Ježíš se nezabýval drobnými porušeními sobotního zákona. To ukazuje, že Kristus chápal sobotní zákon jako rituální, a nikoli jako morální.

11. kapitola: Sobotní konflikty

Sobota v synagoze

(Lk 6,6-11; Mt 12,9-14; Mk 3.1-6)

Ve všech synoptických evangeliích je tato sobotní epizoda umístěna za případ, který jsme studovali v předchozí kapitole. Každý záznam se v detailech něčím liší, ale postata učení je všude stejná. Budu citovat z Lukášova evangelia a postupně zmíním doplňující materiál, který se vyskytuje u Marka a Matouše.

V jinou sobotu vešel do synagogy a učil. Byl tam člověk, jehož pravá ruka byla odumřelá. Zákoníci a farizeové si na Ježíše dávali pozor, uzdravuje-li v sobotu, aby měli proč ho obžalovat. On však znal jejich myšlenky. Řekl tomu muži s odumřelou rukou: "Vstaň a postav se doprostřed." On se zvedl a postavil se tam. Ježíš jim řekl: "Ptám se vás: Je dovoleno v sobotu činit dobře, či zle, život zachránit, či zahubit?" Rozhlédl se po nich a řekl tomu člověku: "Zvedni tu ruku!" On to učinil a jeho ruka byla zase zdravá. Tu se jich zmocnila zlost a radili se spolu, co by měli s Ježíšem udělat. (Lk 6,6-11)

Matouš uvádí, že to byli farizeové, kdo se ptali Ježíše, a ne Ježíš farizeů (Mt 12,10). Lukáš píše, že když jim Ježíš pokládal otázku, „znal jejich myšlenky“. Nejedná se zde o rozpor, protože farizeové se mohli ptát Ježíše v myšlenkách, a nikoli verbálně. Matouš dále navíc zaznamenává důvody, které Ježíš uváděl.

On jim řekl: "Kdyby někdo z vás měl jedinou ovečku, a ona by mu v sobotu spadla do jámy, neuchopil by ji a nevytáhl? A oč je člověk cennější než ovce! Proto je dovoleno v sobotu činit dobře." (Mt 12,11.12)

Marek přidává další detaily k Ježíšově reakci na lidi v synagoze a zmiňuje zlost, kterou k nim cítil kvůli tvrdosti jejich srdcí.

Tu se po nich rozhlédl s hněvem, zarmoucen tvrdostí jejich srdce, a řekl tomu člověku: "Zvedni ruku!" (Mk 3,5)

Tento příběh se specificky zabývá sobotním jednáním. Židovští rabíni interpretovali uzdravování a péči o nemocné jako práci, a proto i jako porušení sobotního zákona. Tento svůj výklad však upravili tak, že bylo povoleno postarat se o člověka, který byl v nebezpečí života.⁷⁰ Je zřejmé, že člověk s odumřelou rukou *nebyl* v ohrožení života. Proto se tento incident zdá být přímou konfrontací Ježíše s obecně přijímaným výkladem sobotního zákona.

Ježíš ukázal svůj postoj tím, že „se po nich rozhlédl s hněvem, zarmoucen tvrdostí jejich srdce“. Pak demonstroval svojí autoritu interpretovat sobotní zákon tím, že otevřeně zavolal muže dopředu a uzdravil ho.

Kristus položil otázku „Je dovoleno v sobotu činit dobře, či zle, život zachránit, či zahubit?“ Pak si na tuto otázku sám odpověděl tím, že muže uzdravil. Důsledkem této otevřené konfrontace s přijímaným výkladem soboty bylo, že se farizeové odešli ihned poradit s Herodem a rozhodli se „ho zničit“.

Jak jsme zdůraznili v předcházející kapitole, Ježíš na obvinění svých učedníků z porušení soboty uvedl pět pečlivě zvolených argumentů, proč On sám i jeho učedníci nejsou pod autoritou sobotního zákona. V incidentu, který zkoumáme nyní, Ježíš *demonstroval* svojí autoritu a vládu nad sobotními zákony (jak byly jeho současníky interpretovány) v otevřené a veřejné konfrontaci s vůdci judaismu.

Shrnutí soboty v synagoze

1. Ježíš jednoznačně vyjádřil, že činit v sobotu dobro je zákonné.

⁷⁰ Rowland, „A Summary of Sabbath Observance in Judaism at the Beginning of the Christian Era“, in *From Sabbath to Lord's Day*, p. 46.

2. Ježíš otevřeně a veřejně konfrontoval židovské vůdce v otázce obecně přijímané interpretace sobotního zákona.
3. Ježíš uzdravil člověka, jehož zdravotní stav ho v sobotu neohrožoval na životě.
4. Ježíš dal otevřeně najevo svůj hněv a smutek nad tvrdostí srdce farizeů.

Sobotní večeře s farizei

(Luk 14,1-6)

Jednou v sobotu vešel Ježíš do domu jednoho z předních farizeů, aby jedl u jeho stolu; a oni si na něj dávali pozor. Tu se před ním objevil nějaký člověk stížený vodnatelností. Ježíš se obrátil na zákoníky a farizeje a otázel se jich: "Je dovoleno v sobotu uzdravovat, nebo ne?" Oni však mlčeli. I dotkl se ho a uzdravil jej a propustil. Jim pak řekl: "Spadne-li někomu z vás syn nebo vůl do nádrže, nevytáhnete ho hned i v den sobotní?" Na to mu nedovedli dát odpověď.

Tato epizoda se v mnohém podobá té, kterou jsme již studovali, avšak s jednou výjimkou: tentokrát byl incident *naplánován* farizei. Nelze se ubránit myšlence, že farizeové a zákoníci pozvali Ježíše na večeři za jediným účelem, kterým bylo získání důkazu proti němu ohledně porušování soboty. Zdá se, že „zajistili“, aby člověk postižený vodnatelností seděl u stolu přímo před Ježíšem.

Ježíš jejich výzvu přijal, ale nejprve se jich dotázal, zda je v zákoně povoleno uzdravovat v sobotu. Oni však mlčeli, což dosvědčuje jejich intrikánství a připravení celé akce. Ježíš pak muže uzdravil a svůj čin ospravedlnil poukázáním na jejich vlastní sobotní chování ve vztahu k jejich zvířatům. Tím také naznačil, že člověk je mnohem cennější než zvíře, a proto si zaslouží i větší sobotní privilegia.

Shrnutí sobotní večeře s farizei

1. Zdá se, že tento incident byl naplánován židovskými vůdci se záměrem Ježíš nacytat:
 - a. Stalo se, že muž postižený vodnatelností seděl přímo před Ježíšem
 - b. Farizeové a zákoníci neodpověděli na Ježíšovu otázku, pravděpodobně ze strachu, že by Ježíš mohl odhalit jejich skutečný záměr.
2. Ježíš uzdravil tohoto nemocného muže v sobotu.
3. Ježíš ospravedlnil své sobotní jednání poukázáním na jednání farizeů a s ostatních přítomných ohledně jejich zvířat v sobotu.

Sobota v Bethesdě

(J 5,1-18; 7,14-24)

Janovo evangelium bylo napsáno později než ostatní evangelia a jednoznačným záměrem autora bylo vyjádření určitých teologických hledisek. Jan počítá s tím, že jeho čtenáři ostatní evangelia znají, a nestará se proto o pouhý výčet událostí, které jsou v nich již zaznamenané. Zmiňuje je pouze tehdy, pokud zapadají do jeho celkového konceptu, jehož cílem je „abyste věřili, že Ježíš je Kristus, Syn Boží, a abyste věřice měli život v jeho jménu“ (J 20,31).

A nejen to, Jan dokonce přidává události z Ježíšova života, které ostatní evangelia nezaznamenávají. Jan tak činí proto, že *z pohledu doby, v níž žil*, mají co říci k teologickým potřebám jeho současníků. Existují dobré důkazy o tom, že Jan se distancuje od „židovského“ porozumění věcem. Vidíme to například ve

vyjádřeních jako „kvůli židovskému dni přípravy“ (J 19,42 ČSP). Pokud by zachovávaní soboty bylo závazné pro křesťany, a pokud by sobota byla zachována podle biblických vodítek v době, kdy bylo Janovo evangelium sepsáno, pak bychom od Jana očekávali, že jednoduše napíše „den přípravy“. Skutečnost, že Jan tento den nazývá „židovský den přípravy“, je jasným poselstvím jeho čtenářům. Podobně pak nazývá Velikonoce „židovské svátky velikonoční“ (J 6,4). To je důkaz, že se novozákonní církve posouvala směrem dál od soboty a rituálních zákonů staré smlouvy. Proto také věříme, že Jan ve svém evangeliu zahrnul některé sobotní konflikty, které v synoptických evangeliích zaznamenány nejsou, s jistým záměrem.

Sobotní incident v Bethesdě patří mezi tyto uvedené „navíc“ a zaslouží si, abychom mu věnovali velkou pozornost. Pro účely našeho studia si text rozdělíme na tři oddíly.

Potom byly židovské svátky a Ježíš se vydal do Jeruzaléma. V Jeruzalémě je u Ovčí brány rybník, hebrejsky zvaný Bethesda, a u něho pět sloupořadí. V nich lehávalo množství nemocných, slepých, chromých a ochrnutých čekajících na pohyb vody. Neboť anděl Páně čas od času sestupoval do rybníka a vířil vodu; kdo první po tom zviření vstoupil do vody, býval uzdraven, ať trpěl kteroukoli nemocí. Byl tam i jeden člověk, nemocný již třicet osm let. Když Ježíš spatřil, jak tam leží, a poznal, že je už dlouho nemocen, řekl mu: "Chceš být zdrav?" Nemocný mu odpověděl: "Pane, nemám nikoho, kdo by mě odnesl do rybníka, jakmile se voda rozvíří. Než se tam sám dostanu, jiný mě předejde." Ježíš mu řekl: "Vstaň, vezmi lože své a chod!" A hned byl ten člověk uzdraven; vzal své lože a chodil. Toho dne však byla sobota. (J 5,1-9)

Opět je třeba upozornit, že tento muž nebyl v ohrožení života. Byl postižený již třicet osm let a pár dní navíc by pravděpodobně jeho stavu nijak neuškodilo. Dialog zahájil Ježíš a svým uzdravujícím příkazem muži nařídil, aby vstal, vzal své lůžko a chodil.

Uzdravení se odehrálo v sobotu. Vzniká zde otázka, zda Kristus nemocnému muži nařídil porušit sobotu. Je nepochybné, že ho Ježíš otevřeně vyzval, aby porušil Halaku, tj. rabínská ustanovení, která byla interpretací biblických zákonů.⁷¹ Mužovo lůžko tvořila pravděpodobně jednak podložka, která ho chránila před tvrdou kamenitou podlahou, a pak také zřejmě několik příkrývek na ochranu před nočním chladem. Jinými slovy, jeho lůžko bylo tvořenou obvyklým vybavením běžné postele té doby. Protože se zde rozhodně nemůže jednat o moderní lehké materiály, lze předpokládat, že mužovo lůžko představoval opravdu náklad, jehož nošení bylo v sobotu zakázáno (Jr 17,27).

Je také třeba poznamenat, že nevíme o žádném dobrém důvodu, proč by měl uzdravený muž své lůžko v tento den nosit. Ježíš ho přece mohl v sobotu uzdravit a pak ho požádat, aby se vrátil po západu slunce nebo další den a lůžko si odnesl. Zdá se, že Ježíš se rozhodl *záměrně* uzdravit tohoto muže v sobotu a *úmyslně* ho požádal, aby udělal něco, co mohlo být považováno za porušení soboty.

Pokud připustíme, že Ježíš tomuto muži nařídil porušit sobotu, vyvstanou zde nutně teologické otázky, které je třeba zodpovědět. Jedinou přijatelnou odpovědí je, že Kristus sobotu považoval za rituální zákon ukazující na odpočinek, který přináší On sám, a proto má sobota nyní již jen malý či dokonce žádný význam. Pokud bychom se drželi názoru, že sobota je morálním zákonem, pak jsme postaveni před skutečnost, že musíme nalézt způsob, jak popisovanou událost vysvětlit v rámci sobotního zákona, nebo musíme Krista obvinít z hříchu. S jistotou však můžeme říci, že Kristovi současníci chápali celý konflikt jako porušení sobotního zákona *tak, jak tento zákon sami vnímali*.

A hned byl ten člověk uzdraven; vzal své lože a chodil. Toho dne však byla sobota. Židé řekli tomu uzdravenému: „Je sobota, a proto nesmíš nosit lože.“ Odpověděl jim: „Ten, který mě uzdravil, mi řekl: Vezmi své lože a chod!“ Zeptali se ho: „Kdo je ten člověk, který ti řekl: Vezmi je a chod?“ Ale uzdravený nevěděl, kdo to je, neboť Ježíš se mu ztratil v zástupu, který tam byl. Později vyhledal Ježíš toho člověka v chrámě a řekl mu: „Hle, jsi zdrav. Už nehřeš, aby tě nepotkalo něco horšího!“ Ten člověk šel a oznámil Židům, že je to Ježíš, kdo ho uzdravil. A proto Židé začali Ježíše pronásledovat, že takové věci dělal v sobotu. On však jim odpověděl: „Můj Otec pracuje bez přestání, proto i já pracuji.“ To bylo příčinou, že Židé ještě více usilovali Ježíše zabít, protože nejen znesvěcoval sobotu, ale dokonce nazýval Boha vlastním Otcem, a tak se mu stavěl naroveň. (J 5,9-18)

Když se na tyto verše podívání v řečtině, získáme hlubší vhled do celé záležitosti. Ve v. 18 čteme: „... nejen porušoval sobotu...“ „Porušoval“ je zde v průběhovém čase (participium) což ukazuje na skutečnost, že

⁷¹ D. A. Carson, „Jesus and the Sabbath in the Four Gospels“, in *From Sabbath to Lord's Day*, p. 81.

Ježíš podobnou aktivitu prováděl opakovaně.⁷² Řecké slovo, které je zde použité, je *eluen*, a pochází z kořene *luo*, a nese v sobě ideu „zničení“. Stejně sloveso je použité Janem v následujících textech: „Zbořte tento chrám, a ve třech dnech jej postavím.“ (J 2,18). „Proto se zjevil Syn Boží, aby zmařil činy ďáblovy.“ (1 J 3,8). Kittelův *Theological Dictionary of the New Testament* přiřazuje tomuto slovesu, vzhledem ke kontextu J 5,18, následující možné významy: „porušit“, „zničit“, „zavrhnout“, „dát stranou“, „anulovat“.⁷³ Proto lze uzavřít, že správný alternativní překlad může být: „...nejen rušil sobotu...“.

V této pasáži se hovoří o tom, že židé pronásledovali Ježíše, protože rušil či anuloval sobotu. S odsuzováním židů bychom však neměli spěchat. Sobotní zákon staré smlouvy zřetelně požaduje, aby osoba, která otevřeně poruší sobotu, byla usmrcena (Ex 31,14.15; 35,2). Farizeové měli k dispozici záznamy ve Starém zákoně, kde se píše, že muž, který v sobotu sbíral dřevo, byl za tento čin na přímý Boží příkaz ukamenován k smrti (Nu 15,32-36). A měli také v Písmu pozdější interpretaci sobotního zákona, která zakazovala nošení břemen v sobotu (Jer 17,27). Pokud bychom chtěli omluvit člověka nesoucího své lůžko, měli bychom nejprve omluvit i člověka, který v sobotu sbíral dřevo. Jediný rozdíl je v tom, že uzdravený muž tak učinil na přímý Kristův příkaz. Předpokládáme, že muž, který sbíral dřevo, to dělal z důvodu naplnění nějaké své lidské potřeby, snad aby mohl rozdělat oheň a ohřát se či uvařit jídlo. Avšak v případě uzdraveného muže nenacházíme žádný rozumný důvod pro to, aby své lůžko nosil ještě v *ten samý den*. Proto se zdá, že židé, odkázaní pouze na sobotní zákon staré smlouvy, dělali přesně to, co po nich zákon požadoval: usilovali o zabití tohoto, který, podle jejich chápání, otevřeně a záměrně porušoval sobotní zákon.

Dále bychom si měli povšimnout Kristovy obrany jeho sobotních aktivit. „On však jim odpověděl: Můj Otec pracuje bez přestání, proto i já pracuji.“ Je velmi důležité si uvědomit, že Ježíš se nesnažil dokázat, že jeho čin uzdravení či příkaz „Vstaň, vezmi své lože a chod“ zapadá do rozsahu sobotního zákona. Naopak otevřeně tvrdí, že On i jeho Otec *pracují* – tedy činí něco, co je zřetelně zakázáno sobotním zákonem. Ježíš pak posunul diskuzi od porušení sobotního zákona ke svému úzkému vztahu s Otcem. Židovští rabíni správně pochopili, že odpočinek, který je zmíněn sedmý den po stvoření, se nevztahuje na Boží aktivitu udržování vesmíru.⁷⁴ Z našeho studia Genesis si pamatujeme, že Bůh započal své dílo vykoupení ihned po pádu Adama a Evy. Byla to tato „práce“, kterou Ježíš neustále dělal a která byla příčinou jeho pronásledování ze strany farizeů. Jako je udržování vesmíru postaveno nad odpočinek sobotního zákona, je i Kristova činnost vykoupení nadřazena sobotě. Tato „práce“ dalece převyšuje sobotní zákony farizeů a dokonce i literu sobotního zákona staré smlouvy. Cílem vykoupení je obnova podmínek, které existovaly sedmý den stvoření, kdy Bůh odpočinul.

Pozorně se podívejme na celý verš 18. Jedná se o slova Jana, který je autorem evangelia:

To bylo příčinou, že Židé ještě více usilovali Ježíše zabit, protože nejen znesvěcoval [či rušil] sobotu, ale dokonce nazýval Boha vlastním Otcem, a tak se mu stavěl naroveň. (J 5,9-18)

Jsou tato obvinění správná? Ježíšovo božství je představováno v celém Janově evangeliu jako hlavní téma. „Slovo bylo Bůh... Slovo se stalo tělem“ (J 1,1-3.14). „Dříve než se Abrahama narodil, JÁ JSEM“ (J 8,58), atd. Použité výrazy a literární struktura nás vedou k závěru, že obě tvrzení (Ježíš porušoval či rušil sobotu a nazýval Boha svým Otcem) jsou pravdivá. A protože jsou pravdivá, byla důvodem, proč židé o to více usilovali Ježíše zabit.

V několika následujících verších Ježíš předkládá třináct důvodů, které prokazují dvě skutečnosti. Za první, ukazují na blízký vztah mezi Ním a Jeho Otcem, čímž je potvrzeno, že je Ježíš skutečně roven Otci. Za druhé, ukazují, proč On, stejně jako Otec, musí pracovat i tehdy, když se jedná o porušení sobotního zákona.

- Jedině On ví, co činí Otec. (J 5,19)
- Syn dává (věčný) život komu chce. (J 5,21)
- Otec dal všechn soud Synovi. (J 5,22)
- Všichni mají ctít Syna, jako ctí Otce. (J 5,23)
- Kdo věří (v Ježíše) není souzen. (J 5,24)
- Syn Boha vzkřísí mrtvé. (J 5,25)

⁷² Leon Morris, *The New International Commentary of the New Testament, The Gospel of John*, (Wm. B. Eerdmans Publishing Co, Grand Rapids, MI, 1971), p. 307.

⁷³ Kittel, *Theological Dictionary of the New Testament*, (Wm. B. Eerdmans Publishing Co, Grand Rapids, MI, 1967), Vol. IV, p. 336.

⁷⁴ D. A. Carson, *Commentary on John*, (Wm. B. Eerdmans Publishing Co, Grand Rapids, MI, 1991), p. 247.

- Syn má život sám v sobě. (J 5,26)
- Jako Syn člověka má Ježíš autoritu vykonat soud. (J 5,27)
- Ježíšův soud je spravedlivý. (J 5,30)
- Ježíšova autorita je dosvědčena dvěma svědky (a proto je to dle židovského zákona legální), Otcem a Janem Křtitelem. (J 5,31-33)
- Důvod, proč Ježíš přebírá veškerou autoritu, je kvůli spasení židů (J 5,34)
- Pokud odmítají Janovo svědectví, což židovští vůdci udělali, pak jsou dvěma legálními svědky Otec a samotné Ježíšovo dílo. (J 5,35-37)
- Písmo také svědčí o Kristu. (J 5,39)

V tomto bodě Ježíš jako Syn člověka, který má autoritu soudit, přebírá pozici soudce a konfrontuje farizeje výrokem:

Nedomnívejte se, že já budu na vás u Otce žalovat; vaším žalobcem je Mojžíš, v něhož jste složili svou naději. Kdybyste opravdu věřili Mojžíšovi, věřili byste i mně, neboť on psal o mně. Nevěříte-li tomu, co on napsal, jak uvěříte mým slovům?“ (J 5,45-47)

Těchto pár posledních veršů poskytuje další vhled k otázce soboty. Za prvé, potvrzují, k čemu jsme dosud dospěli: Ježíš, skrze svoji božskou postatu, stojí nad literou rituálního sobotního zákona. Za druhé, v kontextu tohoto sobotního incidentu Ježíš říká, že Mojžíš psal o něm. Je možné, že Ježíš zde říká, že sobota, tak jak byla ustanovena ve staré smlouvě, byla zřízením, které ukazovalo na Ježíšův příchod a na Jeho dílo? Je možné, že sobota, která byla památkem dokončeného stvoření, také ukazovala na dokončené vykoupění? Je možné, že vykoupění z egyptského zajetí také předznamenávalo skutečné vykoupění v Kristu? Je možné, že sobota, která ukazovala zpět k otevřenému společenství Adama s Bohem před příchodem hříchu, také ukazovala na otevřené společenství, která má ospravedlněný věřící s Bohem? Je možné, že sobotní zákony, přes které farizeové klopýtali, byly přesně těmi zákony, které je měly nasměrovat k tomu Jedinému, která může přinést skutečný Boží odpočinek? Je možné, že pravá sobota je v Kristu?!

O dvě kapitoly později (7. kapitola) se na tento sobotní incident Ježíš odkazuje. Zde je jeho komentář:

Ježíš jim na to řekl: „Jediný skutek jsem učinil, a všichni se nad tím pozastavujete. Mojžíš vám dal obřízku – ne že by pocházela teprve od Mojžíše, je od praotců – a vy obřezáváte člověka i v sobotu. Přijímá-li člověk v sobotu obřízku, aby byl dodržen Mojžíšův zákon, proč se na mne zlobíte, že jsem v sobotu uzdravil celého člověka? Nesuďte podle zdání, ale suďte spravedlivým soudem!“ (J 7,21-24)

Ježíš zde obhájí svůj předchozí čin uzdravení nemocného v Bethesdě. Je zajímavé, že se nezaměřuje na to, že muž nosil své lůžko, ale na samotné uzdravení. Povšimněme si obou jeho argumentů. Za prvé, ukazuje, že s ohledem na židovský zákon má prioritu obřízka před sobotou. Na základě našeho předchozího studia víme proč. Sobota byla znamením mezi Bohem a „syny Izraele“ (Ex 31,17). Avšak aby se muž stal „synem Izraele“, musel být nejprve obřezán. Pak a jedině pak může být aplikována sobota. Kristův první argument tak vykresluje paralelu mezi židovskou praxí obřezávat osmý den a to i tehdy, když tento den připadne na sobotu, a „Jeho práci“, skrze niž v sobotu uzdravil člověka.

Tento první argument je založen na zákonu staré smlouvy. Druhý argument má jiný základ. Židé viděli a posuzovali Ježíšovy činy z pohledu zákona staré smlouvy. Oni soudili „podle zdání“, ale Ježíš používal jiný úhel pohledu, On „soudil spravedlivým soudem“. Co je to „spravedlivý soud“? Ježíš jim to vysvětluje v závěrečné části 5. kapitoly:

Otec nikoho nesoudí, ale všechn soud dal do rukou Synovi, (J 5,22) A dal mu moc konat soud, poněvadž je Syn člověka. (J 5,27) Sám od sebe nemohu dělat nic; jak mi Bůh přikazuje, tak soudím, a můj soud je spravedlivý, neboť nehledám vůli svou, ale vůli toho, který mě poslal.“ (J 5,30)

Ježíš zde prohlašuje svoje božství poukázáním na to, že On bude tím, kdo bude soudcem na závěrečném soudu. A proto jeho jednání stojí mimo jakékoli otázky.

Zdá se, že Ježíš otevřeně a záměrně nemocnému muži nařídil něco, co budou židovští vůdci pokládat za porušení sobotního zákona. *Ježíš toto učinil proto, aby jim ukázal, kým skutečně je, a tak jim pomohl přenést pohled na život a soud ze zákona staré smlouvy na Něho samotného.* Usiloval o to, aby jim pomohl s přechodem od staré smlouvy (sinajských zákonů) k nové smlouvě (Jeho slovům). Ježíš židovským vůdcům

ukazoval, že On, jako Syn člověka, je nyní tím pravým referenčním bodem pro veškerý život i soud. A dále tito židovští vůdci byli sami souzeni tím samým sobotním zákonem, který používali k odsouzení Ježíše, protože primárním účelem rituálního sobotního zákona bylo ukazovat na přicházejícího Mesiáše. „Prací“ Mesiáše bylo přinést vykoupění skrze osvobození z pout hříchu a obnovit skrze úzké společenství s Bohem odpočinek, který lidé měli v Ráji. Ježíš usiloval o to, aby se židovští náboženští vůdci dokázali posunout dále od rituálního sobotního zákona staré smlouvy, který ukazoval na Něho samotného. To bylo možné pouze tehdy, pokud by lidé uznali, že Jeho autorita přesahuje autoritu staré smlouvy.

Tím, že nemocnému muži nařídil, aby vzal své lůžko a chodil, podstoupil Ježíš značné osobní riziko. Jeho sobotní aktivita se stala základem pro většinu zášti, která se vůči němu u židovských náboženských vůdců vyvinula a která nakonec vedla k jeho ukřižování. Ježíš vědomě a záměrně podstoupil toto riziko, aby přinesl vykoupění a pravý Boží „odpočinek“ v němž by lidé opět našli pokoj se svým Stvořitelem.

Z diskutovaného příběhu, tak jak je zapsán, se zdá zřejmé, že sobotu je třeba chápat jako rituální zákon, a ne morální. Kdo chce tento závěr zpochybnit, je nucen zde aplikovat spornou hermeneutickou „gymnastiku“.

Shrnutí soboty v Bethesdě

1. Muž, kterého Ježíš uzdravil, nebyl v situaci, která by ohrožovala jeho život.
2. Ježíš tomuto muži záměrně nařídil, aby nesl své lůžko, což židé vnímali jako porušení sobotního zákona staré smlouvy.
3. Z příběhu nelze rozpoznat žádný důvod, proč musel tento muž nosit své lůžko v sobotu.
4. Když byl Ježíš obviněn z porušení soboty, odpověděl: „Můj Otec pracuje bez přestání, proto i já pracuji“.
5. Řecký výraz použitý v J 5,18 ukazuje, že Ježíš *opakovaně* činil to, co židé považovali za porušení, rušení či anulování soboty.
6. Jan reflektuje obvinění farizeů proti Ježíši vyjádřením, že On porušoval a rušil sobotu a stavěl se na roveň Bohu, což obojí byla pravda.
7. Především kvůli Kristovu porušování soboty a tvrzení, že je roven Bohu, ho židovští náboženští vůdci usilovali zabít.
8. Spíše, než aby vysvětloval, jak celý incident s uzdravením zapadá do sobotního zákona, Kristus dokládá svoji autoritu tím, že ukazuje na úzký vztah mezi sebou a svým Otcem a dokládá tím, že proto i On musí pokračovat v práci.
 - a. Činil pouze to, co Otec činí neustále.
 - b. Dává věčný život, komu chce.
 - c. Otec dal všem soud do rukou Synovi.
 - d. Všichni by měli ctít Syna, jako ctí Otce.
 - e. Ten, kdo věří v Krista, není souzen.
 - f. Boží Syn vstane z mrtvých.
 - g. Syn má život sám v sobě.
 - h. Jako Syn člověka má autoritu soudit.
 - i. Jeho soud je spravedlivý.
 - j. Jeho autorita je legální, protože je dosvědčena dvěma svědky: Janem Křtitelem a Jeho Otcem.
 - k. Důvod, proč Kristus přebírá autoritu, je jejich spasení.
 - l. Pokud nepřijímají Janovo svědectví, pak jsou zde jiní dva svědci: jeho činy a Písmo.
 - m. Písmo svědčí o Ježíši.
9. Ježíš jako Syn člověka, který bude soudit, měl výsadu sdělit svým kritikům, že by Mojžíš obvinil je, protože psal o Něm. Lze předpokládat, bereme-li v úvahu kontext tohoto sobotního incidentu, že Ježíš odkazoval na sobotu jako na prostředek, kterým Mojžíš hovořil o Kristu.
10. Zdá se být evidentní, že Ježíš vnímal sobotu jako rituální či ceremoniální zákon, který ukazoval na Něho

samotného a On tak naplnil tento jeho záměr.

11. Když se na incident díváme jako na celek, zdá se, že Ježíš záměrně hledal způsob, jak změnit pohled židovských náboženských vůdců na život a soud a zaměřit jejich pozornost ze staré smlouvy na Něj samotného.
12. Ježíš podstoupil značné osobní riziko, když se pokusil ukázat Sebe jako referenční bod života a soudu v nové smlouvě.
13. Tento incident je silným důkazem, že Ježíš považoval sobotu za rituální zákon ukazující na vykoupění, které On přináší.

12. kapitola: Paradox sobotního zákona

Jan 9. kapitola

Tento příběh je, podobně jako Jan 5. a 7. kapitola, velmi důležitý a zaslouží si naši velkou pozornost. Opět je třeba dbát na to, abychom neztratili ze zřetele jednotlivé detaily, protože nám dávají vhled k hlubšímu porozumění autorova záměru. Jan 9 je jednou z nejdelších kapitol v Janově evangeliu a nesmíme přehlédnout žádnou její část. Budeme ji studovat po jednotlivých částech a na závěr se pokusíme všechny svoje poznatky spojit dohromady.

Cestou uviděl člověka, který byl od narození slepý. Jeho učedníci se ho zeptali: „Mistře, kdo se prohřešil, že se ten člověk narodil slepý? On sám, nebo jeho rodiče?“ Ježíš odpověděl: „Nezhřešil ani on ani jeho rodiče; je slepý, aby se na něm zjevily skutky Boží. Musíme konat skutky toho, který mě poslal, dokud je den. Přichází noc, kdy nikdo nebude moci pracovat. Pokud jsem na světě, jsem světlo světa.“ (J 9,1-5)

Tato kapitola nás přivádí k muži, který byl od narození slepý. Důvod jeho slepoty je vysvětlen slovy „aby se na něm zjevily skutky Boží“ (J 9,3). Je důležité si v úvodu k tomuto sobotnímu incidentu povšimnout frekventovaného použití slova „skutky“ či „práce“ (v řečtině mají oba výrazy stejný kořen – pozn. překl.), které nás upozorňuje na podtext celého následujícího konfliktu. Ježíš je zde opět obviněn z porušování soboty kvůli své „práci“ týkající se uzdravení člověka. Tento případ, pravděpodobně více než kterýkoliv jiný, demonstruje pravou podstatu vykoupení a „odpočinku“, který přináší nová smlouva.

Brzy uvidíme, že Ježíš a židovští náboženští vůdcové přemýšleli a diskutovali celý problém každý z jiného úhlu pohledu. Vypadá to téměř tak, jakoby každá strana mluvila o něčem naprosto odlišném. Ježíš rozuměl tomu, co se děje, židovští vůdci však, zdá se, „mlžili“ argumentaci a naprosto Ježíše nepochopili. Důvod pro toto neporozumění je zřejmý – stále hleděli skrze závoj zákona staré smlouvy.⁷⁵ Kristus naopak stále pokračoval v diskuzi ze svého úhlu pohledu, v němž On sám je centrem nové smlouvy.

V Ježíšově pojetí výraz „skutky“ odkazuje na Boží činnost – dílo království a službu milostivého léta: uzdravování nemocných, vyhánění démonů, osvobozování spoutaných, uzdravování těch, kteří mají zlomené srdce, otevírání očí slepým, zvěstování evangelia chudým, vyhlášení léta milosti Hospodinovy. Toto dílo bylo určeno, aby přineslo vykoupení z pout hříchu a obnovilo odpočinek, jaký nastal v ráji sedmý den od počátku stvoření – právě Boží „odpočinutí“. Židovští vůdci naopak rozuměli výrazu „skutky“ tak, že se jedná o práci, která byla zakázána skrze doslovnou a zřejmě rigidní interpretaci sobotního zákona staré smlouvy.

Kristus zde zřejmě vyjadřuje jistou míru naléhavosti. „Musíme konat skutky toho, který mě poslal, dokud je den. Přichází noc, kdy nikdo nebude moci pracovat“. Ježíš své učedníky zahrnul mezi blízké spolupracovníky v této naléhavé práci: „Musíme konat skutky...“ Měli se sami aktivně účastnit práce království a milostivého léta, která spočívala ve vyhlášení Božího „odpočinku“.

Ježíš se prohlásil za „světlo světa“. Uvidíme, že ti, kteří v Něj nevěřili, zůstávali „slepí“ pro svůj hřích.

Když to řekl, plivl na zem, udělal ze sliny bláto, potřel slepému tím blátem oči a řekl mu: „Jdi, umyj se v rybníce Siloe.“ (To jméno znamená ‚Poslaný‘.) On tedy šel, umyl se, a když se vrátil, viděl. (J 9,6.7)

Jak již bylo poznamenáno v předchozí kapitole, zdá se, že Ježíš zde opět záměrně uzdravil člověka takovým způsobem, aby tento Jeho čin byl chápán jako otevřené porušení sobotního zákona. Vytvoření takového malého množství bláta se nám dnes zdá jako triviální věc, ale pro židovské náboženské vůdce, kteří vše hodnotili z pohledu doslovné interpretace staré smlouvy, znamenalo „vytvoření“ bláta práci a zákon říká „nebudeš dělat žádnou práci“ (Ex 20,10). Vnímali to tak, že tento čin nebyl v souladu se slovy zákona o „plném sobotním odpočinku“ (Ex 31,15). A také byli přesvědčeni, že Ježíšovy instrukce, kdy uzdraveného muže poslal přes celé město, nejsou v souladu s přikázáním, které říká: „Zůstaňte každý, kde jste“ (Ex

⁷⁵ 2 Kor 3,14-18.

16,29). A podobně vnímali jako nevhodnou sobotní aktivitu i umytí muže v rybníku Siloe, který byl dostatečně velký na to, aby v něm bylo možné plavat. Umývání se vždy provádělo v den příprav, a nikoli v sobotu.

Jak je typické pro Janovo evangelium, malé a zdánlivě nedůležité detaily zde poskytují další důkazy pro podporu záměru, s jakým Jan psal své evangelium: aby čtenář uvěřil, že „Ježíš je Kristus, Syn Boží, a abyste věřiče měli život v jeho jménu“ (J 20,31). V našem textu, který nyní studujeme, takové detaily nacházíme. Nejenže Jan zaznamenal, že Ježíš poslal uzdraveného muže k rybníku Siloe, ale také uvádí překlad jména, které znamená „poslaný“. Tento malý klíč nám připomíná jinou pasáž v Janově evangeliu. „Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, který mě *poslal*, a dokonal jeho dílo“ (J 4,34). „A sám Otec, který mě *poslal*, vydal o mně svědectví. (J 5,37). Jan usiluje o to, aby své čtenáře dovedl k pravdě o tom, kým Ježíš je.

On tedy šel, umyl se, a když se vrátil, viděl (J 9,7).

Zřetelněji a jasněji to již nemůže být řečeno. Zároveň zde vidíme možné spojení s „obmytím“ křtem a „prohlédnutím“ skrze víru.

Sousedé a ti, kteří jej dříve viděli žebrat, se ptali: „Není to ten, kdo tu sedával a žebral?“ Jedni říkali: „Je to on.“ Jiní pak: „Není, ale je mu podoben.“ On sám řekl: „Jsem to já.“ I řekli mu: „Jak to, že se ti otevřely oči?“ Odpověděl: „Člověk jménem Ježíš udělal bláto, potřel mi oči a řekl mi: Jdi k Siloe a umyj se! Šel jsem tedy, umyl jsem se a vidím.“ Řekli mu: „Kde je ten člověk?“ Odpověděl: „To nevím.“ (J 9,8-12)

Na první pohled se může zdát, že tato část má s naším studiem soboty jen málo společného, avšak ve skutečnosti se dotýká samé podstaty novozákonního pochopení soboty. Je plná jemných vhlédů týkajících se evangelia. Za prvé, povšimněme si Ježíšova zachraňujícího činu. Tento žebrák nežádal o to, aby byl uzdraven! Veškerý podnět vzešel od Ježíše. Za druhé, všimněme si, jaký typ člověka si Kristus vybral: slepého žebráka, člověka, který životně závisel na pomoci druhých. Za třetí, všimněme si prostoty této záchrany: „umyl jsem se a vidím“. Za čtvrté, proběhla zde jistá proměna: jeho přátelé ho stěží rozpoznali! Za páté, je zde ukázána moc, s jakou evangelium přitahuje: „Kde je ten člověk?“

Začínáme vidět, jak je v každém sobotním incidentu zobrazen jistý posun *od* detailů zákonů staré smlouvy k tomu, co je centrem smlouvy nové: k Ježíši Kristu a k vykoupení a „odpočinku“, který přináší.

Přivedou toho, který byl dříve slepý, k farizeům; toho dne, kdy Ježíš udělal bláto a otevřel mu oči, byla totiž sobota. Proto se ho farizeové znovu dotazovali, jak nabyl zraku. A on jim řekl: „Položil mi bláto na oči, umyl jsem se a vidím.“ Někteří z farizeů říkali: „Ten člověk není od Boha, protože nezachovává sobotu.“ Jiní naopak říkali: „Jak by mohl hříšný člověk činit taková znamení?“ A došlo mezi nimi k roztržce. (J 9,13-16)

Z tohoto textu se zdá, že Ježíš zde činí jistý pokrok ve snaze posunout vnímání židovských náboženských vůdců. V předchozích sobotních incidentech měli na Ježíše všichni stejný názor. Nyní však pouze „někteří z farizeů“ klopýtají o sobotní zákon staré smlouvy a říkají „Ten člověk není od Boha, protože nezachovává sobotu.“ (v. 16). Jiní jsou však nyní zjevně schopní dívat se na Něj z novozákonní perspektivy „služby milostivého léta“. Hodnotí Ježíšovu činnost slovy: „Jak by mohl hříšný člověk činit taková znamení?“ A tak „došlo mezi nimi k roztržce“.

Řekli tedy znovu tomu slepému: „Za koho ty jej pokládáš, když ti otevřel oči?“ On odpověděl: „Je to prorok.“ Židé nevěřili, že byl slepý a že prohlédl, dokud si nezavolali jeho rodiče a nezeptali se jich: „Je to váš syn, o němž říkáte, že se narodil slepý? Jak to, že nyní vidí?“ Rodiče odpověděli: „Víme, že je to náš syn a že se narodil slepý. Jak to, že nyní vidí, to nevíme, a kdo mu otevřel oči, také nevíme. Jeho se zeptejte, je dospělý, ať mluví sám za sebe!“ To řekli jeho rodiče, protože se báli Židů, neboť Židé se již usnesli, aby ten, kdo Ježíše vyzná jako Mesiáše, byl vyloučen ze synagogy. Proto řekli jeho rodiče: Je dospělý, zeptejte se ho! (J 9,17-23)

Toto je vysvětlující a žel i velmi smutná část Písma. Ježíš se, skrze uzdravení člověka slepého od narození, zoufale snaží přinést dostatečný důkaz pro vznik inteligentní, spasitelné víry u vůdců lidu. Přišel, aby zachraňoval. Věděl, že se nové měchy evangelia nehodí do rigidního rámce judaismu. Skrze incident s uzdravením se Ježíš snaží otevřít jejich srdce pravdě o tom, kým je On sám. Tato pravda, jedině ta, je může zachránit. Tragédií jejich situace bylo hluboké zakořenění ve vlastním věroučném systému, kdy si

většina z nich nebyla schopna ani náznakem připustit, že se mohou mýlit. „Židé se již usnesli, aby ten, kdo Ježíše vyzná jako Mesiáše, byl vyloučen ze synagogy“. Předsudky jim zatemnily myšlení. Zdá se však, že čas od času zde byli takoví vůdci, kteří, alespoň po jistou dobu, byli téměř přesvědčeni o tom, že Ježíš je Mesiáš. Co bylo příčinou, že většina to tak nevnímala? Již několikrát jsem v této knize poukázal na skutečnost, že náš vlastní systém víry je často také naší největší překážkou k otevřenosti vůči přijetí nové pravdy. Židé měli svůj systém, který byl sám o sobě hlavním faktorem v jejich neschopnosti uvěřit. Avšak v jejich systému víry bylo mnohem více než jen to, že byl pokládán za „pravdu“. Tento systém jim poskytoval komplexní životní styl a vytvářel společenskou komunitu, moc, bohatství a vliv. Prolomit tento systém znamenalo ztrátu v mnoha ohledech. Proto byly napsány listy Židům a 1. Petruv, aby povzbudily křesťany ze židů, kteří museli zaplatit velkou cenu, aby se dostali ven z židovského náboženství. Tito lidé ztratili svoje bohatství, svoji půdu, své přátele i vliv, který měli. Nezbylo jim nic než Ježíš – pouze Ježíš! A přesto, jak Pavel nádherně píše:

A vůbec všechno pokládám za ztrátu, neboť to, že jsem poznal Ježíše, svého Pána, je mi nade všechno. Pro něho jsem všechno ostatní odepsal a pokládám to za nic, abych získal Krista a nalezen byl v něm nikoli s vlastní spravedlností, která je ze zákona, ale s tou, která je z víry v Krista – spravedlností z Boha založenou na víře (Fil 3,8.9)

V průběhu dějin museli křesťané, kteří stáli na straně pravdy, bez ohledu na následky platit cenu za to, že tak činí, a věděli, že být nalezen „v Kristu“ má větší hodnotu, a to i tehdy, když to znamená ztrátu všech ostatních věcí. Ježíš je plně dostačující.

Zavolali tedy ještě jednou toho člověka, který byl dříve slepý, a řekli mu: „Vyznej před Bohem pravdu! My víme, že ten člověk je hříšník.“ Odpověděl: „Je-li hříšník, nevím; jedno však vím, že jsem byl slepý a nyní vidím.“ Řekli mu: „Co s tebou učinil? Jak ti otevřel oči?“ Odpověděl jim: „Již jsem vám to řekl, ale vy jste to nevzali na vědomí. Proč to chcete slyšet znovu? Chcete se snad i vy stát jeho učedníky?“ (J 9,24-27)

Můžeme dojít k myšlence, že farizeové se nacházeli na křižovatce rozhodnutí. Důkazy, které jim byly předvedeny, pro ně musely být jako ostré jehly vnikající do svědomí. Zdá se, že rozpoznali dalekosáhlé následky plynoucí z rozhodnutí, před něž byli postaveni, a vynaložili veškeré úsilí k tomu, aby se tomuto rozhodnutí vyhnuli. Chtěli více času. Potom se však, jakmile původně slepý žebrák nadnesl myšlenku, že se snad i oni sami chtějí stát Ježíšovými učedníky, postavili na odpor a učinili rozhodnutí.

Osupili se na něho: „Ty jsi jeho učedník, ale my jsme učedníci Mojžíšovi.“ (J 9,28)

Toto je klíčový verš v celé kapitole a je velmi důležitý pro naše studium soboty. *Máme zde konfrontaci mezi starou a novou smlouvou.* Je zde postaven Mojžíš proti Ježíšovi. Člověk *nemůže* jít oběma směry zároveň. Buď je *učedníkem Mojžíše*, nebo je *učedníkem Ježíše*.⁷⁶ V několika následujících verších můžeme vnímat silný duchovní vhléd tohoto původně slepého žebráka a děsivou duchovní slepotu farizeů zůstávajících stále pod závojem Tóry. Farizeové byli konfrontováni s pravdou o Ježíši a s tím, kým je, a přesto si zvolili zůstat Mojžíšovými učedníky.

Odpověděli novému Ježíšovu učedníku:

My víme, že k Mojžíšovi mluvil Bůh, o tomhle však nevíme, odkud je.“ Ten člověk jim odpověděl: „To je právě divné: Vy nevíte, odkud je – a otevřel mi oči!“ (J 9,29.30)

Abychom plně porozuměli, co se zde odehrávalo, musíme se podívat zpět do textu 7. kapitoly, který následuje ihned po popisu diskuze o sobotním incidentu s uzdravením muže v rybníku Bethesda.

Tu řekli někteří Jeruzalémští: „Není to ten, kterého chtějí zabít? A hledíte, mluví veřejně, a nic mu neříkají. Snad nedošli přední muži opravdu k poznání, že je to Mesiáš? Ale o tomto člověku víme, odkud je. Až přijde Mesiáš, nikdo nebude vědět, odkud je.“ (J 7,25-27)

Tento nový Ježíšův učedník ukázal na bláznovství takového lidského uvažování. V jednom incidentu židovští vůdci odmítají Ježíše, protože vědí, že pochází z Galileje a tvrdí, že až přijde Mesiáš, nebudou vědět, odkud přišel. V další chvíli pak odmítají Ježíše jako Krista, protože nevědí, odkud je! Přesto otevírá oči slepým a dělá přesně ty věci, které by dělal Mesiáš!

⁷⁶ Mojžíš zde zastupuje celá Starý zákon.

„Vidoucí“ Ježíšův učedník pak pokračuje ve svém svědectví k učeným, ale „slepým“ farizeům, a přináší jeden vhled za druhým, který musí zasahovat jejich duchovní pýchu jako hořící šípky.

Víme, že hříšníky Bůh neslyší; slyší však toho, kdo ho ctí a činí jeho vůli. Co je svět světem, nebylo slyšáno, že by někdo otevřel oči slepého od narození. Kdyby tento člověk nebyl od Boha, nemohl by nic takového učinit.“ (J 9,31-33)

To je silný argument, který nemohl zůstat bez odpovědi. Důvěryhodnost Ježíše byla založena na Jeho práci pro království, na jeho službě milostivého léta. Farizeové neměli odpověď a zcela pokořeni logikou a duchovním vhledem tohoto nového Ježíšova učedníka odpověděli: „Celý ses narodil v hříchu, a nás chceš poučovat?“ A vyhnali ho. (J 9,34).

Farizeové s k tomuto novému učedníku Ježíše Krista zachovali tak, jak jednali náboženští vůdcové (v kontrastu k opravdovým křesťanům) po staletí s těmi, kteří stáli na straně pravdy. Vyhnali ho ven. Jeho rodiče se vyhnuli možnosti svědčit ve prospěch Ježíše, proto nemohli být vyloučeni:

To řekli jeho rodiče, protože se báli Židů, neboť Židé se již usnesli, aby ten, kdo Ježíše vyzná jako Mesiáše, byl vyloučen ze synagogy.(J 9,22)

V následujících verších pozorně zvažujte, jaké sobotní teologii se v nich učí, sledujte hloubku odhaleného významu, vyjádřenou lásku a naplnění potřeb. Tyto verše jsou vrcholem našeho studia o Ježíši a sobotě. Vedou nás k pravému vykoupení a „odpočinku“ – ano, zde se dostáváme k sobotě v Kristu.

Ježíš se dověděl, že ho vyhnali; vyhledal ho a řekl mu: „Věříš v Syna člověka?“ Odpověděl: „A kdo je to, pane, abych v něho uvěřil?“ Ježíš mu řekl: „Vidíš ho; je to ten, kdo s tebou mluví.“ On na to řekl: „Věřím, Pane,“ a padl před ním na kolena. (J 9,35-38)

Ježíš nejenže věděl, že jeho nový učedník byl vyloučen, On se také staral. On stále ví a stará se. Ježíš z vlastního rozhodnutí vyhledal tohoto muže tak mladého v nově objevené víře. Připomíná mi to podobenství o ztracené ovci z Lukáše 15. kapitoly. Dobrý pastýř hledal ztracenou ovci, *dokud* ji nenašel. A tak to dělá i dnes. Ježíš dal tomuto novému učedníku možnost přijmout další odhalení pravdy. Pochopení Krista však bylo v tomto bodě pro nového učedníka ještě značně omezené. Rozuměl tomu, že Kristus je „prorok“ (J 9,17). Avšak i přes své omezené poznání Ježíše a svoji nevzdělanost tento původně slepý žebrák, který však neměl žádné předsudky plynoucí z vlastního ega, otevřeně vyznal, že je na Ježíšově straně. Jeho jediným motivem byla vděčnost. Na této úrovni poznání a zkušenosti ho Kristus vyhledal a zeptal se ho „Věříš v Syna člověka?“ Ten samý Syn člověka dává i dnes možnost hlubšího odhalení pravdy těm, kteří žijí podle poznání, jakého se jim do té doby dostalo, bez ohledu na to, jak neúplné toto poznání může být. Ježíš tohoto učedníka ani neodsoudil, ani se mu nevysmál kvůli jeho malému poznání. Tím, že se ho zeptal, zda věří, Ježíš zřejmě projevil očekávání, že učedník ho rozpozná jako Syna člověka, ale muž odpověděl: „A kdo je to, pane, abych v něho uvěřil?“ Děkuji Bohu za to, že s námi, kteří jsme tak málo vnímaví a tak pomalí v přijímání duchovního poznání, jedná stále s mírností a trpělivostí. Ježíš dal svému novému učedníku zjevení pravdy, které naplnilo jeho největší potřebu: *odhalil mu sám sebe*. I dnes je největší touhou Božího srdce odhalit nám lidem sám sebe. Je to pouze Jeho přítomnost, která může přinést vykoupení a duchovní odpočinek a dovolí potkat se se skutečnými potřebami našeho srdce. Jan nás seznamuje s jednoduchostí a funkčností novozákonního evangelia. „Věřím, Pane“. Novozákonní evangelium je i dnes stejně jednoduché a stejně funkční. Věříš? Pokud ano, pak poslední slova v tomto textu budou tvou nejvyšší prioritou a největší radostí: „a padl před ním na kolena.“

Zvažme paradoxní podstatu tohoto incidentu. Farizeové, známí svým úzkostlivě pečlivým zachováváním sobotních zákonů staré smlouvy, odmítli Mesiáše, na kterého tyto zákony ukazovaly, právě kvůli jejich úzkostlivému zachovávání. Přesně tento úhel pohledu a posuzování se těmto Mojžíšovým služebníkům proměnil ve svazující jho na vlastním krku. Selhali právě pro úpornost svého úsilí obstát. Slepý žebrák naopak o nic neusiloval. Jeho uzdravení, poznání, přijetí, jeho obnovený vztah s Bohem a osobní, přímé společenství s Kristem byly pouze a výhradně důsledkem Boží svrchované milosti! *Zde nacházíme obě smlouvy fungující paralelně vedle sebe a vidíme jejich přímý protiklad. Pokud chce člověk být Mojžíšovým učedníkem, nemůže být zároveň i učedníkem Ježíše.*

A tak až podnes, když se čte Mojžíš, leží na jejich srdci závoj. Avšak ,když se obrátí k Pánu, je závoj odstraněn‘. (2 Kor 3,15.16)

Zde je také velký paradox. Jak bylo zmíněno již dříve, farizeové lpěli na striktním zachovávání soboty. Sobotní zákony staré smlouvy zachovávali do posledního písmenka, avšak v tomto svém úsilí se naprosto minuli cílem, jímž bylo vykoupení a pravý „odpočinek“, na který sobotní zákony ukazovaly. „Slepý hříšník“⁷⁷ a navíc žebrák byl naopak z kletby hříchu zachráněn, skrze svoji víru spasen a vešel do pravého Božího „odpočinku“ bez vlastního úsilí.

Pokud chceme hledat pravý smysl soboty v příkázáních, které se nachází v Exodu (odpočinek) a Deuteronomiu (vykoupení), pak je nade všechnu pochybnost zřejmé, že tento smysl naplnil Ježíš.

S tímto pochopením se vraťme zpět k našemu textu Janova evangelia. Původně slepý žebrák se nyní stal „novým stvořením“.

Kdo je v Kristu, je nové stvoření. Co je staré, pomínulo, hle, je tu nové! (2 Kor 5,17)

Tento muž se nyní stal novým člověkem: uzdravený, umytý, nalezený, přijatý a uctívající Boha v osobním kontaktu a vztahu. Zde je pravé vykoupení; zde je pravý „Boží odpočinek“, na který ukazovaly sobotní zákony staré smlouvy. Tento muž nemusel vykonat žádnou práci! Vše bylo dílem milosti. Tento slepý muž byl nalezen, uzdraven, umyt a přijat skrze „práci“ Krista v sobotní den. Tento zachráněný člověk vešel do „odpočinku“, který „zůstává“ všem věřícím! Ježíšova „práce“ v sobotu přinesla tomuto člověku vykoupení a „odpočinek“, který byl původně v ráji.

Ježíš řekl: „Přišel jsem na tento svět k soudu: aby ti, kdo nevidí, viděli, a ti, kdo vidí, byli slepí.“ Farizeové, kteří tam byli, to slyšeli a řekli mu: „Jsme snad i my slepí?“ Ježíš jim odpověděl: „Kdybyste byli slepí, hřích byste neměli. Vy však říkáte: Vidíme. A tak zůstáváte v hříchu.“ (J 9,39-41)

To jsou Ježíšova smutná a tragická slova. Nicméně nám slouží jako vážné varování pro ty, kteří jsou hluboce zakořeněni ve svém věroučném systému a věří, že mají pravdu a jsou pravým Božím lidem. Jsou to slova výstrahy pro ty, kteří jsou stále svázáni se Sinají jako s výchozím bodem svého života.

Shrnutí

1. Ježíšova „práce“ byla práce království – služby milostivého léta.
2. Ježíšovi učedníci byli do této „práce“ začleněni.
3. Zdá se, že Ježíš opět otevřeně a záměrně uzdravil takovým způsobem, který přivedl židovské náboženské vůdce k přesvědčení, že porušil sobotní zákon staré smlouvy.
4. Když byli farizeové konfrontováni s pravdou o Ježíši, odmítli Ho, protože byli zaslepeni svým úhlem pohledu: sinajskými zákony.
5. Tato kapitola ukazuje v ostrých kontrastech dva systémy: Krista (novou smlouvu) a Mojžíše (starou smlouvu).
6. Celý incident je ve své podstatě paradoxní:
 - a. Farizeové vyloučili tohoto muže ze svého společenství.
 - b. Ježíš muže přijal do společenství se sebou samotným.
 - c. Farizeové úzkostlivě zachovávali sobotní zákony, ale naprosto minuli vykoupení a skutečný odpočinek, na který tyto zákony ukazovaly.
 - d. Slepý žebrák o nic neusiloval a byl zachráněn milostí, byl vykoupen z hříchu a vešel do pravého „Božího odpočinku“: do osobního kontaktu a společenství se Stvořitelem.
 - e. Učení farizeové, kteří dokonale znali Starý zákon, byli zřejmě zasaženi duchovní slepotou, protože na jejich očích stále spočíval závoj Sinaje.
 - f. Původně slepý žebrák, který toho ze zákona znal jen málo, pokud vůbec něco, považovaný za narozeného plně v hříchu, prokázal hluboký duchovní vhled.
 - g. Ježíšovou „prací“ bylo přinést vykoupení a ustanovit Jeho „odpočinek“.
 - h. Podle židů Ježíš porušil sinajskou sobotu, ve skutečnosti tím však přinesl vykoupení a pravý

⁷⁷ Obecně se věřilo, že toto postižení bylo způsobeno hříchem, Viz J 9,1.2.

„odpočinek“.

7. Ježíš pronesl vážné varování těm, kteří říkají, že „vidí“ (znají pravdu), avšak ve skutečnosti jsou „slepí“ a „zůstávají“ v hříchu.
8. Cílem Kristovy činnosti bylo přesunout výchozí bod farizeů ze Sinaje na sebe samotného.
9. Způsob, jakým Ježíš vystupoval v sobotních konfliktech, ukazuje, že sobotu považoval za rituální či ceremoniální zákon ukazující na odpočinek a vykoupení, které přináší On sám.

13. kapitola: Sobota ve Skutcích

V této kapitole projdeme všechny sobotní incidenty, zaznamenané v knize Skutků, s cílem zjistit, zda se zde něco učí o zachovávání soboty, a také co se od prvních křesťanů můžeme v otázce přístupu k sobotě naučit. Je důležité se podrobně seznámit se všemi sobotními epizodami, které zde jsou zaznamenány.

Sk 13,13-52

Přes Perge šli dál do Pisidské Antiochie. Když nastala sobota, vešli do synagógy a posadili se. Po čtení ze Zákona a Proroků vybědli je představení synagógy: „Bratři, máte-li slovo povzbuzení, promluvte k lidu.“ Tu povstal Pavel, pokynul rukou a řekl: „Muži izraelští a s nimi vy, kteří ctíte jediného Boha, slyšte mne! (Sk 13,14-16)

Zde Pavel začíná s kázáním, které pokračuje až do verše 41. Z textu je ihned zřejmé, že Pavlovým zájmem zde není sobota, ale dobrá zpráva o Kristu. Nalezneme zde však také jednu narážku na sobotu:

Ale obyvatelé Jeruzaléma a jejich vůdcové Spasitele nepoznali, odsoudili ho, a tak naplnili slova proroků, která se čtou každou sobotu. (Sk 13,27)

Na závěr Pavlova kázání Lukáš zaznamenal:

Když Pavel a Barnabáš vycházeli ze synagógy, všichni je prosili, aby k nim o tom všem znovu promluvili příští sobotu. Shromáždění se rozcházelo a mnoho židů i obrácených pohanů, kteří ctili jediného Boha, doprovázelo Pavla a Barnabáše; ti s nimi rozmlouvali a povzbuzovali je, aby se drželi Boží milosti. Příští sobotu přišlo skoro celé město slyšet Boží slovo. Když židé viděli tolik lidí, naplnila je závist a začali Pavlovým slovům odporovat a rouhat se. Ale Pavel a Barnabáš směle prohlásili: „Vám židům mělo být slovo Boží zvěstováno nejprve. Protože je odmítáte, a tak sami sebe odsuzujete k ztrátě věčného života, obracíme se k pohanům. (Sk 13,42-46)

Nad těmito slovy se pohané zaradovali (Sk 13,48) a evangelium se rozšířilo po celé oblasti (Sk 13,49). Židé pak proti Pavlovi a Barnabášovi podnítili pronásledování a vyhnali je ze svého kraje (Sk 13,50).

Jedná se o událost z Pavlovy rané služby. Zmíněná sobotní setkání se pořádala v synagoze s cílem oslovit židovskou komunitu. Nejednalo se tedy o shromáždění křesťanů.

Shrnutí Sk 13,13-52

1. O sobotě sedmého dne se zde nic neučí.
2. Zmíněná dvě sobotní setkání se odehrála v židovské synagoze.
3. Pavel a Barnabáš šli do této synagogy se záměrem kázat Kristovo evangelium, protože pokládali za vhodné, aby ho slyšeli nejprve židé.
4. Jediná zmínka o sobotě v Pavlově kázání je uvedena v souvislosti s židy v Jeruzalémě, kteří Krista odmítli i přesto, že o něm četli v prorocích každou sobotu.

Sk 16,11-40

Pavel a jeho společníci přišli do Filip, kde zůstali několik dní.

V sobotu jsme vyšli za bránu k řece, protože jsme se domnívali, že tam bude modlitebna; posadili jsme se a mluvili k ženám, které se tam sešly. Poslouchala nás i jedna žena jménem Lydie, obchodnice s purpurem z města Thyatir, která věřila v jediného Boha. Pán jí otevřel srdce, aby přijala, co Pavel zvěstoval. Když byla ona a všichni z jejího domu pokřtěni, obrátila se na nás s prosbou: „Jste-li přesvědčeni, že jsem uvěřila v Pána, vejděte do mého domu a buďte mými hosty;“ a my jsme její naléhavé pozvání přijali. (Sk 16,12-15)

Po tomto příběhu se dozvídáme o tom, že Pavel vyhnal věšteckého ducha z jisté otrokyně. Vlastníci této dívky tak ztratili svůj zdroj příjmů a stěžovali si na Pavla a jeho společníky úřadům. To následně vedlo k jejich zatčení, bití a uvěznění. Poté, co byl jejich žalávník a jeho rodina pokřtěni, byl Pavel propuštěn, promluvil krátce k nově obráceným v domě Lýdie a opustil město.

Shrnutí Sk 16,11-40

1. O sobotě se zde nic neučí.
2. Pavel a jeho společníci hledali v sobotu shromáždění židovských proselytů (těch, kteří uctívají Boha) a našli je shromážděné k modlitbě na břehu řeky (zjevně v té době ve Filipech ještě nestála žádná synagoga).
3. Pavlovo poselství se týkalo Kristova evangelia.
4. Pavel kázal evangelium žalávníkovi a pokřtil jeho i celou jeho rodinu.

Sk 17,1-9

Dali se cestou, která vede přes města Amfipolis a Apollonii a přišli do Tesaloniky, kde měli Židé synagógu. Pavel jako obvykle přišel do jejich shromáždění a po tři soboty k nim mluvil, vykládal Písmo a dokazoval, že Mesiáš musel trpět a vstát z mrtvých. „A ten Mesiáš,“ řekl Pavel, „je Ježíš, kterého já vám zvěstuji.“ (Sk 17,1-3)

Evangelium zde přijalo jen málo Židů, ale „velmi mnoho Řeků, kteří už ctili jediného Boha, a nemálo žen z významných rodin.“ Židé však způsobili takové pozdvižení, že Pavel a jeho společníci museli opustit město.

Shrnutí Sk 17,1-9

1. O sobotě se zde nic neučí.
2. Pavlovo poselství se týkalo Kristova evangelia.
3. Bylo Pavlovým zvykem jít v sobotu do židovské synagogy a přesvědčovat přítomné z Písma o tom, že Ježíš je Kristus.
4. Pavel se snažil Židy přesvědčovat po tři soboty.

Sk 18,1-11

V tomto oddíle přichází Pavel do Korintu.

Každou sobotu mluvil v synagóze a snažil se získat židy i pohany. (Sk 18,4)

Brzy se však židé začali jeho práci stavět na odpor:

Židé se však proti Pavlovi postavili a rouhali se. Proto setřásl prach ze svého roucha a řekl: „Vy sami jste odpovědni za svou záhubu. Já jsem vůči vám bez viny a od této chvíle se obrátím k pohanům.“ Odešel ze synagógy a působil v sousedním domě Tita Justa, pohana, který uvěřil v Hospodina. Představený synagógy Krispus a všichni, kteří byli v jeho domě, uvěřili Pánu; také mnozí z Korintanů, kteří Pavla poslouchali, uvěřili a dali se pokřtít. (Sk 18,6-8)

Bůh dal Pavlovi vidění, v němž ho povzbudil k tomu, aby pokračoval ve svém zvěstování Krista, proto:

... tam Pavel zůstal jeden a půl roku a učil je Božímu slovu. (Sk 18,11)

Někteří vykladači používají tuto pasáž k tomu, aby prokázali, že Pavel „zachovával“ sedmdesát osm sobot během svého pobytu v Korintu. Aby toho dosáhli, čtou verš 4, který říká, že Pavel byl v jejich synagoze „každou“ sobotu. Pak přeskočí na verš 11, kde se píše, že Pavel v Korintu zůstal jeden a půl roku. To celkem zahrnuje sedmdesát osm sobot.

Při pozorném čtení celé pasáže však začne být jasné, že tento argument a závěry, které se z něj vyvozují, jsou chybné. Za prvé, „každá sobota“ nemůže odkazovat na celý čas, který Pavel pobýval v Korintu, protože verš 7 ukazuje, že Pavel byl přinucen synagogu opustit a jít do sousedního domu. Proto s židy v jejich synagoze diskutoval pouze tři týdny. Ve městě pak zůstal rok a půl, ale samotná tato skutečnost ani neprokazuje ani nepopírá Pavlovo zachovávání soboty.

Podobný příběh z Pavlovy služby uvnitř i vně synagogy máme ve Sk 19.

V synagóze pak Pavel neohroženě působil po tři měsíce; rozmlouval s lidmi a přesvědčoval je o království Božím. Protože však někteří tvrdšíjně trvali na svém a nedali se přesvědčit, ba dokonce cestu Páně přede všemi tupili, oddělil se Pavel od nich, odvedl s sebou i učedníky a začal denně mluvit v přednáškové síni filosofa jménem Tyrannos. (Sk 19,8-9)

Když byl Pavel donucen opustit židovskou synagogu, kde se předpokládá, že působil v sobotu, pořádal denně shromáždění v Tyrannosově přednáškové síni.

Shrnutí Sk 18,1-11

1. O sobotě se zde nic neříká.
2. Pavlovým poselstvím bylo přesvědčit přítomné, že Ježíš je Kristus.
3. Víme, že Pavel „působil v synagoze každou sobotu“, avšak skutečnost, že ji byl poměrně brzy donucen opustit, ukazuje, že tato „synagogální“ praxe netrvala nezbytně celý rok a půl jeho pobytu v Korintu.

Další odkazy na sobotu ve Skutcích

Sk 1,12

Potom se z hory, které se říká Olivová, vrátili do Jeruzaléma; není to daleko, jen asi kolik je dovoleno ujít v sobotu.

Lukáš, autor knihy Skutků, zde popisuje, jak daleko se nachází Olivetská hora od Jeruzaléma, a používá k tomu termín „kolik je dovoleno ujít v sobotu“.

Sk 15,21

Tento verš zmiňuje sobotu ve spojení s koncilem v Jeruzalémě. Kontextem tohoto verše je závěrečné rozhodnutí koncilu, v němž se říká, že pohané nejsou povinni zachovávat Mojžíšův zákon. Je po nich vyžadováno pouze:

... ale jen jim napsali, aby se vyhýbali všemu, co přišlo do styku s pohanskou bohoslužbou, aby nežili ve smilstvu, aby nejedli maso zvířat, která nebyla zbavena krve, a aby nepožívali krev. (Sk 15,20)

Poté následuje náš verš:

Neboť Mojžíš má ode dávných pokolení v každém městě své hlasatele v synagogách, kde bývá čten každou sobotu. (Sk 15,21 ČSP)

Z uvedeného je zřejmé, že shromáždění, kde je čten Mojžíš, znamenají židovská shromáždění. Pověšněme si, že (1) se jedná o místa, která byla založena v „dávných pokoleních“, (2) jedná se o „synagogy“ a (3) jsou v „každém městě“. Tato charakteristika se nehodí na raná křesťanská shromáždění, z nichž se většina konala po domácnostech (srov. Ř 16,5; 1 Kor 16,19; Ko 4,15; Fm 1,2). Vzhledem k našemu studiu je zajímavější skutečnost, že to bylo v těchto *židovských synagogách*, kde se každou sobotu četl Mojžíš.

Shrnutí

1. Ve všech sobotních shromážděních zmíněných v knize Skutků není *ani jedenkrát* sobota předmětem diskuze. O sobotě se zde nic neučí.
2. V každém sobotním incidentu zaznamenaném v knize Skutků se Pavel snaží přesvědčit židy i ostatní, že Ježíš je Kristus. Předmětem jeho učení je *vždy* evangelium.
3. Každý sobotní incident zaznamenaný v knize Skutků je v souvislosti s židovským shromážděním. Až na jeden případ se vždy odehrávají v židovské synagoze. Jedinou výjimkou je shromáždění na břehu řeky ve Filipech, kde tehdy neexistovala žádná synagoga. Opět se zde však jednalo o shromáždění těch, kteří „uctívají Boha“ – jedná se o výraz používaný pro konvertity k judaismu.
4. Když přišel do nového města, bylo Pavlovým zvykem či metodou přístupu jít nejprve do židovské synagogy a promlouvat k nim z Písem. To dělal každou sobotu, dokud ho židé nevyhodili, což obvykle trvalo dva až tři týdny; pak svoji službu zaměřil na pohany.
5. Jsou to židovské synagogy, kde se čte každou sobotu Mojžíšův zákon.

14. Kapitola: Sobota v listech sborům

V předchozí kapitole jsme se zabývali případy, kdy Pavel se svými společníky přicházel do židovských synagog, aby zde kázal o Kristu. Zjistili jsme, že ve všech případech měla jejich sobotní aktivita vždy souvislost s židovskou bohoslužbou. Tato kapitola je naopak zaměřena na listy napsané pro křesťanské církve. Budeme nyní studovat tři klíčové verše, v nichž se mluví o sobotě (Kol 2,16.17; Ga 4,10.11; Ř 14,5.6), prozkoumáme Pavlovu metodu evangelizace a nakonec budeme uvažovat o „chybějícím sporu“.

Koloským 2,16.17

Nikdo tedy nemá právo odsuzovat vás za to, co jíte nebo pijete, nebo kvůli svátkům, kvůli novoluní nebo sobotám. To všechno je jen stín budoucích věcí, ale skutečnost je Kristus.

Na rozdíl od sobotních zmínek v knize Skutků obsahuje tato pasáž přímé učení o sobotě. V uvedeném verši Pavel zahrnuje sobotu mezi ostatní starozákonní rituální svátky, jako jsou novoluní a roční svátky. Jedná se o verš, jehož význam je často diskutován, a tyto diskuze se většinou zaměřují na tři klíčové aspekty: (1) Co Pavel míní výrazem „soboty“? Odkazuje zde na týdenní soboty, na sedm ročních sobot, jako jsou například letnice, nebo zde řeší otázku nesprávného pojetí soboty? (2) Co jsou to „mocnosti“ (ČEP) či „živly“ (ČSP), které Pavel zmiňuje v Ko 2,8 a 20? Odkazuje zde na nějakou synkretickou herezi, kterou v Kolosích vyznávali, či odkazuje na starozákonní svátky, nebo snad je myšleno obojí? (3) Jak bychom měli rozumět výroku „Nikdo tedy nemá právo odsuzovat“ (Ko 2,16)? Zachovávali někteří členové koloského sboru jisté svátky a jiní je za to odsuzovali? Anebo ti, kteří takové svátky zachovávali, soudili ty, kteří tak nečinili?

Začneme studiem kontextu, následně se pokusíme určit význam výrazů „vesmírné mocnosti“ a „soboty“ a nakonec načrtneme možné závěry ohledně těch, kteří soudili, a pokusíme se zjištěné zařadit do našeho studia soboty.

Bezprostřední kontext

Rychlé seznámení s textem Ko 2,8-23 nám pomůže ve výkladu studovaných dvou veršů.

Dejte si pozor, aby vás někdo nesvedl prázdňým a klamným filozofováním, založeným na lidských bájích, na vesmírných mocnostech, a ne na Kristu. V něm je přece vtělena všechna plnost božství; v něm jste i vy dosáhli plnosti. On je hlavou všech mocností a sil. V něm jste obřezáni obřízkou, která není udělána lidskou rukou; obřízka Kristova je odložením celého nevykoupeného těla. S Kristem jste byli ve křtu pohřbeni a spolu s ním také vzkříšeni vírou v Boha, jenž ho svou mocí vzkřísil z mrtvých. Když jste ještě byli mrtvi ve svých vinách a duchovně neobřezáni, probudil nás k životu spolu s ním a všechny viny nám odpustil. Vymazal dlužní úpis, jehož ustanovení svědčila proti nám, a zcela jej zrušil tím, že jej přibil na kříž. Tak odzbrojil a veřejně odhalil každou mocnost i sílu a slavil nad nimi vítězství. Nikdo tedy nemá právo odsuzovat vás za to, co jíte nebo pijete, nebo kvůli svátkům, kvůli novoluní nebo sobotám. To všechno je jen stín budoucích věcí, ale skutečnost je Kristus. Ať vám neupírá podíl na vykoupení nikdo, kdo si libuje v poníženosti a uctívání andělů, jak to v marné pýše své mysli viděl při svém zasvěcování. Takový člověk se nedrží hlavy, Krista, z níž celé tělo, pevně spojené klouby a šlachami, roste Božím růstem. Jestliže jste spolu s Kristem zemřeli mocnostem světa, proč si necháváte předpisovat: neber to do rukou, nejez, nedotýkej se – jako byste stále ještě byli v moci světa? Jsou to lidské předpisy a nauky o věcech, které se použitím ničí. Vydávají se za moudrost jako zvláštní projev zbožnosti, sebeponižování nebo tělesné umrtvování, ale nic neznamenají pro ovládnání vášní.

Ve 2. kapitole listu Koloským Pavel píše o plnosti v Kristu a o Jeho oběti. Od 8. verše začíná své čtenáře varovat před různými věcmi, které by je mohly od této plnosti odvést, a tím je uvrhnout do strachu a ztráty.

„Mocnosti světa“

Dávejte si pozor, ať vás někdo neodvede jako zajatce skrze filozofii — prázdný svod podle lidské tradice, podle živlů světa, a ne podle Krista. (Ko 2,8 ČSP)

Co Pavel myslí výrazem „živly světa“ (ČSP) či „vesmírné mocnosti“ (ČEP)? Podívejme se, jak používá stejný řecký výraz na jiných místech.

Říkám však: Pokud je dědic nezletilý, v ničem se neliší od otroka, ač je pánem všeho. Je podřízen poručíkům a správcům až do doby předem určené otcem. Stejně i my, když jsme byli nezletilí, byli jsme v otroctví pod živly světa. Když však přišla plnost času, vyslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy, narozeného pod Zákonem, aby vykoupil ty, kdo byli pod Zákonem, a abychom přijali synovství (Ga 4,1-5 ČSP)

V uvedené pasáži Pavel píše, že židé byli před Kristovým příchodem „v otroctví pod živly světa“ a následně vysvětluje, co tímto vyjádřením myslí, když říká, že Bůh poslal svého Syna, aby vykoupil ty, kteří „byli pod zákonem“.

Stejný výraz „živly“ je také použitý v listu Židům v 5. kapitole (v ČSP překládáno jako „základy“, v ČEP poněkud volně jako „abeceda“ – pozn. překl.). „Živly“ jsou zde totožné s „Božími výroky“, tj. se *starozákonními spisy*. Autor tohoto listu vysvětluje, že Kristus je lepším veleknězem než kněží staré smlouvy.

Neboť ačkoliv jste tou dobou měli být učiteli, opět potřebujete, aby vás někdo učil počáteční základy [živly] Božích výroků. Stali jste se těmi, kteří potřebují mléko, a ne hutný pokrm. (Žd 5,12 ČSP)

V Kol 2,20.21 Pavel mluví o *umírání živlům světa*:

Jestliže jste spolu s Kristem zemřeli mocnostem [živlům] světa, proč si necháváte předpisovat: neber to do rukou, nejez, nedotýkej se

V listu Římanům 7. kapitole Pavel píše:

Právě tak, moji bratři, jste i vy zemřeli Zákonu skrze tělo Kristovo, abyste se oddali jinému, tomu, který byl vzkříšen z mrtvých, abychom přinesli ovoce Bohu. (Ř 7,4 ČSP)

V listu Koloským Pavel mluví o *umírání s Kristem mocnostem [živlům] světa*; v listu Římanům mluví o *umírání zákonu* skrze Krista. Opět tedy Pavel používá „mocnosti/živly světa“ ve spojení se zákonem staré smlouvy.

Protože Pavel na několika místech do definice „mocnosti/živlů světa“ zahrnuje zákon staré smlouvy, můžeme, a měli bychom, použít tento význam i v listu Koloským, pokud to přímo nezakazuje kontext. Koloská hereze pravděpodobně zahrnovala více důrazů, ale starozákonní učení bylo určitě její významnou součástí.

V Kristu jste dosáhli plnosti

V něm je přece vtělena všechna plnost božství; v něm jste i vy dosáhli plnosti. On je hlavou všech mocností a sil. (Ko 2,9.10)

To je Pavlův stěžejní argument. Odvážně zde brání pozici, že Ježíš samotný je pravda dostatečná ke spasení. Otevřeně říká, že věřící člověk je v Kristu úplný. Tuto pravdu brání proti těm, kteří říkají „ano Pavle, Ježíš je pravda, ale oni ještě „musí přijmout obřízku a musí se jim nařídít, aby zachovávali Mojžíšův zákon.“ (Sk 15,5) Připomeňme si, že důvodem, proč je zde zmíněna obřízka, je její nezastupitelná role jako vstupního znamení do komunity staré smlouvy. Obřízka zde tedy zastupuje *celý zákon staré smlouvy*.

Obřízka změněna na křest

V něm jste obřezáni obřízkou, která není udělána lidskou rukou; obřízka Kristova je odložením celého nevykoupeného těla. S Kristem jste byli ve křtu pohřbeni a spolu s ním také vzkříšeni vírou v Boha, jenž ho svou mocí vzkřísil z mrtvých. Když jste ještě byli mrtví ve svých vinách a duchovně neobřezáni, probudil nás k životu spolu s ním a všechny viny nám odpustil. (Ko 2,11-13)

V této části Pavel zmiňuje obřízku jako znamení staré smlouvy a ukazuje, jak Kristus tento koncept symbolicky naplnil, a poté ukazuje na spojitost mezi obřízkou a křtem. To není náhoda! Stejně jako byla pro syny Izraele obřízka vstupním znamením do komunity staré smlouvy, tak je i křest vstupním znamením do společenství smlouvy nové.

Obřízka sloužila nejen jako vstupní znamení do staré smlouvy, ale Pavel dokládá, že byla také ukazatelem na Krista, i když nadále již úlohu znamení pro novou smlouvu neplní. Spíše lze říci, že v nové smlouvě došlo k transformaci obřízky na křest, který nahrazuje obřízku jako vstupní znamení smlouvy. To nám ukazuje, že poté, co došlo k naplnění rituálního zákona, nemá tento zákon již dále žádný smysluplný účel.

Dlužní úpis přibitý na kříž

Vymazal dlužní úpis, jehož ustanovení svědčila proti nám, a zcela jej zrušil tím, že jej přibil na kříž. Tak odzbrojil a veřejně odhalil každou mocnost i sílu a slavil nad nimi vítězství. (Ko 2,14.15)

Co je myšleno výrazem „dlužní úpis“ (ČEP) či „záznam“ (ČSP), který byl přibit na kříž? Dle kontextu Pavel mluví o staré smlouvě. Co z pohledu staré smlouvy znamená „proti nám“? Z našeho předchozího studia staré smlouvy víme, že jednou z jejích funkcí bylo „svědčit“ proti Izraeli, pokud zhřešil.

Vezměte knihu tohoto zákona a uložte ji po straně schrány smlouvy Hospodina, vašeho Boha. Tam bude proti tobě svědkem. (Dt 31,26)

Jak zlořečení spojené s porušením zákona, tak schopnost zákona odsoudit byly odstraněny, když byl Kristus přibit na kříž.

Ale Kristus nás vykoupil z kletby zákona tím, že za nás vzal prokletí na sebe, neboť je psáno: ‚Proklet je každý, kdo visí na dřevě.‘ (Ga 3,13)

Nyní však není žádného odsouzení pro ty, kteří jsou v Kristu Ježíši, (Ř 8,1)

Další mylné cesty

Podle Pavla je návrat k zákonu staré smlouvy *jednou z cest*, jak mohou Koloští ztratit svoji vzácnou svobodu být plně v Kristu. V Kol 2,18-23 pak mluví o *dalších cestách*, které vedou ke stejnému výsledku. Pavel zde zmiňuje takové věci, jako jsou: uctívání andělů, člověkem vytvořené náboženství, sebevyvyšování, asketismus aj. Toto vše podle Pavla nemá žádnou hodnotu. Možná zde odkazuje na jisté extremistické sekty v judaismu, jako byli např. Eséni, kteří kladli důraz na osobní disciplínu, anebo odkazuje na pre-gnostické vlivy, kterým křesťané v koloském sboru dopřávali sluchu.

Sobotní dny

Výraz pro sobotu použitý v Kol 2,16 je v řečtině v množném čísle, a proto je správné ho překládat jako „sobotní dny“. Avšak skutečnost, že je zde množné číslo, *neznamená*, že nemůže mít význam jednotného čísla. Například ve všech níže uvedených textech je v řečtině slovo sobota v množném čísle, ale kontext

vyžaduje použít jednotné číslo:

V ten čas šel Ježíš v sobotu obilím. (Mt 12,1) Je dovoleno v sobotu činit dobře? (Lk 6,9) V sobotu jsme vyšli za bránu k řece. (Sk 16,13)

Je zřejmé, že v těchto verších *musí* být řecké slovo „sobotní dny“ přeloženo v jednotném čísle. Nelze proto tvrdit, že výskyt tohoto výrazu v Kol 2,16 nemůže odkazovat na soboty sedmého dne. V mnoha dalších textech Nového zákona je množné číslo pro sobotu překládáno jako sobota sedmého dne.

Týdenní či roční soboty?

Je sobota zmíněná ve v. 16 sobotou sedmého dne, či se jedná o odkaz na roční soboty, které korespondují s izraelskými svátky?

Nikdo tedy nemá právo odsuzovat vás za to, co jíte nebo pijete, nebo kvůli svátkům, kvůli novoluní nebo sobotám. (Ko 2,16)

Z bezprostředního kontextu je evidentní, že pojmy uvedené v tomto verši jsou převzaty ze staré smlouvy, avšak na základě kontextu nelze učinit definitivní závěr, zda se jedná o týdenní soboty, či o roční soboty odpovídající svátkům jako jsou letnice, den smíření atd. Avšak ze samotného použití starozákonních termínů vyjmenovaných v Ko 2,16 (jídlo, pití, svátky, novoluní, soboty) je mimo jakoukoli pochybnost jasné, že je zde míněna sobota sedmého dne.

Starozákonní kontext

V páté kapitole nazvané Stíny Krista jsme zjistili, že kdykoli jsou rituální zákony staré smlouvy zmíněny společně, nenazývají se (až na jedinou výjimku⁷⁸) roční svátky sobotami a samotný výraz sobota je použitý pro soboty sedmého dne, aby u čtenáře nedošlo k nepochopení. Také jsme viděli, že kdykoli jsou zmíněna starozákonní shromáždění, jako byly soboty, novoluní, svátky atd., bývají obvykle seřazeny ve vzestupném či sestupném pořadí.

dny
měsíce
roky

či

roky
měsíce
dny

Následující odkazy zahrnují všechny verše ze Starého zákona, kde se vyskytuje výraz sobota a dva či více klíčových výrazů zmíněných v Ko 2,16. V každém verši lze ihned rozpoznat, že sobota odkazuje na *týdenní* soboty, a nikoli na roční sobotní svátky.

Některé z uvedených pasáží obsahují paralelismus, což je typický literární útvar hebrejského jazyka. Povšimněme si, jak je novoluní postaveno do vztahu s týdenní sobotou.

„Proč jdeš k němu dnes? Není novoluní ani sobota.“ (2 Kr 4,23)

Toto praví Panovník Hospodin: „Brána vnitřního nádvoří, obrácená k východu, zůstane zavřená po šest pracovních dní, ale v sobotu a v den novoluní bude otevřená... Také lid země se bude u vchodu do té brány klanět před Hospodinem o sobotách a o novoluních. Zápalnou obětí, kterou kníže přinese

⁷⁸ Lv 23,32 kde je den smíření nazván „sobota, slavnost odpočínutí“.

Hospodinu v sobotu, bude šest beránků bez vady a beran bez vady. A přidavnou obětí bude éfa mouky na berana; a k beránkům, co může dát jako přidavnou obětí; a hín oleje na éfu. V den novoluní připraví mladého býčka bez vady a šest beránků a berana; i ti budou bez vady. Připraví také jako přidavnou obětí éfu mouky na býčka, éfu na berana a k beránkům podle svých možností; a hín oleje na éfu. (Ez 46,1,3-7)

Říkáte: „Kdy už pomine novoluní, abychom zas prodávali obilí, a sobota, abychom otevřeli sýpku, na míře ubírali, na ceně přidávali a podváděli falešnou váhou (Am 8,5)

O každém novoluní, v každou sobotu, přijde se sklonit veškeré tvorstvo přede mnou, praví Hospodin. (Iz 66,23)

V následujících citátech si povšimněte, že sedm ročních sobot je jen výjimečně pojmenováno „soboty“. Místo toho je pro ně použito výrazů jako „roční svátky“, „určené časy“ apod.

... aby před Hospodinem ustavičně přisluhovali při obětování zápalných obětí Hospodinu o sobotách, o novoluních a v určených časech, a to v tom počtu, jak určuje jejich řád. (1 Pa 23,31)

... aby se tam před ním páliło kadidlo z vonných látek, pravidelně se rovnaly chleby a ráno i večer, též o sobotách, o novoluních a při slavnostech Hospodina, našeho Boha, aby se přinášely zápalné oběti za Izraele navěky. (2 Pa 2,3)

Tedy začal Šalomoun obětovat Hospodinu zápalné oběti na Hospodinově oltáři, který vybudoval před chrámovou předsíní, podle každodenního pořádku, podle Mojžíšova příkazu pro přinášení obětí o sobotách, o novoluních a při slavnostech, třikrát za rok, ve svátek nekvašených chlebů, ve svátek týdnů a ve svátek stánků. (2 Pa 8,12.13)

Král přispěl ze svého majetku na zápalné oběti, aby byly obětovány ráno i večer, na zápalné oběti o sobotách, o novoluních a při slavnostech, jak je předepsáno v Hospodinově zákoně. (2 Pa 31,3)

... na pravidelnou obětí zápalnou o sobotách a o novoluních, na slavnosti... (Neh 10:33)

Nepřinášejte už šalebné obětní dary, kouř kadidla je mi ohavností, i novoluní, soboty a svolaná shromáždění; ničemnost a slavnostní shromáždění, to nemohu vystát. Z duše nenávidím vaše novoluní a slavnosti, jsou mi jen na obtíž, jsem vyčerpán, když je musím snášet. (Iz 1,13.14)

Povšimněte si úzké souvislosti mezi následujícími texty a Ko 2,16:

Všemu jejímu veselí učiním přítrž, jejím svátkům, novoluním i sobotám, všem jejím slavnostem. (Oz 2,13)

Kníže je povinen přinášet oběti zápalné, obětí přidavnou [jídlo] i úlitbu [pití] o svátcích, o novoluních i sobotách, o všech slavnostních shromážděních domu izraelského. (Ez 45,17)

Z uvedených textů je také zřejmé, že pokus Samuela Bacchiocchiho vykládat „soboty“ jako „dny týdne“ (a tedy odkazující na celý týden – pozn. překl.) je pouze zoufalým a marným pokusem vyhnout se jasné implikaci výše uvedených textů.⁷⁹

Je významné, že v 59 z 60 výskytů v NZ adventisté tvrdí, že [slovo „sobota“] odkazuje na týdenní

⁷⁹ „Skutečnost, že seznam z listů Galatským začíná „dny“ (hemeras, plurál), přináší možnost, že „soboty“ v listu Koloským odkazují obecně spíše na „dny týdne“ než konkrétně na sobotu sedmého dne“ S. Bacchiocchi, *The Sabbath in the New Testament*, (Biblical Perspectives, Berrien Springs, MI, 1990), p. 117.

*soboty, ale šedesátý výskyt údajně nikoli, a to i přes to, že i gramatika stojí proti tomuto výkladu.*⁸⁰

Závěry

Důkazy jsou tedy jednoznačně pro interpretaci „sobot“ v Kol 2,16 jako týdenních sobot sedmého dne, a to z následujících důvodů:

(1) V bezprostředním kontextu (Ko 2,11-13) Pavel ukazuje, že Ježíš symbolicky naplnil jedno znamení staré smlouvy - obřízku. Na jiném místě (Ga 5,1-6) Pavel jasně říká, že toto znamení staré smlouvy již nadále není pro křesťany závazné a zdůrazňuje, že ti, kteří obřízku praktikují z *náboženských* důvodů, pozbyli Boží milosti! Logika nás vede k tomu, abychom věřili, že pokud bylo Kristem naplněno *jedno* ze znamení staré smlouvy a není nadále závazné, je také velmi pravděpodobné, že i *druhé* znamení staré smlouvy (sobota sedmého dne) bylo v Kristu naplněno podobným způsobem a není nadále aplikovatelné ani závazné. Podrobněji bude o symbolickém naplnění soboty a pokračujícím znamení nové smlouvy pojednáno v následujících kapitolách.

(2) Až na jedinou výjimku⁸¹ odkazují všechny starozákonné texty, obsahující seznam termínů použitých v Ko 2,16, na soboty sedmého dne.

(3) Seznamy obsahující tyto termíny jsou obvykle řazeny ve *vzestupném* či *sestupném* pořadí. Proto v Ko 2,16 nacházíme „svátky (roční), novoluní (měsíční) a soboty (týdenní)“. Protože Pavel převzal sekvenci těchto termínů ze Starého zákona, měli bychom očekávat, že výrazy v ní uvedené budou mít stejný význam.

(4) Ve starozákonních seznamech termínů vyskytujících se v Ko 2,16 jsou roční soboty (letnice, svátek stánků apod.) *zřídka* nazývány „sobotami“. Nazývají se „stanovené svátky“, „určené svátky“, „roční svátky“ apod. Na jiném místě je o těchto ročních svátcích řečeno, že se jedná o „sobotu odpočinití“ (Lv 23), nejsou však nazvány termínem „soboty“ pravděpodobně proto, aby nedošlo k záměně za týdenní soboty. Jedinou výjimkou je Lv 23,32, kde je o dni smíření řečeno, že je to „sobota, slavnost odpočinití“. Z uvedených důvodů odkazuje termín „svátky“ v Ko 2,16 na „roční soboty“ a termínu „soboty“ proto zůstává význam „týdenní soboty sedmého dne“.

(5) V seznamech Hospodinových určených časů, které nacházíme ve staré smlouvě, je sobota *úzce spojena* s novoluními a dalšími položkami seznamu z Ko 2,16, jako jsou „jídlo“ a „pití“.

(6) Tvrzení, že termín „soboty“ v Ko 2,16 musí označovat roční soboty, stojí proti celé řadě závažných důkazů. Protiřečí to také bezprostřednímu kontextu, kde Pavel píše o jiném znamení staré smlouvy – obřízce.

(7) Uvedený výklad také vytváří v Pavlově zápise duplikaci (redundantnost). Výraz „svátky“ nelze interpretovat jinak než jako „roční soboty“, a proto je nesmyslné vykládat další výraz „soboty“ opět jako „roční soboty“.

(8) A dále zmíněný výklad porušuje přirozené řazení, které je tak zřejmé v ostatních podobných biblických pasážích obsahujících stejné termíny. Proto je takový výklad v protikladu k jednotě staré smlouvy.

Musíme tedy uzavřít, že sobota zmíněná v Ko 2,16 je skutečně sobota sedmého dne.

Čtenářům, kteří si přejí zhodnotit nejnovější pokus adventistů sedmého dne „prokázat“ že Ko 2,16 odkazuje na roční soboty, doporučuji přílohu této knihy nazvanou: „Odkazuje dopis Koloským na soboty? – odpověď Ron du Preezovi“ od Jerry A. Gladsona, PhD.

⁸⁰ Walter Martin, *The Kingdom of Cults*, (Bethany House, Bloomington, MN, 1997), pp. 465-467.

⁸¹ Lv 16,31.

At' vás nikdo nesoudí

Pro kterou skupinu v koloském sboru jsou učen Pavlova slova „At' vás nikdo nesoudí“? Z kontextu listu Koloským si myslím, že ti, kteří odsuzovali, byli ti, kteří praktikovali starozákonní svátky a jisté další odchylky od křesťanství. Proto Pavel těm, po nichž bylo požadováno, aby takové praktiky začali také dodržovat, píše:

Nikdo tedy nemá právo odsuzovat vás za to, co jíte nebo pijete, nebo kvůli svátkům, kvůli novoluní nebo sobotám. To všechno je jen stín budoucích věcí, ale skutečnost je Kristus. At' vám neupírá podíl na vykoupení nikdo, kdo si libuje v poníženosti a uctívání andělů, jak to v marné pýše své myslí viděl při svém zasvěcování. (Ko 2,16-18)

Někteří namítají, že „sobota“ zmíněná v Ko 2,16 znamená nesprávně zachovávanou sobotu sedmého dne,⁸² či označuje součást synkretické hereze.⁸³ Existuje však dostatek závažných důvodů k odmítnutí těchto závěrů. Zprvde, pokud problémem v Kolosích byla upravená forma týdenní soboty a Pavel se snažil tuto odchylku napravit, pak svoji příležitost promarnil, protože ani zde, ani v žádném jiném listě do kteréhokoliv z nově založených sborů nepíše nic o reformě soboty. Zadržím, v bezprostředním kontextu (Ko 2,17) Pavel tvrdí, že tyto starozákonní svátky (svátky, novoluní a soboty) byly *stínem* věcí, které měly přijít. Je zřejmé, že Pavel vnímá tyto svátky jako ukazatele na Krista. Pokud by apoštolovým cílem bylo zaměřit své komentáře na *nesprávné zachovávání soboty* či na nějakou *synkretickou herezi*, není možné, aby je zároveň nazýval Kristovým stínem.

Důsledky

Pokud přijmeme, že v Ko 2,16 Pavel mluví o sobotě sedmého dne, pak je důležité pochopit, co říká a jaký má jeho výrok dopad na učení těch, kteří zastávají pokračující závaznost soboty sedmého dne jako nezbytné křesťanské povinnosti.

Za prvé, Pavlov komentář týkající se svátků staré smlouvy, jako jsou novoluní a roční svátky, se vztahuje i na sobotu sedmého dne. Podobně jako starozákonní pisatelé zde vnímá *všechny* tyto svátky jako *neoddělitelné*. Všechny bez výjimky byly rituálními zákony ukazujícími na Krista. To je zřejmě zejména z verše 17, kde se o nich říká, že to jsou pouze stíny, a Pavel zde nedělá žádný rozdíl mezi prvními dvěma termíny a třetím, kterým je sobota. Řecké vyjádření, které ve v. 17 odkazuje na tyto tři svátky, doslova zní „které věci jsou stínem“, a tedy potvrzuje neoddělitelnou svázanost všech tří výrazů z předchozího verše.

Za druhé říká křesťanům, že by neměli dovolit, aby je někdo posuzoval v otázce soboty. Z kontextu je zřejmé, že Pavel je proti těm, kteří se snaží přinutit koloské zachovávat sobotu a ostatní starozákonní svátky. Neměli by nikomu dovolit, aby je přiměl cítit se provinile, protože uvedené nezachovávají.

Za třetí, význam zachovávání soboty a dalších ceremoniálních zákonů ve staré smlouvě spočíval v tom, že měly ukazovat na Krista. Byly tedy pouhými stíny toho, co mělo přijít. A jako stín pozbyly svůj význam tváří v tvář realitě, na kterou ukazovaly. Tento princip je dobře vidět při střetech Ježíše s farizeji. Sobota jako rituální zákon byla navržena k tomu, aby ukazovala na Krista, který přináší pravý odpočinek a pravé vykoupení. Farizeové však tyto rituální zákony považovali za platné zákony morální, a jejich dodržování jim pak v důsledku zabránilo přijmout Mesiáše!

Za čtvrté – a zde je jádro Pavlovy argumentace v 2. kapitole listu Koloským – *jakékoli* praktiky, jejichž účelem je něco přidat k plnosti, kterou již věřící má v Kristu, pouze podkopává tento vztah a jistotu, kterou věřící má. „To všechno je jen stín budoucích věcí, ale skutečnost je Kristus.“ (Ko 2,17). V řečtině je doslova napsáno „ale tělo je Kristovo“. Kristus a jedině Kristus sám je „tělem“, v němž přebývá *naše plná spravedlnost*. Kdykoli se křesťan snaží něco k tomuto „tělu spravedlnosti“ přidat, říká, že Kristova spravedlnost je nedostatečná

⁸² „Co je zřejmé, je skutečnost, že zachovávání soboty je v apoštolově myšl spojeno s nesprávným zachováním, a ne s naplněním čtvrtého přikázání.“ Desmond Ford, *The Forgotten Day*, p. 105.

⁸³ „Předpokládá se, že křesťané byli vedeni k tomu, aby věřili, že když se podrobí těmto asketickým praktikám, nevzdají se tím své víry v Krista, ale naopak obdrží další ochranu a budou mít plný přístup k božské plnosti. Tento stručný nástin dostatečně ukazuje, že sobota zde není zmíněna v kontextu přímé diskuze o podstatě zákona, ale spíše v kontextu synkretické víry a praktik obhajovaných koloskými „filosofy“ ... Pavlovo varování proti „omezení“ falešných učitelů může být stěžejí interpretováno jako odsouzení Mojžíšova zákona, co se týká jedení a svátků, protože to, co apoštol odsuzuje, není Mojžíšovo učení, ale jeho upravená forma, kterou nabízeli koloští učitelé. *Obecně platné* není anulováno odsouzením *upravené formy původního*“. Samuele Bacchiocchi, *The Sabbath in the New Testament*, p. 110.

a tak podkopává svůj vlastní postoj k Bohu. Dobrá zpráva evangelia je, že v *Kristu* jsme úplní!

Ga 4,9-11

Nyní jste však Boha poznali; lépe řečeno: byli jste od Boha poznáni. Jak to, že se zase navracíte k těm bezmocným a ubohým mocnostem a chcete se jim dát znovu do otroctví? Dodržujete ustanovení pro dny a měsíce, období a roky! Bojím se, aby úsilí, které jsem vám věnoval, nebylo nakonec nadarmo.

Opět je třeba se podívat nejprve na kontext, abychom byli schopni uvedeným veršům správně porozumět. Hlavním tématem v listu Galatským je zákon staré smlouvy a jeho vztah k ospravedlnění křesťanů. V galatském sboru někteří učili, že křesťané jsou povinni zachovávat zákon staré smlouvy.

Odpovězte mi vy, kteří chcete být pod zákonem: Co slyšíte v zákoně? (Ga 4,21)

Pavlova odpověď těmto falešným učitelům je velmi jasná. O Pavlových argumentech ve vztahu k zákonu bude mnohem podrobněji pojednáno v následujících kapitolách; prozatím si však povšimněme především jeho jasného a silného vyjádření týkajícího se zákona staré smlouvy.

Zákon byl tedy naším dozorcem [doslova: učitelem, pedagogem] až do příchodu Kristova, až do ospravedlnění z víry. Když však přišla víra, nemáme již nad sebou dozorce [učitele, pedagoga]. (Ga 3,24.25)

Pavel přirovnává zákon k učiteli a pak hned v následujícím verši říká, že nyní již tohoto učitele nemáme. Křesťané již nadále nejsou pod zákonem staré smlouvy. Nemůže to být řečeno jasněji.

S vědomím výše uvedených skutečností se nyní podívejme na naši pasáž.

Dny, měsíce, období a roky

Nyní jste však Boha poznali; lépe řečeno: byli jste od Boha poznáni. Jak to, že se zase navracíte k těm bezmocným a ubohým mocnostem a chcete se jim dát znovu do otroctví? Dodržujete ustanovení pro dny a měsíce, období a roky! Bojím se, aby úsilí, které jsem vám věnoval, nebylo nakonec nadarmo. (Ga 4,9-11)

Povšimněme si, že Pavel zde opět používá výraz „mocnosti“ či „živly“. Jak již víme, jedná se o výraz, který je na jiných místech autorem použit jako odkaz na zákon staré smlouvy. Co zde označují *dny, měsíce, období a roky*? Centrálním tématem v galatském sboru byl zákon a jeho vztah k ospravedlnění křesťana. Pavlovi oponenti usilovali o to, aby Galatské přesvědčili o nutnosti zachovávat zákon. Proti tomu Pavel bojuje. Ukazuje jim, že zachovávání zákona jako požadavku staví člověka pod kletbu za *jakékoliv* odchýlení od jeho dokonalého dodržování. V kontextu toho, co se odehrávalo v galatském sboru, a s poznáním toho, co jsme se naučili ze studia Ko 2,16, by mělo být zřejmé, že někteří Galatští se nechali přesvědčit od judaistů, aby zachovávali svátky staré smlouvy. Tyto dny, měsíce, období a roky nemohou být nic jiného než soboty (dny), novoluní (měsíce), roční svátky (období) a sobotní roky (roky). Povšimněme si, že seznam je uveden ve vzestupném pořadí stejně, jako je tomu v textech Starého zákona.

Někteří vykladači se zde pokouší argumentovat, že problém s galatskými učiteli nespočívá v jejich učení o nutnosti zachovávání zákona staré smlouvy, ale v tom, že byli „motivováni vírou založenou na pověrách o vlivu nebeských těles“⁸⁴ a učili „nesprávnému způsobu zachování kultických předpisů“.⁸⁵ Takový názor, dle mého, nemá na čem stavět. Pokud čteme list Galatským jako celek, je nezaujatému čtenáři naprosto jasné, že Pavel zde opravdu polemizuje s judaisty, kteří se snažili prosadit závaznost rituálů staré smlouvy. Apoštol však srovnává toto falešné evangelium judaistů s čarodějí a v tomto smyslu tedy dokonce s pohanstvím.

Ó, nerozumní Galaťané, kdo vás očaroval, vás, kterým byl před očima vykreslen Ježíš Kristus ukřižovaný! (Ga 3,1 ČSP)

⁸⁴ Bacchiocchi, *The Sabbath in the New Testament*, p. 122.

⁸⁵ *Ibid.*, p. 123.

Důvodem pro toto tvrzení je skutečnost, že falešné Kristovo evangelium *plus* skutky zákona popírají samotné jádro evangelia a staví tak křesťanství v podstatě na stejnou rovinu s judaismem a dokonce s pohanstvím. Protože Kristus a Otec jsou jedno, tak židé, když odmítli Krista, odmítli v podstatě také Otce.

... kdo odmítá mne, odmítá toho, který mě poslal.“ (Lk 10,16)

Závěr

Následující důvody vedou k závěru, že Ga 4,9-11 zahrnuje zřetelný odkaz na sobotu sedmého dne: (1) Kontext celého listu, včetně 4. kapitoly, se zabývá těmi, kteří „chtějí být pod zákonem“. (2) Pavlovo použití výrazu „mocností/živly“ obvykle, či možná dokonce vždy, odkazuje na to, co je obsahem staré smlouvy.⁸⁶ (3) Galatští zachovávali dny, měsíce, období a roky. (4) Tyto svátky jsou seřazeny ve vzestupném pořadí.

Důsledky

Pokud přijmeme, že je zde míněna sobota sedmého dne, jaké má toto zjištění důsledky? Má to velmi závažný dopad. Pro křesťany je tím sobota „bezmocná a ubohá“ (ČEP) či „mdlá a bídná“ (Kral.) (v.9). To je plně v souladu s vyjádřením, že rituální zákony staré smlouvy byly stínem Krista. Pro křesťana je sobota otroctvím (v. 9). Někteří zastánci soboty s tímto nesouhlasí. Avšak ti, kteří zkouší zachovávat sobotu *podle biblických vodítek*, vědí, že její plné zachování je prakticky téměř nemožné. Zachování soboty u křesťana podkopává jeho bytí v Kristu. „Bojím se, aby úsilí, které jsem vám věnoval, nebylo nakonec nadarmo“ (v. 11). Křesťan by měl k sobotě zaujmout stejný postoj jako k novoluní, ročním svátkům a sobotním rokům judaismu – tedy chápat je jako nezávazné a nevyžadované pro novozákonní následovníky Krista.

Prostudovali jsme Ko 2. kapitolu a Ga 4. kapitolu. Nyní se podíváme na 14. kapitolu listu Římanům.

Ř 14,5.6

Někdo rozlišuje dny, jinému je den jako den. Každý nechť má jistotu svého přesvědčení. Kdo zachovává určité dny, zachovává je Pánu. Kdo jí, dělá to Pánu ke cti, neboť děkuje Bohu; a kdo nejí, dělá to také Pánu ke cti, neboť i on děkuje Bohu. (Ř 14,5.6)

Znamenají „dny“, o kterých zde apoštol mluví, sobotní dny? Pravděpodobně ano, avšak důkazy zde nejsou tak silné jako v případě Ga 4,10 a Ko 2,16.

Jiná metoda pro jinou církev

Kontext této pasáže je evidentně zcela odlišný od těch v listech Galatským a Koloským. Na druhou stranu však tato odlišnost nemusí být tak velká, jak se může na první pohled zdát. To, čím se odlišují, je především způsob, jakým se Pavel se situací vyrovnává. V Galacii a Kolosích se jednalo o velké sbory tvořené převážně obrácenými pohanými. Je však zřejmé, že někteří věřící z těchto sborů měli silné židovsky orientované kořeny. Mnoho z nich patřilo před tím, než uvěřili v Krista, mezi ty, kteří uctívali Boha. Z našeho studia knihy Skutků víme, že Pavlovou evangelizační metodou bylo jít nejprve do synagogy a kázat, dokud nebyl vyhozen, a pak svědčit místním pohanům. Proto se zdá, že řada raných konvertitů z řad pohanů měla silné vazby na starozákonní smlouvu, protože často navštěvovali před svým obrácením židovskou synagogu. To vysvětluje, proč je v Pavlových listech církvím složeným z pohanů tak zjevné starozákonní pozadí.

Když se však díváme na sbor v Římě, vidíme jinou situaci. V době Nového zákona žilo v Římě více židů než

⁸⁶ „Živly“ možná zahrnují více než jen zákon staré smlouvy, avšak v každém výskytu tohoto výrazu je dle kontextu zřejmé, že zákon staré smlouvy je zde zahrnut.

v Jeruzalémě. Proto, když Pavel píše římskému sboru, píše do církve, která, i přes množství konvertitů z pohanů, má mnoho členů, kteří konvertovali ke křesťanství z Judaismu.

Proto Pavel pojednává v listu Římanům o stejném problému – zákonu staré smlouvy – ale používá zde jinou metodu. Jeho komentáře k zákonu staré smlouvy jsou zde mnohem umírněnější než v listech psaných do sborů složených téměř výhradně z pohanů, protože mnoho z jeho čtenářů mají židovskou národnost.

Rozmanitost v novozákonní církvi

Zdá se, že novozákonní církev nebyla tak jednotná v praktických i věroučných otázkách, jak by si někteří lidé rádi mysleli. Z knihy Skutků a z Pavlových listů můžeme vydedukovat až pět rozdílných typů novozákonní církve.

Za prvé, byli zde křesťané ze židů, kteří zachovávali zákony staré smlouvy a trvali na tom, že křesťané z pohanů musí dělat totéž.

Tu povstali někteří bratři z farizeů a prohlásili: „Pohané musí přijmout obřizku a musí se jim nařídit, aby zachovávali Mojžíšův zákon.“ (Sk 15,5)

Za druhé zde byli ti, kteří si mysleli, že křesťané ze židů musí zachovávat zákony staré smlouvy, ale konvertité z pohanů nikoli.

Když to vyslechli, chválili Boha. Potom řekli Pavlovi: „Pohled, bratře, kolik tisíc židů uvěřilo v Krista, a všichni jsou nadšenými zastánci Zákona. O tobě se doslechli, že prý učíš všechny židy, žijící mezi pohany, aby odpadli od Mojžíše: aby přestali obřezávat své syny a žít podle otcovských zvyků. Pokud jde o pohany, kteří přijali víru, těm jsme písemně oznámili své rozhodnutí, že nemají jíst pokrmy obětované modlám, ani krev, ani maso zvířat nezbavených krve a že se mají vyvarovat smilstva.“ (Sk 20,21.22.25)

Za třetí, byli zde křesťané z pohanů, kteří usilovali o zachování zákonů staré smlouvy. Těmto lidem psal Pavel své listy Koloským a Galatským.

Odpovězte mi vy, kteří chcete být pod zákonem: Co slyšíte v zákoně? (Ga 4,21)

Za čtvrté, byli zde křesťané z pohanů, kteří nezachovávali zákony staré smlouvy.

Toto jest rozhodnutí Ducha svatého i naše: Nikdo ať vás nezatěžuje jinými povinnostmi než těmi, které jsou naprosto nutné: Zdržujte se všeho, co bylo obětováno modlám, také krve, pak masa zvířat, která nebyla zbavena krve, a konečně smilstva. Jestliže se toho všeho vyvarujete, budete jednat správně. Buďte zdraví.“ (Sk 15,28.29)

Za páté, Pavel sám je reprezentantem těch, kteří byli svobodni od zachování zákona staré smlouvy, ale přesto neměli problém tyto zákony zachovávat ve společenství těch, kteří je zachovávali, pokud to přinášelo možnost těmto lidem zprostředkovat evangelium.

Židům jsem byl židem, abych získal židy. Těm, kteří jsou pod zákonem, byl jsem pod zákonem, abych získal ty, kteří jsou pod zákonem – i když sám pod zákonem nejsem. Těm, kteří jsou bez zákona, byl jsem bez zákona, abych získal ty, kteří jsou bez zákona – i když před Bohem nejsem bez zákona, neboť mým zákonem je Kristus. (1 Kor 9,20.21)

Všech uvedených pět skupin můžeme nalézt v novozákonní církvi. Všechny skupiny jsou považovány za „věřící“, to však neznamená, že všechny mají správnou teologii. Pavel se dvěma z těchto skupin (první a třetí) zásadně nesouhlasil. V kritice druhé skupiny (konvertité z judaismu) byl mnohem mírnější, nicméně jeho nesouhlas je vyjádřen i zde zcela zřetelně.

Církev v Římě

Jak již bylo zmíněno výše, římský sbor byl smíšený, složený z křesťanů ze židů i z křesťanů z pohanů. A je jisté, že mezi těmito dvěma skupinami zde vznikalo mnoho sporů. Pavlovým pojednáním o zákonu a jeho zachování v listu Římanům můžeme proto porozumět pouze v kontextu poznání této skutečnosti.

Vraťme se nyní zpět k pasáži ze 14. kapitoly listu Římanům. Ve svém listu této smíšené církvi Pavel adresáty nabádá k tomu, aby se přestali vzájemně odsuzovat. V této kapitole je zmíněno několik bodů z jeho argumentace: Byli zde ti, kteří jedli „všechny věci“ a jiní, kteří jedli pouze „zeleninu“ (v. 2). Byli zde ti, kteří považovali některé věci za „nečisté“ a jiní, kteří ne (v. 14 a 20). Byli zde ti, kteří pili víno a jiní, kteří ho nepili (v. 21). Byli zde ti, kteří považovali některé dny za přednější než jiné a tento rozdíl zachovávali a jiní, kteří dny nerozlišovali (v. 5 a 6).

Je třeba poznamenat, že Pavlův postoj k řadě z uvedených bodů je jednoznačný, a to i přes jeho přístup vyznačující se taktem a diplomacií. *Pavel stojí vždy na straně křesťanské svobody a je vždy proti těm, kteří vyžadují cokoli povinně zachovávat. Člověk, který jí pouze zeleninu, je „slabý ve víře“ (v.2). Pavel říká:*

Vím a jsem přesvědčen v Pánu Ježíši, že nic není nečisté samo v sobě, ale tomu, kdo něco pokládá za nečisté, je to nečisté. ... Ano, všechno je čisté... (Ř 14,14.20)

Všimněme si, že Pavel vztahuje ukončení dělení jídla na čisté a nečisté k Ježíšovu učení.

Když znovu svolal zástup, řekl jim: „Slyšte mě všichni a rozumějte: Nic, co zvenčí vchází do člověka, nemůže ho znesvětit; ale co z člověka vychází, to jej znesvěcuje.“ Kdo má uši k slyšení, slyš! Když opustil zástup a vešel do domu, ptali se ho jeho učedníci na to podobenství. Řekl jim: „Tak i vy jste nechápaví? Nerozumíte, že nic, co zvenčí vchází do člověka, nemůže ho znesvětit, poněvadž mu nevchází do srdce, ale do břicha a jde do hnoje?“ Tak prohlásil všechny pokrmy za čisté. (Mk 7,14-19)

Ti, kteří považovali některá jídla za nečistá, byli jistě křesťané ze židů, kteří tento svůj postoj zakládali na starozákonní smlouvě (Lv 11). A přesto Pavel zřetelně říká „Ano, všechno je čisté“,⁸⁷ (Ř 14,20) a dává tak najevo svůj nesouhlas s těmi, kteří se snaží vnutit zákon staré smlouvy jako závazný pro křesťany.

„Dny“ zmíněné v této kapitole, které někteří „rozlišovali“ a „zachovávali“, jsou velmi pravděpodobně soboty, ačkoli nemáme pro takové tvrzení stoprocentní důkazy. Pokud tato pasáž skutečně mluví o sobotách, pak zde Pavel jednoduše říká: „Každý nechť má jistotu svého přesvědčení“ (v.5). To je mnohem mírnější odpověď než ta, kterou dává Koloským a Galatským. A je zřejmé proč. V římském sboru bylo mnoho křesťanů ze židů, kteří dosud pravděpodobně ještě zachovávali *mnoho* starozákonních požadavků.

Je věcí nejvyšší důležitosti vnímat rozdíl mezi situací v římském sboru a v galatském. V Galacii tvrdili falešní učitelé, že člověk *musí* zachovávat starozákonní rituály, aby byl spasen, a tím snižovali evangelium.⁸⁸ V Římě však jedna skupina věřících odsuzovala druhou za jejich „postoje“ k řadě věcí včetně otázky zachování „dní“. Problém v Římě se tedy netýkal snižování evangelia; rozdílnost názorů především způsobovala nejednotu ve sboru.

Další podnětný vhled do diskutovaného problému nabízí Douglas R. de Lacey. Ukazuje, že některé z raných řeckých manuskriptů obsahují ve v. 5 výraz „neboť“. „*Neboť* někdo rozlišuje dny...“ Pokud připustíme plnou sílu tohoto výrazu pak:

Je třeba pouze připustit, že otázka „dní“ v římském sboru vznikla již dříve v jeho historii a byla již také úspěšně vyřešena. A to v takové kosmopolitním milieu není nepravděpodobné. Pak jim Pavel vlastně říká, že právě tak, jako přijali různé praktikování „dní“, tak by také měli přijmout i rozdílné přístupy k otázce jedení masa. Pak je snadné pochopit, proč se v další diskuzi již otázka „dní“ dále nerozebírá.⁸⁹

Tato interpretace nemění závěr. Z Pavlova pohledu měli křesťané v Římě svobodu v otázce zachování jistých „dní“. Byla to pouze otázka osobní preference a nikoli spasení. Z pohledu své zvolené preference však nikdo, pro křesťanskou lásku a jednotu, neměl odsuzovat druhé.

⁸⁷ Pavel o čistém a nečistém pojednává z náboženského pohledu, který se zabývá otázkou rituální čistoty.

⁸⁸ Ga 1,6-9.

⁸⁹ Douglas R. de Lacey, „The Sabbath/Sunday Question and the Law in the Pauline Corpus“, in *From Sabbath to Lord's Day*, p.182.

Závěr

„Dny“ ve 14. kapitole listu Římanům pravděpodobně odkazují na soboty, ale s jistotou to nelze doložit, a proto také nelze na základě této pasáže činit dogmatické závěry.

Důsledky

Pokud připustíme, že zde Pavel hovoří o sobotních dnech, jaké to přináší důsledky? Opět jich je několik. Zachovávaní soboty je věcí osobního přesvědčení. Mnohem důležitější než argumenty o sobotě je jednota církve. Pavel nevěřil, že zachovávaní či nezachovávaní soboty je samo osobě důležité. Nacházíme zde potvrzení, že ti, kteří v římském sboru zachovávali sobotu, byli křesťané ze židů a ti, kterým byl „den jako den“, byli křesťané z pohanů.

Pavlova metoda evangelizace

Jsem svoboděn ode všech, ale učinil jsem se otrokem všech, abych mnohé získal. Židům jsem byl židem, abych získal židy. Těm, kteří jsou pod zákonem, byl jsem pod zákonem, abych získal ty, kteří jsou pod zákonem – i když sám pod zákonem nejsem. Těm, kteří jsou bez zákona, byl jsem bez zákona, abych získal ty, kteří jsou bez zákona – i když před Bohem nejsem bez zákona, neboť mým zákonem je Kristus. Těm, kdo jsou slabí, stal jsem se slabým, abych získal slabé. Všem jsem se stal vším, abych získal aspoň některé. Všecko to dělám pro evangelium, abych na něm měl podíl. (1 Kor 9,19-23)

Pavlovou základní evangelizační metodou bylo přizpůsobit své zvyky – a dokonce svoji náboženskou praxi – těm, které chtěl oslovit, a to do té míry, pokud takový kompromis neovlivnil jednoduchost spasení skrze samotné (a jedině samotné) Kristovo evangelium. Věřím, že pochopení této jeho metody nám poskytuje značný vhled do příčin, proč Pavel dělal jisté věci, které se jinak zdají být v protikladu k jeho učení.

Pavel napsal přímé a plné vyjádření týkající se křesťanů, kteří přijali obřízku, avšak sám obřezal některé ze svých křesťanských pomocníků.

Slyšte, co vám já, Pavel, říkám: Dáváte-li se obřezat, Kristus vám nic neprospěje. Znovu dosvědčuji každému, kdo se dá obřezat, že je zavázán zachovávat celý zákon. Odloučili jste se od Krista vy všichni, kteří chcete dojít ospravedlnění na základě zákona, pozbyli jste milosti. (Ga 5,2-4)

V otázce snižování evangelia je Pavel neústupný. Nedovolí, aby k samotné víře v Krista bylo cokoli přidáno. Když však v sázce není čistota evangelia, je Pavel velmi flexibilní a dovoluje či dokonce prosazuje praktikování starozákonních rituálů, pokud to přispěje k dalšímu šíření evangelia. Povšimněme si rozdílného přístupu v tomto textu:

... a Pavel ho chtěl vzít s sebou. Z ohledu na tamější židy jej dal obřezat: všichni totiž věděli, že jeho otec byl pohan. (Sk 16,3)

Není to tak, že by Pavel učil jednu věc a dělal jinou. Spíše jde o to, že používá jeden základní princip: podřídí všechnu svoji činnost evangeliu. V podstatě to, co Pavel napsal Galatským, bylo, že pokud se dávají obřezat z náboženských důvodů a chápou to jako požadavek evangelia, pak je to naprosto zbytečná aktivita, která neposkytuje ani sebemenší výhodu v jejich vztahu s Kristem. Pokud by byla obřízka *pro křesťany* vyžadována, pak by to znamenalo, že Kristova milost je pro spasení člověka nedostatečná. Když však Pavel nechal obřezat Timotea, nebylo to z náboženských důvodů, ani to nebyla součást poselství evangelia, ale učinil tak kvůli *předsudkům židů*, kteří v té oblasti žili.

Stejné principy se uplatňují i při dalších událostech v Pavlově životě. Galatským napsal, aby nezachovávali dny, měsíce, období a roky – svátky staré smlouvy – a přesto ho můžeme vidět, jak spěchá, „aby byl pokud možno na den Letnic v Jeruzalémě.“ (Sk 20,16) Při jiné příležitosti o něm čteme: "Protože učinil slib, dal si v Kenchrejích ostříhat vlasy." (Sk 18,18). Když se spolu s přáteli vrátil do Jeruzaléma ze své poslední misijní cesty, čteme:

... Pak šel do chrámu a oznámil, kdy se skončí očištné dny a za každého z nich bude přinesena oběť.

(Sk 21,26)

Pavel tyto očišťující rituály podstoupil nepochybně proto, aby se mohl zúčastnit židovského shromáždění v chrámu a mohl zde svědčit o Kristově evangeliu. Zdá se, že dělal kroky zpět proto, aby potěšil židovské křesťany jak v Jeruzalémě, tak i v jiných částech světa. A přesto zároveň stál pevně na názoru, že zachování rituálů staré smlouvy jako požadavku spásy je v protikladu k evangeliu.

Pavel své učedníky kazatele vedl k postoji:

Hloupým sporům o rodokmeny, rozbrojům a hádkám o Zákon se vyhýbej. Jsou zbytečné a k ničemu.
(Tit 3,9)

Tato Pavlova metoda evangelizace vysvětluje, proč v sobotu chodil do synagogy. Nebylo to proto, že zachovával sobotu z náboženských důvodů, ale jak sám říká:

Židům jsem byl židem, abych získal židy. Těm, kteří jsou pod zákonem, byl jsem pod zákonem, abych získal ty, kteří jsou pod zákonem – i když sám pod zákonem nejsem. (1 Kor 9,20)

Jeho evangelizační metoda a jeho instrukce mladým sborům složeným z konvertovaných pohanů se zdají často být protikladné. Při pozorném studiu však vidíme, že v obou případech se vždy nechává vést novozákonním příkázáním lásky. Nikdy nedovolil, aby byl věřící něčím oddělován od plnosti, kterou již má v Kristu. Proto můžeme číst jeho silná varování proti pokračujícímu praktikování starozákonních svátků. Jeho ryzí láska ke svým židovským soukmenovcům ho občas přiměla konat v souladu se starozákonními rituály, pokud mu to umožnilo přiblížit jim více evangelium. Vidíme zde názorný příklad, jak vysoce funkční nová smlouva skutečně je. Pavel byl veden nikoli množstvím specifických pravidel, ale Duchem Svatým, aby aplikoval Boží lásku a lásku k člověku mnoha rozdílnými způsoby v rozmanitých situacích.

Jak to celé má vztah k našemu studiu soboty? Z uvedených principů plyne nevyhnutelně závěr, že zachování soboty z náboženských důvodů není pro křesťanství závazné a není ani požadavkem pro spasení člověka. Pokud je naopak sobota vnímána jako závazná, pak je tím narušována jedinečnost vztahu člověka a Krista. To pak Pavel považuje za jiné evangelium, které je oddělené od pravého evangelia, a proti němuž je třeba vznést rázný protest. Na druhou stranu je člověk svoboden k tomu, aby sobotu slavil spolu s těmi, kteří ji považují za závaznou, pokud jeho účast pomůže k dalšímu šíření evangelia.

Chybějící spory

Máme zde ještě další *silný důkaz*, že Pavel při své službě církvím složeným z konvertovaných pohanů nehlásal povinnost zachovávat sobotu. Z evangelií i z židovské historie je zřejmé, že židé novozákonní doby ustanovili a zachovávali mnoho pravidel, která jim měla pomoc uchránit se před porušováním sobotních zákonů. Těchto pravidel existovalo nepřehledné množství a každý rabín měl jiná. Člověk se například neměl vzdálit od místa svého příbytku dále než 2000 kubitů. V sobotu nebyl dovolen sexuální styk. V sobotu mělo být podáváno lepší jídlo než v jiné dny. Nebylo dovoleno se v tento den postit. Nebylo dovoleno v sobotu připravovat žádné jídlo ani takové jídlo jíst. Bylo zakázáno v tento den cokoli nosit na veřejnosti. Eséni dokonce tvrdili, že vykání se v sobotu je práce a je proto zakázáno. Krejčí nesměl v sobotu nosit jehlu. Majitel v sobotu nesměl vyjít ze svého domu za účelem obdarování chudého.⁹⁰

Občas takováto pravidla židů týkající se soboty vzbuzují náš úsměv. Protože však sám pocházím z prostředí, v němž jsme se snažili dodržovat sobotní zákony, nemohu zapomenout na bezpočet hodin, které jsme strávili vážnou diskuzí o tom, co je a co není vhodné k náležitému zachování soboty.

Když jsem byl ještě chlapec, moje matka nikdy nevařila ani nemyla v sobotu nádobí. Sobotní oběd připravený v pátek však byla nucena ohřát. Když jsme začali používat mraženou zeleninu, zjistila, že její rozmrazení není o nic více „prací“, než ohřát tu, kterou dříve připravovala předchozí den, a navíc ta zmrazená byla chutnější a pravděpodobně i zdravější. Vzpomínám si na diskuzi, která této změně předcházela. Nikdy jsme se však nepozastavili nad faktem, že již samotné rozdělání ohně v sobotu není dovoleno!⁹¹ Pokud bychom o tom přemýšleli, bylo by chybné zapálit plamen v kamnech? A co kdybychom nechali uhlí hořet přes noc, abychom v sobotu nemuseli škrtat sirkou? A co v případě moderních plynových

⁹⁰ C. Rowland, „A summary of Sabbath Observance in Judaism at the Beginning of the Christian Era“, in *From Sabbath to Lord's Day*, p. 45-51.

⁹¹ V den odpočinku nerozděláte oheň v žádném svém obydlí. Ex 35,3.

sporáků, které se zažehují otočením knoflíku. Lze i toto považovat za rozdělení ohně?

Když jsme cestovali na větší vzdálenosti, vždy jsme se snažili, abychom necestovali v sobotu. Nicméně jsme v sobotu odpoledne často podnikali krátké výlety autem do okolí, abychom se „potěšili z přírody“. Pamatuji si několik případů, kdy jsme učinili kompromis, a rozhodli se „těšit se z přírody“ a zároveň „cestovat“. Nicméně, i v těchto případech jsme vždy natankovali v pátek večer a jeli jsme, dokud nebyla nádrž prázdná. Pak jsme si našli místo, kde jsme „zachovali“ zbytek soboty. Když slunce večer zapadlo, opět jsme natankovali a pokračovali v cestě.

Vzpomínám si, z doby, kdy jsem působil jako kazatel Církve adventistů sedmého dne, na jistou ženu, která byla pokřtěna a připojila se k naší církvi. Studoval jsem s ní biblické principy zachovávání soboty a povzbuzoval ji k tomu, aby je zachovávala. Jednou mi zavolala, že její manžel je proti jejímu zachovávání soboty, protože v sobotu ráno nestele jejich postele. Ujistil jsem ji, že stlaní postelí v sobotu ráno je v pořádku. V předchozích biblických lekcích jsem jí tvrdil, že by svatý čas soboty neměla věnovat žádným domácím pracím, jako je praní prádla apod. Moje instrukce si ve spojení s biblickými pravidly pro zachovávání soboty vysvětlila tak, že stlaní postele je větší „práci“, než praní prádla v automatické pračce. Měl jsem tehdy těžké chvíle, jak obhájit svoji definici „práce“ a jak vysvětlit, co je tedy v sobotu povoleno, a co nikoli.

Dnes již zesnulý Samuele Bacchiocchi, teolog Církve adventistů sedmého dne, ve své knize *The Sabbath in the New Testament*, věnuje zhruba dvacet jedna stránek modernímu způsobu zachovávání soboty. Klade zde otázky týkající se zachovávání soboty a následně na ně dává odpovědi. Například: (1) „...v sobotu by se neměly pořádat svatby“⁹² (2) „Jako obecné pravidlo je vhodné nepořádat v sobotu pohřby, protože to ruší ducha odpočinku, radosti a oslavy, které patří k sobotě“^{93 94} (3) „Musíme rozlišovat mezi nezbytnými službami, které konáme v sobotu pro instituci Adventistů sedmého dne a těmi, které jsou konány jinde“. Jako důvod pro toto své tvrzení Dr. Bacchiocchi uvádí, že například požárníci na stanici mohou být v sobotu žádáni, aby prováděli rutinní údržbu, která nepatří mezi akceptovatelné sobotní činnosti.⁹⁵ (4) „Nakupování zboží nebo služeb v sobotu, jako například stravování se v restauraci, obrací mysl věřícího od svatosti soboty k sekulárnímu a materialisticky založenému světu“⁹⁶. (5) Dr. Bacchiocchi tvrdí, že „z historického hlediska Adventisté sedmého dne vždy zachovávali princip počítání od západu slunce [jako znamení začátku soboty], a to dokonce v arktických pásmech tak, že rozšířili význam pojmu „západ slunce“, aby zahrnoval například konec soumraku, ubývání světla či okamžik, kdy je slunce nejbližší horizontu“⁹⁷. Po tomto vyjádření však pokračuje argumentem, že sobota by v arktických pásmech měla být zachovávána podle rovníkového západu slunce od 6:00 ráno do 6:00 večer.⁹⁸

Uvedl jsem zde výše uvedené příklady ze života židů prvního století, z vlastní zkušenosti a z rad Dr. Bacchiocchiho nikoli proto, že jsou neobvyklé či chybné, protože si osobně myslím, že jsou to dobré a *nezbytné* rady pro ty, kteří sobotu zachovávají. To, co chci zdůraznit je, že *jakmile se člověk rozhodne zachovávat sobotu podle biblických vodítek, zjistí, že zde existují stovky „šedých míst“, které je třeba řešit*. Každý, kdo se někdy pokoušel se vši *vážností* zachovávat sobotu podle *biblických vodítek*, to zná z vlastní zkušenosti.

Měli bychom vážně zhodnotit následující fakta. Pro každého, kdo *hodlá zachovávat sobotu*, je zde nezbytné zabývat se *interpretací* sobotních zákonů. Pouze „chodit“ v sobotu do sboru neznamená sobotu „zachovávat“. Milieu Nového zákona bylo prostředím, kde se střetávaly rozdílné interpretace týkající se zachovávání soboty od různých sekt judaismu. Ježíš se zabýval přinejmenším některými z těchto židovských výkladů zachovávání soboty a z jejich pohledu se zdálo, že sobotu „porušil“. Je naprosto nemyšlitelné, že by Pavel, při procesu formování, instruování a vychovávání sborů složených z konvertovaných pohanů po období mnoha let nezmínil naprosto nic o tom, jak správně zachovávat sobotu. Z Nového zákona je zřejmé, že křesťané z pohanů znali mnoho židovských zvyků.⁹⁹ Pokud by zachovávání soboty bylo součástí teologie a praxe křesťanů z pohanů, pak by nezbytně potřebovali instrukce, *jak* sobotu zachovávat. Věřící z korintského sboru kladli mnoho otázek týkajících se křesťanského života; proč zde také nemáme zahrnutu otázku „Jak máme správně zachovávat sobotu?“. Pokud tuto skutečnost spojíme s dalšími důkazy

⁹² Samuele Bacchiocchi, *The Sabbath in the New Testament*, p. 217.

⁹³ *Ibid*, p.218.

⁹⁴ Pohřeb Dr. Bacchiocchiho proběhl v sobotu 27. prosince 2009 v Pioneer Memorial Church na Andrewsově univerzitě.

⁹⁵ *Ibid*, p. 222.

⁹⁶ *Ibid*, p. 225.

⁹⁷ *Ibid*, p. 227.

⁹⁸ *Ibid*, p. 228.

⁹⁹ Viz J 4,8; Mk 7,3; Sk 10,20; Sk 13,43; Sk 16,3; Sk 17,3; Sk 18,4; Sk 18,28; Sk 26,2; Ga 2,13.

uvedenými v této kapitole, je zřejmé, že zachovávání soboty nebylo v církvích tvořených konvertity z pohanů vyžadováno ani doporučováno.

Shrnutí

1. V listech sborům, na rozdíl od knihy Skutků, nacházíme explicitní učení o sobotě.
2. Existují závažné důvody pro interpretaci „sobot“ v Ko 2,16 jako sobot sedmého dne.
3. Existují závažné důvody věřit, že „dny“, o nichž se píše v Ga 4,10, odkazují na soboty sedmého dne.
4. Existují důvody věřit, že „dny“ v Ř 14,5.6 odkazují na soboty sedmého dne.
5. Z *každého místa*, kde se v listech hovoří o sobotě, vyplývá, že zachovávání soboty buď není vyžadováno, nebo dokonce přímo narušuje postavení věřícího člověka v Kristu.
6. Sobota je provázána s dalšími rituálními zákony a svátky staré smlouvy.
7. Důsledky, plynoucí z *požadované* pokračující závaznosti zachovávání soboty pro křesťany, mají rozsah od nevýznamných (pravděpodobně vzhledem k věřícím židům, kteří chtějí zachovávat sobotu s vědomím, že se jedná o součást křesťanské povinnosti), až po nebezpečné, protože narušují postavení věřícího konvertovaného pohana v Kristu.
8. Sobota je popisována takovými termíny jako „pouhý stín“, „živly“, „slabost“ a „bezcnost“.
9. O sobotě je řečeno, že zotročuje.
10. Požadování závaznosti zachovávání soboty a dalších starozákonních svátků vedlo Pavla ke „strachu“, že jeho práce byla marná, protože oni nyní následují jiné a falešné evangelium.
11. Požadavek závaznosti zachovávání soboty pro křesťany závažným způsobem podkopává zakončené Kristovo dílo.
12. Pavlovou evangelizační metodou a praxí bylo přizpůsobit se, aby odstranil předsudky a tím získal pro Krista více lidí. To platilo vždy, pokud takovou praxi vnímal jako volitelnou a nikoli jako podmínku pro spasení.
13. Skutečnost, že v jeho listech nacházíme rady pro téměř každé myslitelné téma týkající se křesťanského života, ale žádnou zmínku týkající se způsobu zachovávání soboty ukazuje, že zachovávání soboty nebylo požadováno, očekáváno či dokonce vyžadováno ve sborech tvořených konvertity z pohanů.

15. kapitola: Novozákonní dokumenty a znamení

Nyní je čas vrátit se k nové smlouvě a prostudovat ji hlouběji. V šesté kapitole jsme si udělali stručný přehled problematiky a všimli jsme si dvou aspektů nové smlouvy. Za prvé jsme zjistili, že nová smlouva definuje sinajskou smlouvu naprosto stejným způsobem, jako to dělá Starý zákon, tj. že obsahuje jak Desatero přikázání, tak další zákony, které byly aplikací a interpretací deseti principů. Konkrétně Nový zákon zmiňuje "desky smlouvy" (Žd 9,1-4), "literu vytesanou do kamene" jako odkaz na „první“ či „starou“ smlouvu.

Za druhé, viděli jsme, že stará smlouva, i přes to, že byla zjevením pravdy, byla velmi nekompletní a útržkovitá. Zjevení Ježíše v Nové smlouvě je naproti tomu „lepším“ zjevením, protože na rozdíl od zákonů staré smlouvy je Ježíš „odlesk Boží slávy a výraz Boží podstaty“ (Žd 1,1.2). Proto jsme učinili závěr, že kdykoli se tyto dvě smlouvy dostávají do konfliktu, má nová smlouva vždy přednost před starou.

Ježíš, nová smlouva

Ježíš je nová smlouva. On je Vyvoleným Božím. Jak jsme četli u Izajáše 42,6, kde je zaznamenáno proroctví o přicházejícím Mesiáši, „dám tě za smlouvu lidu a za světlo pronárodům“. „Budu tě opatrovat, dám tě za smlouvu lidu“ (Iz 49,8). „... Syn člověka, jemuž jeho Otec, Bůh, vtiskl svou pečeť“ (J 6,27).

Nyní však dosáhl význačnější služby, tak jako je i prostředníkem lepší smlouvy, která je založena na lepších zaslíbeních. (Žd 8,6 ČSP)

Partnery staré smlouvy byl Bůh a „synové Izraele“. Ve smlouvě nové jsou partnery Otec a Ježíš. Ježíš je ten, kdo prokázal dokonalou poslušnost vůli svého Otce. Do této smlouvy vcházíme vírou skrze něho. Znovu a znovu můžeme slyšet, jak Ježíš říká:

„Můj pokrm jest, abych činil vůli toho, který mě poslal, a dokonal jeho dílo... nehledám vůli svou, ale vůli toho, který mě poslal... jako já zachovávám přikázání svého Otce (J 4,34; 5,30; 15,10)

Když náš Opatrovník smlouvy v ono páteční odpoledne umíral na kříži za naše hříchy, byla jeho poslední slova „Dokonáno jest“ (J 19,30). Jen okamžik před těmito triumfálními slovy „Ježíš věděl, že vše je již dokonáno...“ (J 19,28). On toto dílo zakončil!

Pouze Ježíš

Ve starém řádu věcí, v samotném centru ležení Izraelitů, byl umístěn stánek smlouvy, v centru svatyně svatých se nacházela schrána smlouvy a v této schráně byla smlouva samotná. Nad slitovnicí se pak nacházela sláva šekíny. Smrtí Krista však starý řád věcí dospěl ke svému konci.

Ale Ježíš vydal mocný hlas a skonal. Tu se chrámová opona roztrhla vpůli odshora až dolů. (Mk 15,37.38)

V novém řádu věcí vidíme pouze Ježíše.

- Ježíš je cesta (J 14,6).
- Ježíš je pravda (J 14,6).
- Ježíš je život (J 14,6).
- Ježíš je dobrý pastýř (J 10,11.14).
- Ježíš je světlo (J 8,12).
- Ježíš je dveřmi (J 10,7).
- Ježíš je první (Zj 22,13).
- Ježíš je poslední (Zj 22,13).
- Ježíš je JÁ JSEM (J 8,58).
- Ježíš je jednorozený Syn (J 3,16).

- Ježíš je milovaný Syn (J 3,17).
- Ježíš je chléb života (J 6,48).
- Ježíš je voda živá (J 7,37.38).
- Ježíš je vzkříšení (J 11,25).
- Ježíš je soudce (J 5,27).

Ve všech evangeliích je patrná neustálá snaha přesunout zaměření lidí ze Sinaje na Ježíše. Proč? Protože Bůh již více nepřebývá ve stanu stánku svědectví (či v chrámu), ale „stanuje“ nyní v osobě Jeho Syna Ježíše a skrze Ducha Svatého přebývá i v jeho následovnicích, křesťanech.

Vnímavý čtenář Nového zákona vidí paralelu mezi Ježíšovým životem, který je novou smlouvou, a jistými věcmi spojenými se smlouvou starou. Je zde však nejen paralela, ale také kontrast. Ježíš je mnohem, mnohem lepší! Zvažme následující.

Izrael byl jako národ zrozen skrze exodus z Egypta. Proto o Ježíšově narození čteme:

On [Josef] tedy vstal, vzal v noci dítě i jeho matku, odešel do Egypta a byl tam až do smrti Herodovy. Tak se splnilo, co řekl Pán ústy proroka: ‚Z Egypta jsem povolal svého syna.‘ (Mt 2,14.15)

Ve staré smlouvě Bůh na Sinaji vyhlásil Desatero přikázání. V nové smlouvě šel Ježíš na „horu“ a dal lidem své požehnání (Mt 5,1-12). Ve staré smlouvě šest z deseti přikázání popisuje vztah člověka k člověku. Není to náhoda, že Ježíš cituje šest zákonů staré smlouvy, některé z Desatera, další z „knihy zákona“ a říká „Ale já vám říkám...“ Tím ukázal, že On je ten, který rozumí pravému významu zákona staré smlouvy a má nad ním autoritu.

1. Slyšeli jste, že bylo řečeno otcům: ‚Nezabiješ! Kdo by zabil, bude vydán soudu.‘ Já však vám pravím, že již ten, kdo se hněvá na svého bratra, bude vydán soudu; kdo snižuje svého bratra, bude vydán radě; a kdo svého bratra zatracuje, propadne ohnivému pecku. (Mt 5,21.22)

2. Slyšeli jste, že bylo řečeno: ‚Nezcizoložíš.‘ Já však vám pravím, že každý, kdo hledí na ženu chtivě, již s ní zcizoložil ve svém srdci. (Mt 5,27.28)

3. Také bylo řečeno: ‚Kdo propustí svou manželku, ať jí dá rozlukový lístek!‘ Já však vám pravím, že každý, kdo propouští svou manželku, mimo případ smilstva, uvádí ji do cizoložství; a kdo by se s propuštěnou oženil, cizoloží. (Mt 5,31.32)

4. Dále jste slyšeli, že bylo řečeno otcům: ‚Nebudeš přísahat křivě, ale splníš Hospodinu přísahy své.‘ Já však vám pravím, abyste nepřisahali vůbec; ani při nebi, protože nebe je trůn Boží; (Mt 5,33.34)

5. Slyšeli jste, že bylo řečeno: ‚Oko za oko a zub za zub.‘ Já však vám pravím, abyste se zlým nejednali jako on s vámi; (Mt 5,38)

6. Slyšeli jste, že bylo řečeno: ‚Milovati budeš bližního svého a nenávidět nepřítele svého.‘ Já však vám pravím: Milujte své nepřátele (Mt 43-47)

Co zde Ježíš dělá? Ukazuje, že On jako Mesiáš a Syn Boží má autoritu nad zákonem a může ho dle svého uvážení interpretovat (či dokonce měnit). Jak jsme poznamenali v 8. kapitole nazvané „Ježíš a morální zákony staré smlouvy“, necítil se Ježíš při svém vyučování, týkajícím se morálních zákonů staré smlouvy, ničím omezen, a proto tyto zákony upravoval a rozšiřoval. Zjistili jsme, že morální a etické rozměry Kristova zákona natolik dalece přesahují morální zákony staré smlouvy, že je Ježíš mohl dokonce vzájemně postavit do kontrastu. Ježíš také morální zákony staré smlouvy upravoval a rozšiřoval tím, že měnil jejich charakter z právních nařízení na morální a etické principy. Ježíš upravoval a rozšiřoval rozsah morálních zákonů staré smlouvy tím, že ho posunul od zákonů určených pouze pro Izrael k etickým a morálním principům platným pro všechny jazyky a národy.

Co nás učí zkušenost na hoře proměnění?

Jeho šat byl zářivě bílý, jak by jej žádný bělič na zemi nedovedl vybělit. Zjevil se jim Eliáš a Mojžíš a rozmlouvali s Ježíšem. Petr promluvil a řekl Ježíšovi: „Mistře, je dobré, že jsme zde; udělejme tři stany, jeden tobě, jeden Mojžíšovi a jeden Eliášovi.“ Nevěděl, co by řekl; tak byli zděšeni. Tu přišel oblak, zastínil je a z oblaku se ozval hlas: „Toto jest můj milovaný Syn, toho poslouchejte.“ Když se pak rychle rozhlédli, neviděli u sebe již nikoho jiného než Ježíše samotného. (Mk 9,3-8)

Petr se nabídl, že postaví tři „svaté stany“, jeden pro Mojžíše, jeden pro Eliáše a jeden pro Ježíše. Tímto svým návrhem Petr nevědomky staví Ježíše na stejnou rovinu se zákonem (Mojžíšem) a proroky (Eliášem). Náhle však přišel oblak a zahalil jak Mojžíše, tak Eliáše a ozval se Boží hlas – Jeho Synu není nikdo roven! – „Toto jest můj milovaný Syn, toho poslouchejte“. A pak již neviděli nikoho jiného, *pouze Ježíše!* I když událost proměnění může zahrnovat i jiné aspekty, zjevení nadřazenosti Ježíše nad zákonem a proroky je v tomto příběhu centrálním tématem.

Existuje mnoho ilustrací, které bychom zde mohli uvést a které ukazují, že Ježíš a jedině Ježíš je centrem pravdy obsažené v nové smlouvě. On dalece přesahuje zjevení přirovnané ke stínu, které ukazovalo cestu v průběhu starozákonní historie. Motiv, který lze rozpoznat ve všech konfliktech mezi Ježíšem a židovskými vůdci, se týká toho, kým On je a autority Jeho slova a činů ve vztahu k zákonu staré smlouvy a k přijímaným interpretacím těchto zákonů.

Jestliže neuvěříte, že já to jsem, zemřete ve svých hříších. (J 8,24)

Zákon nové smlouvy

Protože Ježíš je vyvolený Boží; protože On je konečným Božím zjevením člověku; protože On je dokonalým obrazem Boží podstaty; protože On je Cesta, Pravda a Život; protože On je Světlo světa; protože On vždy plnil Otcovu vůli; protože On nikdy neudělal nic, co by bylo jiné než to, co činí Otec – pro všechny tyto skutečnosti se On a jedině On sám stal základem zákona nové smlouvy. „Zůstanete-li v mém slovu, jste opravdu mými učedníky“ (J 8,31). „Kdo zachovává mé slovo, nezemře navěky“ (J 8,51).

Já jsem přišel na svět jako světlo, aby nikdo, kdo ve mne věří, nezůstal ve tmě. Kdo slyší má slova a nezachovává je, toho já nesoudím. Nepřišel jsem, abych soudil svět, ale abych svět spasil. Kdo mě odmítá a nepřijímá moje slova, má, kdo by jej soudil: Slovo, které jsem mluvil, to jej bude soudit v poslední den. Neboť jsem nemluvil sám ze sebe, ale Otec, který mě poslal, přikázal mi, jak mám mluvit a co říci. A vím, že jeho přikázání je věčný život. Co tedy mluvím, mluvím tak, jak mi pověděl Otec.“ (J 12,46-50)

Slova smlouvy

Jak jsme mohli vidět při našem studiu staré smlouvy, slova této smlouvy tvořilo Desatero přikázání. A byla zde také rozšířená verze této smlouvy: zákony zaznamenané v knihách Exodus až Deuteronomium. Také jsme viděli, že stálým znamením staré smlouvy byla sobota. Co je zákonem či přikázáními nové smlouvy?

Nové přikázání vám dávám, abyste se navzájem milovali; jako já jsem miloval vás, i vy se milujte navzájem. Podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým.“ (J 13,34.35)

Část tohoto „nového přikázání“ nebyla nová. I stará smlouva učila milovat jeden druhého. To, co zde bylo nové, je výrok „jako já jsem miloval vás“. A jak jsme mohli vidět, způsob, jakým Ježíš miloval tyto nevzdělané, pomalu se učící, klopýtající, spící, zapírající a opouštějící učedníky byl vskutku novým přikázáním!

Co mělo ostatním národům ukázat, že Izraelité byli vyvoleným lidem? Nikoli způsob, jakým milovali, ale co jedli a co nejedli; kde Boha uctívali, kdy ho uctívali, jaké nosili oblečení atd. V nové smlouvě však lze Kristovy učedníky poznat podle toho, že mají lásku!

Toto přikázání milovat je v Novém zákoně mnohokrát opakováno, podobně jako je Desatero zmiňováno ve staré smlouvě.

Milujete-li mne, budete zachovávat má přikázání. (J 14,15) Kdo přijal má přikázání a zachovává je, ten mě miluje. A toho, kdo mě miluje, bude milovat můj Otec; i já ho budu milovat a dám se mu poznat. (J 14,21) Zachováte-li má přikázání, zůstanete v mé lásce, jako já zachovávám přikázání svého Otce a zůstávám v jeho lásce... To je mé přikázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás. (J 15,10-12)

Vy jste moji přátelé, činite-li, co vám přikazuji (J 15,14) To vám přikazuji, abyste jeden druhého milovali. (J 15,17) A to je jeho přikázání: věřit jménu jeho Syna Ježíše Krista a navzájem se milovat, jak nám přikázal. (1 J 3,23) A tak máme od něho toto přikázání: Kdo miluje Boha, ať miluje i svého bratra. (1J 4,21)

Kniha smlouvy: Nový zákon

Stejně, jako měla stará smlouva svoji rozšířenou verzi Desatera přikázání nazvanou kniha zákona, tak také nová smlouva obsahuje více než jen jednoduché přikázání milovat jeden druhého tak, jako Kristus miloval nás. Máme evangelia, která nám demonstují, jak velmi nás Ježíš miloval, že za nás dokonce položil život, abychom my mohli být zachráněni. V těchto záznamech nacházíme doplňující Kristova slova. V listech pak nacházíme interpretaci Kristovy lásky a díla. Podobně jako ve staré smlouvě jsou i zde některé interpretace smlouvy morální a věčné a jiné jsou specificky formulovány do kulturního prostředí, v němž žili jejich pisatelé.

V listech je interpretován a aplikován Kristův život, smrt a vzkříšení a tato aplikace je platná pro každého a v jakékoli době. Listy také obsahují rady, které jsou jednoznačně určeny do konkrétního kulturního prostředí, času a místa.¹⁰⁰

Jádrem či srdcem nové smlouvy je tedy milovat jeden druhého tak, jako Kristus miloval nás. To je vysvětleno a interpretováno v ostatních částech Nového zákona a stává se to také součástí nové smlouvy.

Znamení nové smlouvy

Znamením smlouvy s Abrahamem byla obřizka,¹⁰¹ a znamením sinajské smlouvy byla sobota.¹⁰² Obě tyto smlouvy byly určeny pro Izraelity – obřizka plnila funkci vstupního znamení do staré smlouvy a znamením Izraele bylo „pamatovat“ na sobotu. Jaká jsou znamení nové smlouvy?

Vstupním znamením nové smlouvy je křest. Když Ježíš přišel k Janu Křtiteli, Jan mu řekl:

Já bych měl být pokřtěn od tebe, a ty jdeš ke mně?“ Ježíš mu odpověděl: „Připusť to nyní; neboť tak je třeba, abychom naplnili všecko, co Bůh žádá. (Mt 3,14.15)

Množné číslo „naplnili“, které je zde použité, ukazuje, že Ježíš byl pokřtěn nejen proto, aby sám dostal cestě určené pro spasení, ale také jako příklad pro nás. V této události vidíme reflexi starozákonní události. Když byl Mojžíš na cestě do Egypta, aby mohl vysvobodit Izraelce, setkal se s Hospodinem, který „ho chtěl usmrtit“, protože jeho synové nebyli obřezaní. Obřizka byla rychle provedena a Hospodin pak Mojžíšovi dovolil pokračovat v jeho úkolu vysvobození (Ex 4,24-26). Podobně tedy i v nové smlouvě, když Ježíš začíná svojí cestu služby, přijímá znamení nové smlouvy, křest a teprve pak pokračuje, aby vysvobodil „Izrael“.

V pasáži Mt 28,19.20, kde je zachyceno tzv. velké pověření, čteme:

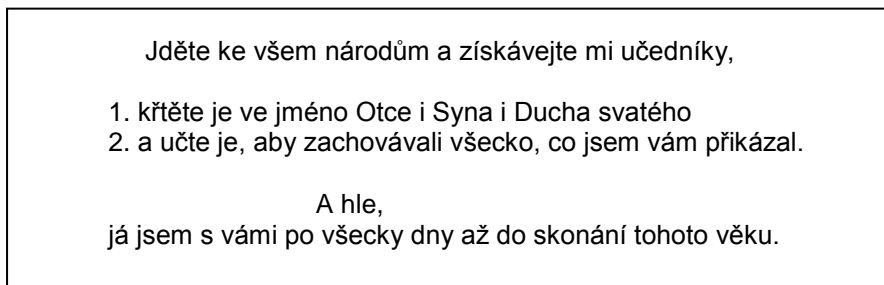
¹⁰⁰ Viz např. 1 Kor 11,6.

¹⁰¹ Gn 17,9-14.

¹⁰² Ex 31 13-17.

Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtěte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého a učte je, aby zachovávali všecko, co jsem vám přikázal. A hle, já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku.

Následující diagram nám pomůže lépe porozumět tomu, jak je uvedená pasáž konstruována v řečtině.

Způsob, jak získávat učedníky spočívá v tom, že je třeba je *nejprve* pokřtít¹⁰³ a teprve *pak* je učít zachovávat vše, co učil Ježíš - jak milovat a jak miloval On.

Stejně pořadí nacházíme i ve staré smlouvě. Každý Izraelita musel být nejprve obřezán a pak, již jako člen smluvního společenství, obdržel další instrukce.

Je zajímavé, že pokaždé, když je v Novém zákoně použitý výraz „v Krista“, je vždy ve spojení se křtem.

Nevíte snad, že všichni, kteří jsme pokřtěni v Krista Ježíše, byli jsme pokřtěni v jeho smrt? (Ř 6,3) Neboť vy všichni, kteří jste byli pokřtěni v Krista, také jste Krista oblékli. (Ga 3,27) V něm jste obřezáni obřízkou, která není udělána lidskou rukou; obřízka Kristova je odložením celého nevykoupeného těla. (Ko 2, 11. 12) Neboť my všichni, ať Židé či Řekové, ať otroci či svobodní, byli jsme jedním Duchem pokřtěni v jedno tělo a všichni jsme byli napojeni týmž Duchem. (1 Kor 12, 13)

Křest v nové smlouvě zaujímá stejné místo, jaké ve staré smlouvě plnila obřízka. Je vstupním znamením či obřadem vstupu do společenství smlouvy.

Ve světle toho, co jsme si ukázali, je třeba si uvědomit, že křest nemá žádnou faktickou moc *per se*. Nejsme zachráněni křtem, ale vírou v Krista. Křest je vnějším znamením toho, že jsme se odevzdali Ježíši Kristu jako svému Spasiteli a Pánu.

Co je tím pokračujícím, opakujícím se znamením Nového zákona, na které bychom měli pamatovat?

Když jedli, vzal Ježíš chléb, požehnal, lámal a dával učedníkům se slovy: „Vezměte, jezte, toto jest mé tělo.“ Pak vzal kalich, vzdal díky a podal jim ho se slovy: „Pijte z něho všichni. Neboť toto jest má krev, která zpečetí smlouvu a prolévá se za mnohé na odpuštění hříchů. (Mt 26,26-28)

Pak vzal chléb, vzdal díky, lámal a dával jim se slovy: „Toto jest mé tělo, které se za vás vydává. To číňte na mou památku.“ A právě tak, když bylo po večeři, vzal kalich a řekl: „Tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví, která se za vás prolévá.“ (Lk 22, 19.20)

I když bychom zde mohli diskutovat řadu dalších aspektů týkajících se nové smlouvy a jejího vztahu ke smlouvě staré, které by vnesly další světlo do našeho studia soboty, jsme přesto již nyní připraveni k následujícímu porovnání:

¹⁰³ Jakmile zareagují na evangelium.

Stará smlouva		Nová smlouva
Bůh a Izrael	<i>Smluvní strany</i>	Otec a Ježíš
Desátero přikázání	<i>Slova smlouvy</i>	Milujte, jako miloval Kristus
Genesis až Deuteronomium	<i>Kniha smlouvy</i>	Evangelia a listy
Obřízka	<i>Vstupní znamení</i>	Křest
Sobota	<i>Upomínající znamení</i>	Večeře Páně

Shrnutí

1. Střed nové smlouvy je v osobě Ježíše.
2. V důsledku toho, kým Ježíš je (Bůh „stanující“ v těle), přesahuje jeho zjevení pravdy výrazně to, které bylo dáno ve staré smlouvě.
3. Kázání na hoře ukazuje, že Ježíšova autorita přesahuje autoritu staré smlouvy.
4. Zkušenost proměnění nás učí, že Bůh nechce, aby Jeho Syn byl postaven na stejnou rovinu se starou smlouvou. Vidíme „pouze Ježíše“.
5. Nová smlouva je shrnutí tohoto vyjádření: A to je jeho přikázání, abychom věřili ve jméno Jeho Syna Ježíše a milovali jeden druhého tak, jako On miloval nás.
 - a. Naše povinnost k Bohu je věřit v Ježíše.
 - b. Naše povinnost k člověku je milovat ho, jako Bůh miloval nás.
6. Nová smlouva ve své rozšířené verzi je zaznamenána v evangeliích a listech, které interpretují a aplikují základní poselství víry v Krista a lásky k bližním.
7. Vstupním znamením nové smlouvy je křest vodou a pečeť Ducha Svatého.
8. Kristův následovník by si měl, jako účastník nové smlouvy, „připomínat“ pokračující znamení, kterým je večeře Páně.

16. kapitola: Lepší smlouva

V této kapitole se dostáváme k srdci nové smlouvy.

Avšak Ježíš dosáhl vznešenější služby, právě tak jako je prostředníkem vyšší smlouvy, založené na lepších zaslíbeních. Kdyby totiž ta první smlouva byla bez vady, nebylo by třeba připravovat druhou. Ale když Bůh kárá svůj lid, říká: ‚Hle, přicházejí dny, praví Hospodin, kdy s domem izraelským i s domem judským uzavřu smlouvu novou, ne jako byla ta smlouva, kterou jsem uzavřel s jejich otci (Žd 8,6-9)

Dostáváme se k podstatě tohoto, čím nová smlouva je:
Za prvé:

Dám své zákony do jejich mysli a napíšu jim je na srdce. Budu jim Bohem a oni budou mým lidem. (Žd 8,6-10)

Jak se to může stát?

Je přece zjevné, že vy jste listem Kristovým, vzniklým z naší služby a napsaným ne inkoustem, nýbrž Duchem Boha živého, ne na kamenných deskách, nýbrž na živých deskách lidských srdcí. (2 Kor 3,3)

Za druhé:

Pak už nebude učít druh druha a bratr bratra a nebude vybízet: ‚Poznej Pána,‘ protože mě budou znát všichni, od nejmenšího až po největšího. (Žd 8,11)

Ve staré smlouvě pouze klíčové osobnosti jako Mojžíš, Jozue, David apod. byly v kontaktu s Duchem Svatým a měly osobní vztah s Bohem. V ostrém kontrastu pak vidíme novou a lepší smlouvu, v níž má osobní vztah s Bohem každý, a proto může být od Něj osobně vyučován. Ve staré smlouvě řekl lid Mojžíšovi:

Mluv s námi ty a budeme poslouchat. Bůh ať s námi nemluví, abychom nezemřeli. (Ex 20,19)

V nové, lepší smlouvě může Boha znát každý osobně.

Za třetí:

Slituji se nad jejich nepravostmi a na jejich hříchy už nevzpomenu.‘ (Žd 8,12)

Zde nacházíme jedinou základní pravdu vyjádřenou dvěma způsoby: Bůh chce být, co se týká našich hříchů, milosrdný. I když ve staré smlouvě jistě nacházíme Boží milosrdenství, vidíme v ní také, jak s hříšníky jedná podle spravedlnosti. Všimněme si například hrozivého důsledku, když Izraelité neposlechli.

Jestliže však nebudeš Hospodina, svého Boha, poslouchat a nebudeš bedlivě dodržovat všechny jeho příkazy a nařízení, která ti dnes udílím, dopadnou na tebe všechna tato zlořečení: Prokletý budeš ve městě a prokletý budeš na poli. Prokletý bude tvůj koš i tvá díže. Prokletý bude plod tvého života i plodiny tvé role, vrh tvého skotu i přírůstek tvého bravu. Prokletý budeš při svém vcházení a prokletý při svém vycházení. Hospodin na tebe pošle prokletí, zděšení a zmar ve všem, k čemu přiložíš ruku a co budeš dělat, dokud nebudeš zahlazen. Zanikneš rychle pro své zlé jednání, protože jsi mě opustil. (Dt 28,15-20)

Nová smlouva je o mnoho lepší než stará. I když ve staré smlouvě vidíme čas od času Boží milosrdenství, je zřejmé, že plné odpuštění je zde pouze typem, protože Kristus (antityp) dosud nezemřel za hříchy světa. V nové smlouvě Bůh jedná s milostí a milosrdenstvím a Kristus, náš zástupce a jistota, naplňuje smluvní požadavky za nás. Tuto skutečnost budeme diskutovat v následující kapitole.

Stejnou pravdu je možné sdělit i jiným způsobem a sice tak, že Bůh nevzpomene na naše hříchy. Když v Písmu čteme o Božím „pamatování“, tak bývá často spojeno s bezprostřední akcí. Když Bůh „pamatoval“ na Ráchel, počala a porodila syna (Gn 30,22). Když Bůh „pamatoval“ na svoji smlouvu, konal, aby vysvobodil Izrael (Ex 2,24; 3,8). Proto když v nové a lepší smlouvě čteme, že Bůh „nevzpomene“ na naše hříchy, je zde vyjádřena myšlenka, že Bůh nehodlá proti nám kvůli našim hříchům zakročit! Proč?

Toho, který nepoznal hřích, kvůli nám ztotožnil s hříchem, abychom v něm dosáhli Boží spravedlnosti.
(2 Kor 5,21)

Následující srovnání ukazuje kontrast ve třech oblastech mezi starou a novou smlouvou:

Stará smlouva

Zákony napsané do kamene.
Pouze vedoucí jednotlivci mají poznání Boha.
Hříšníci jsou trestáni.

Nová smlouva

Zákony napsané do srdce.
Boha znají všichni osobně.
Za naše hříchy trpěl Kristus.

Obecné principy

Nová smlouva stanovuje obecné principy, a nikoli detailní nařízení. V Žd 8,9 je řečeno, že nová smlouva *není* jako stará smlouva. Ve staré smlouvě jsme viděli, že vše bylo popsáno do nejmenšího detailu, jako kdyby to bylo určeno dětem. Nová smlouva je však koncipována tak, jako by byla určena „synům“, kteří vědí, co činí jejich Otec.

Z této skutečnosti, kdy všichni mají intimní přátelství s Pánem, vyvěrá naprosto rozdílný styl, kterým je nová smlouva formulována. Ve staré smlouvě byly například zákony týkající se chlebů pro Hospodina formulovány následovně:

Veźmeš bílou mouku a upečeš z ní dvanáct bochníků: každý bochník bude ze dvou desetin éfy. Položíš je před Hospodinem na stůl z čistého zlata do dvou sloupců, šest do sloupce. (Lv 24,5.6)

Když se díváme do nové smlouvy, čteme:

Kdykoli tedy jíte tento chléb a pijete tento kalich, zvěstujete smrt Páně, dokud on nepřijde. (1 Kor 11,26)

Nenacházíme zde žádný předpis, který nám říká, jak máme upéci chléb pro večeři Páně, ani žádné instrukce o tom, na jaký podnos hotový chléb položit. Dokonce zde není řečeno ani to, jak často máme večeři Páně slavít. Nová smlouva se zaměřuje spíše na srdce a na podstatu věci a při jejich aplikaci nám proto dává plnou svobodu, abychom pod vedením Ducha Svatého našli vhodný předpis, podnos i stanovení času.

Následující srovnání tento princip ilustruje:

Ss = Stará smlouva

Ns = Nová smlouva

Ss Předkladný chléb: detailní předpis, jak ho upéci, kam ho položit atd. (Lv 24,5.6).

Ns Chléb pro večeři Páně: žádný předpis, žádné nařízení kromě slov: „Vzdal díky, lámal jej a řekl: ‚Toto jest mé tělo, které se za vás vydává; to čiňte na mou památku.‘“ (1 Kor 11,24)

Ss Kdy se shromažďovat k bohoslužbě: soboty, novoluní, roční svátky atd. (Lv 23).

Ns Kdy se shromažďovat k bohoslužbě: „Nezanedbávejte společná shromáždění (Žd 10,25). Přinášejme tedy skrze Ježíše stále oběť chvály Bohu.“ (Žd 13,15)

Ss Kde se shromažďovat: ve stánku (v chrámu v Jeruzalémě) (J 4,20).

Ns Kde se shromažďovat: „Neboť kde jsou dva nebo tři shromáždění ve jménu mém...“ (Mt 18,20).

Ss Jak uctívat Boha: přinášením obětí jak předepisuje zákon.

Ns Jak uctívat Boha: v Duchu a v pravdě (J 4,24).

Ss Co přinášet: jednoho kozla a jednoho beránka (Lv 23,19).

Ns Co přinášet: sami sebe jako živou, svatou, Bohu milou oběť (Ř 12,1).

Uvedené příklady ilustrují, jak je stará smlouva popsána do nejmenšího detailu. Oproti tomu nová smlouva je prezentována pouze ve formě základních principů.

Smluvní milost

I když stará smlouva nabízela prostředky k odpuštění a milost tak byla přítomná, hlavní zaměření zůstávalo na zákon. Oproti tomu nová smlouva, i když také obsahuje zákon, je zaměřena především na milost.

Osobní smlouva

Ve staré smlouvě byly Duchem Svatým naplněny pouze klíčové vůdčí osobnosti národa, a jen tyto měly osobní poznání Boha. V nové smlouvě však mají osobní vztah s Bohem všichni a jsou vyučováni přímo Jím.

Smlouva pro všechny národy

Stará smlouva byla limitována na „syny Izraele“ a na ty, kteří se rozhodli „připojit se k Hospodinu“ tak, že se nechali obřezat, začali zachovávat sobotu, a tím se dostali pod celou Tóru. Oproti tomu v nové smlouvě zde máme dobrou zprávu pro všechny národy. Připojit se může každý, kdo chce. Do nového společenství může vstoupit každý tím, že uvěří v Ježíše Krista a demonstuje svoji víru křtem a slavením večeře Páně.

Nová smlouva jako rozšíření smlouvy s Abrahamem (věčné smlouvy)

Někteří vykladači se snaží chápat novou smlouvu jako pokračování smlouvy staré s jediným rozdílem, a to tím, že zákon staré smlouvy je nyní vepsán do srdce a že nyní věříme Kristově spravedlnosti a ne své vlastní založené na nás samotných. Tento přístup však dle mého porozumění nekoresponduje s celým učením Nového zákona. Zdá se, že nová smlouva je spíše pokračováním věčné smlouvy, kterou Bůh uzavřel s Abrahamem a jejíž původ sahá před stvoření světa. Povšimněme si následujících podobností mezi smlouvou s Abrahamem a novou smlouvou a také rozdíly mezi smlouvou s Abrahamem a smlouvou starou.

As = Smlouva s Abrahamem

Ss = Stará smlouva

Ns = Nová smlouva

As Veškeré čeledi země (Gn 12,3).

Ns Všechny národy (Mt 28,19).

Ss Pouze synové Izraele (Ex 20:22; 31,13; Dt 5,1.2).

As Není pod zákonem (Ga 3,17).

Ns Není pod sinajským zákonem (Ř 7,6; 10,4; Ga 3,25; 5,18).

Ss Stará smlouva je zákonem (Ex 34,28; Dt 4,13; Dt 9,11.15).

As Víra připočtena jako spravedlnost (Gn 15,6).

Ns Víra připočtena jako spravedlnost (Ř 3,28; Ef 2,8.9).

Ss Spravedlnost založena na osobní poslušnosti zákonu (Dt 6,25; Ř 10,5; Ga 3,12).

Abraham se stal otcem dvou skupin lidí, které měly symbolický náboženský význam. Izák reprezentuje ty, kteří mají osobní vztah s Bohem skrze víru a jsou tak skutečným „duchovním Izraelem“ bez ohledu na národnost.¹⁰⁴ Izmael naopak představuje ty, kteří spoléhají na to, že jim spravedlnost zajistí jejich vlastní skutky či jejich pokrevní příbuznost s Abrahamem.¹⁰⁵

Ti, kteří mají právo nazývat se „duchovní Izrael“, prošli osobní zkušeností, skrze niž se naučili nespoléhat na sebe, ale věřit pouze Bohu. Jákob prožil svoji osobní zkušenost, která mu změnila život, u potoku Jabok, kde také dostal nové jméno Izrael.¹⁰⁶

Ti, kteří pokračují ve spoléhání se na zachovávání sinajského zákona či na svoji národnost jako na zdroj své

¹⁰⁴ Viz Ga 3,26-29; Ga 4,21-31.

¹⁰⁵ Viz Ga 4,21-31; Ř 9,6-8.

¹⁰⁶ Viz Gn 32,24-30.

spravedlnosti, jsou podle Pavla stále v zajetí otroctví, počítají se k duchovním potomkům Izmaela a nachází se stále ještě pod starou smlouvou.¹⁰⁷

Vidíme tak, že nová smlouva je pokračováním smlouvy s Abrahamem. Avšak napojení nové smlouvy na Abrahama je v době *před* jeho obřezáním, takže může být aplikována na všechny národy.¹⁰⁸

Smlouva, která byla ratifikována Kristovou krví, tedy není sinajská smlouva, ale smlouva s Abrahamem a proto je nazvána „nová“. V následujícím srovnání si povšimněme nadřazenosti nové smlouvy nad starou.

Ss	Založena na zaslíbení daném Izraelitům (Ex 19,8; 24,3).
Ns	Založena na zaslíbení Božího Syna a na Božím slibu (Žd 6,13-20; 8,6; Iz 42,6; Gn 22,15-18).
Ss	Potvrzena krví zvířat (Ex 24,3-8).
Ns	Potvrzena krví Krista (Žd 9,14; 12,24).
Ss	Lidský prostředník (Mojžíš) (Ex 19,24).
Ns	Prostředníkem je Ježíš, Boží Syn (Žd 12,24).
Ss	Nedokonalá (Žd 8,7.8).
Ns	Lepší smlouva (Žd 8,6).
Ss	Zastaralá (Žd 8,13).
Ns	Věčná (Žd 13,20).

Shrnutí

- Podle 8. kapitoly listu Židům jsou třemi hlavními aspekty nové smlouvy:
 - Boží zákon je Duchem vepsán do srdcí.
 - Všichni znají Boha osobně.
 - Bůh nebude připomínat naše hříchy (skutky, které k nim vedly).
- Obecné charakteristické rysy nové smlouvy:
 - Stanovuje obecné principy a ne specifické detaily.
 - Důraz je na milosti (je uděláno) a ne na zákonu (dělej).
 - Je to osobní smlouva.
 - Je to smlouva se všemi národy.
- Nová smlouva je rozšíření smlouvy s Abrahamem a mezi nimi jsou následující podobnosti:
 - Aplikace na všechny národy.
 - Spravedlnost je založena pouze na víře.
 - Není pod sinajskou smlouvou.
 - Založena na Božím zaslíbení (slibu).
 - Prostředníkem je Ježíš, Boží Syn.
 - Je věčná.
- Pravý „Izraelita“ je ten, kdo má osobní vztah s Bohem a nespolehá na sebe, ale vložil všechnu svoji důvěru na Boha bez ohledu na svoji národnost.
- Ten, kdo spolehá na svoji národnost nebo na dodržování zákona jako prostředku pro přijetí Bohem je považován za duchovního potomka Izmaele a zůstává svázan v duchovním otroctví.

¹⁰⁷ Viz Ga 4,21-31.

¹⁰⁸ Ř 4,9-11.

17. kapitola: Lepší zákon

Nyní bychom měli být připraveni se podívat na klíčovou a žel často nepochopenou pravdu Nového zákona: křesťané již více nejsou pod starou smlouvou. Na jedné straně se jedná o jedno z nejnebezpečnějších zjevení v rámci nové smlouvy, protože je tak často nepochopeno, chybně aplikováno či používáno jako omluva pro hříchy. Na druhé straně, pokud je pochopeno ve své plnosti, jedná se o jednu z nejspokojivějších, nejvíce osvěžujících a nejpraktičtějších pravd. Pokusme se nyní pozorně prozkoumat, co nám k této věci říká Písmo. Nebudeme zkoušet nic vysvětlovat účelově tak, aby se nám to hodilo do teologického rámce. Raději se pokusíme nechat texty říci to, co skutečně učí, a zformujeme svoji teologii podle toho, co říká Písmo.

Důležité je pochopit skutečnost, že ne všechny pasáže v Písmu mají stejnou autoritu, co se týká učení. Máme zde části psané v symbolickém či poetickém jazyku. Takové oddíly mají velmi malou autoritu vzhledem k učení. Pak zde máme pasáže, které se předmětu našeho studia letmo dotýkají, ale při bližším zkoumání zjistíme, že jejich kontext hovoří o zcela odlišném tématu. Dobrou ilustrací těchto případů mohou být například zmínky o sobotě ve Skutcích, jak jsme si ukázali v příslušné kapitole. O sobotě se v nich nic *neučí*, avšak sobota je zde zmíněna ve spojení s Pavlovou evangelizační metodou, kdy na novém působišti vždy káže Krista nejprve těm, kteří navštěvují synagogu. Tento typ odkazů nicméně jistou míru autority v otázce učení má. Avšak jednoznačně nejvyšší autoritu v otázce učení mají texty, které pojednávají cíleně o předmětu našeho studia a *stejněho předmětu se týká i kontext, v němž je takový text uveden*.

List Židům

List Židům byl určen křesťanům ze židů, kteří byli členy starozákonní komunity. Kontext této knihy se zabývá přímo naším tématem: jaký vztah mají křesťané zaujmout k zákonu staré smlouvy? Proto bychom měli následující citované výroky přijímat s *nejvyšší autoritou vzhledem k učení pojednávající o této otázce*. Autor listu Židům nejprve ukazuje na tři základní aspekty nové smlouvy (Žd 8,6-12) a pak dodává:

Když Bůh mluví o nové smlouvě, říká tím, že první je zastaralá. Co je zastaralé a vetché, blíží se zániku. (Žd 8,13)

Doslovný překlad tohoto textu z řečtiny zní: „Říkajíce ‚nová‘ vyhlásil první starou; ale co je vyhlášeno starým a je zastaralé, je blízko ztracení se“. S příchodem nové smlouvy se „první smlouva“ stává starou a zastaralou a je blízko zániku. Jak Nový, tak Starý zákon definují starou smlouvu jako Desatero a další zákony v Mojžíšových knihách. Můžeme si však být jistí, že autor má na mysli právě toto?

Hned následující verš to nade vši pochybnost objasňuje.

I ta první smlouva měla ovšem bohoslužebný řád [řecký výraz zde použitý je: služba] (Žd 9,1)

Je zřejmé, že jedním z těchto bohoslužebných řádů či služeb byla sobota (Lv 23). Po tomto vyjádření autor listu Židům píše seznam dalších aspektů „první smlouvy“ a zde ve v. 4 zmiňuje také „desky smlouvy“. Pokusím se osvětlit, co je zde vlastně řečeno. Za prvé, náš autor nazývá sinajskou smlouvu „první smlouvou“ (na jiných místech je nazvána „starou“). Pak říká, že obsahovala bohoslužebné řády, a pokračuje seznamem věcí, které do této „první smlouvy“ patřily, a to včetně „desek smlouvy“, což je jasný odkaz na Desatero. Toto jsou fakta, která říká Písmo v kontextu. Tedy „desky smlouvy“, které obsahují také čtvrté přikázání o sobotě, a „zákon pro bohoslužbu“, který zahrnuje sobotu, jsou dle tohoto textu zastaralé a blíží se zániku.

V Žd 9,4-10 autor pokračuje v popisu prvků uctívání ve staré smlouvě a pak ve v. 10 říká, že všechny tyto věci byly „uložené do času nápravy“ (ČSP). Co je to „čas nápravy“? To nám vysvětluje hned následující verš: „Ale když přišel Kristus...“ (Žd 9,11).

V další kapitole čteme:

Tak ruší první, aby ustanovil druhé. Tou vůlí jsme posvěceni, neboť Ježíš Kristus jednou provždy obětoval své tělo. (Žd 10,9.10)

Z našeho předchozího studia si pamatujeme, že Desatero přikázání byla „slova sinajské smlouvy“. Žd 8,8, kde je citován Jr 31,32, říká, že nová smlouva „není jako“ ta, kterou Bůh učinil s Izraelem, když je vyvedl z Egypta. Jinými slovy, nová smlouva není jako Desatero přikázání.

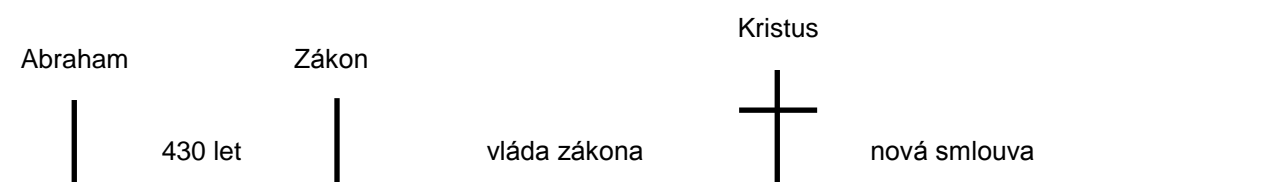
List Galatským

List Galatským učí to samé. Připomeňme si, že tento list byl napsán těm, kteří byli uvedeni v omyl judaizujícími učiteli, a těmi, kteří „chtěli být pod zákonem“ (Ga 4,21). Kontext pojednává výslovně o předmětu našeho studia, a proto má pro nás opět nejvyšší autoritu vzhledem k učení. V Ga 3,17 Pavel říká, že zákon byl „vydaný po čtyřech stech třiceti letech“ po zaslíbení daném Abrahamovi. Pavel tím souhlasí s tvrzením staré smlouvy, kde se píše, že „Tuto smlouvu neuzavřel Hospodin s našimi otci“ (Dt 5,3). Na otázku „Jak je to potom se zákonem?“ Pavel odpovídá: „Byl přidán kvůli proviněním *jen do doby*, než přijde ten zaslíbený potomek“ (Ga 3,19). Verš 16 definuje toto „sémě“ jako Krista.

Pavel pokračuje:

Dokud nepřišla víra, byli jsme zajatci, které zákon střežil pro chvíli, kdy víra měla být zjevena. Zákon byl tedy naším dozorcem až do příchodu Kristova, až do ospravedlnění z víry. Když však přišla víra, nemáme již nad sebou dozorce. (Ga 3,23-25)

Následující diagram ilustruje Pavlovo učení:

Zde, v kontextu, Pavel nazývá zákon naším vychovatelem a pak říká, že tohoto vychovatele již nad sebou nemáme. Jinými slovy říká, že *zákon staré smlouvy již dále nemá žádnou autoritu nad životem křesťana*. Můžeme si však být jistí, co tím Pavel skutečně myslí? Rozhodně ano. Zvažte pozorně jeho působivou alegorii.

Odpovězte mi vy, kteří chcete být pod zákonem: Co slyšíte v zákoně? Čtete tam, že Abraham měl dva syny, jednoho z otrokyně a druhého ze ženy svobodné. Ten z otrokyně se narodil jen z vůle člověka [těla], ten ze svobodné podle zaslíbení. Je to řečeno obrazně. Ty dvě ženy jsou dvě smlouvy, jedna z hory Sínaj, která rodí děti do otroctví; to je Hagar. Hagar znamená horu Sínaj v Arábii a odpovídá nynějšímu Jeruzalému, neboť žije v otroctví i se svými dětmi. Ale budoucí Jeruzalém je svobodný, a to je naše matka. Vždyť stojí psáno: ‚Raduj se, neplodná, která nerodíš, jásej a volej, která nemáš bolesti, neboť mnoho dětí bude mít osamělá, více než ta, která má muže.‘ Vy, bratří, jste dětmi zaslíbení jako Izák. Ale jako tenkrát ten, který se narodil pouze z těla, pronásledoval toho, který se narodil z moci Ducha, tak je tomu i nyní. Co však říká Písmo? ‚Vyžeň otrokyni i jejího syna, neboť syn otrokyně nebude dědicem spolu se synem svobodné.‘ A proto, bratří, nejsme syny otrokyně, nýbrž ženy svobodné. (Ga 4,21-31)

Stará smlouva Hagar = otrokyně

Sínaj - Jeruzalém
Syn otrokyně
Narozen z těla
Do otroctví
Pronásleduje
(Jak Izmael)
Narozen z těla

Nová smlouva Sára = svobodná žena

Budoucí Jeruzalém
Syn svobodné ženy
Narozen podle zaslíbení
Do svobody
Je pronásledován
Jako Izák
Narozen z moci Ducha

Závěry: (Ga 4,30.31)

1. „Vyžeň otrokyni“ = vyžeň starou smlouvu.
2. Vyžeň „jejího syna“ = vyžeň ty, kteří prosazují starou smlouvu.
3. „neboť syn otrokyně nebude dědicem spolu se synem svobodné“ = doba platnosti smluv se vzájemně nepřekrývá.
4. Jsme děti „svobodné ženy“ = jsme pod novou smlouvou.

Zde, v jasném učení zřejmém z kontextu několika kapitol, Pavel dokládá třemi různými způsoby, že křesťané nejsou pod autoritou staré smlouvy. (1) Zákon byl vydán 430 let po Abrahamovi a platil až do Kristova příchodu. (2) S příchodem Krista již nejsme pod zákonem. (3) Křesťan by měli „vyhnat“ starou smlouvu a ty, kteří prosazují její platnost.

List Římanům

V listu Římanům Pavel učí, že křesťané již nejsou pod starou smlouvou. Činí tak však velmi taktním způsobem a díky tomu můžeme získat další poznatky, které bychom jinak nezískali. Na základě 13. kapitoly víme, že sbor v Římě se skládal jak z křesťanů židovského původu, tak z těch, kteří byli dříve pohany. Ve svém listu Pavel hovoří postupně vždy nejprve k jedné skupině a pak ke druhé. V Ř 1,16 Pavel píše:

Nestydím se za evangelium: je to moc Boží ke spasení pro každého, kdo věří, předně pro Žida, ale také pro Řeka.

V dalších verších první kapitoly Pavel ukazuje, že pohané jsou pod odsouzením, protože nevzdali čest Bohu, i když o něm měli poznání ze zjevení v přírodě.

Ve 2. kapitole Pavel hovoří ke křesťanům ze židů a uzavírá, že židé jsou pod odsouzením, protože i když znali zákon, nedodržovali ho.

Ve 3. kapitole Pavel ukazuje, že všichni zhřešili. Pak říká:

Nyní však je zjevena Boží spravedlnost bez zákona, dosvědčovaná zákonem i proroky, Boží spravedlnost skrze víru v Ježíše Krista pro všechny, kdo věří. Není totiž rozdílu: všichni zhřešili a jsou daleko od Boží slávy; jsou ospravedlňováni zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši. (Ř 3,21-24)

V tomto bodě čtenáři, kteří jsou židovského původu, hodlají se čtením tohoto Pavlova listu skončit a vzbouřit se proti jeho učení, protože vidí, že Pavel klade věřící pohany, kteří neměli zákon, na stejnou rovinu s židy, kteří zákon měli. Proto Pavel rychle dodává:

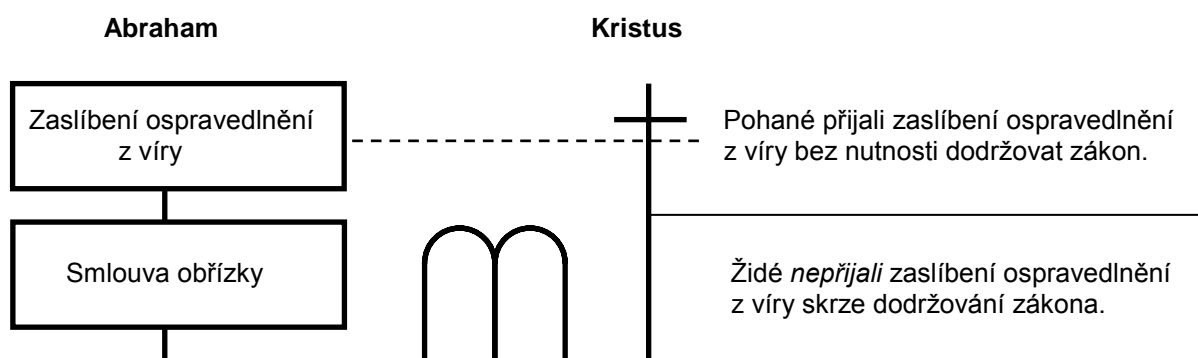
To tedy vírou rušíme zákon? Naprosto ne! Naopak, zákon potvrzujeme. (Ř 3,31)

Nyní musí Pavel na základě zákona ukázat, jak mohou být pohané zachráněni bez zákona. Jinými slovy, Pavel „ustanovuje zákon“ nikoli jako závazný, ale jako svědka evangelia nové smlouvy, které káže. Povšimněme si pozorně jeho argumentace.

Co tedy řekneme o Abrahamovi, našem tělesném praotci? Čeho dosáhl? Kdyby Abraham dosáhl spravedlnosti svými skutky, měl by se čím chlubit – ale ne před Bohem! Co říká Písmo? ‚Uvěřil Abraham Bohu, a bylo mu to počítáno za spravedlnost.‘ Kdo se vykazuje skutky, nedostává mzdu z milosti, nýbrž z povinnosti. Kdo se nevykazuje skutky, ale věří v toho, který dává spravedlnost bezbožnému, tomu se jeho víra počítá za spravedlnost... Kdy mu byla započtena? Byl už obřezán, nebo ještě nebyl? Nebylo to po obřizce, nýbrž ještě před ní. Znamení obřizky přijal jako pečeť spravedlnosti z víry, kterou měl ještě před obřizkou. Tak se stal otcem všech neobřezaných, kteří věří

a jimž je spravedlnost připočtena, ... Proto mluvíme o spravedlnosti z víry, aby bylo jasné, že je to spravedlnost z milosti. Tak zůstane v platnosti zaslíbení dané veškerému potomstvu Abrahamovu – nejen těm, kdo stavějí na zákoně, ale i těm, kdo následují Abrahama vírou. On je otcem nás všech. (Ř 4,1-5.10.11.16)

Pavel v těchto verších ukazuje, jak bylo Abrahamovi dáno zaslíbení ospravedlnění z víry ještě *před tím*, než byl obřezán. Pak ukazuje, že v tomto zaslíbení jsou zahrnuti jak židé, tak pohané. Židé jsou potomci Abrahama, prožili život *pod zákonem*, a přesto je tato zkušenost nepřivedla do spravedlnosti, která je skrze víru. Na druhé straně pohané život pod zákonem nežili a přišli přímo do spravedlnosti, která je z víry, když uvěřili Kristu. Jinými slovy, Pavel říká, že věřící křesťané z pohanů jsou plně ospravedlnění z víry, aniž by měli cokoli do činění se Sínají a s celým zákonem staré smlouvy. Viz následující ilustrace:

V 5. kapitole Pavel vysvětluje význam a důsledek ospravedlnění z víry a pak říká:

K tomu navíc přistoupil zákon, aby se provinění rozmohlo. A kde se rozmohl hřích, tam se ještě mnohem více rozhojnila milost. (Ř 5,20)

V 6. kapitole Pavel ukazuje, že věřící křesťan je osvobozen od zotročující moci hříchu.

Tak i vy počítejte s tím, že jste mrtvi hříchu, ale živi Bohu v Kristu Ježíši... Avšak nyní, když jste byli osvobozeni od hříchu a stali se služebníky Božími, máte z toho užitek, totiž posvěcení, a čeká vás život věčný. (Ř 6,11.22)

V 7. kapitole Pavel ukazuje, že křesťané ze Židů (stejně jako křesťané z pohanů) jsou svobodni od zákona.

*Což nevíte, bratři – vždyť mluvím k těm, kteří znají zákon – že zákon panuje nad člověkem, jen pokud je živ? Vdaná žena je zákonem vázána k žijícímu manželovi; když však muž zemře, je zproštěna zákona manželství. Pokud je tedy její muž naživu, bude prohlášena za cizoložnici, oddá-li se jinému muži. Jestliže však manžel zemře, je svobodná od zákona, takže nebude cizoložnicí, když se oddá jinému muži. Právě tak jste se i vy, bratři moji, stali mrtvými pro zákon skrze tělo Kristovo, abyste se oddali jinému, tomu, který byl vzkříšen z mrtvých, a tak nesli ovoce Bohu. Když jsme byli v moci hříchu, působily v nás vášně podněcované zákonem a nesly ovoce smrti. Nyní, když jsme zemřeli tomu, čím jsme byli spoutáni, byli jsme zproštěni zákona, takže **sloužíme** Bohu v novém životě Ducha, **ne** pod starou literou zákona. (Ř 7,1-6)*

Je důležité poznamenat, že Pavel *nemluví* o odsouzení zákona, od něhož jsou křesťané svobodní,¹⁰⁹ ale spíše mluví o křesťanské službě. Jinými slovy, Pavel říká křesťanům ze židů v Římě, že zákon již nadále neslouží jako vodítka pro křesťanský život. Povšimněme si také, jak křesťané slouží v *novém životě Ducha*, což je jasný odkaz na novou smlouvu, v kontrastu k *staré literě zákona*, což je jasný odkaz na smlouvu starou.

¹⁰⁹ Ř 8,1.

Ilustrace k Ř 7,1-6**Vztah ve staré smlouvě: spoutání zákonem.**

Pokud je tedy její muž naživu, bude prohlášena za cizoložnici, oddá-li se jinému muži. Jestliže však manžel zemře, je svobodná od zákona, takže nebude cizoložnicí, když se oddá jinému muži. (Ř 7,3)

Kristovo dílo nás osvobozuje od zákona:

Právě tak jste se i vy, bratří moji, stali mrtvými pro zákon skrze tělo Kristovo, abyste se oddali jinému, tomu, který byl vzkříšen z mrtvých, a tak nesli ovoce Bohu. (Ř 7,4)

Vztah v nové smlouvě:

Nyní, když jsme zemřeli tomu, čím jsme byli spoutáni, byli jsme zproštěni zákona, takže sloužíme Bohu v novém životě Ducha, ne pod starou literou zákona. (Ř 7,6)

Vždyť Kristus je konec zákona, aby spravedlnosti došel každý, kdo věří. (Ř 10,4)

Křesťan, který je spojen s Kristem i se zákonem:

DUCHOVNÍ
CIZOLOŽSTVÍ

V té době to křesťanům ze židů muselo připadat jako hereze a podobně to vnímají i někteří křesťané dnes. Nicméně bychom měli vzít Pavla za slovo a dovolit mu vysvětlit, co tím míní. Aby zodpověděl otázku, která ihned vyvstane na mysli jeho čtenářů, Pavel rychle dodává:

Co tedy máme říci? Že zákon je hříšný? Naprosto ne! Ale hřích bych byl nepoznal, kdyby nebylo zákona. Vždyť bych neznal žádostivost, kdyby zákon neřekl: ‚Nepožádáš!‘ Hřích použil tohoto přikázání jako příležitosti, aby ve mně probudil všechnu žádostivost; bez zákona je totiž hřích mrtev. (Ř 7,7.8)

V Ř 7,9-25 pak Pavel ilustruje, jaký je život, pokud člověk slouží Bohu z *perspektivy sinajské smlouvy*. Doporučuji vám tyto verše pročíst. Shrnuto, Pavel ukazuje, že se člověk může snažit, jak nejvíce dokáže, aby žil v souladu se zákonem, ale že je nemožné všem požadavkům zákona plně dostát. Mezi hříchem v nás a požadavky zákona existuje neustálý zápas.

Opět, je nezbytné, abychom nezapomněli na hlavní myšlenku této kapitoly: *křesťané jsou osvobozeni od zákona jako průvodce pro křesťanskou službu*. Víme, že Pavel používá výraz „zákon“ jako odkaz na zákon staré smlouvy, a to včetně Desatera přikázání, které specificky říká „nebudeš dychtit“.

V 8. kapitole naproti tomu Pavel ilustruje, jaký je život, když člověk slouží Bohu z *perspektivy nové smlouvy*.

Nyní však není žádného odsouzení pro ty, kteří jsou v Kristu Ježíši, neboť zákon Ducha, který vede k životu v Kristu Ježíši, osvobodil tě od zákona hříchu a smrti. Bůh učinil to, co bylo zákonu nemožné pro lidskou slabost: Jako oběť za hřích poslal svého vlastního Syna v těle, jako má hříšný člověk, aby na lidském těle odsoudil hřích, a aby tak spravedlnost požadovaná zákonem byla naplněna v nás, kteří se neřídíme svou vůlí, nýbrž vůlí Ducha. Ti, kdo dělají jen to, co sami chtějí, tíhnou k tomu, co je tělesné; ale ti, kdo se dají vést Duchem, tíhnou k tomu, co je duchovní. (Ř 8,1-5)

Zde Pavel ukazuje, že pod dynamikou nové smlouvy věřící člověk skutečně naplňuje "požadavky zákona". Někteří zde argumentují, že tento Pavlův výrok vrhá křesťany zpět pod zákon, a proto bychom jako křesťané měli používat zákon jako vodítko pro křesťanskou službu. Toto však nemůže být správná interpretace, protože je v rozporu s jiným jeho jasným vyjádřením.

Nyní, když jsme zemřeli tomu, čím jsme byli spoutáni, byli jsme zproštěni zákona, takže sloužíme Bohu v novém životě Ducha, ne pod starou literou zákona. (Ř 7,6)

Pavlův argument z listu Římanům 8. kapitoly říká, že "požadavek zákona" může být naplněn *pouze* v uspořádání nové smlouvy. Staví zde na základu, který položil již dříve. Konkrétně na tom, že naše spravedlnost je Kristus. Neusiluje o to, dostat křesťany zpět pod zákon staré smlouvy. Spíše ukazuje, že pod novou smlouvou, v níž byli křesťané ospravedlněni z víry (Ř 5,1), se mohou nyní "nechat vést Duchem", který svědčí o Kristu a dává věřícím sílu. Tak " Bůh učinil to, co bylo zákonu nemožné..." (Ř 8,3).

V nové smlouvě přebývá Duch Boží ve věřícím člověku (Ř 8,8-11). V nové smlouvě formuluje Bůh své požadavky v základních principech, „To je mé přikázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás" (J 15,12). A Pavel dodává "Láska neudělá bližnímu nic zlého. Je tedy láska naplněním zákona." (Ř 13,10). V kontrastu ke staré smlouvě, která je přirovnána ke stínu, přichází nová smlouva v záři Boží slávy (Žd 1,2). Hříchy v nové smlouvě jsou skutečně odpuštěny, "Byli jste osvobozeni od hříchu" (Ř 6,22). "Nyní však není žádného odsouzení pro ty, kteří jsou v Kristu Ježíši" (Ř 8,1).

Pouze v takovém řádu věcí je možné rozvinout skutečné společenství mezi člověkem a Bohem. Pavel tak může říci, že "požadavek zákona" je naplněn v těch, kteří chodí podle Ducha (Ř 8,4). Proto je možné v křesťanském životě v nové smlouvě zakoušet takové přátelství s Bohem, jaké ve staré smlouvě možné nebylo.

Ti, kdo se dají vést Duchem Božím, jsou synové Boží. Nepřijali jste přece Ducha otroctví, abyste opět propadli strachu, nýbrž přijali jste Ducha synovství, v němž voláme: Abba, Otče! Tak Boží Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti. A jsme-li děti, tedy i dědicové – dědicové Boží, spoludědicové Kristovi; trpíme-li spolu s ním, budeme spolu s ním účastni Boží slávy. (Ř 8,14-17)

Jsem jist, že ani smrt ani život, ani andělé ani mocnosti, ani přítomnost ani budoucnost, ani žádná moc, ani výšiny ani hlubiny, ani co jiného v celém tvorstvu nedokáže nás odloučit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši, našem Pánu. (Ř 8,38.39)

V několika následujících kapitolách Pavel pojednává o selhání Izraele a pak v 10. kapitole říká:

Vždyť Kristus je konec zákona, aby spravedlnosti došel každý, kdo věří. (Ř 10,4)

Ve svém vysvětlení, které zde nyní Pavel dává, může již opakovat to, co řekl ve 3. kapitole, aniž by ztratil své čtenáře židovského původu. Říká:

Není rozdílu mezi Židem a Řekem: Vždyť je jeden a týž Pán všech, štědrý ke všem, kdo ho vzývají. (Ř 10,12)

Shrnuto, Pavel ve svém listu Římanům ukazuje, že pohané mohou přicházet skrze zaslíbení spravedlnosti z víry dané Abrahamovi tak, že úplně obejdou Sinajskou smlouvu a všechny její zákony. Činí tak, aniž by anuloval zákon (Ř 3,31). Spíše používá zákon k tomu, aby toto prokázal (Ř 4,1 - 16; cf Gn 15). Následně pak učí, že dokonce i křesťané ze židů byli zproštěni zákona jako průvodce pro svou křesťanskou službu, protože zákon již více nelze aplikovat na toho, kdo zemřel v Kristu (Ř 7,4-6). Ukazuje, že zákon je svatý a přikázání je svaté, spravedlivé a dobré (Ř 7,12). Sloužilo svému zamýšlenému účelu, aby židům, kteří řekli "Budeme dodržovat vše, co nám Hospodin řekl", ukázal, že je nemožné dodržovat zákon a že se potřebují posunout od starozákonního porozumění k věčné smlouvě s Bohem založené na víře. Nakonec Pavel uzavírá:

Vždyť Kristus je konec zákona, aby spravedlnosti došel každý, kdo věří. (Ř 10,4)

Toto může říci bez váhání či obavy z nepochopení, protože již "není rozdílu mezi Židem a Řekem" (Ř 10,12).

List Efezským

Ve svém dopise do efezského sboru, kde pravděpodobně většinu členů tvořili křesťané z pohanů, Pavel opět ukazuje, že křesťané již nejsou pod zákonem staré smlouvy. Měli bychom si povšimnout, že kontext pojednává o smlouvách a vztahu mezi židy, pohany a Kristem. Proto i tento list má velmi vysokou autoritu v otázce učení. Pavel začíná tím, že pohanům připomíná jejich ztracenost před tím, než uvěřili v Krista.

Pamatujte proto vy, kteří jste svým původem pohané a kterým ti, kdo jsou obřezaní na těle a lidskou rukou, říkají neobřezanci, že jste v té době opravdu byli bez Krista, odloučení od společenství Izraele, bez účasti na smlouvách Božího zaslíbení, bez naděje a bez Boha na světě. Ale v Kristu Ježíši jste se nyní vy, kdysi vzdálení, stali blízkými pro Kristovu prolitou krev. V něm je náš pokoj, on dvojnásobně spojil v jedno, když zbořil zeď, která rozděluje a působí svár. Svou obětí odstranil zákon ustanovení a předpisů, aby z těch dvou, z žida i pohana, stvořil jednoho nového člověka, a tak nastolil pokoj. Oba dva usmířil s Bohem v jednom těle, na kříži usmrtil jejich nepřátelství. (Ef 2,12-16)

Pavel zde říká, že Kristus zrušil nepřátelství, které existovalo mezi židy a pohany. Toto "nepřátelství" definuje jako "zákon ustanovení a předpisů". V řečtině se zde doslova píše "zákon příkazů v nařízeních". Hlavními prvky, které rozdělovaly židy a pohany byly: obřizka, zákony týkající se čistého a nečistého a sobota.¹¹⁰

List Filipským

Sbor ve Filipech patřil mezi Pavlovy oblíbené. Tito křesťané přijali evangelium a demonstrovali svoji lásku tím, že více než při jedné příležitosti podpořili Pavlovu misijní službu. A přesto i tento sbor byl obtěžován těmi, kteří usilovali o posílení vlivu zákonů staré smlouvy na křesťany. Pavlova rada poskytuje důležitý vhled i pro nás.

Dejte si pozor na ty psy, dejte si pozor na ty špatné dělníky, dejte si pozor na tu „rozřízku“! Neboť pravá obřizka jsme my, kteří duchem sloužíme Bohu, chlubíme se Kristem Ježíšem a nedáme na vnější věci – ačkoli já bych měl proč na ně spoléhat. Zdá-li se někomu jinému, že může spoléhat na vnější věci, já tím víc: obřezán osmého dne, z rodu izraelského, z pokolení Benjamínova, Hebrej z Hebrejů; jde-li o zákon – farizeus; jde-li o horlivost – pronásledovatel církve; jde-li o spravedlnost

¹¹⁰ Viz Ex 12,48; Ex 31,12-17; Iz 56,3-6.

podle zákona, byl jsem bez úhony. Ale cokoliv mi bylo ziskem, to jsem pro Krista odepsal jako ztrátu. A vůbec všecko pokládám za ztrátu, neboť to, že jsem poznal Ježíše, svého Pána, je mi nade všecko. Pro něho jsem všecko ostatní odepsal a pokládám to za nic, abych získal Krista a nalezen byl v něm nikoli s vlastní spravedlností, která je ze zákona, ale s tou, která je z víry v Krista – spravedlností z Boha založenou na víře. (Fil 3,2-9)

V tomto své působivém, velkolepém vyjádření Pavel jasně ukazuje slabost zákona staré smlouvy a dalece převyšující hodnotu smlouvy nové. Tím, že tak činí, ukazuje na samotnou podstatu toho, co bylo zamýšleno jako účel smlouvy: umožnit vztah mezi člověkem a Bohem. Pavel zde mluví o neocenitelné hodnotě "poznání Krista Ježíše mého Pána". Raduje se z poznání, že "získal Krista" a byl "v něm nalezen". Vyzdvihuje "spravedlnost z Boha založenou na víře". Jasně zdůrazňuje, že spravedlnost *není odvozena ze zákona*.

List Koloským

Ve 14. kapitole nazvané "Sobota v listech sborům" jsme studovali vztah Koloských k sobotě. Stručný přehled ukazuje, že i tento dopis v otázce zákona souzní s ostatními novozákonními listy.

Vymazal dlužní úpis, jehož ustanovení svědčila proti nám, a zcela jej zrušil tím, že jej přibil na kříž. (Ko 2,14)

Někteří vykladači tvrdí, že to, co Pavel nazývá "dlužním úpisem", zde neodkazuje na samotný zákon, ale na seznam specifických porušení tohoto zákona. Proto tvrdí, že to, co bylo přibito na kříž, byla přestoupení (hříchy) bez jakékoli reference na zákon samotný. I když může být pravda, že Pavel používá tento zvyk jako ilustraci, nevylučuje to zároveň, že mezi tím, co bylo přibito na kříž, je zahrnut také zákon samotný. Je evidentní, že zákon byl nepřátelský k těm, kteří byli pod jeho působností. Byl "jhem", které nemohli unést ani židé v době Krista, ani jeho otcové.¹¹¹ Zákon samotný byl zamýšlen jako svědek proti Izraelitům.¹¹²

Shrnuto, Písmo v řadě textů podložených kontextem jasně učí, že zákon staré smlouvy, zahrnující Desatero přikázání a bohoslužebná nařízení, je zastaralý, odsouzený k zániku a měl by být opuštěn. Nade vši pochybnost je v nich ukázáno, že pohané nepřichází pod sinajský zákon a že i křesťané ze židů byli proštění zákona jako vodítka pro křesťanský život. Avšak když mluvíme o opuštění staré smlouvy, slov, která zahrnují i Desatero přikázání, přichází nám na mysl řada otázek. Říkáme, že morální zákony Desatera přikázání již nejsou nadále závazné? Je v nové smlouvě dovoleno zabíjet, krást a cizoložit? To jsou otázky, které si zaslouží důkladné a podrobné odpovědi.

Desatero přikázání

Pro mnohé je Desatero přikázání jedním z nejvýznamnějších Božích zjevení pravdy. Jak je potom možné, že se v nové smlouvě mluví o tom, že již nejsme pod zákonem napsaným samotným Božím prstem?

Modlím se za to, aby následující text vnesl harmonii a soulad do jasných výroků Písma, které deklarují, že Desatero přikázání již nadále není pro křesťany závazné, avšak zároveň ukazují, že morální principy, na kterých bylo Desatero založeno, jsou platné stále.

Již jsme ukázali, že starou smlouvu nelze dělit na dva oddíly, jeden morální a druhý ceremoniální. Není biblické takové dělení dokládat na základě násilně chápaného kontextu. Věřím, že následující odstavce vnesou do této problematiky více světla a pomohou vidět klíčové texty Písma ve vzájemném souladu.

Stará smlouva

Morální zákony: mezi tyto zákony by patřily *všechny* morální zákony uvedené v Desateru přikázání a *mnoho dalších* morálních zákonů, které se nachází v „knize zákona“. Morální je zde definováno jako to, co má

¹¹¹ Sk 15,10.

¹¹² Dt 30,15-19; 31,26.

hodnotu samo o sobě vzhledem ke vztahu člověka k člověku nebo ve vztahu mezi člověkem a Bohem.

Stíny evangelia: tyto zákony zahrnují rituální zákony a ceremonie, které nějakým způsobem ukazovaly na Krista a byly v něm naplněny. V této skupině by měla být sobota, sedm ročních svátků, sobotní roky, ranní a večerní oběti, různé oběti za hřích, stánek, svícen, předkladné chleby atd.

Znamení smlouvy: obřizka a sobota. Sobota byla jak rituálním zákonem, tak znamením smlouvy. Proto je zahrnuta v Desateru přikázání. Je zajímavé si uvědomit, že dokonce i židé chápali vždy sobotu jako rituální zákon.¹¹³

Občanské zákony: tyto zákony zahrnovaly mnoho příkazů daných Izraeli, který žil v teokracii, a zahrnují interpretace a aplikace těchto zákonů do konkrétní kultury a času. V této skupině by se nacházely ty zákony, které pojednávají o otroctví, rozvodu, pomstě atd.

Nová smlouva

Morální principy: měly by zde být zahrnuty *všechny* morální zákony staré smlouvy, avšak *ne* ve své starozákonní formě. Namísto mnoha detailních zákonů nám nová smlouva dává jen několik základních principů, které spadají pod jediné hlavní morální přikázání „milujte se navzájem tak, jako jsem jí miloval vás“. Proto může Pavel říci:

Nikomu nebudte nic dlužni, než abyste se navzájem milovali, neboť ten, kdo miluje druhého, naplnil zákon. Vždyť přikázání ‚nezcizoložíš, nezabiješ, nepokradeš, nepožádáš‘ a kterákoli jiná jsou shrnuta v tomto slovu: ‚Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.‘ Láska neudělá bližnímu nic zlého. Je tedy láska naplněním zákona. (Ř 13,8-10)

Evangelium: Kristův život, smrt a vzkříšení a jak se účastníme v tomto dokončeném díle svojí vírou v Krista.

Znamení smlouvy: křest a večeře Páně.

Občanské povinnosti: Tyto principy by měly zahrnovat vztah křesťanů ke společnosti, v níž žijí, a k lidským autoritám, které mají v rukou moc. Také by měly zahrnovat interpretace a aplikace principů nové smlouvy do konkrétní doby a kultury.

Následující diagram ukazuje, jaký mají zákony staré a nové smlouvy vztah k věčným morálním principům. Čtyři kategorie každé smlouvy jsou reprezentovány vždy čtyřmi čtverci. Čtverec označující „morální“ část každé smlouvy je společný a je zbarven šedě.

¹¹³ „... vnímáme, že význam soboty spočívá v tom, že je jako jediný rituální zákon součástí Desatera přikázání.“ Rabbi Joseph Teleushkin, *Biblical Literacy*, p. 429.

Stíny evangelia Oběti, rituály	Znamení smlouvy Obřízka, sobota	S T A R Á
Občanské zákony Interpretace, aplikace	Morální zákony Stará smlouva Morální principy Nová smlouva	Občanské povinnosti Interpretace, aplikace
N O V Á	Znamení smlouvy Křest, Večeře Páně	Kristovo evangelium

Uvedu nyní ilustraci, která by mohla napomoci k objasnění celého konceptu: Předci zakladatelů Spojených států amerických žili pod zákony Anglie. V Anglii existovaly „morální“ zákony týkající se zabíjení, krádeže a mnoha dalších podobných zločinů. Vládl zde král spolu se Sněmovnou Lordů a Dolní sněmovnou. Významným dokumentem byla Magna Charta [Velká listina práv a svobod – pozn. překl.]. Jejich vlajkou byl Union Jack [vlajka Spojeného království Velké Británie a Severního Irska – pozn. překl.]. Zakladatelé Spojených států amerických použili mnohé z původních zákonů Anglie jako vzor. Byly zde však také významné rozdíly, a to nejen v zákonech, ale také ve způsobu, jakým se se zákony nakládalo. Spojené státy nemají krále, Sněmovnu Lordů ani Dolní sněmovnu. Vláda má voleného prezidenta, který spravuje zákony navržené Senátem a Sněmovnou reprezentantů. Významným dokumentem je zde Ústava a vlajkou jsou „hvězdy a pruhy“. Občan Spojených států *nespadá* pod anglický právní systém. Anglické zákony se na něj *žádným* způsobem neaplikují. To však občanům Spojených států nedává právo zabíjet, krást či páchat jiné kriminální činy. Proč? Protože zákony Spojených států tyto věci *také* zakazují. A právě takový je vztah mezi starou a novou smlouvou.

Jak stará, tak nová smlouva zahrnují morální principy stanovené Bohem. Liší se však v tom, jak k těmto principům přistupují, a také mají rozdílné „vlajky“ – *znamení smlouvy*.

Nová smlouva zřetelně zahrnuje *všechny* morální zákony staré smlouvy, avšak prezentuje je odlišným způsobem (na základě obecných principů a ne ve specificky detailních nařízeních), má rozdílné důrazy (milost [říkající „je dokonáno“] a ne zákon [říkající „konej“]), má širší rozsah (všechny národy a ne pouze Izrael) a má také rozdílnou vlajku (večeři Páně, a ne sobotu).

Znamená to tedy, že Starý zákon již nadále pro křesťanovo studium Bible nemá žádnou hodnotu? Rozhodně ne! Starý zákon je zlatým dolem pravdy. Avšak běda tomu, kdo se pokouší aplikovat zákony staré smlouvy podle vodítek této (staré) smlouvy! To, co musíme dělat, je interpretovat *všechna* smluvní vyjádření ve světle smlouvy nové.

Mnozí vykladači klopýtli při své interpretaci Písma tím, že se pokoušeli vidět smluvní znamení jako morální ve své podstatě. Smluvní znamení však nejsou morální samy o sobě; mají náboženský smysl, *pouze* pokud jsou zachovávány ve spojení se smlouvou, jejímž znamením jsou. Být ponořen do vody nemá samo o sobě žádný náboženský význam. Tento úkon má smysl *pouze tehdy*, pokud je chápán jako křest. Jedení chleba či pití vína (či vinné šťávy) nemá žádný náboženský význam, *pokud* to nechápeme jako připomínku Kristovy smrti. Obřízka neměla žádný náboženský význam, *ledaže* byla provedena jako znamení společenství smlouvy „synů Izraele“. A podobně také sobota nemá žádný náboženský význam, *pokud* není chápána jako znamení smlouvy mezi Bohem a syny Izraele.

Je životně důležité pochopit, že kdykoli mluvíme o staré smlouvě včetně Desatera přikázání, která je překonána novou smlouvou, mluvíme o staré smlouvě v její úplnosti, ale zároveň se *nezřikáme žádného z morálních principů* v této smlouvě obsažených. Měli bychom také chápat, že každá společnost, která má

fungovat bez anarchie, musí pokračovat v dodržování *specifických morálních zákonů*, aby omezila vliv zla pocházejícího z neobrácených srdcí. Současná moderní společnost sklízí ovoce porušování Božích morálních zákonů. Boží věčné morální principy nejsou v žádné úspěšné společnosti zpochybnitelné.

Moderní sekulární humanisté, kteří znevažují Boží morální principy, sklízí nevyhnutelné důsledky. Ve Spojených státech i v celém světě vidíme rostoucí anarchii a úpadek společnosti jako přímý důsledek nerespektování Božích morálních zákonů.

Avšak na druhé straně nám historie židovského národa žijícího pod starou smlouvou podává dostatečnou ilustraci o limitech *konkrétních zákonů určených ke korigování správnosti lidského jednání*. Židé byli neustále konfrontováni s interpretací řady zákonů pro konkrétní životní situace. Nová smlouva oproti tomu nabízí mnohem lepší návod ke správnému životu, protože je postavena na základních principech a křesťané mají Ducha Svatého, který v nich přebývá a pomáhá interpretovat tyto principy do konkrétních životních situací a také dává moc k životu podle Kristova vzoru.

Sobotní přikázání není součástí "lepšího zákona"

Níže uvedený seznam ukazuje, že všechny morální principy obsažené v Desateru se opakují i v nové smlouvě. Jedinou výjimkou je sobotní přikázání. Tato skutečnost podporuje náš závěr, že sobota je rituálním zákonem spojeným výhradně se starou smlouvou, a není tedy věčným morálním principem.

Desatero	Přikázání SZ	Paralela v NZ
Žádní jiní bohové	Ex 20,3; Dt 5,7	1 Kor 8,6; Ef 4,6
Žádné modly	Ex 20,4-6; Dt 5,8-10	1 J 5,21; Ř 1,23; Ef 5,5
Nebrat nadarmo Boží jméno	Ex 20,7; Dt 5,11	1 Zm 6,1; Mt 6,9
Zachovávat soboru	Ex 20,8-11; Dt 5,12-15	není
Ctít rodiče	Ex 20,12; Dt 5,16	Ef 6,2.3; Mk 10,19
Nezabíjet	Ex 20,13; Dt 5,17	Ř 13,9; 1 J 3,15
Necizoložit	Ex 20,14; Dt 5,18	Ř 13,9; Ga 5,19-21; Mt 5,27.28
Nekrást	Ex 20,15; Dt 5,19	Ř 13,9; Ef 4,28
Nevydávat falešné svědectví	Ex 20,16; Dt 5,20	Ř 13,9; Mk 10,19
Netoužit	Ex 20,17; Dt 5,21	Žd 13,5; Mk 7,22

Sněm v Jeruzalémě

Sněm v Jeruzalémě, tak jak je zaznamenán ve Sk 15. kapitole, byl svolán za účelem potřeby rychle rozhodnout, jaký vztah vlastně mají křesťané mít k zákonu staré smlouvy. Po dlouhé debatě se sněm shodl na tomto psaném závěru:

Toto jest rozhodnutí Ducha svatého i naše: Nikdo ať vás nezatěžuje jinými povinnostmi než těmi, které jsou naprosto nutné: Zdržujte se všeho, co bylo obětováno modlám, také krve, pak masa zvířat, která nebyla zbavena krve, a konečně smilstva. Jestliže se toho všeho vyvarujete, budete jednat správně. Budte zdraví.“ (Sk 15,28,29)

Ve světle našeho předchozího studia nám toto krátké a stručné shrnutí poskytuje plný vhled do problematiky. Někteří vykladači zde argumentují, že toto vyjádření dokládá stálou závaznost Desatera přikázání, protože jinak by obsahovalo instrukce týkající se zabíjení, krádeže atd., což jsou věci, které by křesťané evidentně dělat neměli. Avšak detailnější zkoumání ukazuje, že pravdou je pravý opak. Spíše než abychom brali za samozřejmé, že Desatero přikázání je stále závazné - což je v rozporu s jasnými, kontextem podpořenými vyjádřeními, která jsme studovali výše, a s celým závěrem Jeruzalémského sněmu - měli bychom brát za samozřejmé, že ti křesťané nové smlouvy byli pod novozákonním principem "milujte se navzájem tak, jako jsem já miloval vás". A kvůli tomuto jedinému široce platnému, základnímu morálnímu principu zde nebyla žádná potřeba specifikovat detailně "nezabíješ", "nebudeš krást" atd.

Když se podíváme, co vlastně bylo po křesťanech z pohanů požadováno, je nám ihned zřejmá jedna věc:

vyjmenované požadavky jsou dodatky k základnímu novozákonnímu principu lásky nebo byly interpretací tohoto principu. Máme zde tři požadavky, které sněm vznesl vůči konvertitům z pohanů. Za prvé bylo požadováno, aby se zdržovali jídla, které bylo obětováno modlám. Tomuto tématu je věnována 1 Kor 8. kapitola. Shrnutí, bylo po nich požadováno, aby se zdržovali takového jídla proto, aby se nestali kamenem úrazu křesťanům, kteří konvertovali z pohanství a byli stále ještě slabí ve víře.

Za druhé se po nových křesťanech žádalo, aby se zdržovali krve a masa z uškrcených zvířat. Tento požadavek byl pravděpodobně vznesen proto, že se jednalo o praktiky, které nejvíce urážely židy a byly by proto překážkou ke křesťanskému svědectví mezi židovskými konvertity.

Za třetí zde byl požadavek, aby se křesťané z pohanů zdržovali smilstva. Proč tento požadavek? Protože zde tehdy bylo nebezpečí, stejně jako dnes, že si někdo bude vykládat princip "milujte jeden druhého" sobeckým způsobem založeným na sexuální touze. O pohanech se totiž dobře vědělo, že pochází ze společnosti, která byla velmi nemorální.¹¹⁴ A zároveň toto nařízení, jak navrhuje F. F. Bruce, pravděpodobně pomáhalo udržet křesťany z pohanů v patřičném manželském svazku.¹¹⁵

Někteří vykladači tvrdí, že pokud by sobota nebyla závazná pro novozákonní církve, měli bychom dnes doklady o prudké debatě o této otázce podobně, jako tomu je v otázce obřizky. Tento argument však nemá patřičnou váhu, protože opomíjí jeden podstatný fakt. V judaismu bylo vyžadováno zachovávání soboty *pouze* v případě, že člověk byl členem společnosti smlouvy, jejímž vstupním znamením byla obřizka.¹¹⁶

Dovolte mi ilustrovat stejný princip v nové smlouvě. Měli by křesťané hledat způsob, jak vnutit slavení večere Páně někomu, kdo nepřijal Krista a nebyl pokřtěn? Večere Páně se však ve většině sborů vysluhuje *pouze* těm, kteří byli pokřtěni do Krista. Otázkou v novozákonní církvi nebyla obřizka *per se*; spíše se jednalo o to, zda by křesťané měli zachovávat požadavky staré smlouvy. Důvodem, proč v diskuzích rané církve obřizka zaujímala takové prominentní místo, byla skutečnost, že obřizka plnila funkci vstupního znamení do společenství staré smlouvy, a tak zastupovala *všechny* starozákonní praktiky. Dostáváme se tedy k důležitému bodu: pokud obřizka nebyla požadována po křesťanech z pohanů, pak nebylo požadováno ani zachovávání soboty, protože sobota byla vyhrazena pouze pro členy komunity staré smlouvy. V Písmu nenacházíme žádný náznak toho, že by sobota byla kdy dána nějakému jinému národu či lidem než dětem Izraele.

Ať tedy Izraelci dbají na den odpočinku a dodržují jej po všechna svá pokolení jako věčnou smlouvu. To je provždy platné znamení mezi mnou a syny Izraele. V šesti dnech totiž učinil Hospodin nebe a zemi, ale sedmého dne odpočinul a oddechl si.“ (Ex 31,16.17)

Nejen, že nebyla obřizka vyžadována v novozákonní církvi, ale byla dokonce pro náboženské účely zakázána.

Tu svobodu nám vydobyl Kristus. Stůjte proto pevně a nedejte si na sebe znovu vložit otrocké jho. Slyšte, co vám já, Pavel, říkám: Dáváte-li se obřezat, Kristus vám nic neprospěje. Znovu dosvědčuji každému, kdo se dá obřezat, že je zavázán zachovávat celý zákon. Odloučili jste se od Krista vy všichni, kteří chcete dojít ospravedlnění na základě zákona, pozbyli jste milosti. (Ga 5,1-4)

Pokud Pavel zastává jednoznačný postoj vůči těm, kteří byli obřezáni z *náboženského důvodu*, měnil by ho vůči těm, kteří chtějí zachovávat sobotu, druhé znamení stejné (staré) smlouvy? Věřím, že to lze jasně vidět v Kol 2,16,17 a Ga 4,10.11, jak jsme již ukázali ve 14. kapitole této knihy.

Sněm v Jeruzalémě ustanovil základ, na němž je založena i tato kniha. Nebylo tak však učiněno přímým zaobíráním se sobotou, ale způsobem eliminace vstupního znamení do staré smlouvy, obřizky.

¹¹⁴ Lenski, *Commentary on the New Testament, 1-2 Corinthians*, (Hendrickson Publishers, 1937, 1963), p. 12.

¹¹⁵ Viz Dt 18 a F. F. Bruce, *Paul: Apostle of the Heart Set Free*, (Eerdmans Publishing Co., Grand Rapids MI, 1977), p. 185.

¹¹⁶ "Bible dokládá, že sobota byla zavedena pro Izraelce a měla být slavena každý týden jako znamení smlouvy. Na sobotu se nelze dívat jako na univerzální opatření pro celé lidstvo, ale je třeba ji vidět jako specifickou instituci určenou pro Izrael. Jako znamení smlouvy měla trvat tak dlouho, jako smlouva samotná.", Harold P. Dressler, "The Sabbath in the Old Testament" in *From Sabbath to Lord's Day*, p.34. "Judaismus jako celek považoval sobotu za závaznou pouze pro Izrael", Max B. Turner, "The Sabbath, and the Law in Luke/Acts" in *From Sabbath to Lord's Day*, p.128.

Shrnutí

1. Křesťané nejsou pod pravomocí staré smlouvy.
 - a. Žd 8. a 9. kapitola specificky zmiňují "desky smlouvy" a "pravidla pro bohoslužbu" a říká se zde, že tato smlouva je stará a připravená k zániku.
 - b. Galatským 3. kapitola říká, že zákon byl v účinnosti až do Kristova příchodu.
 - c. Galatským 3. kapitola dále říká, že křesťané již nejsou pod sinajským zákonem.
 - d. Galatským 4. kapitola říká, že křesťané mají odvrhnout otrokyni (výraz, který Pavel používá pro starou smlouvu) i ty, kteří si vynucují závaznost zákonů staré smlouvy.
 - e. Římanům 4. kapitola říká, že pohané mohou mít účast na zaslíbení spravedlnosti z víry dané Abrahamovi a cele tak obejít zákon staré smlouvy.
 - f. Římanům 7. kapitola říká, že dokonce křesťané ze židů jsou osvobozeni ze zákona jako vodítka pro křesťanskou službu.
 - g. Římanům 8. kapitola říká, že pouze ti křesťané, kteří "chodí v Duchu", mohou vejít do plného společenství s Bohem.
 - h. Římanům 10. kapitola říká, že Kristus je konec zákona, aby došel spravedlnosti každý, kdo věří.
 - i. Efezkým 2. kapitola říká, že Kristus zrušil nepřátelství, které způsoboval "zákon ustanovení a předpisů".
 - j. Filipským 3. kapitola říká, že spravedlnost přichází od Boha na základě víry a ne na základě poslušnosti zákonu.
 - k. Koloským 2. kapitola říká, že dlužní úpis, který byl vůči nám nepřátelský (stará smlouva), byl přibit na kříž.
2. Zákony staré smlouvy lze nejlépe rozdělit do čtyř kategorií:
 - a. Morální zákony.
 - b. Stíny evangelia, včetně soboty.
 - c. Znamení smlouvy: obřizka a sobota.
 - d. Občanské zákony.
3. Zákony nové smlouvy lze také dělit do čtyř kategorií:
 - a. Morální principy.
 - b. Evangelium.
 - c. Znamení smlouvy: křest (a zapečetění Duchem Svátým) a večeře Páně.
 - d. Občanské povinnosti.
4. Morální principy nové smlouvy zahrnují *všechny* morální principy, na kterých jsou založeny zákony staré smlouvy.
5. Boží morální principy nejsou možnostmi. Jsou věčné a platí pro celé lidstvo.
6. Znamení smlouvy mají smysl pouze tehdy, pokud jsou zachovávána v rámci smlouvy, jejímž znamením jsou. Nejsou morální samy o sobě.
7. Morální principy, které jsou v pozadí Desatera přikázání, jsou všechny zmíněné v Novém zákoně. Přikázání zachovávat sobotu však v Novém zákoně opakováno není a to ukazuje na skutečnost, že sobota není věčným morálním principem, ale rituálním zákonem spojeným se starou smlouvou.
8. Sněm v Jeruzalémě vyřešil otázku týkající se povinnosti křesťanů zachovávat starou smlouvu. Rozhodnutí sněmu stanovilo, že křesťané z pohanů nemají povinnost starou smlouvu zachovávat. Centrem diskuze byla obřizka, protože ta byla vstupním znamením do staré smlouvy a zastupovala tak všechny praktiky v této smlouvě obsažené.
 - a. Jeruzalémský sněm považoval za samozřejmé, že křesťané jsou pod Kristovým zákonem a že přikázání "milovat jeden druhého jako Kristus miloval nás" zahrnuje všechny morální principy.
 - b. Jeruzalémský sněm zavazoval křesťany z pohanů:
 1. Nekonzumovat jídla nabídnutá modlám - aby se nestali kamenem úrazu jiným křesťanům, kteří konvertovali z pohanství a byli ještě stále slabí ve víře.
 2. Zdržovat se krve a masa udušených zvířat - aby pohané z křesťanů nebyli kamenem úrazu křesťanům ze židů.
 3. Zdržovat se smilstva - nezbytné vysvětlení toho, co neznamená přikázání "milovat jeden

druhého", a jako ochrana manželských svazků.

9. Pavel říká, že pokud křesťané přijmou obřízku z *náboženských důvodů*, odpadnou od milosti. Požadavek zachovávat znamená staré smlouvy vrhá člověka do pozice, kde má povinnost zachovávat *celou* starou smlouvu.

18. kapitola: Ježíš, naplnění zákona

Matouš 5,17-19

Mt 5,17-19 je pro zastánce platnosti soboty a pro všechny, kteří podporují tezi pokračující platnosti Desatera přikázání, velmi důležitým textem. Je proto třeba tyto verše důkladně prozkoumat:

Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit. Amen, pravím vám: Dokud nepomine nebe a země, nepomine jediné písmenko ani jediná čárka ze Zákona, dokud se všechno nestane. Kdo by tedy zrušil jediné z těchto nejmenších přikázání a tak učil lidi, bude v království nebeském vyhlášen za nejmenšího; kdo by je však zachovával a učil, ten bude v království nebeském vyhlášen velkým. (Mt 5,17-19)

Význam tohoto textu spočívá na dvou klíčových slovech: „zákon“ a „naplnit“. Odkazuje zde výraz "zákon" na Desatero přikázání nebo na celou starou smlouvu? Má zde výraz "naplnit" význam "dělat a v tomto děláním pokračovat" nebo znamená "dělat to, co bylo jednou učiněno, je to dokončené a není to třeba dále opakovat"? Na první pohled se tak zdá, že v uvedených verších lze nalézt dvě zcela odlišné interpretace.

První výklad zní takto: "Tímto svým vyjádřením Ježíš nezpochybnitelně učí, že Desatero přikázání je stále v platnosti a tato platnost nebude nikdy ukončena. To znamená, že křesťané musí žít v harmonii se zákonem Desatera, a to včetně zachovávání soboty, protože z něho nesmí být odstraněno ani nejmenší písmenko či čárka. Ti, kteří učí, že zákon je zrušen, jdou jasně proti Kristově vůli.

Druhý výklad říká, že "Ježíš nezpochybnitelně učí, že celý zákon (včetně všeho, co je zapsáno v Tóře) zůstává v platnosti "až dokud se vše nenaplní". Svým životem, smrtí a vzkříšením Ježíš zákon staré smlouvy (a proroctví) naplnil, a proto tento zákon již nadále není pro křesťany závazný.

Abychom tedy uvedené verše byli schopni správně interpretovat, musíme nejprve definovat správně význam obou klíčových slov "zákon" a "naplnit". Toho nejlépe dosáhneme tím, že provedeme srovnání se všemi ostatními pasážemi z Matoušova evangelia, které tyto výrazy obsahují, a tak nalezneme význam, jaký Matouš těmito dvěma slovy přisuzuje v dalších situacích. Na základě získaných informací bychom pak měli být schopni rozpoznat, co je skutečným významem našeho studovaného textu.

"Zákon" v Matoušovu evangeliu

V následujících citátech jsou zahrnuty všechny výskyty slova "zákon" v Matoušovu evangeliu.

Jak byste chtěli, aby lidé jednali s vámi, tak vy ve všem jednejte s nimi; v tom je celý Zákon i Proroci. (Mt 7,12)

"Zákon" v tomto verši odkazuje na celou Tóru (pět knih Mojžíšových), protože je zde uveden ve spojení s "Proroky". Máme zde tedy odkaz na dvě z celkem tří částí, které tvoří Starý zákon. Ten se dělí na Zákon, Proroky a Spisy. Je nade vši pochybnost, že v této definici slova "zákon" je obsaženo i Desatero přikázání, avšak nelze zde kvůli kontextu obsah výrazu "zákon" omezit pouze na Desatero samotné.

Neboť všichni proroci i Zákon prorokovali až po Jana. (Mt 11,13)

I v tomto verši výraz "zákon" odkazuje na celou Tóru, a to ze stejného důvodu, tj. kvůli provázání s výrazem "Proroci".

A nečetli jste v Zákoně, že kněží službou v chrámě porušují sobotu, a přesto jsou bez viny? (Mt 12,5)

Část zákona, o které se zde mluví, není Desatero přikázání, ale Lv 24,5-9, kde je popsána služba kněží.

„Mistře, které přikázání je v zákoně největší?“ On mu řekl: „Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým

srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.‘ To je největší a první přikázání. Druhé je mu podobné: ‚Miluj svého bližního jako sám sebe.‘ (Mt 22,36-39)

První citát uvedený v této pasáži pochází z Dt 6,5 a druhý z Lv 19,18. Opět zde není citována žádná část Desatera.

Na těch dvou přikázáních spočívá celý Zákon i Proroci.“ (Mt 22,40)

Opět spojení "celý Zákona i Proroci" jednoznačně definuje "Zákon" jako Tóru a nemá tedy omezený význam ve smyslu pouze Desatera přikázání.

Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Odevzdáváte desátky z máty, kopru a kmínu, a nedbáte na to, co je v Zákoně důležitější: právo, milosrdenství a věrnost. Toto bylo třeba činit a to ostatní nezanedbávat. (Mt 23,23)

Opět zde použití výrazu "zákon" zahrnuje více než jen Desatero přikázání.

Toto jsou tedy všechny další pasáže z Matoušova evangelia, vzhledem k Mt 5,17-19, kde je použit výraz „zákon“. Proto bychom měli u Mt 5,17-19 předpokládat (ledaže by nás bezprostřední kontext vedl k jinému závěru), že je třeba výrazu „zákon“ rozumět jako odkazu na celou Tóru, tj. na všech pět knih Mojžíšových, protože *každý další* výskyt výrazu „zákon“ u Matouše *nikdy* neodkazuje na samotné Desatero, ale *vždy* na celý zákon nebo na části zákona *jiné* než Desatero přikázání.

Když se tedy dále podíváme na bezprostřední kontext Mt 5,17-19, můžeme ihned rozpoznat, že Ježíš používá i zde „zákon“ ve spojení s „proroky“. „Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky...“ Tedy i samotný bezprostřední kontext nás jednoznačně vede k chápání výrazu „zákon“ jako odkazu na celou Tóru. Proto zde uzavíráme, že „zákon“, na který zde Ježíš odkazuje, znamená *celý* zákon staré smlouvy, který zahrnuje i Desatero přikázání.

„Naplnit“ v Matoušovu evangeliu

Níže je uveden seznam všech pasáží, kde Matouš používá výraz „naplnit“. V každém z těchto textů se pokusme rozpoznat, co Matouš tímto slovem míní. Používá „naplnit“ jako výraz popisující to, co bylo jednou učiněno a není třeba již znovu opakovat, nebo je zde obsažena idea „neustálého činění“?

To všechno se stalo, aby se splnilo, co řekl Hospodin ústy proroka: ‚Hle, panna počne a porodí syna a dají mu jméno Immanuel,‘ to jest přeloženo ‚Bůh s námi‘. (Mt 1,22.23)

„Naplnit“ je zde použito ve spojení s narozením Ježíše z panny, což je událost, která se odehrála pouze jednou. Není zde žádné další očekávané naplnění této události.

a byl tam až do smrti Herodovy. Tak se splnilo, co řekl Pán ústy proroka: ‚Z Egypta jsem povolal svého syna.‘ (Mt 2,15)

Ježíš byl povolán z Egypta pouze jednou. Věřící v Krista nemá s tímto naplněním nic společného.

Tehdy se splnilo, co je řečeno ústy proroka Jeremiáše: (Mt 2,17)

Toto proroctví bylo „naplněno“ pouze jednou událostí Ježíšova narození. Žádné další naplnění tohoto proroctví se neočekává.

a usadil se v městě zvaném Nazaret – aby se splnilo, co je řečeno ústy proroků, že bude nazván Nazaretský. (Mt 2,23)

Neexistuje žádné další naplnění tohoto proroctví. Bylo naplněno jednou a nebude křesťany již opakováno.

Ježíš mu odpověděl: ‚Připust' to nyní; neboť tak je třeba, abychom naplnili všecko, co Bůh žádá.‘ Tu mu Jan již nebránil. (Mt 3,15)

Kontextem je křest Ježíše Janem Křtitelem. V této pasáži můžeme výrazu „naplnit“ rozumět jako „dělat“.

Také skutečnost, že Ježíš používá množné číslo, ukazuje na něco, co se od křesťana očekává. Povšimněme si však, že kontext se nijak netýká Desatera přikázání.

aby se splnilo, co je řečeno ústy proroka Izaiáše: ‚Země Zabulón a Neftalím, směrem k moři, za Jordánem, Galilea pohanů – lid bydlící v temnotách uvidí veliké světlo; světlo vzejde těm, kdo seděli v krajině stínu smrti.‘ (Mt 4,14-16)

Tím, že Kristus přišel na území, které je zmíněno v proroctví, také toto proroctví Starého zákona naplnil. Nepíše se zde o ničem, co mají poslušní křesťané dělat.

Dále jste slyšeli, že bylo řečeno otcům: ‚Nebudeš přísahat křivě, ale splníš Hospodinu přísahy své.‘ (Mt 5,33)

Z kontextu vidíme, že Ježíš cituje ze staré smlouvy a pak říká, „Ale já vám pravím...“, čímž ukazuje svoji autoritu nad zákonem staré smlouvy. Poté v následujících verších staví své učení do kontrastu k tomuto zákonu.

aby se naplnilo, co je řečeno ústy proroka Izaiáše: ‚On slabosti naše na sebe vzal a nemoci nesl.‘ (Mt 8,17)

Není zde žádné další naplnění, protože Kristus je jediným, kdo na sebe vzal naše hříchy, a učinil tak pouze jednou.

aby se splnilo, co je řečeno ústy proroka Izaiáše: ‚Hle, služebník můj, kterého jsem vyvolil, milovaný můj, kterého si oblíbila duše má. Vložím na něho svého Ducha. A vyhlásí soud národům. Nebude se přít ani rozkřikovat, na ulicích nikdo neuslyší jeho hlas. Nalomenou třtinu nedolomí a doutnající knot neuhasí, až dovede právo k vítězství. A v jeho jménu bude naděje národů.‘ (Mt 12,17-21)

Toto proroctví Kristus naplnil pouze jednou.

A plní se na nich proroctví Izaiášovo: ‚Budete stále poslouchat, a nepochopíte, ustavičně budete hledět, a neuvidíte. Neboť obrostlo tukem srdce tohoto lidu, ušima nedoslýchají a oči zavřeli, takže neuvidí očima a ušima neuslyší, srdcem nepochopí a neobrátí se – a já je neuzdravím.‘ (Mt 13,14.15)

Lidé z doby, když žil Ježíš, naplnili toto proroctví tím, že odmítli Krista.

To se stalo, aby se splnilo, co je řečeno ústy proroka: ‚Povězte dceři síónské: Hle, král tvůj přichází k tobě, tichý a sedící na oslící, na oslátku té, která je podrobena jhu.‘ (Mt 21,4.5)

Právě a pouze Kristus naplnil toto proroctví.

Či myslíš, že bych nemohl poprosit svého Otce, a poslal by mi ihned víc než dvanáct legií andělů? Ale jak by se potom splnila Písma, že to tak musí být?“ (Mt 26,53.54)

Kristus toto proroctví jednou naplnil.

Toto všechno se však stalo, aby se splnilo, co napsali proroci.“ A tu ho všichni učedníci opustili a utekli. (Mt 26,56)

Učedníci toto proroctví jednou naplnili. Není zde žádné další naplnění.

Tak se splnilo, co je řečeno ústy proroka Jeremiáše: ‚Vzali třicet stříbrných, cenu člověka, na kterou ho ocenili synové Izraele; a dali ji za pole hrnčířovo, jak jim přikázal Hospodin.‘ (Mt 27,9.10)

Toto proroctví bylo naplněno, když Jidáš Krista zradil za třicet stříbrných.

Pokaždé je tedy v Matoušovu evangeliu – až na dvě možné výjimky – výraz „naplnit“ použitý vždy ve spojení Kristovým životem nebo s událostmi, které se ho týkají. Obě zmíněné výjimky¹¹⁷ nemají žádnou souvislost s Desaterem přikázání. Ve všech ostatních případech to byla vždy jediná událost, která dané proroctví „naplnila“, a není zde žádný důvod předpokládat její další naplnění.

¹¹⁷ Mt 3,13; Mt 5,33.

Na základě uvedených důvodů bychom tedy měli výraz „naplnit“ u Mt 5,17-19 interpretovat (pokud nás bezprostřední kontext nevede k jinému závěru) tak, že odkazuje na něco, co Ježíš udělal ve spojení se svým posláním Mesiáše.

Vraťme se nyní s tímto závěrem k Mt 5,17-19:

Nedomnívejte se, že jsem přišel zrušit Zákon nebo Proroky; nepřišel jsem zrušit, nýbrž naplnit. Amen, pravím vám: Dokud nepomine nebe a země, nepomine jediné písmenko ani jediná čárka ze Zákona, dokud se všechno nestane. Kdo by tedy zrušil jediné z těchto nejmenších přikázání a tak učil lidi, bude v království nebeském vyhlášen za nejmenšího; kdo by je však zachovával a učil, ten bude v království nebeském vyhlášen velkým.

U Jana čteme:

Ježíš věděl, že vše je již dokonáno; a proto, aby se až do konce splnilo Písmo, řekl: „Žízním.“ (J 19,28)

Tento verš je extrémně důležitý pro správné porozumění Mt 5,17-19. Zjišťujeme zde, že Ježíš již dokončil vše až na jediné proroctví týkající se jeho života a smrti jako Mesiáše. Tato jediná věc zbývala, a proto Ježíš řekl „žízním“.

Když Písmu dovolíme, aby se stalo naším jediným vykladačem, význam této pasáže se ozřejmí. Povšimněte si, jak dokonale zapadá do kontextu. V Matoušově evangeliu nalézáme text 5,17-19 brzy poté, co Ježíš na hoře přednese své „blahoslavenství“. Zároveň se tato pasáž nachází *těsně předtím*, než Ježíš šestkrát opakuje „Slyšeli jste..., ale já vám pravím...“ V rámci tohoto kontextu je zřejmé, že Ježíš na sebe bere autoritu větší, než má zákon staré smlouvy. Pro jeho posluchače by zde bylo velmi snadné dojít k závěru, že se Kristus kompletně zříká závaznosti staré smlouvy. To Ježíš nakonec skutečně udělá, ale ne dříve než *dokonale naplní* všechna proroctví, typy a stíny, které na něj ukazují jako na Mesiáše a Spasitele světa a které jsou zaznamenány v zákoně. Proto musí platnost zákona pokračovat až do okamžiku, kdy On vše *naplní*. A to se, podle Jana, stalo ve chvíli Ježíšovy smrti. Tento závěr je také plně v souladu s Pavlovým učením v listech Římanům a Galatským.

Uvedený výklad jako jediný je plně v souladu s kontextem, v němž se celá pasáž nachází. Pokud bychom chtěli tvrdit, že Ježíš zde učí pokračující platnost zákona, byli bychom jako křesťané okamžitě postaveni před závažné dilema. Náš text totiž výslovně říká, že *nepomine jediné písmenko ani jediná čárka ze Zákona*. Proto, pokud křesťané hodlají tento text použít jako důkaz pro pokračování celého zákona staré smlouvy, musí ho zároveň také použít i jako důkaz pro závaznost celého zákona staré smlouvy. V listu Galatským Pavel své čtenáře varuje, že není možné brát závazně jednu část zákona a zbytek opustit.

Znovu dosvědčuji každému, kdo se dá obřezat, že je zavázán zachovávat celý zákon. (Ga 5,3)

Jsou nám ponechány pouze dvě možnosti: buď Ježíš naplnil zákon za nás, a tak nás osvobodil od nadvlády staré smlouvy, nebo musíme dosud stále zachovávat *každou, i sebemenší, část* staré smlouvy. Ve výkladu tohoto textu neexistují jiné možnosti.

Jak Ježíš naplnil zákon

Všichni souhlasí s tím, že Ježíš naplnil proroctví, ale někteří se ptají, jak mohl naplnit zákon? Za prvé, máme zde toto jasné vyjádření:

a jeho slovo ve vás nezůstává, poněvadž nevěříte tomu, koho on poslal. Zkoumáte Písma a myslíte si, že v nich máte věčný život; a Písma svědčí o mně. (J 5,38-39)

Kdybyste opravdu věřili Mojžíšovi [tj. knize zákona], věřili byste i mně, neboť on psal o mně. (J 5,46)

Kontext uvedených citátů z Janova evangelia se týká sobotního uzdravení. Z toho lze usuzovat, že sobota byla jedním ze způsobů, jak zákon mluvil o Kristu.

V den, kdy byl Ježíš vzkříšen, se připojil ke dvěma učedníkům na jejich cestě do Emaus. Lukáš nám zprostředkoval shrnutí tohoto rozhovoru:

Potom začal od Mojžíše a všech proroků a vykládal jim to, co se na něho vztahovalo ve všech částech Písma. (Lk 24,27)

Uvádím zde neúplný seznam toho, co v zákoně ukazovalo na Krista a bylo na něm naplněno:

Zápalné oběti	Neustálé odpuštění (1 J 2,1.2)
Krev obětí	Krev Krista (Žd 10,19)
Svatyně svatých	Boží přítomnost (Žd 10,19-23)
Stánek	Vtělení (J 1,1-3.14)
Šekína	Sláva Božího Syna (J 1,14)
Vyvýšený bronzový had	Kristův kříž (J 3,14)
Nádoba k očišťování	Obnovení (Žd 10,22; Tit 3,5)
Předkladný chléb	Chléb života (J 6,48)
Svícen	Světlo světa (J 8,12)
Opona ve stánku	Tělo Krista (Žd 10,20)
Kněží	Kristova prostřednická služba (Žd 7,23.25)
Velekněz	Vykoupení (Žd 9,11.12)
Obřizka	Odložení „těla“ (Ko 2,11n)
Velikonoce	Beránek Boží (J 1,36)
Den smíření	Vyřešení problému hříchu (Žd 10,14)
Sobota	Odpočinek milosti (Žd 4,8-11)
Sobotní roky	Boží zaopatření (Mt 6,31-34)
Svátek milostivého léta	Osvobození (Lk 4,18.19)

Stejně téma naplnění/přeměny a stínu/reality můžeme vidět také v listech sborům.

2. Korintským 3. kapitola

Služba smrti

Služba spravedlnosti

Galatským 3

Zákon byl naším vychovatelem
Již nadále nejsme pod vychovatelem

Aby nás vedl ke Kristu
Jste synové Boží

Koloským 2

Pouhý stín
toho, co mělo přijít

V něm jste kompletní
Podstatou je Kristus

Židům 1,1-3

Bůh mluvil (částečně)
Dávno
K otcům
Mnohokrát
Mnohými způsoby

Bůh promluvil (plně)
V tomto posledním čase
Ve svém Synu
Který je odlesk Boží slávy
Výraz Boží podstaty

Židům 8

Zastaralá smlouva

Nová a lepší smlouva

Kdybyste opravdu věřili Mojžíšovi, věřili byste i mně, neboť on psal o mně. (J 5,46)

Ježíš, naplnění morálních principů zákona

V tomto bodě můžeme položit otázku: "Naplnil Ježíš také *morální* principy zákona?" Odpovědí je jednoznačné ANO! To je dobrá zpráva evangelia!

A tak tedy: Jako jediné provinění přineslo odsouzení všem, tak i jediný čin spravedlnosti přinesl všem ospravedlnění a život. Jako se neposlušností jednoho člověka mnozí stali hříšníky, tak zase poslušností jednoho jediného mnozí se stanou spravedlivými. (Ř 5,18.19)

Srdcem poselství evangelia nové smlouvy je skutečnost, že jsme přijati nikoli na základě naší vlastní mravnosti, ale na základě dokonalé Kristovy spravedlnosti, která dalece přesahuje spravedlnost zákona. Je to tato skutečnost, a pouze tato, která nám dává jistotu spasení. Je to tento "jediný skutek spravedlnosti" - v "poslušnosti Jednoho" - který je jediným základním kamenem jistoty křesťana.

V Něm jste i vy dosáhli plnosti (Ko 2,10). Protože Ježíš obětoval svou krev, smíme se, bratří, odvážit vejít do svatyně (Žd 10,19). Tak jedinou obětí navždy přivedl k dokonalosti ty, které posvěcuje. (Žd 10,14)

Znamená to, že křesťan nemusí žít morálním životem? V žádném případě! V řečtině je doslova "jsou posvěcováni" a jedná se zde o přítomný čas (v angličtině přítomný průběhový čas, pozn. překl.), což nám ukazuje, že Bůh má každého z nás v procesu, kterým nás "činí svatými". Morální život křesťana není *základem* jeho přijetí Bohem, ale spíše jeho *důsledkem*. I přes to, jak paradoxní se toto tvrzení může zdát, je nicméně pravdivé. Kdykoli je jasně představeno evangelium nové smlouvy, vždy zde přesto existuje nebezpečí *neporozumění*. To bylo pravdou v Pavlových dnech a platí to i pro naši dobu. Vzpomínám si na dobu před několika lety, kdy jsem s jedním ze svých synů vystoupal na horu Mt. Shasta. Strávili jsme tehdy pod vrcholem této sněhem pokryté hory vysoké nějakých 4 200 m za velkého větru bezesnou noc v hrozně zimě. Další ráno jsme pak započali sestup. Nikdy nezapomenu na tu směs pocitů rozjaření a strachu, které jsem měl, když jsme se pomalu sunuli zpět po příkrém a kluzkém hřebenu. Stačil jediný krok doleva a čekal by nás sjezd přecházející v pád o stovky metrů níže po zledovatělém povrchu hory. Jeden krok napravo a přepadli bychom přes strmý útes. Chyba na kteroukoli stranu by byla fatální. A přesně tak je to s evangeliem. Ježíš řekl:

Těsná je brána a úzká cesta, která vede k životu... (Mt 7,14)

Kdyby nebylo neustálé činnosti Ducha Svatého v životě každého z nás, nikdo by to nedokázal. Když rozumíme výšinám i hlubinám milosti, musíme být opatrní, abychom skrze svobodu, kterou nám evangelium dává, nezačali žít v hříchu. Na druhou stranu nesmíme nikdy dovolit, aby náš posvěcený život nahradil Boží bezpodmínečné přijetí.

Například v listu Římanům v kapitolách 3 - 5 Pavel klade pevný základ ospravedlnění z víry:

Jsmo totiž přesvědčeni, že se člověk stává spravedlivým vírou bez skutků zákona. (Ř 3,28)

Mluví o Kristově "jediném skutku spravedlnosti" a „poslušnosti Jediného“. Jak Pavel stoupá k vrcholu hory milosti, cítí nebezpečí, které by přinesl jediný chybný krok mimo stezku pravdy. "Co tedy máme říci? Že máme dále žít v hříchu, aby se rozhojnila milost?" (Ř 6,1). Povšimněme si pozorně způsobu jeho argumentace:

Naprosto ne! Hříchu jsme přece zemřeli – jak bychom v něm mohli dále žít? Nevíte snad, že všichni, kteří jsme pokřtěni v Krista Ježíše, byli jsme pokřtěni v jeho smrt? Byli jsme tedy křtem spolu s ním pohřbeni ve smrt, abychom – jako Kristus byl vzkříšen z mrtvých slavnou mocí svého Otce – i my vstoupili na cestu nového života... Tak i vy počítejte s tím, že jste mrtvi hříchu, ale živi Bohu v Kristu Ježíši. (Ř 6,2-4.11)

Kvůli tomu, co pro nás Kristus již udělal, můžeme nyní sami sebe považovat za mrtvé hříchu a svobodné k životu pro Boha. V Římanům 13. kapitole dává Pavel napomenutí týkající se křesťanského života. Cituje některé části Desatera přikázání a říká:

Nikomu nebudte nic dlužni, než abyste se navzájem milovali, neboť ten, kdo miluje druhého, naplnil zákon. Vždyť přikázání ‚nezcizoložíš, nezabiješ, nepokradeš, nepožádáš‘ a kterákoli jiná jsou shrnuta v tomto slovu: ‚Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.‘ Láska neudělá bližnímu nic zlého. Je

tedy láska naplněním zákona. (Ř 13,8-10)

Skrze svůj život, smrt a vzkříšení a události s tím spojené Ježíš naplnil zákon a proroky, kteří ukazovali na Mesiáše.

Řekl jim: „To jsem měl na mysli, když jsem byl ještě s vámi a říkal vám, že se musí naplnit všechno, co je o mně psáno v zákoně Mojžíšově, v Prorocích a Žalmech.“ (Lk 24,44)

Když udělali všechno přesně tak, jak to bylo o něm v Písmu napsáno, sňali jej z kříže a položili do hrobu. (Sk 13,29)

Ke všem zaslíbením Božím, kolik jich jen jest, bylo v něm řečeno „Ano“. A proto skrze něho zní i naše „Amen“ k slávě Boží. (2 Kor 1,20)

Shrnutí

1. V Mt 5,17-19 Ježíš jasně učí, že celý zákon (myšleno vše, co je zapsáno v Tóře) má zůstat v platnosti, dokud nebude vše naplněno. Svým životem, smrtí a vzkříšením Ježíš celý zákon staré smlouvy (a proroctví) naplnil, takže tento zákon již nadále není pro křesťany závazný.
 - a. Pokaždé, když je v Matoušově evangeliu použitý výraz "zákon", označuje vždy celou starou smlouvu nebo nějaké její části *jiné* než Desatero přikázání.
 - b. Pokaždé, když je v Matoušově evangeliu použitý výraz "naplnit", je to vždy ve spojení s událostmi týkajícími se Kristova života. *Nikdy* není použitý v kontextu pokračující praxe života křesťanů.
 - c. Výše uvedená interpretace je v souladu s kontextem Matoušova evangelia i ostatních pisatelů evangelií.
 - d. Pokud je Mt 5,17-19 vykládán s cílem prokázat pokračující platnost starého zákona, pak je nezbytné stále zachovávat celý zákon staré smlouvy, protože z něj nesmí být odstraněna ani jediná čárka.
2. Nový zákon jasně ukazuje, jak rituály a praktiky staré smlouvy ukazovaly na aspekty Kristova života, smrti a vzkříšení.
3. Svým dokonalým životem, smrtí a vzkříšením za nás Ježíš naplnil Boží morální požadavky
4. Svoboda, kterou dává evangelium, neopravňuje křesťany ke svobodě hřešit.
5. Křesťanův posvěcený život není nikdy základem pro jeho přijetí Bohem, nýbrž je jeho důsledkem.
6. Všechny morální principy, na nichž je založeno Desatero přikázání a ostatní morální zákony staré smlouvy, lze shrnout do jediného principu lásky.
7. Morálka, kterou učí nová smlouva, dalece přesahuje morálku, kterou učí smlouva stará.

19. kapitola: Odpočinek, který zůstává

List Židům 3. a 4. kapitola

Nyní se dostáváme k dobré zprávě našeho studia o sobotě: o „odpočinutí“, které zůstává věřícím. V těchto dvou kapitolách listu Židům nalézáme bez nadsázky „pravé zlato“. Nejsou to však snadno pochopitelné kapitoly kapitoly, a proto extrahování zmíněného „zlata“ bude od nás vyžadovat zvýšenou koncentraci a pozornost. List Židům byl sepsán pro křesťany ze židů, kteří prošli pronásledováním a další očekávali v blízké budoucnosti. Cílem pisatele bylo ukázat nadřazenost křesťanství nad judaismem. Nebo, vyjádřeno jinými slovy, nám zmíněné kapitoly ukazují, jak je nová smlouva mnohem lepší než stará. Povšimněme si, jak tento list staví téma lepšího do centra pozornosti.

- Ježíš je lepším zjevením pravdy (Žd 1,1-3)
- Ježíš je lepší než andělé (Žd 1,1-14)
- Ježíš je lepší než Mojžíš (Žd 3,1-6)
- Ježíš je lepší než Aaron (Žd 5)
- Ježíš je lepší než velekněz (Žd 6,7)
- Nová smlouva má lepší zákon (Žd 7,12)
- Nová smlouva je lepší smlouvu (Žd 8,6)
- Nová smlouva má lepší zaslíbení (Žd 8,6)
- Nová smlouva má větší chrám (Žd 9,11)
- Nová smlouva má lepší oběti (Žd 9,23)
- Nová smlouva má lepší vlastnictví (Žd 10,34)
- Nová smlouva má lepší zemi (Žd 11,16)
- Nová smlouva má lepší vzkříšení (Žd 11,35)
- Nová smlouva má něco lepšího (Žd 11,40)
- Nová smlouva má lepší krev (Žd 12,24)
- Nová smlouva má lepší smíření (Žd 10,1-5)

V uvedeném seznamu jsme záměrně vypustili poslední část 3. kapitoly a celou 4. kapitolu. Náš autor v nich argumentuje, že nová smlouva je *lepší sobota*. Budeme studovat tento text verš po verši, z těchto veršů postupně extrahujeme fakta a nakonec je shrneme do uceleného vyjádření, co nás tento text vlastně učí. Budeme také promýšlet koncept odpočinku tak, jak je prezentován v rámci celého listu Židům. Jednotlivé závěry nám pak dohromady poskytnou jasný pohled na pravý význam celého studovaného textu.

Ve třetí a čtvrté kapitole nám autor listu ukazuje, že Ježíš je větší než Mojžíš. Demonstruje to tím, že ukazuje, že Mojžíš jako služebník nedal svému domu (Izraeli) „Boží odpočinek“. Pak dokazuje, že Kristus jako Syn věrný nad celým domem (církví) „Boží odpočinek“ dává. Je důležité zde poznamenat, že autor listu Židům svoji argumentaci staví na základě Žalmu 95. Podívejme se nyní detailně, jak ve svém objasňování pravdy postupuje.

Mojžíš byl věrný v celém Božím domě [Izrael], ale jen jako služebník. Kristus však jako Syn je nad celým Božím domem [církví]. A tímto Božím domem jsme my, pokud si až do konce zachováme smělou jistotu a radostnou naději. (Žd 3,5.6)

Izrael, dům Mojžíšův, ztratil víru, protože lidé zatvrdili svá srdce (Žd 3,8). Víme, že autor zde odkazuje na událost zaznamenanou v Ex 17,7, kdy Izraelci zkoušeli Hospodina. Víme to proto, že autor listu Židům cituje Žalm 95, který jmenovitě zmiňuje „Massu a Meribu“. Právě kvůli své nevěře, kterou projevíli v Masse a Meribě, byli Izraelité ponecháni čtyřicet let na poušti (Žd 3,9). „Ve svém hněvu jsem přísahal: Nevejdou do mého odpočinutí!“ (Žd 3,11). Poté autor listu svým čtenářům předkládá varování týkající se času:

Dejte si pozor, bratří, aby někdo z vás neměl srdce zlé a nevěrné, takže by odpadl od živého Boha. Naopak, povzbuzujte se navzájem den co den, dokud ještě trvá ono „dnes“, aby se nikdo z vás,

oklamán hříchem, nezatvrdil. Vždyť máme účast na Kristu, jen když své počáteční předsevzetí zachováme pevné až do konce. Je řečeno: ‚Jestliže dnes uslyšíte jeho hlas, nezatvrzujte svá srdce ve vzdoru!‘ A komu přísahal, že nevejdou do jeho odpočinutí, ne-li těm, kdo se vzepřeli? Tak vidíme, že nemohli vejít pro svou nevěru. (Žd 3,12-15.18.19)

V této chvíli již můžeme extrahovat prvních pět důležitých faktů: (1) Tak jako Izrael ztratil svoji víru na samotných hranicích zaslíbené země, tak si i církev potřebuje být jistá, že neztratí svoji víru. (2) Izraelité (ti, kteří zkoušeli Boha, jak je zaznamenáno v Ex 17,7) nevešli do *Božího odpočinutí*. (3) Do Božího odpočinutí nevešli pro svoji nevěru. (4) Důraz je položen na „dnes“ jako na den rozhodování. (5) „Dnes“ je dlouhé časové období „dokud ještě trvá ono ‚dnes‘“.

Stále platí zaslíbení pro vstup do jeho odpočinutí, bojme se tedy, aby se snad neukázalo, že někdo z vás je promeškal (Žd 4,1 ČSP)

Autor jasně sděluje, že *stále platí zaslíbení pro vstup do Božího odpočinutí*. Pozorně nyní v následujících několika verších sledujme, jak autor popisuje způsob vejítí do tohoto odpočinutí!

Vždyť také nám byla oznámena radostná zvěst, stejně jako i jim. Slovo zvěsti jim však neprospělo, protože nebyli spojeni vírou s těmi, kteří slyšeli. Neboť do odpočinutí vcházíme my, kteří jsme uvěřili, jak řekl: ‚Jak jsem přísahal ve svém hněvu: Nevejdou do mého odpočinutí,‘ ačkoliv to dílo bylo od založení světa hotovo (Žd 4,2.3 ČSP)

V tomto textu nalézáme další tři skutečnosti, které je třeba zdůraznit vzhledem k předmětu našeho studia: (1) Boží odpočinutí má co do činění s „*dobrou zprávou*“. (2) Do Božího odpočinutí vcházíme skrze *víru*. (3) Toto „odpočinutí“ je nějakým způsobem vztaheno k *dokončené stvořiteléské práci*.

Neboť kdesi řekl o sedmém dni takto: ‚I odpočinul Bůh sedmého dne od všeho svého díla.‘ A zde zase: ‚Nevejdou do mého odpočinutí.‘ (Žd 4,4.5 ČSP)

Zde autor opakuje dvě důležité skutečnosti: (1) „*Odpočinutí*“ je vztaheno k odpočinutí sedmého dne stvořiteléského týdne. (2) Toto „*odpočinutí*“ Izrael *nezakusil*.

Protože tedy zůstává možnost, aby někteří do něho vešli, a protože ti, kterým to bylo dříve zvěstováno, nevešli pro neposlušnost, opět určuje jeden den, Dnes, když v Davidovi po tak dlouhém čase říká, jak je předpověděno: ‚Jestliže dnes uslyšíte jeho hlas, nezatvrzujte svá srdce.‘ (Žd 4,6.7 ČSP)

V tomto textu nám autor ukazuje, že Izrael *za časů krále Davida* stále ještě do Božího odpočinutí *nevešel*. Pak cituje žalm 95,7 na podporu teze, abychom „*dnes*“ nezatvrzovali svá srdce. Dostáváme se tak k pointě.

Kdyby je totiž Jozue uvedl do odpočinutí, nemluvil by o jiném, pozdějším dni. (Žd 4,8 ČSP)

Je zřejmé, že pokud Izrael do Božího odpočinutí *nevešel* v době Davida, pak je jisté, že do něj *nevešel* ani za dnů Jozua, protože ten žil dlouho před Davidem. Nicméně je zajímavé, co je řečeno o Jozuovi a odpočinutí. Náš autor přímo říká, že Jozue Izraelcům „*odpočinutí*“ *nezajistil*. Je to tak? Pozorně si přečtete tyto verše z knihy Jozue:

Hospodin dal Izraeli celou zemi, jak se přísahou zavázal jejich otcům, že jim jí dá. Obsadili ji a usadili se v ní. A Hospodin jim dal odpočinutí všudy vůkol, zcela tak, jak přísáhl jejich otcům. Žádný ze všech jejich nepřátel před nimi neobstál. Hospodin jim vydal do rukou všechny nepřátele. Ani jedno ze všech dobrých slov, která Hospodin mluvil k domu izraelskému, nezapadlo: všechno se uskutečnilo. (Joz 21,43-45)

Na jedné straně tedy pisatel listu Židům tvrdí, že Jozue Izraelcům odpočinutí *nedal* a Izrael ani v době Davida dosud do Božího odpočinutí *nevešel* a na druhé straně se v knize Jozue píše, že Hospodin Izraelcům odpočinutí *dal*. Za chvíli si ukážeme, že zde není rozpor, protože oba texty mluví o *různých typech odpočinutí*.

Za prvé, náš autor říká, že Izraelci, kteří se *vzbouřili* a ztratil svoji víru, do Božího odpočinutí *nevešli* (Žd 3,11). Byli to však ti samí lidé, kterým Bůh dal *sobotu sedmého dne*. Tito lidé byli přítomni vydání Desatera přikázání na hoře Sinaj. Byli to ti samí lidé, kteří se na poušti účastnili služby ve stánku. Bez jakékoli pochybnosti o nich můžeme tvrdit, že oni *dostali na Sinaji sobotu sedmého dne*. Avšak list Židům nám říká,

že tito Izraelité zachovávající sobotu *nevešli* do Božího odpočínutí. Vidíme tedy, že náš autor jednoznačně odkazuje na *jiný* typ „odpočínutí“ než jakým je *sobota sedmého dne ze Sinaje*.

Za druhé, autor říká, že Jozue lidem „odpočínutí“ *nedal*. Zde odkazuje na jinou skupinu lidí – ne na ty, kteří se vzbouřili v Masse a Meribě, protože ti zemřeli na poušti. Lidé, které Jozue přivedl do Kanaanu, byli *děti těch, kteří zemřeli na poušti*.

Čtyřicet let chodili Izraelci pouští, dokud do jednoho nezmizel celý ten pronárod bojovníků, kteří vyšli z Egypta, protože neposlouchali Hospodina. O nich se Hospodin zapřísáhl, že jim nedovolí spatřit zemi, o které přisáhl jejich otcům, že nám ji dá, zemi oplývající mlékem a medem. Místo nich povolal jejich syny a ty Jozue obřezal, neboť byli neobřezaní; cestou je totiž neobřezávali. (Joz 5,6.7)

V uvedeném citátu z knihy Jozue můžeme vidět, že Boží přísaha týkající se Izraelců, kteří neuposlechli Boží hlas, měla souvislost s jejich vstupem do *zaslíbené země*. A Jozue, v citacích uvedených výše, tvrdí, že Bůh jim (dětem těch, kteří se vzbouřili) dal „odpočínutí na všech stranách“ a „splnil všechna svá zaslíbení“. Jinými slovy, „odpočínutí“, které Jozue přinesl Izraeli, bylo *odpočínutí od jejich nepřátel*.

„Boží odpočínutí“ zmíněné v listu Židům však *nemůže být odpočínutí od nepřátel*. Proto David o mnoho let později mohl říci „Uslyšíte-li dnes jeho hlas, nezatvrzujte svá srdce“ (Ž 95,7).

Když shrneme výše uvedené poznatky, můžeme formulovat tři další skutečnosti: (1) Izrael v *době Jozueho* *nevešel* do Božího odpočínutí. (2) „Odpočínutí“, do něhož autor své čtenáře usiluje vést, *není* odpočínutí od nepřátel. (3) Ani v době Davida Izrael dosud ještě do Božího odpočínutí *nevešel*.

Nyní, když jsme zjistili, o čem autor listu Židům nemluví v souvislosti s „Božím odpočínutím“, je třeba obrátit naši pozornost k tomu, co je zde vlastně „Božím odpočínutím“ myšleno.

A tak zůstává sobotní odpočínutí Božímu lidu. Kdo totiž vešel do jeho odpočínutí, ten také odpočinul od svého díla, tak jako Bůh od svého. Pospěšme si tedy vejít do onoho odpočínutí, aby nikdo nepadl podle stejného příkladu neposlušnosti. (Žd 4,9-11 ČSP)

Opět se zde dozvídáme několik skutečností: (1) Ono odpočínutí je zde nazváno „sobotní odpočínutí“. Řečtina zde používá zvláštní výraz $\sigma\beta\beta\alpha\tau\iota\sigma\mu\omicron\varsigma$ [*sabbatismos*]. Je to *jediné* místo v Písmu, kde je toto slovo použité a zároveň se jedná i o vůbec první známý výskyt tohoto výrazu vzhledem k veškeré zachované světové literatuře. Je tedy velmi pravděpodobné, že pisatel listu Židům si toto slovo vymyslel, protože chtěl, aby bylo nositelem jistého unikátního významu. (2) Dále je nám zde řečeno, že toto zaslíbení „sobotního odpočínutí“ *zůstává* Božímu lidu. (3) Ten, kdo do tohoto odpočínutí *vešel*, *také odpočinul* (ustal) od své práce. (4) „Odpočinul“ je v řečtině v aoristu, tj. v čase, který znamená, že se popisovaná činnost stala *v konkrétním okamžiku* v nějakém čase *v minulosti*. (5) Toto „odpočínutí“ od „práce“ má stejnou podstatu, jako Boží odpočínutí sedmého dne stvořitelského týdne, kdy Bůh ustal od své stvořitelské aktivity. (7) Každý z nás by měl usilovat o vejít do „tohoto odpočínutí“. Nyní je čas si naše zjištěné poznatky seřadit a podívat se, co z nich vyplývá.

1. Církev je povzbuzována neztrácet víru.
2. Izraelité, kteří žili v době, kdy se odehrála zkušenost zaznamenaná v Ex 17,7, *nevešli* do „Božího odpočínutí“, ale *obdrželi a začali zachovávat sobotu sedmého dne ze Sinaje*.
3. Izrael *nevešel* do „odpočínutí“ kvůli své nevěře.
4. Autor klade velký důraz na „dnes“ jako na den rozhodnutí.
5. „Dnes“ je probíhající období času: „dokud tedy trvá ono dnes“.
6. „Boží odpočínutí“ je spojeno s *dobrou zprávou*.
7. Do „Božího odpočínutí“ *vcházíme skrze víru*.
8. Toto „Boží odpočínutí“ má souvislost s Božím *zakončeným* stvořením, kdy Bůh sedmého dne odpočinul, když ustal od své stvořitelské aktivity.
9. Izraelský národ v době Jozueho do „Božího odpočínutí“ *nevešel*, ale *vešel* do zaslíbené země, kde Izraelité *zakoušeli* „odpočínutí“ od svých nepřátel a zachovávali sobotu sedmého dne ze Sinaje.
10. Izrael v čase krále Davida dosud do „Božího odpočínutí“ *nevešel*.
11. Toto „Boží odpočínutí“ je nazváno „sobotním odpočínutím“, což je unikátní nově vytvořené slovo.
12. Zaslíbení o vstupu do „Božího odpočínutí“ *zůstává*.
13. Ti, kdo *vchází* do „Božího odpočínutí“, *odpočinuli (ustali) od své práce* tak, jako Bůh ustal od své.
14. Ti, kteří odpočinuli od své práce, tak učinili v *nějakém konkrétním čase v minulosti*.

Závěry:

„Boží odpočínutí“ není sobota sedmého dne

Toto „odpočínutí“ nemůže být sobota sedmého dne ze čtvrtého přikázání Desatera na základě pěti důvodů:

Za prvé, Izraelité, kteří nevěřili (Ex 17,7), byli ti samí lidé, kterým Bůh dal sobotu, jak je zaznamenáno v Ex 16 (příběh s manou). Byli to ti samí lidé, kterým Bůh na hoře Sinaj dal Desatero přikázání (Ex 20). Byli to ti samí lidé, kteří zachovávali sobotu sedmého dne a další svátky (Lv 23). Autor listu Židů zmiňuje třikrát, že tito lidé *nevešli do Božího odpočínutí*, na které odkazuje (Žd 3,11.18.19).

Za druhé, další generace Izraelitů, na které se již nevztahovala Boží přísaha „do mého odpočínutí nevejdou“ (Žd 3,11), také, podle autora listu Židům, *nevešla do Božího odpočínutí*, o kterém mluví. A *nevešel do něj ani Izrael doby, kdy žil David* (Žd 4,7.8). *Všechny* uvedené skupiny lidí však zachovávaly sobotu čtvrtého přikázání.

Za třetí, koncept „víry“ není *nikdy ve staré smlouvě* spojen se zachováváním soboty sedmého dne. Izraelité vcházeli do odpočinku soboty čtvrtého přikázání fyzickým odpočinkem, odmítnutím jakékoli práce, odmítnutím nošení břemen, rozdělování ohně, přemísťování, nakupování, prodávání a vaření. Avšak autor listu Židům tvrdí: „neboť my, kteří jsme *uvěřili*, vcházíme do odpočínutí“ (Žd 4,3).

Za čtvrté, ti, kteří odpočívali od práce v sobotu sedmého dne, museli tento odpočinek opakovat pravidelně každý sedmý den. Autor listu Židům však použitím řeckého aoristu (minulého času) ve spojení s výrazem „odpočínul“ ukazuje, že věřící člověk, který odpočínul od své činnosti, tak učinil *v jediném okamžiku v minulosti*.

Za páté, autor listu Židům říká, že slib, týkající se vejít do Božího odpočínutí, je tu „dnes“ a ukazuje, že toto „dnes“ se vztahuje na časové období „dokud tedy trvá ono dnes“. „Dnes“ tak zde *neznamená* každý sedmý den.

„Boží odpočínutí“ je „odpočínutím milosti“

"Boží odpočínutí", o kterém se mluví v Žd 3 a 4, *musí odkazovat* na "odpočínutí milosti", které je charakterizováno obnoveným společenstvím mezi Bohem a člověkem. Pro tento závěr svědčí deset závažných důvodů:

Za prvé, toto "Boží odpočínutí" je spojeno s "dobrou zprávou" - Kristovým evangeliem (Žd 4,2.6).

Za druhé, člověk do tohoto odpočínutí vchází *skrze víru* (Žd 4,3).

Za třetí, ten, kdo "také odpočínul od svého díla" tak učinil *konkrétním okamžiku v minulosti*. (Žd 4,10) To musí být odkaz na okamžik spasení, kdy člověk uvěří v Krista a přestane se snažit být pro Boha přijatelný na základě svých vlastních skutků, a tak nalezne "odpočínutí" v Boží milosti.

Za čtvrté, toto "odpočínutí" je spojeno *nikoli s odpočínutím Sinaje, ale s odpočínutím sedmého dne stvořitelského týdne*. Odpočínutí Boha po stvoření bylo *ustáním* jeho aktivity. To je právě "sobotní odpočínutí", které zakusil slepý žebrák v Janově evangeliu 9. kapitole. On byl svým Stvořitelem nalezen, povolán, uzdraven, obmyt, bylo mu odpuštěno a pak mu mohl vzdát chválu v Jeho přítomnosti. A zatím farizeové, kteří zachovávali sobotní odpočinek podle čtvrtého přikázání, Mesiáše odmítli.

Za páté, pisatel listu Židům toto odpočínutí charakterizuje jako "sobotní odpočínutí" použitím slova, které je jedinečné v celém Písmu. Věřím, že tak učinil proto, aby mu mohl dát zvláštní význam podobně, jako to děláme my, když dnes dáváme slova do uvozovek, např. tak, jako jsem to udělal v předchozí větě v případě

výrazu "sobotní odpočínutí". Jak bylo zdůrazněno výše, autor nám tím ukazuje, o co je nová smlouva lepší v porovnání se starou. Věřím, že pravda, kterou nám tímto způsobem autor sděluje, říká, že "sobota" (sabbatismos) nové smlouvy je lepší než sobota (sabbaton) smlouvy staré.

Za šesté, pisatel listu Židům ukazuje, že "sobotní" odpočínutí nové smlouvy je dokonce lepší než "odpočínutí", které dal Bůh Izraeli, když dobyl Kanaan, a je také lepší než to, které zakoušel Izrael za vlády svého hrdiny, krále Davida.

Za sedmé, list Židům byl napsán za účelem povzbuzení křesťanů ze židů, aby zůstali věrní a nespádli zpět pod zákon staré smlouvy a její způsob uctívání. Ke konci listu čteme:

Neboť jste nepřistoupili k hmatatelné [hoře] a k planoucímu ohni a k temnotě a k mráкотě a vichru a k zvuku polnice a takovému hlasu slov, že ti, kdo ho uslyšeli, prosili, aby k nim nebylo více mluveno, neboť nemohli snést to, co bylo přikazováno: ‚I kdyby se zvíře dotklo té hory, bude ukamenováno,‘ a tak strašná byla ta podívaná, že Mojžíš řekl: ‚Jsem zděšen a třesu se.‘ [jedná se o grafický popis vydání Desatera přikázání. Viz Ex 19,16-25;20,18.] Ale přistoupili jste k hoře Siónu a k městu živého Boha, nebeskému Jeruzalému, a k desetitisícům andělů, k slavnostnímu shromáždění a k církvím prvorozených, kteří jsou zapsáni v nebesích, a k Bohu, soudci všech, a k duchům spravedlivých, kteří jsou učiněni dokonalými, a k prostředníku nové smlouvy Ježíšovi, a ke krvi pokropení, která mluví lépe než Ábel. (Žd 12,18-24 ČSP)

Za osmé, ve staré smlouvě bylo "odpočínutí" zakoušeno pouze jednou za sedm dní. Pisatel listu Židům klade několikrát důraz na slovo "dnes". V nové smlouvě může člověk vejít do Božího odpočínutí "dnes". Nemusí čekat na konec týdne. V listě Židům ve 13. kapitole nacházíme tuto nádhernou definici novozákonní bohoslužby:

Skrze něho [tedy] přinášíme Bohu stále oběť chvály, to jest ovoce rtů, vyznávajících jeho jméno. A nezapomínejte činit dobře a sdílet se, neboť takové oběti se Bohu líbí. (Žd 13,15.16)

Věřící člověk je v nové smlouvě povolán k tomu, aby se *neustále* radoval v Božím odpočínutí.

Za deváté, jak zaslíbení o odpočínutí, tak odpočínutí samotné *zůstává*. Toto odpočínutí nemá konec. Stejně jako v záznamu o stvoření světa chybí věta "a byl večer a bylo jitro den sedmý", tak i v nové smlouvě zůstává Božímu lidu odpočínutí napořád. Jsem Bohu nesmírně vděčný za toto lepší "sobotní odpočínutí" - odpočínutí Boží laskavosti, blízkého společenství, které zůstává pro toho, kdo uvěřil a přestal se pokoušet získávat spravedlnost svými vlastními činy.

Za desáté, v kontextu celého listu Židům můžeme vidět širší obrázek "Božího odpočínutí", když zvážíme autorův důraz na *dokončené* dílo Božího stvoření (Žd 4,3) a Kristovo *dokončené* dílo spasení.

Zvažujeme-li kontext celého listu Židům, musíme uzavřít, že křesťané se nemají dívat na Sinaj, aby našli zákon a svého vůdce. Ježíš je lepší než Mojžíš. Křesťan se nemá dívat na Sinaj, aby našel kněžství. Ježíšovo kněžství je mnohem větší než kněžství Aaronovo. Věřící člověk se nemá dívat na Sinaj, aby našel odpuštění hříchů. Naše hříchy odpouští Ježíš tak, jak tomu nikdy nemohlo být skrze krev zvířat. A křesťan se nemá dívat na Sinaj, aby získal Boží odpočínutí. Je to Ježíš, kdo přináší lepší "sobotní odpočínutí" - odpočínutí Jeho milosti, které má základ v *dokončeném* Kristově smíření a podobá se Božímu odpočínutí, které následovalo po *dokončení* stvořitelského díla.

Mt 11,28-30

Pojďte ke mně, všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout. Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce: a naleznete odpočínutí svým duším. Vždyť mé jho netlačí a břemeno netíží.“

Tato slova se nacházejí těsně před záznamem incidentu, kdy Ježíš prochází s učedníky v sobotu obilným polem. Svým kontextem i tématem má tedy tento text úzkou souvislost s tématem soboty. Ježíš a jeho učedníci žijí v realitě milostivého léta. Podobně jako Adam a Eva v Ráji získávají svoji potravu přímo z okolní přírody.

Ježíš zve všechny namáhající se a obtížené břemeny života, aby si k němu přišli pro pravé odpočínutí. Ježíš je centrem odpočínutí pro křesťany. Pouze v NĚM můžeme být osvobozeni od břemene našeho hříchu a od ubíjející nemožné snahy stát se přijatelnými pro Boha na základě našich skutků. Odpočínutí, který nám nabízí Ježíš, není odpočinkem čtvrtého přikázání ze Sinaje, ale jedná se o odpočínutí duše. Je to obnovené společenství se Stvořitelem vesmíru! Jeho pozvání není omezeno na lidi, kteří zachovávali sobotu ze Sinaje – na syny Izraele – ale na „všechny, kdo se namáhají a jsou obtíženi břemeny“. Zvuk polnice evangelia nové smlouvy zní do všech národů: „kdo v NĚJ věří, nezahyne“ (J 3,16). Kdokoli přijde, nebude zklamán. Všichni, kteří ho přijímají, přijímají pravé synovství v obnovené Boží rodině (J 1,12).

Co je to „jho“, které máme podle Ježíšových slov nést? Za prvé, je třeba poznamenat, že to je *Jeho jho*. Není to jho Mojžíše, ale jho Ježíše. Za druhé, Písmo často používá výraz „jho“ pro zákon staré smlouvy. Na sněmu v Jeruzalémě byli shromážděni ti, kteří požadovali, aby křesťané z pohanů zachovávali „Mojžíšův zákon“ (Sk 15,5). Petr těmto legalistickým věřícím odpovídá:

Proč tedy nyní pokoušíte Boha a chcete vložit na učedníky jho, které nemohli unést ani naši otcové ani my! (Sk 15,10)

V tomto textu výraz „jho“ označuje bezpochyby starou smlouvu. Navíc je zde toto jho popsáno jako těžké, a to do té míry, že ho nebyli schopni unést ani židé novozákonní doby, ani jejich předkové.

Ve 4. kapitole listu Galatským Pavel používá alegorii dvou žen, která končí „vyhnáním otrokyně“. Jak jsme již studovali dříve, v daném kontextu to nemůže znamenat nic jiného než odvrhnutí staré smlouvy i těch, kteří usilují o to, aby ji křesťané zachovávali. V Ga 5,1 čteme:

Tu svobodu nám vydobyl Kristus. Stůjte proto pevně a nedejte si na sebe znovu vložit otrocké jho.

Vraťme se nyní, s tímto pochopením významu, jaký nese výraz „jho“, ke Kristovým slovům „Vezměte na sebe mé jho“. Zde ve skutečnosti Kristus říká „vezměte na sebe můj zákon lásky“. Povšimněme si, jak i kontext tuto interpretaci podporuje, když zde čteme „a učte se ode mne“. Ježíš, jak jsme si již ukázali dříve, je novou smlouvou. On je cesta, pravda i život. V nové smlouvě nejsme směřováni zpět k Sinaji, ale jako Marie máme sedět u Jeho nohou a učit se od Něho. Jak nás učí příběh o proměnění na hoře, měli bychom vidět pouze Ježíše a nikoho dalšího. Zatímco Sinaj byla spojena s prudkými otřesy, temnotou, ponurou atmosférou a strachem, nová smlouva, kterou je samotný Ježíš, je spojena s „tichým a pokorným srdcem“. Zatímco Izrael staré smlouvy prožíval pouze odpočínutí čtvrtého přikázání – fyzický odpočinek – ti, kteří přicházejí k Ježíši, nalézají pravý odpočinek duše. Zatímco stará smlouva byla podle Petra tak těžká, že ji nikdo v židovském národě, ani otcí ani synové, nemohl unést, je Ježíšův zákon nové smlouvy „lehký“. Jeho přikázání nejsou těžká.

V kontextu židů zoufale se snažících zachovat literu sobotního zákona ze Sinaje a odsuzujících každého, kdo následuje Toho, který obnovuje odpočínutí z Ráje, nalézáme Ježíše nabízejícího pravý „sobotní odpočinek“.

Nyní jsme již schopni sumarizovat různé aspekty biblického „odpočínutí“. Za prvé, je zde odpočínutí z Ráje sedmého dne stvořitelského týdne; dne, kdy se vše nacházelo v dokonalé harmonii a kdy spolu člověk a Bůh mluvili tváří v tvář.

Za druhé, je zde sobotní odpočinek čtvrtého přikázání. Izrael dostal přikázáno, aby odpočíval a choval se podobně jako Adam a Eva v rajske zahradě. To Izraelcům pomáhalo nezapomenout, odkud padli, a také viděli budoucí sobotní odpočinek přicházejícího svátku milostivého léta, který byl nakonec naplněn v Kristu.

Za třetí, Bůh, skrze Jozueho dal Izraeli na krátký čas odpočinout od jejich nepřátel.

Za čtvrté, Kristus dává věřícímu člověku *pravé odpočínutí duše*. Věřící člověk je nyní ospravedlněn, má pokoj s Bohem, je naplněn Duchem Svatým a je novým stvořením. To je lepší „sobotní odpočínutí“ určené křesťanům. Pisatel listu Židům ukazuje, že toto „Boží odpočínutí“ je stejné podstaty, jaké bylo odpočínutí sedmého dne stvořitelského týdne.

Za páté, v čase, který teprve přijde, budeme osvobozeni od přítomnosti hříchu a pak budeme znovu *plně* zakoušet radost dokonalého odpočínutí Ráje.

Ježíš je pravé odpočinutí – *odpočinutí*, které *zůstává* pro ty, kteří *věří!*
Přijměte ho jako své odpočinutí *dnes!*

20. kapitola: Spravedlnost nad rámeček zákona

Potřeba změny paradigmatu

Nadešel správný okamžik posunout svá paradigmata, a proto začneme několika výroky, které nám pomohou uvolnit myšlení ze zaběhnutých schémat. Morální *zákony* samy o sobě nečiní nic ani správným, ani špatným. Spíše můžeme říci, že tyto zákony existují proto, aby přiměly nás lidi chovat se určitým způsobem tak, aby naše jednání bylo v souladu s morálními *principy*, které zde byly dříve, než byl napsán zákon. Morální principy jsou univerzální a věčné. Zákony jsou obvykle psány se záměrem pro nějakou konkrétní situaci, aby pomohly směřovat či posílit jednání těch, kteří nejsou ve svém myšlení či chování dostatečně vyzrálí. V pozadí vydání zákonů obecně můžeme většinou vypozařovat jednu či dvě základní příčiny. Zákon je vydán buď proto, aby ochránil nevyzrálého člověka před ním samotným, nebo aby před jeho činy ochránil společnost. *Mira nevyzrálosti je přímo úměrná nezbytnému počtu a specifičnosti zákonů.*

Jednou z častých reakcí, se kterými se setkávám v diskuzích týkajících se nezávaznosti zákona pro křesťany v nové smlouvě, je: "OK, pak tím ale říkáte, že je v pořádku zabití, krádež, cizoložství atd." Ne, tak to rozhodně není!

Pokud jste vy, jako čtenáři, byli vychováni pod zákonem, dovolte mi položit Vám otázku. Pokud byste uvěřili, že platnost zákona - ano, celého Desatera přikázání - byla DOOPRAVDY ukončena, začali byste následně dělat věci, které byly v Desateru zakázány? Doufám, že nikoli. Ten, kdo by takové věci začal dělat, by byl zřejmě velmi nezralým křesťanem.

Někteří definovali spravedlnost jako poslušnost zákona.¹¹⁸ To může platit pro spravedlnost staré smlouvy, ale je to *velmi daleko* od toho, co je nám představeno v nové smlouvě. Povšimněte si, jak v následujících citacích z Nového zákona stojí zákon a spravedlnost vůči sobě v *kontrastu*.

Nyní však je zjevena Boží spravedlnost bez zákona, dosvědčovaná zákonem i proroky. (Ř 3,21)

Zaslíbení, že dostane svět za dědictví, nebylo dáno Abrahamovi a jeho potomstvu na základě zákona, nýbrž na základě spravedlnosti z víry. Kdyby dědici byli ti, kteří stavějí na zákoně, byla by víra zbavena smyslu a zaslíbení zrušeno. (Ř 4,13.14)

Co tedy nakonec řekneme? To, že pohanští národové, kteří neusilovali o spravedlnost, spravedlnosti dosáhli, a to spravedlnosti z víry; Izrael však, který usiloval o spravedlnost podle zákona, k cíli zákona nedospěl. (Ř 9,30.31)

Nevědí, že spravedlnost je od Boha, a chtějí uplatnit svou vlastní; proto se spravedlnosti Boží nepodřídili. Vždyť Kristus je konec zákona, aby spravedlnosti došel každý, kdo věří. (Ř 10,3.4)

Nepohrdám Boží milostí: Kdybychom mohli dosáhnout spravedlnosti skrze zákon, byla by Kristova smrt zbytečná. (Ga 2,21)

Odloučili jste se od Krista vy všichni, kteří chcete dojít ospravedlnění na základě zákona, pozbyli jste milosti. (Ga 5,4)

...abych získal Krista a nalezen byl v něm nikoli s vlastní spravedlností, která je ze zákona, ale s tou, která je z víry v Krista – spravedlností z Boha založenou na víře. (Fil 3,9)

Uvedené verše ukazují, že Boží spravedlnost, která přichází na základě víry, *není vůbec spojena se*

¹¹⁸ "Spravedlnost je poslušnost zákona" E. G. Whiteová, *The Advent Review and Sabbath Herald*, 1890-11-04.

zákonem. Spíše můžeme říci, že se jedná o takovou spravedlnost, která spravedlnost ze zákona výrazně převyšuje.

Osobní ilustrace

Když jsem byl studentem na Andrews University, pracoval jsem po nocích v YMCA v Benton Harbour, ve státě Michigan. Za jedné takové chladné noci jsme kolem půlnoci spolu s manažerem YMCA přecházeli ulici. Přišli jsme ke křižovatce, kde právě svítila pro chodce červená. V dohledu však nikde nebylo vidět žádné auto. Já jsem se, jako ten, kdo respektuje zákon, zastavil a poslušně čekal na zelenou. A tu jsem si všiml, že se můj přítel klidně vydal na druhou stranu, i když svítila červená. Svě jednání mi vysvětlil slovy: „Ty jsi stále pod zákonem, já jsem však pod milostí“. I když jeho přirovnání není možná dokonalé, je poučné. Zákon o červených a zelených světlech byl navržen proto, aby zabránil dopravním nehodám a pomohl řidičům poznat, kdy „jsou na tahu“. V našem případě však byla mizivá šance, že nás nějaké projíždějící auto srazí, protože žádné v dohledu nebylo. Proto bylo vhodné v takové situaci porušit *literu zákona* za předpokladu, že přitom nedošlo k porušení *principu bezpečnosti* – a samozřejmě pokud nebyli v dohledu nějakí legalističtí policisté!

Vzpomínám na jiný okamžik, kdy jsem šel na přeplněnou poštu, kam jsem nesl dopis pro Life Assurance Ministries. Před poštou jsem potkal matku se dvěma dětmi, kterým, když přicházely k parkovišti, řekla „musíte se mě teď držet za ruku, protože tu jezdí hodně aut“. To byl *velmi dobrý zákon* pro dvě malé holčičky; nepokoušejte se však stejný zákon aplikovat na šestnáctiletého chlapce! Raději ho naučte, ihned jakmile na to bude dost starý, *principu* „bezpečnost na prvním místě“! Ten mu bude dobře sloužit až do konce jeho života a bez ohledu na momentální okolnosti.

Věřím, že to je způsob, jakým bychom měli přistupovat k mnoha zákonům staré smlouvy. Tyto zákony byly svaté, správné a dobré pro život a podmínky nevyzrálých lidí,¹¹⁹ kterým byly předány. Nezapomeňme na to, že zákon staré smlouvy byl dán Izraelcům, kteří byli po několik celých generací pouhými otroky. Za těmito zákony je samozřejmě mnoho dobrých morálních zákonů a principů. Život v Duchu nás však nyní vede k životu *přesahujícímu* literu tohoto zákona a následujícímu *principu*, které nás učil Kristus. Tyto principy upravují a rozšiřují literu zákona na obecné principy, které se nachází na vyšší morální rovině než zákon staré smlouvy. V nové smlouvě jsou pak tyto principy do našich srdcí zapsány skrze Ducha Svatého. Již nadále nejsme dětmi; jsme syny a dcerami Božími.

Biblické učení

Dokud nepřišla víra, byli jsme zajatci, které zákon střežil pro chvíli, kdy víra měla být zjevena. Zákon byl tedy naším dozorcem až do příchodu Kristova, až do ospravedlnění z víry. Když však přišla víra, nemáme již nad sebou dozorce. Vy všichni jste přece skrze víru syny Božími v Kristu Ježíši. (Ga 3,23-26)

Když se však naplnil stanovený čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy, podrobeného zákonu, aby vykoupil ty, kteří jsou zákonu podrobeni, tak abychom byli přijati za syny. (Ga 4,4.5)

Nyní jste však Boha poznali; lépe řečeno: byli jste od Boha poznáni. Jak to, že se zase navracíte k těm bezmocným a ubohým mocnostem a chcete se jim dát znovu do otroctví? Dodržujete ustanovení pro dny a měsíce, období a roky! Bojím se, aby úsilí, které jsem vám věnoval, nebylo nakonec nadarmo. (Ga 4,9-11)

Podstata toho, co zde Pavel říká, je, že judaisté usilovali o to, aby vynutili platnost pravidel základní školy pro zralé křesťany. Pavel jim předal vyzrálé evangelium víry v zakončené Kristovo dílo. Dostali svědectví Ducha Svatého, který mezi nimi činil zázraky, a přesto nyní usilovali, i přes svoji vyzrálost, o návrat a zatoužili být opět pod pravidly základní školy. Jak pošetilé!

¹¹⁹ Projděte si příběhy starozákonní historie zaznamenané v Exodu, v knize Jozue a dalších a naleznete zde mnoho příkladů vnitřně nevyzrálých lidí.

Morální vs. rituální

Křesťané nové smlouvy musí být v této oblasti obzvláště pečliví. Dávat zakořeněným rituálním zvykům morální význam je žel známou lidskou vlastností. Dříve mne učili, že chléb pro večeři Páně *musí* být udělán z celozrnné mouky a olivového oleje a z těchto dvou ingrediencí je nejvýznamnější právě celozrnná mouka. Byl jsem téměř šokován, když jsem navštívil církev, kde se k tomuto účelu používala bílá mouka! Bylo pro mne poučné, že je v zákoně staré smlouvy uveden detailní předpis pro pečení chleba včetně toho, jak má být předložen.¹²⁰ V nové smlouvě však žádný podobný předpis nenacházíme. Spravedlnost nové smlouvy se týká srdce, a ne rituálů. Někteří vykladači se zabývají tím, jakým správným způsobem se má křtít: ponořením dopředu či dozadu, třikrát nebo jednou, pouze ve jménu Ježíše nebo ve jménu Otce, Syna a Ducha Svatého. Dokonce můžeme tyto sporné otázky rozšířit na dilema mezi křtem ponořením a pokropením. Nejdůležitější však je naše odevzdání se Kristu a pozvání Jeho samotného, aby se stal Pánem a Mistrem našich životů! Pokaždé, když se klade důraz na rituál, dochází ke snižování morální a etické podstaty nové smlouvy.

Spravedlnost přesahující zákon nacházíme pouze v Kristu

Křesťané nové smlouvy mají za svůj vzor mnohem náročnější model, než jakým je zákon staré smlouvy. V nové smlouvě či v „životě pod milostí“ není nic, co by otevíralo dveře vědomému životu v hříchu. Morálka nové smlouvy *vysoce převyšuje* morálku zákona smlouvy staré. Když toto tvrdíme, je třeba zároveň zdůraznit dvě skutečnosti, aby nedošlo v chápání dobré zprávy evangelia k omylu. Tou první je *motiv*. Když žijeme pod zákonem, je zde motiv tento zákon dokonale dodržet, *abychom mohli být plně přijati*. To je, jak mnoho z nás zná z vlastní zkušenosti, neustálým zdrojem frustrací, *pokud se o dodržení zákona snažíme se vsí vážností*. Motiv zákona nové smlouvy je však jiný. Naš posvěcený život není výsledkem naší snahy být dostatečně dobří k tomu, abychom mohli být přijati, ale vyvěrá naopak z *faktu*, že již přijati jsme! Byli jsme Bohem přijati, když jsme ještě byli bezmocní, bezbožní hříšníci a Boží nepřátelé.¹²¹ *Snažíme se žít jako Boží synové a dcery, protože jimi již nyní jsme*. Naším cílem je žít jako ti, jimiž již *nyní* jsme v Kristu.

Druhou skutečností, které bychom měli rozumět, je, že dokonalou spravedlnost nové smlouvy lze nalézt *pouze* v Kristu! Pouze a jedině na Něj se díváme jako na našeho Zástupce! Pokud jsme Kristovi, pak můžeme spolu s apoštolem Pavlem říci:

A vůbec všecko pokládám za ztrátu, neboť to, že jsem poznal Ježíše, svého Pána, je mi nade všecko. Pro něho jsem všecko ostatní odepsal a pokládám to za nic, abych získal Krista a nalezen byl v něm nikoli s vlastní spravedlností, která je ze zákona, ale s tou, která je z víry v Krista – spravedlností z Boha založenou na víře (Fil 3,8.9)

V Kristově zákoně nacházíme morální a etické principy, které přesahují zákon staré smlouvy.¹²² Byla nám dána spravedlnost na základě naší víry v Krista, která nemá nic společného se zákonem.¹²³ V Něm jsme přijati a máme nyní život v Duchu, který nás zmocňuje k následování Kristova příkladu. Můžeme si vírou přivlastnit Kristovu spravedlnost, která dalece přesahuje spravedlnost zákona.

Shrnutí

1. Zákon sám o sobě nečiní nic ani správným ani špatným; zákony pouze reflektují věčné morální principy, které existují nad samotnými zákony.
2. Zákony jsou obvykle vydány proto, aby omezily či definovaly hranice jednání nevyzrálým lidem.

¹²⁰ Lv 24,5-8.

¹²¹ Ř 5,6-10.

¹²² „Nový zákon zakazuje nejen zla odsuzovaná Desaterem, ale také řadu dalších, která v něm zmíněna nejsou, jako například opilství, lásku k požitkům, pýcha, hněv, netrpělivost, sobeckost, chlubitost, nečistou mluvu, zlé myšlenky, pošetilost, nečistotu, sváry, zášť, závist, hýření atd.“, H. M. Riggle, *The Sabbath and The Lord's Day*, (Faith Publishing House, Guthrie, OK, 1922), p. 86.

¹²³ Ga 5,4.

-
3. Zákony jsou zde proto, aby nevyzrálým lidem zabránily v sebezničení či v tom, aby ve větším měřítku škodili společnosti.
 4. Spravedlnost nové smlouvy není založena na dokonalém dodržování zákona, ale přichází *nezávisle na zákonu* a lze ji získat pouze vírou v Krista.
 5. Spravedlnost nové smlouvy lze nalézt pouze v Kristu.
 6. Zákony staré smlouvy byly svaté, správné a dobré pro lidi, jimž byly určeny.
 7. Morálka nové smlouvy v žádném případě neotevívá dveře hříchu. Naopak posunuje laťku mnohem výše – na samou Boží spravedlnost.
 8. Plné Boží přijetí a připočtená Kristova spravedlnost poskytují mnohem lepší motivaci ke spravedlivému životu než usilování o dokonalé zachování litery zákona.

21. kapitola: Život v Duchu

Zákon a Duch

Nyní, když jsme zemřeli tomu, čím jsme byli spoutáni, byli jsme zproštěni zákona, takže sloužíme Bohu v novém životě Ducha, ne pod starou literou zákona. (Ř 7,6)

V tomto okamžiku potřebujeme přesně porozumět stěžejní roli, jakou hraje Duch Svátý v nové smlouvě. Bez tohoto vhledu zůstaneme s neustále se vracejícími otázkami. Bez Jeho přebývání v nás budeme ponecháni ve stavu, kdy budeme stále toužit po Sinaji! Když Ježíš započal svoji službu jako posel smlouvy, byl pokřtěn Janem a

Když se všechen lid dával křtít a když byl pokřtěn i Ježíš a modlil se, otevřelo se nebe a Duch svátý sestoupil na něj v tělesné podobě jako holubice a z nebe se ozval hlas: „Ty jsi můj milovaný Syn, tebe jsem si vyvolil.“ (Lk 3,21.22)

Od té chvíle byl Ježíš veden Duchem a projevoval všechny dary Ducha!

Plný Ducha svatého vrátil se Ježíš od Jordánu; Duch ho vodil po poušti (Lk 4,1) Ježíš se vrátil v moci Ducha do Galileje (Lk 4,14) Duch Hospodinův jest nade mnou (Lk 4,18)

Po vylití Ducha o letnicích vidíme, že Duch Svátý má v církvi, v Božím lidu nové smlouvy, stěžejní úlohu. Petr ve svém kázání cituje proroka Joela a říká:

„A stane se v posledních dnech, praví Bůh, sešlu svého Ducha na všechny lidi, synové vaši a vaše dcery budou mluvit v prorockém vytržení, vaši mládenci budou mít vidění a vaši starci budou mít sny. I na své služebníky a na své služebnice v oněch dnech sešlu svého Ducha, a budou prorokovat. (Sk 2,17.18)

Petr vyhlašoval lidem:

Petr jim odpověděl: „Obratťte se a každý z vás ať přijme křest ve jménu Ježíše Krista na odpuštění svých hříchů, a dostanete dar Ducha svatého. Neboť to zaslíbení platí vám a vašim dětem i všem daleko široko, které si povolá Pán, náš Bůh.“ (Sk 2,38.39)

Historie církve nové smlouvy je historií činnosti Ducha Svatého. „Naplnění Duchem“ začali „s odvahou mluvit slovo Boží“ (Sk 4,31). Diakoni byli „plni Ducha Svatého“ a činili mezi lidem „velká znamení a zázraky (Sk 6,3.8). „Duch řekl Filipovi: ‚Běž k tomu vozu a jdi vedle něho!‘“ (Sk 8,29). „Duch Páně se Filipa zmocnil a dvořan ho už neviděl“ (Sk 8,39). Ananiáš vložil ruce na Saula a ten byl naplněn Duchem Svatým (Sk 9,17). Učedníci byli utěšováni Duchem (Sk 9,31), Skrze Ducha předpovídali přicházející události (Sk 11,28). Duch mluvil k církvi (Sk 13,4). Pavel byl „poslán Duchem Svatým“ (Sk 13,4). Byli naplnění radostí Ducha Svatého (Sk 13,52). Mocí Ducha Svatého byli nemocní uzdravováni, mrtví křičeni k životu, démoni vyháněni a moc nepřítelů zlomena. Vidíme zde naplnění Ježíšova zaslíbení.

... on vás bude křtít Duchem svatým a ohněm (Lk 3,16)

a já požádám Otce a on vám dá jiného Přímluvce, aby byl s vámi na věky – Ducha pravdy, kterého svět nemůže přijmout, poněvadž ho nevidí ani nezná. Vy jej znáte, neboť s vámi zůstává a ve vás bude. (J 14,16.17)

Ale Přímluvce, Duch svátý, kterého pošle Otec ve jménu mém, ten vás naučí všemu a připomene vám všecko, co jsem vám řekl. (J 14,26)

Až přijde Přímluvce, kterého vám pošlu od Otce, Duch pravdy, jenž od Otce vychází, ten o mně vydá svědectví. (J 15,26)

Jakmile však přijde on, Duch pravdy, uvede vás do veškeré pravdy, neboť nebude mluvit sám ze sebe, ale bude mluvit, co uslyší. A oznámí vám, co má přijít. (J 16,13)

Přesné rozpoznání role Ducha Svatého je základem ke správnému porozumění nové smlouvě a je také nezbytné pro správnou interpretaci soboty. *Roli, kterou ve staré smlouvě plnil zákon, převzal v nové smlouvě Duch Svatý.* Písmo na mnoha místech a mnoha způsoby porovnává a staví do kontrastu zákon a Ducha. Malým příkladem mohou být události vztahující se k vydání obou smluv. Brzy poté, co byl vydán zákon, se mezi dětmi Izraele rozšířila neposlušnost, která vedla k jejich odsouzení. Odlišili si sochu býčka, klaněli se mu, obětovali mu a říkali: „To je tvůj bůh, Izraeli, který tě vyvedl z egyptské země“ (Ex 32,8). Pro tento hřích „toho dne padlo z lidu na tři tisíce mužů“ (Ex 31,28). Těchto *tři tisíce* lidí bylo zabito svými bratry na Boží příkaz.

Na druhé straně vidíme při vylíčení Ducha Svatého v nové smlouvě zcela jiný a nepopsatelně lepší důsledek! „Ti, kteří přijali jeho slovo, byli pokřtěni a přidalo se k nim toho dne na *tři tisíce* lidí.“ (Sk 2,41). Věřím, že tato čísla byla zaznamenána jednak proto, aby nám ukázala na zásadní rozdíl mezi oběma smlouvami, a také aby zdůraznila vztah mezi zákonem a Duchem.

Povšimněte si, jak Duch Svatý zaujímá v Pavlově srovnání obou smluv (2 Kor 3,3-8) místo zákona:

Stará smlouva

napsána inkoustem
na kamenné desky
založena na liteře
litera zabíjí
služba smrti
přišla ve slávě
služba odsouzení
sláva pomíjí

Nová smlouva

napsána Duchem
na desky lidského srdce
založena na Duchu
Duch oživuje
služba Ducha
je plná slávy
služba spravedlnosti
sláva zůstává

Pokud křesťané nové smlouvy neporozumí roli Ducha Svatého a nezakusí Jeho přítomnost, budou toužit po Sinaji. Pouze a jedině Duch Svatý, který přebývá v člověku a posiluje ho, je schopen zapsat do našeho srdce principy zákona lásky nové smlouvy. Jedině tak budeme mít vždy přítomnou Osobu, která nás bude všemu učit (J 14,26), uvede nás do veškeré pravdy (J 16,13) a bude nám svědčit o Kristu (J 15,26). Zákon staré smlouvy byl vnější – zapsán na kamenné desky. Zákon nové smlouvy je vnitřní – zapsán do našich srdcí. Zákonodárce nové smlouvy je v našich srdcích přítomen skrze Ducha Svatého.

Ježíš mu odpověděl: „Kdo mě miluje, bude zachovávat mé slovo, a můj Otec ho bude milovat; přijdeme k němu a učiníme si u něho příbytek. (J 14,23)

Duch, Slovo a modlitba

Současná církev do značné míry adoptovala „západní“ pohled na svět, který eliminuje vše nadpřirozené. To však *není* pohled Písma. Nejen kniha Skutků, ale celé Písmo je naplněno příklady nadpřirozené činnosti Ducha Svatého. Je mým osobním přesvědčením, že novozákonní křesťan, který odmítá „obdarování“ Duchem Svatým v současném moderním světě, nezakouší plnost života nové smlouvy: osobní společenství s Kristem, který přebývá v člověku.

Tomu pak, který působením své moci mezi námi může učinit nade všechno víc, než zač prosíme a co si dovedeme představit... (Ef 3,20)

Bible jasně učí, že preferovaným způsobem práce Ducha Svatého je působení skrze Boží slovo, Bibli. Věříme, že Bible je Duchem inspirované Boží slovo (*logos*) a když toto slovo s modlitbou studujeme a čteme, mluví k nám Duch Svatý živou Boží řečí (*rhema*).

Přijměte také ‚přílbu spasení‘ a ‚meč Ducha, jímž je slovo Boží‘. (Ef 6,17)

Ti, kteří touží žít pouze z „podnětů Ducha Svatého“ bez odpovídajícího studia Božího slova a pravidelné

modlitby, stavějí sami sebe do pozice, v níž si myslí, že přijímají specifické vedení Ducha Svatého, ačkoliv ve skutečnosti naslouchají pouze svému podvědomí či vlastním přáním. Někdy můžeme slyšet, jak lidé říkají „Bůh mi řekl to“ a „Bůh mi řekl tamto“. Když se pak ale na takové komentáře podíváme blíže, často zjistíme, že nejsou s Božím slovem v souladu.

I když činnost Ducha Svatého nelze přesně vymežit či dokonale popsat, je důležité, aby se křesťané nepokoušeli žít podle psaného slova bez Jeho pomoci jako průvodce a interpreta, ani se nesnažili žít z Božího Ducha bez toho, že by Mu dovolili promlouvat skrze psané slovo.

Jak máme potom žít?

V listu Galatským nacházíme nejsrozumitelněji formulované učení o vládě zákona. Tento zákon přišel k lidem s Mojžíšem a ustal s Kristem.¹²⁴ Pavel, pod vedením Ducha Svatého, předvídal otázky, které by mu položili někteří nezralí křesťané v Galácii svedení „evangeliem“ zaměřeným na zákon. Nacházíme zde proto jeho jasnou odpověď na tuto nevyřčenou otázku: „Pavle, pokud již nejsme pod zákonem, jak máme dále žít?“ Jeho odpověď je jasná, mocná a relevantní pro ty, kteří přišli z náboženství zaměřeného na zákon. Přečtěme si jeho odpověď nejprve v celém kontextu a následně si osvětlíme, co zde přesně učí.

Chci říci: Žijte z moci Božího Ducha, a nepodlehnete tomu, k čemu vás táhne vaše přirozenost. Touhy lidské přirozenosti směřují proti Duchu Božímu, a Boží Duch proti nim. Jde tu o naprostý protiklad, takže děláte to, co dělat nechcete. Dáte-li se však vést Božím Duchem, nejste už pod zákonem. Skutky lidské svévole jsou zřejmé: necudnost, nečistota, bezuzdnost, modlářství, čarodějství, rozbroje, hádky, žárlivost, vášeň, podlost, rozpory, rozkoly, závist, opilství, nestřídmost a podobné věci. Řekl jsem už dříve a říkám znovu, že ti, kteří takové věci dělají, nebudou mít podíl na království Božím. Ovoce Božího Ducha však je láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrotu, věrnost, tichost a sebeovládání. Proti tomu se zákon neobrací. Ti, kteří náležejí Kristu Ježíši, ukřižovali sami sebe se svými vášněmi a sklony. Jsme-li živi Božím Duchem, dejme se Duchem také řídit. Nehledejme prázdnou slávu, nebudme jeden k druhému vyzývaví, nezávidme jeden druhému. (Ga 5,16-26)

Uvedená pasáž je natolik důležitá, že jsem se rozhodl komentovat zde každý její klíčový prvek:

Pavlovo vyjádření "Dáte-li se však vést Božím Duchem, nejste už pod zákonem!" je dokonale v souladu s tím, co jsme dosud při našem studiu zjistili. Dát se vést Duchem znamená jít tam, kam nás Duch vede. Křesťan nadále nepotřebuje externí sadu pravidel, *pokud* kráčí spolu s Duchem Svatým a žije z Božího slova a pravidelného modlitebního života.¹²⁵

Boj se zde neodehrává mezi křesťanem a zákonem, jak je zobrazeno v Ř 7,7-24, kde Pavel popisuje život, jaký vede křesťan, *kteří žije podle staré smlouvy*. Spíše se zde jedná o boj, který se odehrává mezi Duchem a tělem. Výsledek záleží na tom, kdo je pánem našeho života: Duch, nebo tělo.

Pavel nevidí zlo jako přestoupení zákona, protože křesťané jsou od zákona svobodní. Zlo definuje jako skutky těla. Tyto skutky jsou přirozeným ovocem, pokud následujeme žádosti probuzené naší padlou přirozeností.

Tyto "skutky těla", říká Pavel, "jsou zřejmé". Zralý, Duchem naplněný křesťan¹²⁶ nepotřebuje, aby mu někdo říkal, že takové věci jsou špatné. Duch Svatý, který působí na svědomí věřícího člověka, zakotveného v Písmu, je dostatečným průvodcem.

Skutky těla

Podívejme se nyní na Pavlův seznam skutků těla, které lze rozdělit do čtyř kategorií:¹²⁷

¹²⁴ Ga 3,15-29.

¹²⁵ Pro povzbuzení chuti k pravidelnému životu modlitby, studiu Bible a naslouchání Bohu vřele doporučuji publikaci Toma Elliffa, *A Passion for Prayer* (Crossway Books, Wheaton, IL, 1998) a Billa Hyblese, *Too Busy Not to Pray* (InterVarsity Press, Downers Grove, IL, 1988).

¹²⁶ tj. takový opravdový křesťan, který dovoluje Duchu Svatému, aby vládl v jeho životě.

¹²⁷ Některé ze zde prezentovaných myšlenek byly převzaty z audio záznamů promluv Clinotna Chrishoma nazvaných "The Christian

Sexuální hříchy:

"Necudnost" zahrnuje cizoložství, sex mimo manželství a takzvané "přirozené sexuální hříchy".

"Nečistota" zahrnuje nepřirozené sexuální hříchy, jako je homosexualita, lesbický sex, incest a pohlavní styk se zvířaty.

"Bezuzdnost" obsahuje podtón zaujímání postoje, dokonce i na veřejnosti, vyznačujícího se nevšímavostí či popíráním jakékoli nepatřičnosti sexuálních hříchů a tužeb.

Hříchy vůči věrnosti:

"Modlářství" dovoluje být uchvácen a okouzlen čímkoli či kýmkoli jiným než všemohoucím Bohem. Tento hřích je v západním světě i v církvi velmi častý.

"Čarodějnictví" má dvě základní konotace. Kořen slova implikuje používání drog. Později se význam posunul, takže zahrnuje jakoukoliv aktivitu se silami zla včetně tajných shromáždění a spiritismu. Dnes zahrnuje značnou šíři rozmanitých aktivit spojených s okultismem. Praktikování čarodějnictví znamená hledání síly a průvodce v jiném zdroji - často zlém - než je Bůh sám. Sem patří mimo jiné mluvící tabulky (Ouija boards), horoskopy, věštcí, knihy k tématu mimosmyslového vnímání aj. Ne každá moc je od Boha!

Hříchy týkající se vztahů a společnosti:

"Rozbroje" jsou nepřátelské negativní pocity.

"Hádky" odkazují na lidi, kteří se vyhraňují vůči druhým, účastní se slovních potyček, vytváří frakce a dělají věci, které nejsou založeny na lásce.

"Žárlivost" je vidět všude tam, kde závidíme druhým a často je pak tajně nenávidíme, protože se nám zdají být lepší než my sami.

"Vášeň" [doslova: výbuchy hněvu] jsou zraňující slova vyslovená bez rozmyslu ve chvílích hádek a nepřátelství.

"Podlost" [doslova: sobecké ambice, soupeření] ukazuje na nepřiměřenou argumentaci týkající se rozlišování toho, co je dobré a co špatné.

"Rozpory" znamená rozdělení, neloajalitu a negativní postoje.

"Rozkoly" jsou důsledkem výše uvedených skutků těla, kdy se lidé sdružují do skupin a tyto skupiny pak prosazují svoji vlastní agendu bez ohledu na druhé.

"Závist" je nepatřičná touha vlastnit co, co má někdo jiný, jako například bohatství, prestiž, postavení, moc apod.

Hříchy sebeovládání:

"Opilství" znamená požití jakékoli substance do takové míry, že ovlivňuje myšlení a/nebo zraňuje sebe či druhé.

"Nestřídmost" [doslova: hýření] odkazuje na takové aktivity, jakými jsou například divoké večírky, na nichž lze často vidět lidi, kteří ztrácejí sebekontrolu, a kde jsou přítomny nemístná pokušení a zlo.

"Podobné věci". Zde Pavel naznačuje, že by jeho seznam mohl být ještě mnohem delší. Přesto však byl v předchozích bodech dosti konkrétní na to, aby jeho čtenáři mohli porozumět, o čem mluví.

Musíme také poznamenat, že Pavel nám zde také dává jasné varování před těmi, kteří takové oddávání se

skutkům těla vědomě praktikují. Neříká zde, že takoví lidé půjdou do nebe a pouze neobdrží stejnou odměnu jako ti, kteří takové skutky těla nedělají. Naopak tvrdí: "ti, kteří takové věci dělají, nebudou mít podíl na království Božím". Jinými slovy, ti, kteří si z některých takových skutků těla učinili zvyk, nejsou opravdoví křesťané. Takoví lidé nejsou vedeni Božím Duchem. Mají jiného pána a mistra. Uvnitř nové smlouvy neexistují žádné dveře otevřené "životu v hříchu", které by zároveň poskytovaly ujištění o spasení. Je pravda, že všichni klesáme, avšak naše věrnost Bohu je vždy vidět, pokud držíme krok s Duchem Svatým, který v nás přebývá, a nenásledujeme tělo.

Ovoce Ducha

Poté, co Pavel načrtnul svůj výčet skutků těla, přenáší svojí pozornost na ovoce Ducha, které se stává zjevným v každém rytmu křesťanském životě.

Ovoce Božího Ducha však je láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrota, věrnost, tichost a sebeovládání. Proti tomu se zákon neobrací. (Ga 5,22.23)

Máme zde další vhled, který stojí za to zdůraznit. Nová smlouva může být shrnuta v jediném, vše zahrnujícím přikázání:

„To je mé přikázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás. (J 15,12)

V listu Galatským zjišťujeme, že ovoce (jednotné číslo) Ducha se nejprve projevuje v lásce. Milujeme, protože On nejprve miloval nás. V tomto vyjádření nacházíme vodítko pro život v nové smlouvě! Zatímco "dary" Ducha jsou dávány individuálně, tak jak si Duch přeje, ovoce Ducha se účastní všichni bez rozdílu. Přítomnost těchto ctností je mnohem větším důkazem vedení člověka Duchem, než jakýkoli počet zvláštních darů zmíněných v 1 Kor 12. a 14. kapitole.

Přezkoumejme ty nádherné věci, které se nazývají ovoce Ducha. Chceme však hned na začátku upozornit, že každý aspekt ovoce Ducha je nadpřirozeného původu a bez pomoci Ducha Svatého, který přebývá ve věřícím člověku, se nachází mimo dosah lidských schopností.

"Láska" je láskou agapé - nesobecká láska, která miluje ne sama kvůli sobě, ale kvůli druhým lidem, kteří tuto naši lásku potřebují. Je to obětující se, nepodmíněná a neustávající láska. Je to celkový postoj vůči druhým lidem a jejím důsledkem je pozitivní konání. Jejím dokonalým vzorem je sám Kristus.

Bůh však prokazuje svou lásku k nám tím, že Kristus za nás zemřel, když jsme ještě byli hříšní. (Ř 5,8)

...a žijte v lásce, tak jako Kristus miloval nás a sám sebe dal za nás... (Ef 5,2)

Tato láska není přirozenou láskou, které se můžeme sami naučit; je to skutečné "ovoce Ducha".

... Boží láska je vylita do našich srdcí skrze Ducha svatého, který nám byl dán. (Ř 5,5)

"Radost" je vnitřním postojem silného pozitivního stavu, které nezávisí na okolnostech. Je to nadpřirozená radost, která se často projevuje tvář v tvář pronásledování a obtížím.

Ale židé pobouřili vznešené ženy, které také ctily jediného Boha, pobouřili i přední muže toho města, podnítili tím proti Pavlovi a Barnabášovi nepřátelství a vyhnali je ze svého kraje. Oni na svědectví proti nim setřásli prach z nohou a odešli do Ikonía. Ale učedníci byli naplněni radostí a Duchem svatým. (Sk 13,50-52)

Ale i kdybych měl skropit krví oběť a službu, kterou Bohu přináším, totiž vaši víru, raduji a spoluraduji se s vámi se všemi; (Fil 2,17)

"Pokoj" je vnitřní spokojenost a klid mysli. Také se tomuto postoji říká "žít jako věčným životem".

Je to poznání, že jsme spaseni a budeme s Kristem bez ohledu na to, co se v našem životě přihodí. Je to prožívání věčného života již NYNÍ. Pokoj znamená jistotu, že vše mezi námi a Bohem je v pořádku. Je to nadpřirozený dar evangelia. Je to pokoj s Bohem.

Když jsme tedy ospravedlněni z víry, máme pokoj s Bohem skrze našeho Pána Ježíše Krista (Ř 5,1)

Je to také pokoj Boží.

A pokoj Boží, převyšující každé pomyšlení, bude střežit vaše srdce i mysl v Kristu Ježíši. (Fil 4,7)

"Trpělivost" je vytrvalost, která s nadějí čeká na Boží načasování věcí. Je to božská vlastnost, která nám dovoluje vytrvat, když na nás útočí jiní lidé a když nás zraňuje jejich hrubé jednání, aniž by nás tyto okolnosti donutily k pomstě skrze skutky těla. Umožňuje nám vidět tyto lidi, kteří nám způsobují frustrace či skutečná zranění, jako ty, kteří potřebují naši nabídku odpuštění a naši modlitbu k povzbuzení.

Pán neotálí splnit svá zaslíbení, jak si to někteří vykládají, nýbrž má s námi trpělivost, protože si nepřeje, aby někdo zahynul, ale chce, aby všichni dospěli k pokání. (2 Pe 3,9)

Služebník Kristův se nemá hádat, nýbrž má být laskavý ke všem, schopný učit a být trpělivý (2 Tm 2,24)

Trpělivost prochází zkouškou nejen ve chvílích, kdy na něco musíme čekat, ale také, když nám bylo ublíženo a my jsme neoplatili tomu, kdo nám to špatné způsobil.

"Laskavost" není jen postojem, který si přeje, aby se ostatní měli dobře, ale je to božská vlastnost, která nás vede k pozitivním činům, které druzí oceňují.

Či snad pohrdáš bohatstvím jeho dobroty, shovívavosti a velkomyslnosti, a neuvědomuješ si, že dobrotivost Boží tě chce přivést k pokání? (Ř 2,4)

Je to právě nadpřirozená kvalita naší laskavosti vyjádřená vůči druhým, která je může přivést k našemu laskavému Bohu.

"Dobrota" je boží vlastnost, která nás motivuje být dobrými lidmi. Dobří lidé se vyhýbají tomu, aby zraňovali druhé, a aktivně usilují o dobro každého člověka.

Dobrý člověk z dobrého pokladu srdce vynáší dobré; zlý člověk ze zlého pokladu vynáší zlé. (Mt 12,35)

Z tohoto citátu Ježíšových slov je zřejmé, že srdce musí být obnoveno Duchem Svatým. Před tím, než jsme schopni ze svého srdce přinést něco dobrého, musí v nás být nejprve přítomen "nový člověk". Srdce je ve svém neobnoveném stavu zoufale nečisté a hříšné.

"Tichost" [doslova: mírnost] je boží vlastnost, která usiluje o to, abychom nikomu neublížili nebo neuškodili. Je to vlastnost, která je potřeba, když toužíme přivést k obnově druhé.

Bratři, upadne-li někdo z vás do nějakého provinění, vy, kteří jste vedeni Božím Duchem, přivádějte ho na pravou cestu v duchu mírnosti a každý si dej pozor sám na sebe, abys také nepodlehli pokušení. (Ga 6,1)

Mírnost má dalekosáhlý význam - dokonce i když kdokoli klopýtne a proviní se jakýmkoli přestoupením, měli bychom s ním jednat vždy v duchu mírnosti!

"Sebeovládání" je všezahrnující ctnost pocházející z Ducha. Člověk, který se ovládá, neprožívá výbuchy hněvu ani neupadá do hádek a sporů. Sebeovládání člověku umožňuje být skutečně svobodným - svobodným zvolit si, jak odpovím na rozmanité okolnosti života a nebudupři tom ovládan bezuzdnými touhami a vášněmi. Člověk, který se ovládá, je zralým člověkem a potřebuje jen malé či možná žádné vnější zákony k tomu, aby jednal správně.

Celý tento oddíl Pavel uzavírá slovy:

Proti tomu se zákon neobrací. Ti, kteří náležejí Kristu Ježíši, ukřižovali sami sebe se svými vášněmi a sklony. Jsme-li živi Božím Duchem, dejme se Duchem také řídit. (Ga 5,23-25)

Na základě výše uvedeného je zjevné, že ten, kdo chodí s Duchem, nepotřebuje zákon staré smlouvy k tomu, aby ovládal své chování, protože má vnitřního průvodce a moc v Duchu Svatém. Život v Duchu je dospělým životem - životem, který je založen na několika všezahrnujících principech, které nás naučil Kristus a které nám interpretuje a pomáhá aplikovat svojí milostí a mocí Duch Svatý. Podívejte se pozorně na seznamy skutků těla a ovoce Ducha Svatého. *Není možné*, aby spolu vzájemně koexistovaly! Každý z obou seznamů charakterizuje vnitřního člověka či lidské srdce. Člověk může být veden buď tělem, nebo Duchem. Ano, život v Duchu opravdu dává vzniknout spravedlnosti, která dalece přesahuje zákon! Nyní se nám stává zjevné, jak a proč Duch v životě věřícího člověka nahrazuje funkci zákona staré smlouvy!

Shrnutí

1. Duch Svatý hraje nezastupitelnou úlohu v životě křesťana, protože ho učí "všechny věci", "svědčí o Kristu", "uvádí do veškeré pravdy" a "oznamuje, co přijde".
2. Duch Svatý hraje v nové smlouvě v podstatě podobnou roli, jako zaujímal zákon ve smlouvě staré.
3. Duch Svatý reálně přebývá ve věřícím člověku, avšak samotný život v Duchu zůstává jistým tajemstvím.
4. Pokud je křesťan veden Duchem, není již nadále pod vládou zákona staré smlouvy.
5. Pavel definuje zlo nikoli jako přestoupení zákona, ale jako skutky těla.
6. Skutky těla jsou "zřejmé" pro každého křesťana vedeného Duchem.
7. Ovoce Ducha je nadpřirozenou manifestací vlastností lásky.
8. Duch Svatý, který přebývá ve věřícím člověku, je lepším průvodcem ke správnému životu, než zákon staré smlouvy.
9. Duch Svatý pracuje ve spojení s Božím slovem, Biblí.
10. Duch Svatý nejen vede věřícího člověka, ale také poskytuje moc takový život žít.

22. kapitola: První den týdne

Studie na téma soboty by nebyla úplná bez prozkoumání odkazů Nového zákona k výrazům "první den" a "den Páně". Většina křesťanských společenství se k bohoslužbě schází v neděli, avšak důvody, které pro to mají, se často velmi liší. Někteří věří, že svatost soboty sedmého dne byla v nové smlouvě přenesena na neděli, a tak zachovávají svatou neděli (a někteří ji dokonce nazývají Sabat) tím, že v tento den nepracují. Jiní se schází v neděli, protože v ní vidí "upomínku Pánova vzkříšení" a nemají žádnou potřebu chápat tento den jako povinný k zachování. Cítí se plně svobodní, a proto jim nevedí přijít domů ze shromáždění a pracovat či se věnovat jiným aktivitám, které sobotní zákon staré smlouvy zakazuje. Doufám, že nám poznatky z této kapitoly spolu s dalším materiálem obsaženým v této knize poskytnou větší vhled do problematiky dne křesťanské bohoslužby.

Prozkoumáme každý výskyt výrazu "první den" v Novém zákoně, abychom zjistili, co se v těchto textech učí či neučí vzhledem k prvnímu dne týdne.

Odkazy na den vzkříšení a první den týdne

Když uplynula sobota a začínal první den týdne, přišly Marie z Magdaly a jiná Marie, aby se podívaly k hrobu. (Mt 28,1)

Když uplynula sobota, Marie z Magdaly, Marie, matka Jakubova, a Salome nakoupily vonné masti, aby ho šly pomazat. Brzy ráno prvního dne po sobotě, sotva vyšlo slunce, šly k hrobu. (Mk 16,1.2)

Ženy, které přišly s Ježíšem z Galileje, šly za ním; viděly hrob i to, jak bylo tělo pochováno. Potom se vrátily, aby připravily vonné masti a oleje. Ale v sobotu zachovaly podle přikázání sváteční klid. Prvního dne po sobotě, za časného jitra, přišly k hrobu s vonnými mastmi, které připravily. Nalezly však kámen od hrobu odvalený. (Lk 23,55 - 24,2)

Z uvedených tří textů vyplývá několik skutečností: (1) Ježíš byl vzkříšen první den týdne. (2) Ženy, které následovaly Ježíše, vnímaly, že je důležitější zachovat sobotu "podle přikázání", než pomazat Ježíšovo tělo. (3) Nevidíme žádné nesrovnalosti, co se týká následnosti času smrti, pohřbu a vzkříšení Ježíše.

Vzkříšený Pán se zjevuje první den týdne

Písmo zaznamenává sedm událostí, kdy se zjevil vzkříšený Pán. Pět z nich se odehrálo v průběhu prvního dne týdne. U zbývajících dvou, setkání s učedníky u Tiberiadského jezera (J 21) a nanebevzetí (Sk 1,6-10), není uveden žádný časový údaj. První den týdne se tedy Ježíš zjevil těmto lidem:

Marii, ráno po vzkříšení

(Mt 28,8-10; Mk 16,9; J 20,11-18)

Tu rychle opustily hrob a se strachem i s velikou radostí běžely to oznámit jeho učedníkům. A hle, Ježíš je potkal a řekl: „Budte pozdraveny.“ Ženy přistoupily, objímaly jeho nohy a klaněly se mu. Tu jim Ježíš řekl: „Nebojte se. Jděte a oznamte mým bratřím, aby šli do Galileje; tam mě uvidí.“ (Mt 28,8-10)

Dvěma učedníkům na cestě do Emaus

(Lk 24,13-33; Mk 16,12.13)

Píše se zde o tom, jak Kleofáš a ještě jeden nejmenovaný učedník šli z Jeruzaléma do Emaus.

A jak to v řeči probírali, připojil se k nim sám Ježíš a šel s nimi... A on jim řekl: „Jak jste nechápaví! To je vám tak těžké uvěřit všemu, co mluvili proroci!... Potom začal od Mojžíše a všech proroků a vykládal jim to, co se na něho vztahovalo ve všech částech Písma. Když už byli blízko vesnice, do které šli, on jako by chtěl jít dál. Oni však ho začali přemlouvat: „Zůstaň s námi, vždyť už je k večeru a den se schyluje.“ Vešel tedy a zůstal s nimi. Když byl spolu s nimi u stolu, vzal chléb, vzdal díky, lámal a rozdával jim. Tu se jim otevřely oči a poznali ho; ale on zmizel jejich zrakům. (Lk 24,15-31)

Šimonovi

(Lk 24,34)

Ti jim řekli: „Pán byl opravdu vzkříšen a zjevil se Šimonovi.“

Učedníkům v neděli večer v den vzkříšení

(Mk 16,14-18; Lk 24,36-44; J 20,19-23)

Téhož dne večer – prvního dne po sobotě – když byli učedníci ze strachu před Židy shromážděni za zavřenými dveřmi, přišel Ježíš, postavil se uprostřed nich a řekl: „Pokoj vám.“ Když to řekl, ukázal jim ruce a bok. Učedníci se zaradovali, když spatřili Pána. Ježíš jim znovu řekl: „Pokoj vám. Jako mne poslal Otec, tak já posílám vás.“ Po těch slovech na ně dechl a řekl jim: „Přijměte Ducha svatého. Komu odpustíte hříchy, tomu jsou odpuštěny, komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou.“ (J 20,19-23)

Jedenácti "o osm dní později"

(J 20,26-29)

Osmého dne potom byli učedníci opět uvnitř a Tomáš s nimi. Ač byly dveře zavřeny, Ježíš přišel, postavil se doprostřed a řekl: „Pokoj vám.“ Potom řekl Tomášovi: „Polož svůj prst sem, pohleď na mé ruce a vlož svou ruku do rány v mém boku. Nepochybuj a věř!“ Tomáš mu odpověděl: „Můj Pán a můj Bůh.“ Ježíš mu řekl: „Že jsi mě viděl, věříš. Blahoslavení, kteří neviděli, a uvěřili.“

Shrnutí případů zjevení Krista první den týdne

Z uvedených záznamů stojí za zmínku několik skutečností. Za prvé, nemluví se zde o žádném plánovaném setkání "první den v týdnu", protože Kristus svým učedníkům před svojí smrtí neřekl, že mají být první den týdne všichni spolu. Ze záznamů je zřejmé, že učedníci byli naopak překvapeni. Zjevně se obávali o své životy a skrývali se za zavřenými dveřmi "ze strachu před židy".

Za druhé, i když je zřejmé, že události, které tento den nastaly, učedníci neplánovali, neznamená to, že se tím snižuje důležitost toho, co se přihodilo, protože se tak stalo ze svrchované Boží vůle.

Kdykoli je ve spojení se setkáním Krista s učedníky po jeho vzkříšení zmíněn nějaký den, vždy se jedná o první den týdne. Nemáme žádný záznam o tom, že by se kdy Kristus s učedníky setkal v sobotu.

Neměli bychom také zapomínat na to, že evangelia i kniha Skutků byly napsány řadu let po událostech, které popisují. Skutečnost, že je v nich opakovaně zmiňován první den týdne ukazuje na to, že v novozákonní době byl tomuto dnu přikládán nějaký význam.

1. V neděli ráno se mu Marie poklonila.
2. V neděli večer vzal Ježíš chléb, požehnal ho, lámal a dával učedníkům v Emausích. Je důležité zde upozornit, že tyto dva učedníci poznali, že se jedná o Ježíše právě až při lámání chleba. Před pouhými

několika dny také lámal chléb, dával ho učedníkům a říkal " to čiňte na mou památku" (Lk 22,19). Když Ježíše poznali, náhle jim zmizel.

3. V neděli večer Ježíš řekl dvakrát "pokoj vám".
4. V neděli večer Ježíš pověřil své učedníky slovy "jako Otec posla mne, i já vás posílám".
5. Večer první den týdne dechl Ježíš na své učedníky a řekl "přijměte Ducha Svatého".
6. V neděli večer dal Ježíš svým učedníkům autoritu vyhlášovat odpuštění těm, kteří v Něho uvěří. Setkání v neděli večer týden po vzkříšení je zajímavé také z dalšího důvodu: Proč se učedníci setkali v neděli večer?. Tato otázka má, vzhledem k našemu studiu, pouze dvě možné odpovědi. Pokud se učedníci v tento ten setkali plánovaně, pak by to ukazovalo na nějaký význam, který tomuto dnu přisoudili. Na druhé straně je možné, že se setkávali i jiné večery či dokonce žili všichni pospolu a je pouze shoda okolností, že se jim Ježíš zjevil tento den. Pokud je správný první důvod, pak se zdá, že prvnímu dne týdne přisoudili nějaký význam *učedníci*. Pokud je však správná druhá možnost, pak to byl *Ježíš*, kdo si záměrně zvolil první den týdne k tomu, aby se jim zjevil.
7. V obou případech je třeba přisoudit jistý význam skutečnosti, že se Ježíš svým učedníkům zjevil "o osm dní později", což byl v té době běžný ekvivalent našeho vyjádření "za týden".¹²⁸
8. Bylo to při této příležitosti, kdy Tomáš řekl "Můj Pán, můj Bůh".
9. Kdykoli je ve spojení se zjevením vzkříšeného Pána uveden nějaký den, vždy se jedná o první den týdne.

Letnice

I když v samotném záznamu týkajícím se letnic ve Sk 2. kapitole není specificky zmíněno, že se jedná o první den týdne, je dobře známým a ověřeným faktem, že letnice v tomto konkrétním roce připadly na první den týdne.¹²⁹ Podle J 19,31 víme, že Ježíš byl v hrobě v tzv. "velký den". Tento termín se používal vždy, když sobota ročního velikonočního svátku připadla na stejný den jako týdenní sobota. Pokud toto akceptujeme, pak nás dalších padesát dní přivádí k prvnímu dni týdne. Opět tedy dochází k velmi významné události v první den týdne. Na druhé straně je však třeba vzít úvahu, že tento den při události letnic *není* specificky zmíněn, a to může ukazovat na to, že den, kdy se letnice odehrály (neděle), má vzhledem k této události jen malý význam. Jinými slovy, sama skutečnost vylití Ducha Svatého zastiňuje *den*, kdy se tato událost odehrála. Je to něco, co bychom měli v nové smlouvě očekávat, protože v ní má realita přednost před formou.

Sk 20,6-12

My jsme po velikonocích vypluli z Filip a přijeli jsme k nim do Troady až za pět dní. Tam jsme zůstali týden. První den v týdně jsme se sešli k lámání chleba a Pavel promluvil ke shromáždění. Protože chtěl na druhý den odcestovat, protáhl řeč až do půlnoci. Byli jsme shromážděni v horní místnosti, kde bylo mnoho lamp. Někjaký mladík jménem Eutychos seděl na okně, a protože Pavel mluvil dlouho, přemáhal ho spánek. Usnul a spadl z třetího poschodí, a když ho zvedli, byl mrtvý. Pavel sešel dolů, sklonil se nad ním, objal ho a řekl: „Upokojte se, je v něm život.“ Pak se vrátil nahoru, lámal a jedl chléb, dlouho do rána s nimi rozmlouval a potom odešel. Chlapce přivedli živého a to je velice povzbudilo.

Jak brzy uvidíme, jedná se o velmi komplexní pasáž. Pokud Lukáš používá židovské pojetí času, pak se setkání konalo v sobotu večer, protože v židovském způsobu počítání začíná každý nový den večerem. Zde

¹²⁸ Viz Leon Moriss, *Gospel According to John, The New International Commentary of the New Testament*, (Wm. B. Eerdmans Publishing Co. Grand Rapids, MI, 1971), p. 852.

¹²⁹ F. F. Bruce, *The Book of Acts, The New International Commentary of the New Testament*, (Wm. B. Eerdmans Publishing Co, 1983), p. 53.

se však jedná o sbor křesťanů z pohanů, a proto je pravděpodobnější, že se zde používalo římské pojetí času. Fakt, že v horní místnosti, kde se shromáždění konalo, bylo "mnoho lamp" (Sk 20,8) je důkazem, že se nejednalo o prodloužené shromáždění ze sobotního rána, jak se někteří vykladači pokouší argumentovat. Mnoho lamp ukazuje na to, že lidé přišli připraveni na večerní shromáždění. Váha zjištěných důkazů nás tedy vede k závěru, že se jednalo o shromáždění pořádané v neděli večer a pravděpodobně to byl čas pravidelného shromažďování křesťanů v Troadě.¹³⁰

Lukáš zaznamenal, že "se sešli k lámání chleba", a tím poukazuje na hlavní důvod celého setkání. Někteří vykladači argumentují, že se jednalo o zvláštní shromáždění svolané za účelem rozloučení s Pavlem, který "chtěl na druhý den odcestovat". Pavel mohl Troadu opustit jistě i dříve a odplout lodí, avšak on si zvolil zůstat a následně šel pěšky nějakých třicet mil do Assosu. Proč čekal? Nejpravděpodobnějším důvodem bylo, že chtěl před svým odchodem promluvit ke křesťanům v Troadě, a proto čekal na den, kdy se pravidelně shromažďovali.

Termín "lámání chleba" bychom neměli zaměňovat s židovským výrazem "jíst chléb", což je obvyklý výraz pro pravidelné jídlo. "Lámání chleba" je v rané církvi obvykle spojováno s večeří Páně.¹³¹

Pak vzal chléb, vzdal díky, lámal a dával jim se slovy: „Toto jest mé tělo, které se za vás vydává. To číňte na mou památku.“ (Lk 22, 19)

Když byl spolu s nimi u stolu, vzal chléb, vzdal díky, lámal a rozdával jim. Tu se jim otevřely oči a poznali ho; ale on zmizel jejich zrakům. (Lk 24,30.31)

Oni pak vypravovali, co se jim stalo na cestě a jak se jim dal poznat, když lámal chléb. (Lk 24,35)

Každého dne pobývali svorně v chrámu, po domech lámali chléb a dělili se o jídlo s radostí a s upřímným srdcem. (Sk 2,46)

K tomuto posledně uvedenému verši (Sk 2,46) je třeba dodat několik věcí. Za prvé, je zřejmé, že první křesťané se stále účastnili, alespoň nějaký čas, bohoslužeb v chrámu. Měli bychom si však také uvědomit, že židé křesťanům nedovolovali praktikovat v chrámě či v synagogách večeří Páně. Aby mohli večeří Páně slavít, museli se scházet v domácnostech. Za druhé, vyjádření "každého dne" nutně neznamená, že každá domácnost byla navštěvována každý den. Za třetí, večeře Páně byla často součástí společného jídla. Skutečnost, že Lukáš používá jak výrok „po domech lámali chléb“, tak „měli společné jídlo“, znamená, že se buď jedná o redundanci, nebo, což je pravděpodobnější, zde autor popisuje *dvě různé skutečnosti*: večeří Páně a společné stolování. Máme tedy silné důkazy ve prospěch výkladu výrazu „lámání chleba“ ve Sk 2,46 jako odkazu na večeří Páně.

V 1 Kor 11,23.24 čteme:

Já jsem přijal od Pána, co jsem vám také odevzdal: Pán Ježíš v tu noc, kdy byl zrazen, vzal chléb, vzdal díky, lámal jej a řekl: „ Toto jest mé tělo, které se za vás vydává; to číňte na mou památku.“

Zdá se, že v rané církvi označují výrazy „shromáždít se“ a „lámání chleba“ standardní formulaci, která odkazuje na praktikování večeří Páně.¹³²

Váha dostupných důkazů tedy podporuje závěr F. F. Bruceho týkající se Sk 20,7.

Text popisující setkání cestovatelů a místních křesťanů v Troadě za účelem lámání chleba v „první den týdne“ je nejranější jednoznačný důkaz, který se nám dochoval, potvrzující křesťanskou praxi setkávání se v tento den.¹³³

Shrnutí: (1) Setkání se uskutečnilo „první den týdne“. (2) Jednalo se pravděpodobně o neděli večer. (3)

¹³⁰ M. B. Turner, "The Sabbath, Sunday and the Law in Luke/Acts" in *From Sabbath to Lord's Day*, p. 130.

¹³¹ *Ibid.*, p. 130.

¹³² *Ibid.*, p. 132.

¹³³ O. Cullmann, *Early Christian Worship*, jak je citováno od F. F. Bruce, *The Book of Acts, The New International Commentary of the New Testament*, pp. 407,408.

Lukáš říká že „se shromáždili k lámání chleba“ a tak definuje účel tohoto setkání. (4) „Lámání chleba“ pravděpodobně označuje večeři Páně. (5) Jednalo se o setkání křesťanské církve. (6) Jedná se o nejranější silný důkaz, že se křesťanské společenství setkává první den týdne.

1 Kor 16,1.2

Pokud jde o sbírku pro církev v Jeruzalémě, dělejte to podle pokynů, které jsem dal církvím v Galácii. V první den týdne necht' každý z vás dá stranou, co může postrádat, aby sbírka nezačala teprve tehdy, až k vám přijdu.

Jedná se o důležitý verš, protože tato instrukce, kterou Pavel předal sboru v Korintu, je stejná, jakou předal řadě dalších křesťanských sborů. Jeho doporučení obsahuje specifickou zmínku o prvním dnu týdne. Na základě svého studia jsem nebyl schopen nalézt jiný *dobrý* důvod, proč by Pavel zvláště zmiňoval první den týdne, *kromě* toho, že tento den měl nějaký zvláštní význam pro novozákonní církve.

Řecká konstrukce „dát stranou“ doslova znamená „uložit sám u sebe“. To však ještě není důkaz, že se to nemohlo odehrávat během sborového shromáždění, i když je pravda, že text se výslovně nezmiňuje ani o sborovém shromáždění, ani o vkládání peněz do společné nádoby na sbírku. Možná Pavel věřící nabádá k tomu, aby si vždy peníze, *které hodlají věnovat na sbírku*, odložili stranou *doma* dříve, než půjdou v neděli do shromáždění. Takové doporučení by působilo jako preventivní opatření k tomu, aby všechny své peníze, které hodlají darovat, nevěnovali výhradně na účely místního sboru. Tak by, až Pavel přijde, byli schopni zareagovat ihned na jeho výzvu a shromáždit dostatečný obnos na sbírku pro křesťany v Jeruzalémě. Tato hypotéza poskytuje možné vysvětlení uvedených veršů.

Shrnuto, máme zde tato fakta: (1) Pavel vidí v prvním dnu týdne nějaký význam. (2) Pavel doporučil zde uvedené instrukce také všem sborům v Galácii. (3) Řecká konstrukce vede k výkladu, že peníze měly být dávány stranou v soukromí.

Zjevení 1,10

Ocitl jsem se ve vytržení ducha v den Páně, a uslyšel jsem za sebou mocný hlas jako zvuk polnice

Tento verš, zdá se, říká o sobotě či prvním dnu týdne jen velmi málo. Nachází se v části Písma, kde se řeší jiné otázky. Co však tento text říká? V podstatě pouze to, že Jan své vidění obdržel „v den Páně“. Co tím myslí? Těžko můžeme tento text použít k formování teologie soboty či neděle. Spíše se jedná o verš, který musíme nějak do naší teologie zařadit, a který také musí být v souladu s historií rané církve. Z praktických důvodů budeme tento verš interpretovat na základě studia dalších zdrojů.

Myšlenkový směr podporující stále platné zachování soboty, který jsme v úvodu označili jako *Reforma/Pokračování*, vykládá toto místo následujícím způsobem: říkají, že Pán má svůj den. Mt 12,8 (Mk 2,27) říká, že „Syn člověka je pánem nad sobotou“. Proto Jan musel být vytržen v Duchu v sobotu sedmého dne.¹³⁴ *The Clear Word Bible* (CASD)¹³⁵ překládá Zj 1,10 takto:

Jednoho sobotního rána, když jsem se procházel po kamenité pobřeží ostrova, abych rozjímal a modlil se ...

Ti, kteří přisuzují prvnímu dni týdne jistý význam, používají podobnou argumentaci, avšak místo toho, aby za den Páně považovali sobotu, vidí tento den totožný s prvním dnem týdne, který je dnem Kristova vzkříšení. I když na podporu svého výkladu nemají žádný specifický text Písma, který by nazýval první den týdne „dnem Páně“, odkazují se na časté zmínky Písma, které spojují první den týdne se vzkříšeným Pánem a na

¹³⁴ Viz Desmond Ford, *The Forgotten Day*, (Desmond Ford Publications, Newcastle, CA, 1981), p. 224.

¹³⁵ Jack Blanco, *The Clear Word Bible*, (Review and Herald Publishing Association, Hagerstown, MB, 1994). Tato kniha byla od té doby revidována a její titul byl zkrácen na *The Clear Word*, avšak její prodej společně s dalšími Bibliemi v centrech, kde se prodává adventistická literatura, stále pokračuje. [Český volný překlad NZ nazvaný „Slovo na cestu“, za nímž stojí autoři z CASD, tento verš dokonce zcela vypouští – pozn. překl.]

mimobiblické používání výrazu „dne Páně“ ve spojení s prvním dnem týdne.¹³⁶

Který výklad je správný? Za prvé, je třeba poznamenat, že fráze „Syn člověka je pánem nad sobotou“ (Mt 12,8) neznamená, že sobota je den Páně. V desáté kapitole jsme si ukázali, že kontext vede k závěru, že Ježíš se zde *nepodrobuje* sobotnímu zákonu staré smlouvy, ale naopak zdůrazňuje Svoji autoritu *nad* tímto zákonem. Tento svůj výrok pronesl v kontextu obhajoby svých učedníků vzhledem ke sporným sobotním aktivitám.

Za druhé, z historických záznamů víme, že výraz „den Páně“ byl obvyklým názvem pro první den týdne.

Plinius napsal o křesťanech císaři Trajánovi: „Scházejí se ve stanovený den před svítáním a zpívají spolu písně a hymny Kristu jako Bohu“ – Home's Introduction (vol. 1, chap. 3, ec. 2, p. 84). Tato setkání se konala „před svítáním“ v „jistý stanovený den“. O který den se jednalo? Eusebius, raný církevní historik, odpovídá: „Tím je prorocky zdůrazněna služba, která se koná velmi časně každé ráno v den vzkříšení po celém světě. – Sabbath manual (p. 125). Den, v němž byl vzkříšen Kristus, je tím „stanoveným dnem“ v němž se křesťané setkávají k bohoslužbě. Plinius byl guvernérem Bithynie v Malé Asii v letech 106 - 108 n. l. Bylo to přesně tam, kde misijně působili apoštolové a v době pouhých jedenácti let po smrti Jana.¹³⁷

V Barnabášově listu napsaném mezi lety 70 – 132 n. l. čteme:

„... vaše novměsíce a šabaty nesnáším.“ Ty věci zrušil, aby nový zákon našeho Pána Ježíše Krista, v němž není jha nutnosti, byl prost oběti činěné lidmi.¹³⁸ ... Proto trávíme v radosti ten osmý den, v němž i Ježíš vstal z mrtvých, zjevil se a vystoupil na nebesa.¹³⁹

Ignátius z Antiochie, 107 – 110 n. l. napsal:

Žijeme-li až dodnes podle židovství, stvrzujeme, že jsme nepřijali milost.... Když tedy ti, kteří byli zvyklí žít ve starých skutcích, přešli k nové naději, nedrží už sobotu, ale žijí podle dne Páně, kdy také vzešel náš život skrze něho a jeho smrt...¹⁴⁰

Výše uvedené vyjádření bylo sepsáno pouze několik málo let poté, co byla sepsána kniha Zjevení.

Justin Martyr, cca 150 n. l. napsal:

Avšak neděle je den, v němž bychom se měli běžně shromažďovat, protože je to první den týdne a Ježíš, náš spasitel vstal v ten samý den z mrtvých.¹⁴¹

Těm, kteří mají zájem o další studium tématu praktikování soboty/neděle v rané církvi a konkrétně o používání výrazu „den Páně“ doporučuji podrobnou studii R. J. Bauckhama publikovanou ve sborníku *From Sabbath to Lord's Day*. Uvádím zde autorův závěr:

Zdá se zřejmé, že koncem druhého století byl tento výraz [den Páně] (spolu s jeho latinským ekvivalentem dies dominica) běžným označením každotýdenního dne bohoslužeb ve většině křesťanského světa.¹⁴²

Od druhé poloviny druhého století je zřejmé, že neděle byla prakticky všude dnem pravidelných bohoslužeb křesťanů a nemáme z té doby žádný záznam sporu týkajícího se neděle jako dne bohoslužeb... Je proto silně pravděpodobně, že „den Páně“¹⁴³ ve Zjevení 1,10 také označuje neděli... Tvrzení, že Zj 1,10 odkazuje na Velikonoce (či na sobotu) je pouhá spekulace, která není podložena žádnými důkazy. Z celkového pohledu zde máme konzistentní používání tohoto termínu pisateli

¹³⁶ Viz R. J. Bauckham, „The Lord's Day“, in *From Sabbath to Lord's Day*, pp. 224-250. Zde čtenář nalezne podrobný výklad uvedeného verše.

¹³⁷ H. M. Riggle, (Faith Publishing House, Guthrie, OK, 1922), p.122.

¹³⁸ *List Barnabášův* ve *Spisy apoštolských otců*, přežili Varcl, Drápal, Sokol, KALICH, 2004, str. 33.

¹³⁹ *Ibid*, str. 48.

¹⁴⁰ *Listy Ignátia Antiochejského - List Magneským* ve *Spisy apoštolských otců*, přežili Varcl, Drápal, Sokol, KALICH, 2004, str.124

¹⁴¹ *First apology of Justin*, kap. 68. Viz také H. M. Riggle, *The Sabbath and the Lord's Day*, p.123.

¹⁴² R. J. Bauckham, „The Lord's Day“, in *From Sabbath to Lord's Day*, p. 230.

¹⁴³ „Den Páně“ je v původním citátu uveden v řečtině.

*druhého století ve významu neděle.*¹⁴⁴

Váha důkazů je tedy jednoznačně ve prospěch chápání výrazu „Den Páně“ ve Zj 1,10 jako odkazu na neděli.

Den Páně jako dobrovolná oslava Kristova vzkříšení

Zdá se být zřejmé, že první křesťané se pro bohoslužbu první den týdne nerozhodli z důvodu změny soboty na neděli. Je naopak velmi pravděpodobné, že si tento den zvolili proto, že připomínal mnoho důležitých událostí, které se v tento den týdne staly. Největší z nich je samozřejmě Kristovo vzkříšení. Bohoslužba první den týdne je *dobrovolná* oslava Kristova daru nového života křesťanům. Podobně jako nejsou oslava svatby či narozenin události podložené právním základem, tak také i bohoslužba první den týdne je radostnou událostí pro každého křesťana a dává nám příležitost zpětně reflektovat největší událost v historii dějin světa: Kristovo vzkříšení z mrtvých! To je hlavním tématem vyhlášení nové smlouvy.¹⁴⁵ Tato událost je základem veškerého požehnání a zaslíbení nové smlouvy. Je proto nanejvýš příhodné stanovit první den týdne jako zvláštní den určený k vzájemnému setkávání křesťanů za účelem oslavy Kristova vzkříšení.

Na skutečnosti, že se první křesťané dobrovolně rozhodli začít s touto praxí, není nic špatného či neobvyklého. V průběhu celé biblické historie Boží lid dobrovolně oslavoval význačné události, což pomáhalo k zapamatování mocných Božích činů. Za všechny zde uveďme dva příklady.

Poté, co Ester uspěla ve svém úsilí zachránit židy od zlého Hamana, který usiloval o jejich vyhlazení:

Mordokaj pak tyto události sepsal a poslal dopisy všem židům, blízkým i dalekým, ve všech krajinách krále Achašveróše. Uložil jim, aby každým rokem slavili čtrnáctého a patnáctého dne měsíce adaru památku na dny, v nichž si židé odpočinuli od svých nepřátel, a na měsíc, který jim přinesl zvrát, místo starosti radost, místo smutku den pohody; aby je slavili jako dny radostného hodování a aby posílal jeden druhému dárky a chudým dary. (Est 9.20-22)

Druhý příklad nalezneme v Janově evangeliu 10,22 a dále, kde je popis Ježíšovy návštěvy chrámu během svátku Chanukka, který se také někdy nazývá svátek světél. Jednalo se o dobrovolnou oslavu události očištění svatyně Judou Makabejským po jejím znesvěcení Antiochem Epifanem.¹⁴⁶

Neměli bychom být proto překvapeni, že se Boží lid rozhodl dobrovolně slavit největší událost v historii lidstva tím, že se začal společně setkávat první den týdne na počest vzkříšení a slavit večeří Páně, číst evangelium a povzbuzovat se vzájemně ve víře v Krista! *Je to ta nejvhodnější věc, kterou lze dělat!*

První den týdne a uctívání slunce

Někteří zastánci závaznosti soboty obviňují ty, kteří se schází první den týdne, z uctívání slunce, protože se tento den v římské říši tehdy nazýval „Den slunce“ [viz např. i současný anglický výraz pro neděli: „Sunday“ – pozn. překl.]. Nemáme však žádný důkaz o tom, že by kdy nějaká část hlavního proudu křesťanstva slavila první den týdne *z důvodu uctívání slunce*. Když se křesťané setkávali ráno za úsvitu, nebylo to z důvodu uctívání slunce, ale proto, že oslavovali vzkříšení, které se odehrálo v neděli ráno. Skutečnost, že se první den týdne nazývá „Sunday“ (neděle) není pro křesťany o nic významnější, než pojmenování sedmého dne týdne jako „Saturday“ (sobota). Stejně jako zastánci soboty v sobotu neuctívají Saturn, tak podobně ani ti, kteří se schází v neděli, neuctívají slunce.¹⁴⁷

Shrnutí

1. Ježíš vstal z mrtvých první den týdne.

¹⁴⁴ J. Bauckham, „The Lord's Day“, in *From Sabbath to Lord's Day*, p. 231.

¹⁴⁵ Slovo „vzkříšení“ se v NZ mimo evangelia vyskytuje více než 75x.

¹⁴⁶ 1 Mak 4,36-61.

¹⁴⁷ Viz Riggie, *The Sabbath and the Lord's Day*, k prohloubení znalostí daného tématu.

2. Nevidíme žádné nesrovnalosti, co se týká dnů smrti, pohřbu a vzkříšení Krista.
3. Ženy, které měly pomazat Ježíšovo tělo, vnímaly jako důležitější zachovat sobotu „podle přikázání“.
4. Marie se klaněla Ježíši po vzkříšení v neděli.
5. Ježíš vzal chléb, požehnal ho, rozlomil ho a podal ho dvěma učedníkům prvního dne týdne.
6. Ježíš mluvil o pokoji ke svým učedníkům prvního dne týdne.
7. Ježíš svým učedníkům předal pověření „Jak mě poslal Otec, tak i já posílám vás“ prvního dne týdne.
8. Prvního dne týdne Ježíš dechl na učedníky a řekl „přijměte Ducha Svatého“.
9. Prvního dne týdne Ježíš předal svým učedníkům autoritu vyhlášovat odpuštění.
10. Z celkem sedmi zaznamenaných zjevení vzkříšeného Krista se pět z nich událo prvního dne týdne.
11. Pokaždé, když je zmíněn den ve spojení se vzkříšeným Pánem, jedná se vždy o první den týdne.
12. Letnice a vylití Ducha Svatého se odehrálo prvního dne týdne, nicméně tato skutečnost není v Písmu přímo zmíněna.
13. Křesťané v Troadě „se sešli k lámání chleba“ prvního dne týdne. Jednalo se pravděpodobně o večerní nedělní shromáždění, v jehož průběhu se slavila večeře Páně.
14. Pavel vzkázal všem sborům v Galácii a Korintu, aby „každý sám u sebe“ odložil prvního dne týdne peníze na sbírku pro křesťany v Jeruzalémě.
15. Jan ve své knize Zjevení mluví o „dni Páně“. Máme dobré důvody věřit, že se jedná o odkaz na první den týdne.
16. Pokaždé, když je v Novém zákoně zmíněn první den týdne, je tak učiněno ve spojení s věřícími křesťany.
17. Pokaždé, když je v Novém zákoně zmíněn první den týdne, je tak učiněno v pozitivním smyslu.
18. V Novém zákoně nikde nenacházíme žádné specifické přikázání zachovávat *jakýkoli* den.
19. V Novém zákoně nikde nenacházíme přikázání zachovávat první den týdne.
20. Zachovávání prvního dne týdne je dobrovolné rozhodnutí k oslavě Kristova vzkříšení.
21. Existuje mnoho biblických příkladů, kdy se Boží lid rozhodl oslavovat mocné Boží činy.
22. Bohoslužba první den týdne není uctíváním slunce.

23. kapitola: Naplnění soboty v Kristu

Dosud jsme studovali každou pasáž týkající se soboty v jejím vlastním kontextu. Nyní je čas podívat se na naše zjištění souhrnně a vyvodit z nich nějaké závěry.

Přehled klíčových faktů z našeho dosavadního studia

- Záznam z knihy Genesis neříká nic o odpočinku člověka ani o zachovávání soboty.
- Až do Mojžíše nemáme v Písmu jedinou zmínku o sobotě.
- Desatero přikázání jsou slova sinajské smlouvy.
- Sobota je znamením sinajské smlouvy.
- Jedním z úkolů soboty bylo připomínat vykoupení z egyptského otroctví.
- Sobota byla dána výhradně izraelskému národu.
- Požadavky sinajské smlouvy nebyly dány Abrahamovi.
- Sobota je zmíněna spolu s morálními zákony sinajské smlouvy dvakrát.
- Sobota je zmíněna spolu s rituálními zákony sinajské smlouvy v minimálně dvanácti případech a je součástí systému sobot ukazujících na milostivé léto.
- Sobota měla být v Izraeli zachovávána celou rodinou, jejich otroky, jejich zvířaty i jejich půdou.
- Zákony pro zachovávání soboty byly striktní a jednoznačně definované.
- Ten, kdo sobotu porušil, byl odsouzen k smrti nebo byl vyobcován ze smluvní komunity.
- Sobota je neoddělitelně spjata s každým aspektem sinajské smlouvy.
- Ježíš je centrem nové smlouvy.
- Nový zákon definuje, že stará či první smlouva zahrnuje jak Desatero přikázání, tak i ostatní zákony Tóry.
- Nová smlouva je plnějším a lepším zjevením, než byla smlouva stará.
- Nové smlouvě je třeba dovolit interpretovat, transformovat a aplikovat všechny zákony staré smlouvy kristocentrickým způsobem.
- Ježíš vždy dopustil, aby jeho jednání bylo určováno morálními a etickými rozhodnutími a to i tehdy, pokud to vedlo k porušení rituálních zákonů staré smlouvy.
- Ježíš rozšířil morální zákony staré smlouvy dané Izraeli na věčné morální principy platné pro všechny národy.
- Z Ježíšova jednání je zřejmé, že považoval sobotní zákony za rituální.
- Ježíš záměrně zacházel dále, než bylo nutné, aby vytvářel kontroverzi ohledně sobotního zákona. Činil tak, protože se pokoušel lidem pomoci pochopit, že centrem je On sám a ne zákon staré smlouvy.
- Apoštol Jan říká, že Ježíš opakovaně porušoval a „rozbíjel“ sobotu.
- Nikde v knize Skutků nemáme zaznamenáno, že by se křesťané shromažďovali v sobotu. Všechny zmínky o sobotních shromážděních v knize skutků se týkají shromažďování židů.
- Zákon staré smlouvy byl dán 430 let po Abrahamovi a jeho platnost skončila Kristem.
- Zákon staré smlouvy byl dán k tomu, aby vedl izraelský národ ke Kristu, avšak když Kristus přišel, přestal být pod zákonem staré smlouvy.
- Křesťané jsou osvobozeni od zákona a slouží Bohu v novém životě Ducha a ne pod starou literou zákona.
- Křesťané, kteří se pokouší být „sezdáni“ jak se zákonem, tak s Kristem, se dopouštějí duchovního cizoložství.
- Koloským 2,16 je jasným odkazem na sobotu sedmého dne. Dokládá její spojení s ostatními rituálními zákony staré smlouvy a pokládá ji spolu s nimi za pouhý stín Krista.
- Galatským 4,10 je pravděpodobně odkazem na oddělené dny staré smlouvy. Tvrdí se zde, že pokud je křesťan zachovává jako povinné, porušuje tak samotné Kristovo evangelium.
- Římanům 14,5 pravděpodobně odkazuje na sobotu sedmého dne. Pavel zde říká, že spory týkající se oddělených dní jsou zbytečné a neměly by být tím, co narušuje jednotu církve.
- Nikde v listech sborům nenacházíme žádný pokyn týkající se způsobu zachovávání soboty.
- Nikde v nich také nenacházíme příkaz sobotu zachovávat.

- Listy sborům v žádném z uváděných seznamů hříchů nezmiňují porušení soboty.
- Sobota není Boží pečeti pro novozákonní věřící.
- Novozákonní věřící jsou zapečetěni Duchem Svatým ve chvíli, kdy uvěří Kristu jako svému Pánu a Spasiteli.
- Spravedlnost nové smlouvy dalece přesahuje spravedlnost smlouvy staré založené na zákoně.
- Duch svatý plní v nové smlouvě roli, kterou ve smlouvě staré plnil zákon, a je průvodcem pomáhajícím člověku žít správný život.

Závěr:

Ve výrocích v listech sborům, podložených kontextem, nalézáme shodný závěr, že sinajská smlouva již není žádným způsobem pro křesťany závazná. Tato smlouva, která byla dobrá pro svoji dobu, byla později překonána novou, lepší smlouvou. Novozákonní přikázání lásky, které je vysvětlováno v novozákonních spisech a aplikováno pod vedením Ducha Svatého, dalece přesahuje zákony dané Izraeli. Písmo nicméně jasně říká, že *morální principy*, na nichž je založeno mnoho zákonů sinajské smlouvy, jsou zahrnuty i v *morálních principech* smlouvy nové. V nové smlouvě však nacházíme odlišný způsob, jak se k těmto morálním principům stavět, a máme zde také odlišná znamení.

V nové smlouvě již nadále není důraz na znamení a symbolech, ale na realitě a vztazích. Nenacházíme zde již dlouhé detailně specifikované zákony, ale obecné principy, které lze aplikovat na *všechny národy a kultury*, a nikoli pouze na syny Izraele žijící v zaslíbené zemi. Listy sborům nás učí, že křesťané nemohou nic přidat ke spravedlnosti, kterou jim dává Kristus. Ti, kteří se pokouší přidávat své vlastní skutky poslušnosti k dokonalému a zakončenému Kristovu dílu tím, že zachovávají rituální požadavky staré smlouvy, jsou ve vážném nebezpečí, že odpadnou od milosti.¹⁴⁸ Novozákonní spisy nám ukazují, že člověk si nemůže vybírat mezi zákony staré smlouvy ty, které chce. Pokud chce člověk být pod sinajským zákonem, musí být pod *celým* tímto zákonem.¹⁴⁹ Tím však odpadá od milosti.¹⁵⁰

Nemáme žádný biblický důkaz na podporu tvrzení, že sobota sedmého dne byla převedena na první den týdne. I když máme záznam řady událostí, které se staly první den týdne, nenacházíme zde žádný příkaz k jeho zachování. Nicméně se však zdá, že první den týdne měl pro novozákonní věřící a křesťanstvo rané církve jistý význam právě kvůli důležitosti událostí, které se v tento den staly. Je nezbytné, aby si křesťané vyhradili čas na bohoslužbu. Je nezbytné, aby existoval čas určený pro Boží věci. Ve shodě s biblickým zvykem se křesťané v rané církvi dobrovolně rozhodli učinit z prvního dne týdne zvláštní čas vhodný k oslavě vzkříšení, k slavení večeře Páně a ke společnému setkávání se a vyučování. První den týdne bychom však nikdy neměli vidět ve stejném světle jako sobotu staré smlouvy. Důraz je zde spíše na tom *co* se stalo, než na tom, *kdy* se to stalo. Novozákonní bohoslužba je dobrovolná oslava a ne povinná služba.

Téměř každý rituál ve staré smlouvě ukazoval nějakým způsobem na Krista. Pisatel listu Židům jednoznačně tvrdí, že odpočínutí, které zůstává pro křesťany, není sobota sedmého dne, ani se nejedná o „odpočínutí“, které zakoušel izraelský národ pod vedením Jozueho či Davida. Odpočínutí, které dává nová smlouva, je obnovený vztah člověka s Bohem podobný odpočínutí sedmého dne stvořitelského týdne a člověk do něj *vstupuje pouze skrze víru*.

Všechny soboty sinajské smlouvy – soboty sedmého dne, roční soboty, sobotní roky a milostivé léto – se zdají být jako malé oázy v poušti, v nichž synové Izraele předstírají, že jsou zpět v rajske zahradě. Tyto soboty ukazovaly jak *zpět* na odpočinek sedmého dne stvořitelského týdne, tak také *do budoucnosti* na obnovení vztahu, k němuž dochází v nové smlouvě: společenství Ducha Svatého přebývajícího v srdci věřícího člověka, který je spasený skrze milost. Sobota tak plnila velmi důležitou funkci, protože dala izraelskému národu kořeny, smysl, nasměrování a naději. Avšak, podobně jako jiné ukazatele, které byly pouhými stíny lepších věcí, které měly přijít, jejich smysl skončil příchodem Stvořitele. Ježíš všechna tato starozákonní znamení a stíny naděje vztáhl na sebe.

Farizeové demonstrovali srdcervoucí paradox zákona staré smlouvy. Zákony, které byly určeny k tomu, aby

¹⁴⁸ „Dodržujete ustanovení pro dny a měsíce, období a roky! Bojím se, aby úsilí, které jsem vám věnoval, nebylo nakonec nadarmo.“ (Ga 4,10.11)

¹⁴⁹ „Znovu dosvědčuji každému, kdo se dá obřezat, že je zavázán zachovávat celý zákon.“ (Ga 5,3)

¹⁵⁰ „Odloučili jste se od Krista vy všichni, kteří chcete dojít ospravedlnění na základě zákona, pozbyli jste milosti.“ (Ga 5,4)

ukazovaly do budoucnosti na otevřené společenství mezi člověkem a Bohem, byly těmi samými zákony, které oslepily jejich oči tak, že nerozpoznali přítomnou realitu Stvořitele stojícího uprostřed nich. Ježíš řekl:

Zkoumáte Písma a myslíte si, že v nich máte věčný život; a Písma svědčí o mně. Ale vy nechcete přijít ke mně, abyste měli život. (J 5,39.40)

Jednání farizeů můžeme přirovnat k osobě, která řídí vůz na cestě z východního pobřeží Spojených států s cílem navštívit Yosemiteký park v Kalifornii. Tisíce mil se řidič nechal vést mapou až do Yosemitekého parku a za tu dobu si tak navykl dívat se do mapy – aby někde špatně neodbočil – že ve chvíli, kdy dorazí do cíle své cesty, není vůbec schopen obdivovat krásu okolní krajiny. Projíždí Yosemitekým údolím s jedním okem neustále upřeným do mapy, aniž by si povšimnul žulových monumentů El Captain a Half Dome nebo Yosemitekých vodopádů. Dojede až na parkoviště a s očima stále přišpendlenýma k průvodci si čte o krásách parku, avšak nikdy nepozvedne své oči, aby se doopravdy podíval na majestát přírody, který ho obklopuje.

Sobota je takovou mapou kombinovanou s cestovním průvodcem a jako taková měla nezastupitelnou úlohu. Avšak po příjezdu do cíle cesty je čas mapu odložit a pozvednout oči. A podobně je to i se sobotou. Lepší možností nežli se stále snažit zachovávat svatý den je opustit ho a vykročit do náruče našeho *Stvořitele*. Vejděme „dnes“ do společenství, do „odpočinutí“, které *zůstává* těm, kdo uvěřili. Náš Vykupitel nám přišel přinést skutečné vysvobození z otroctví viny a hříchu.

Ježíš stále hledal ty, kteří byli ochotni k Němu přijít. „Pojďte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout.“ (Mt 11,28) „Následuj mě“ byla často opakovaná fráze těm, kteří hledali, jak poslouchat Boha.

V poslední, velký den svátků Ježíš vystoupil a zvolal: „Jestliže kdo žízní, ať přijde ke mně a pije! Kdo věří ve mne, proudy živé vody poplynou z jeho nitra, jak praví Písmo.“ (J 7,37.38)

Uctívání v nové smlouvě se nezabývá časem a místem. Samařská žena Ježíšovi řekla:

Naši předkové uctívali Boha na této hoře, ale vy říkáte, že místo, na němž má být Bůh uctíván, je v Jeruzalémě!“ Ježíš jí odpoví: „Věř mi, ženo, že přichází hodina, kdy nebudete ctít Otce ani na této hoře ani v Jeruzalémě. Vy uctíváte, co neznáte; my uctíváme, co známe, neboť spása je ze Židů. Ale přichází hodina, ano, již je tu, kdy ti, kteří Boha opravdově ctí, budou ho uctívat v Duchu a v pravdě. A Otec si přeje, aby ho lidé takto ctíli. Bůh je Duch a ti, kdo ho uctívají, mají tak činit v Duchu a v pravdě.“ (J 4,20-24)

Když porozumíme tomu, že Bůh opravdu hledá lidi, jako jste vy a já, aby ho uctívali, tak nás toto poznání začne naplňovat jak pocitem pokory, tak i nesmírným vědomím vlastní sebehodnoty.

Bůh žárlivě touží po duchu, kterého do nás vložil. (Jak 4,5)

„Sabbatismos“ (řecky), odpočinek nové smlouvy, je lepší než „sabbaton“ (řecky), sobota smlouvy staré, protože se zabývá realitou, na níž sobota staré smlouvy pouze odkazovala.

To čiňte na mou památku

Ježíš si během své tři a půl roku trvajících služby vybudoval se svými učedníky vztah velmi blízkého přátelství. Uvěřili v něj jako v Mesiáše. Učili se důvěřovat Jeho moudrosti a moci jak v případech nemoci a naléhavých potřeb, tak v každodenním životě. Chodili s Ním, mluvil s Ním a naslouchali Jeho učení.

Těsně před svojí smrtí a následným fyzickým oddělením se od svým učedníků zvolil Ježíš rituál, kterým jeho učedníci mohli vyjadřovat svoji pokračující víru v Něho. Ve dnech a letech, které měly přijít, měl tento rituál také zpřítomňovat Ježíše i přes to, že byl pro shromážděnou církev neviditelný.

Aby vyjádřil hlubokou lásku ke svým učedníkům, rozhodl se Ježíš pro jednoduché jídlo tvořené chlebem a vínem. V průběhu dalších let se tento rituál stal známým jako večeře Páně, svatá eucharistie či „communion service“ [výraz z angličtiny - spojení slov „společenství“ a „služba“; v češtině zde není ekvivalent]. Během poslední večeře se svými učedníky Ježíš tuto službu ustanovil slovy „To čiňte na mou

památku“.

Pak vzal chléb, vzdal díky, lámal a dával jim se slovy: „Toto jest mé tělo, které se za vás vydává. To číňte na mou památku.“ A právě tak, když bylo po večeři, vzal kalich a řekl: „Tento kalich je nová smlouva zpečetěná mou krví, která se za vás prolévá.“ (Lk 22,19.20)

Tím, že se účastníme večeře Páně, demonstrujeme svoji víru a důvěru v Ježíše Krista jako svého ručitele smlouvy.

Chléb a přítomnost Páně

Od samého počátku byla večeře Páně spojována s *přítomností vzkříšeného Pána*. V neděli v den vzkříšení cestovali dva učedníci do Emaus, a zatímco smutně kráčeli po cestě, připojil se k nim nějaký pocestný. Když dorazili do cíle své cesty, pozvali pocestného, aby s nimi pojedl a zůstal přes noc. Pocestný nabídku přijal. V průběhu večeře vzal host chléb, začal ho lámát a oni najednou poznali, že tento cestovatel není nikdo jiný, než jejich vzkříšený Pán. Bylo to *během lámání chleba*, kdy rozpoznali přítomnost vzkříšeného Pána, skutečný symbol, který dal svým učedníkům, když řekl „To číňte na mou památku!“

Když byl spolu s nimi u stolu, vzal chléb, vzdal díky, lámal a rozdával jim. Tu se jim otevřely oči a poznali ho; ale on zmizel jejich zrakům. (Lk 24,30.31)

Později, aby byla zřejmá souvislost mezi lámáním chleba a přítomností vzkříšeného Pána, Lukáš zaznamenal:

Oni pak vypravovali, co se jim stalo na cestě a jak se jim dal poznat, když lámal chléb. Když o tom mluvili, stál tu on sám uprostřed nich. (Lk 24,35.36)

I dnes se v srdcích věřících při slavení večeře Páně, kdy přijímají chléb a víno, realizuje stejná přítomnost živého Pána. Chléb je symbol Kristova těla, které dal za nás.

Když jedli, vzal Ježíš chléb, požehnal, lámal a dával učedníkům se slovy: „Vezměte, jezte, toto jest mé tělo.“ (Mt 26,26)

Na východě je chléb považován za substanci života. Ježíš vzal tuto dobře známou nezbytnost k životu a učinil z ní symbol svého těla, které obětoval za život světa. V symbolu chleba si také můžeme připomenout příběh s manou na poušti. Ježíš řekl:

Já jsem chléb života. Vaši otcové jedli na poušti manou, a zemřeli. Toto je chléb, který sestupuje z nebe: kdo z něho jí, nezemře. Já jsem ten chléb živý, který sestoupil z nebe; kdo jí z tohoto chleba, živ bude navěky. A chléb, který já dám, je mé tělo, dané za život světa.“ (J 6,48-51)

Víno je naopak v Písmu symbolem dvou věcí. Je symbolem jak radosti, tak Božího hněvu. Víno přijímané při večeři Páně bychom měli vnímat v obou těchto aspektech.

Víno jako radost

V knize žalmů čteme o Hospodinově požehnání a péči o celé Jeho dílo:

Dáváš růst travě pro dobytek i rostlinám, aby je pěstoval člověk, a tak si ze země dobýval chléb. Dáváš víno pro radost lidskému srdci, až se tvář leskne víc než olej; chléb dodá lidskému srdci síly. (Ž 104,14.15)

Podle Janova evangelia začala Ježíšova veřejná služba na svatbě v Káni Galilejské. Radost z oslavy zde byla přerušena nedostatkem vína. Ježíš tuto potřebu zázračným způsobem naplnil, když proměnil kolem 100 litrů vody na nejlepší víno [jednalo se o šest nádob, každá o objemu 2-3 metronů, což odpovídá cca 80–120 litrům – pozn. překl.].

Víno jako hněv

A to veliké město se roztrhlo na tři části a města národů se zřítily. Bůh se rozpomenul na veliký Babylón a dal mu pít z poháru vína svého trestajícího hněvu. (Zj 16,19)

...bude pít víno Božího rozhorlení, které Bůh nalévá neředeňné do číše svého hněvu; a bude mučen ohněm a sírou před svatými anděly a před Beránkem. (Zj 14,10)

Spojení mezi vínem a Božím hněvem je bezpochyby založeno na zvyku šlapáním lisovat šťávu z vinných hroznů. Lidé, kteří po dokončení práce vyšli z lisu, vypadali, jako by právě přišli z krvavé bitvy.

Jednou z pravd, kterou nám Ježíš zvěstuje při přijímání poháru – symbolu Božího hněvu – je, že pokud tento pohár přijmeme *ny*ní, unikneme *přicházejícímu hněvu*, který bude vylit na ty, kteří odmítají Boží nabídku milosti. Je to způsob vyučování skrze symboliku.

...kdo slyší mé slovo a věří tomu, který mě poslal, má život věčný a nepodléhá soudu, ale přešel již ze smrti do života. (J 5,24)

Připomínáme si, jak veřejně skropené krví o velikonoční noci ochránily od anděla zhouby ty, kteří byli „pod touto krví“. Stejným způsobem i nás chrání Kristova krev symbolizovaná vínem, před přicházejícím hněvem vykresleným v knize Zjevení těmito slovy:

Tu hodil ten anděl svůj srp na zem a sklídl víno země a uvrhl je do velikého lisu Božího hněvu. A v lisu za městem byly hrozny stlačeny a vytékající krev dosahovala až po uzdy koní na vzdálenost sto šedesát mil. (Zj 14,19.20)

Při poslední večeři Ježíš

vzal kalich, vzdal díky a podal jim ho se slovy: „Pijte z něho všichni. Neboť toto jest má krev, která zpečetuje smlouvu a prolévá se za mnohé na odpuštění hříchů. (Mt 26,27.28)

Když Ježíš mluví o své „krevi smlouvy“, je to výrok s bohatým významem. Mojžíš na Sinaji

vzal knihu smlouvy a předčítal lidu. Prohlásili: „Poslušně budeme dělat všechno, o čem Hospodin mluvil.“ Mojžíš vzal krev, pokropil lid a řekl: „Hle, krev smlouvy, kterou s vámi uzavírá Hospodin na základě všech těchto slov.“ (Ex 24,7.8)

Když Ježíš mluví o „krevi smlouvy“, má na mysli svojí násilnou a oběti podobnou smrt, kterou hodlá podstoupit, a inaugurovat tak Svůj lid do nové smlouvy. Stejně jako u velikonočního beránka bude brzy „vylita“ i jeho krev.¹⁵¹

V zahradě Getsemane začíná Ježíš vnímat váhu hříchu, který je na něj vkládán.

Tehdy jim řekl: „Má duše je smutná až k smrti... Poodešel od nich, padl tvář k zemi a modlil se: „Otče můj, je-li možné, ať mne mine tento kalich; avšak ne jak já chci, ale jak ty chceš.“ (Mt 26,38.39)

Také proto Ježíš, aby mohl posvětit lidi skrze svoji vlastní krev, trpěl *za branou* (Žd 13,12).

Jak bylo již zmíněno dříve, je Janovo evangelium plné detailů, které poskytují hlubší vhled do poselství evangelia. Jan zaznamenává Ježíšovu veřejnou službu, která začíná radostnou událostí svatby, kde Ježíš poskytl „nejlepší“ víno. Není to náhoda, že Jan, popisující závěr Ježíšovy služby, mluví o tom, že mu bylo nabídnuto „hořké víno“ podané na větví yzopu – stejném nástroji, jaký se používal k potření veřejí a zárubní krví velikonočního beránka.

Ježíš věděl, že vše je již dokonáno; a proto, aby se až do konce splnilo Písmo, řekl: „Žízním.“ Stála tam nádoba plná octa; namočili tedy houbu do octa a na yzopu mu ji podali k ústům. Když Ježíš okusil octa, řekl: „Dokonáno jest.“ A nakloniv hlavu skonal. (J 19,28-30)

Byl to hřích Adama a Evy, který ukončil dokonalé „odpočinutí“ stvoření a vedl je do otroctví hříchu. Kvůli

¹⁵¹ Viz D. A. Carson „Commentary on Mathew“, *The Expositor's Bible Commentary*, Vol. 8, pp. 536.537.

hříchu Bůh „vyhnal“ člověka a před bránu ráje postavil cheruba s planoucím mečem (Gn 3,24). Kvůli Adamovu hříchu byla prokleta země a začala plodit trní a bodláčí (Gn 3,17-19) a Adam si musel začít dobývat svůj chléb v potu tváře (Gn 3,19).

Poté, co přišel hřích, započal Bůh své „dílo“ vykoupení, které bylo dokončeno, když Ježíš s trnovou korunou na hlavě „trpěl za branou“ místo Adama. Toto dílo vykoupení bylo dokončeno, když Ježíš z kříže prohlásil „Dokonáno jest“ a zemřel za hříchy světa. V protikladu k tomu, co učí adventisté sedmého dne,¹⁵² zobrazuje list Židům Krista nikoli jako stojícího a nabízejícího svoji krev jako velekněz v den smíření ve staré smlouvě, ale *sedícího, odpočívajícího, protože již dokončil dílo smíření*. Pro křesťany je oslava večere Páně událostí s hlubokým významem. Učíme se vnímat svoji hodnotu skrze cenu, která byla zaplácena za naše vykoupení. I když znamení smlouvy *samy o sobě nejsou morální*, jsou nicméně důležité pro *společenství smlouvy*. Slavení večere Páně je v podstatě obnovení smlouvy. Vyjadřujeme jím svoji víru a důvěru ve vzkříšeného Pána, který *za nás* naplnil požadavky smlouvy. A nejen to, v průběhu večere Páně také prožíváme přítomnost vzkříšeného Pána.

Když jedli, vzal Ježíš chléb, požehnal, lámal a dával učedníkům se slovy: „Vezměte, jezte, toto jest mé tělo.“ Pak vzal kalich, vzdal díky a podal jim ho se slovy: „Pijte z něho všichni. Neboť toto jest má krev, která zpečetuje smlouvu a prolévá se za mnohé na odpuštění hříchů.“ (Mt 26,26-28)

Pro ty, kteří žijí v nové smlouvě je verdikt zřejmý.
Již dále neplatí „Pamatuj na sobotní den, abys ho světil.“ Ale

TO ČIŇTE NA MOU PAMÁTKU

Večere Páně nás vede k pohledu vpřed,
kdy s námi bude náš Pán stolovat v Otcově království.

Zhodnocení

Jak bylo zmíněno v 1. kapitole, lze chápání soboty rozdělit do tří hlavních proudů (i když chápeme, že v každém z nich se vyskytuje řada menších odlišností výkladu). Jedná se o tyto tři skupiny: zachovávání neděle, které jsme nazvali *Přenesení/Modifikace*, zachovávání soboty jsme pojmenovali *Reforma/Pokračování* a poslední skupinu jsme nazvali *Naplnění/Transformace* či jednoduše „Sobota v Kristu“. Který z těchto přístupů nejlépe odpovídá biblickým důkazům?

Přenesení/Modifikace

Jedná se pravděpodobně o nejrozšířenější model. Učí, že sobota sedmého dne ze Starého zákona byla v Novém zákoně *přenesena* na neděli a pravidla pro její zachovávání byla *modifikována* (upravena). I přesto,

¹⁵² V kontrastu k listu Židům, kde je Kristus zobrazen jako ten, který *dokončil* smíření za hříchy a „usedl“ na pravici Boží, vidí adventisté sedmého dne Ježíše jako *stojícího*. A dále *nevidí smíření jako dokončené* jak dokládá následující citát Ellen Whiteové, jejíž „spisy jsou trvalým a významným ukazatelem k pravdě ...“ (viz Základní věroučný článek CASD č. 18 „Dar prorocství“). Plné znění např. zde: <http://www.casd.cz/index.php?a=cat.16>

„Proto oznámení, že se otevřel chrám Boží v nebi a že bylo vidět truhlu jeho smlouvy, poukazuje na otevření svatyně svatých v nebeské svatyni v roce 1844, kdy tam vstoupil Kristus, aby vykonal závěrečné dílo smíření. Ti, kdož vírou sledovali svého velkého velekněze, když zahájil svou službu ve svatyni svatých, spatřili truhlu zákona Božího. Protože prozkoumali otázku svatyně, pochopili změnu ve službě Spasitelově a poznali, že *nyin slouží před truhlou Boží, kde nabízí svou krev za hříšníky*.“ E. G. Whiteová, Vítězství lásky Boží [Great Controversy], p. 433 (orig. číslování)

„Pak mi opět byli ukázáni ti, kteří se nehodlali zbavit se světských záležitostí, aby zachránili hynoucí duše oznámením pravdy v době, kdy Ježíš *stojí* před Otcem a *nabízí svoji krev* ...“ E. G. Whiteová, Rané spisy [Early Writings], p. 50 (orig. číslování). Viz také E. G. Whiteová, *Spirit of Prophecy*, Vol, 4, p. 273; Signs of the Times, 1850-64-01; 1890-06-02; *Review and Herald*, 1870-04-19; 1911-06-29)

že mnoho křesťanských vykladačů tento model či nějakou z jeho variant podporuje, jedná se dle mého soudu o model, který má velmi malou biblickou podporu. Za prvé, v Písmu nenacházíme žádné přikázání, které by na přesun ze soboty na neděli upozorňovalo. Za druhé, máme jen malá, či spíše žádná vodítka pro úpravu způsobu zachovávání soboty. Je však třeba připustit, že v *církevní historii* se jedná o velmi častý model.

Reforma/Pokračování

Jedná se, vzhledem k církevní historii, o menšinový přístup. Zastánci tohoto modelu věří, že sobota sedmého dne ze čtvrtého přikázání je dnes stále platná tak, jako tomu bylo na Sinaji. Věří také, že je jedním z nejvýznamnějších morálních zákonů a snad i nejvýznamnější ze všech přikázání zákona.¹⁵³ Zastánci tohoto přístupu věří, že Ježíšovy sobotní konflikty měly za cíl přinést *reformu* soboty a oprostít ji od mimobiblických pravidel, která přidala židovská tradice. Tento model zastává názor, že závaznost soboty sedmého dne pokračuje i v nové smlouvě a bude tomu tak i v nadcházejícím věku. Jistá biblická podpora zde existuje, ale má *několik závažných nedostatků*.

Za prvé, ignoruje důkazy o tom, že Kristus považoval sobotu za rituální zákon spolu s dalšími rituálními zákony staré smlouvy.

Za druhé, tento přístup vykresluje Pavla jako zastávce soboty a ignoruje skutečnost, že všechna jeho sobotní setkání, o nichž se v Písmu píše, měla židovské pozadí a nikoli křesťanské.

Za třetí, neumí vysvětlit, proč Pavel ve svých listech nikdy nezapsal ani jedinou instrukci týkající se zachovávání soboty, ani proč nezmiňuje porušení soboty v žádném z uváděných seznamů hříchů.

Za čtvrté, nebere vážně rozdíly mezi starou a novou smlouvou.

Za páté, ignoruje mnoho jasných biblických vyjádření, která ukazují, že vláda zákona začala Mojžíšem a skončila Kristem.

Za šesté, ignoruje mnoho jasných biblických vyjádření, která učí, že křesťané již nejsou pod zákonem.

Za sedmé, v důsledku ignorování rozdílů mezi smlouvami čelí dilematu zachování soboty. Na jednu stranu chtějí zastánci tohoto přístupu zachovávat mnoho starozákonních nařízení týkajících se soboty jako normativních pro křesťany, avšak selhávají při vysvětlení, proč nejsou dnes závazná *všechna* nařízení staré smlouvy týkající se soboty (a také ostatních svátků staré smlouvy).

Za osmé, historie dosvědčuje, že ti, kteří tento model zastávali v minulosti, zápasili velmi často s legalismem.¹⁵⁴

Naplnění/Transformace

Tento model vidí sobotu staré smlouvy *naplněnou* v Ježíši Kristu. Rozpoznává, že sobota staré smlouvy ukazovala zpět na *Boží odpočínutí* v ráji, než člověk zhřešil, a také, že ukazovala do budoucnosti na *odpočínutí v Kristu*, které začalo poté, co dokončil své dílo smíření a *usedl* po pravici Boha Otce. Stejně jako bylo transformováno odpočínutí staré smlouvy do odpočínutí smlouvy nové, dochází také k transformaci symbolů. Přestože se některé aspekty tohoto modelu objevují v průběhu historie křesťanské církve, zdá se, že nejzřetelněji byl tento model definován teprve v poslední době.¹⁵⁵

¹⁵³ „Čtyři [přikázání] na první desce zářila jasněji než ostatních šest. Avšak čtvrté, sobotní, přikázání zářilo více než všechny ostatní; neboť sobota byla vyčleněna proto, aby byla zachována ke cti Božího svatého jména. Svatá sobota vypadala nádherně – byla obklopena svatozáří slávy. E. G. Whiteová, *Rané spisy [Early Writings]*, p. 33.

¹⁵⁴ Autorova poznámka: S legalismem se neustále svádí boj v mnoha církvích, které zachovávají sobotu. To bylo a je pravdou i v Církvi adventistů sedmého dne, v níž jsem vyrůstal. Tuto skutečnost jsem zjistil i v dalších církvích zachovávajících sobotu jako jsou Church of God, Seventh-day a Worldwide Church of God, než zde později došlo k zásadní změně teologie, a také v některých církvích zachovávajících neděli podle pravidel soboty.

¹⁵⁵ Kvalitní teologickou práci s bohatým poznámkovým aparátem k tomuto tématu je sborník nazvaný *From Sabbath to Lord's Day*,

Dle mého soudu je tento model *jediným*, který je plně v souladu s *celým* Písmem. Existují čtyři hlavní proudy symbolismu, který byl nesen sobotou: odpočinek sedmý den stvořitelského týdne, vykoupení z otroctví, znamení smlouvy a den bohoslužby. Ukažme si nyní, jak tyto ideje nová smlouva transformuje.

Pravý odpočinek

Sobota čtvrtého přikázání byla podle Ex 20,11 symbolem sedmého dne stvořitelského týdne. Nová smlouva ukazuje, jak Ježíš tento koncept odpočinku *naplnil*. On je nyní tím, kdo *dává pravý odpočinek*. Když věříme, vcházíme do *Jeho odpočinutí* – odpočinutí dokončeného smíření. List Židům 3. a 4. kapitola ukazuje, že Božím odpočinutím v nové smlouvě *nemůže* být sobota sedmého dne, ale *musí* se jednat o odpočinutí milosti.

Pravé vykoupení

Sobota čtvrtého přikázání je podle Dt 5,15 symbolem vykoupení z egyptského otroctví. Nová smlouva ukazuje, že Ježíš nabízí pravé vykoupení z otroctví hříchu.

Znamení smlouvy

Sobota čtvrtého přikázání sinajské smlouvy byla znamením „pamatování“. Je zřejmé, že v nové smlouvě tuto úlohu plní večeře Páně.

Centrum uctívání

Sobota čtvrtého přikázání byla dnem bohoslužby. Je však důležité upozornit, že koncept soboty *jako dne bohoslužby není* obsažen v samotné starozákonní definici soboty. Sobota je zde spíš vykreslena jako den *fyzického* odpočinku. Teprve po návratu židů z babylonského zajetí, když byly zakládány synagogy, se sobota stala pravidelným dnem bohoslužeb a náboženského vyučování.¹⁵⁶ I když i dříve nacházíme prvky zvláštní sobotní aktivity, jako např. zvláštní oběti atd., nacházel se tento koncept pouze v zárodečné formě. V podobném duchu nová smlouva neobsahuje žádná specifická nařízení pro bohoslužbu prvního dne týdne. Nacházíme řadu *indikátorů* ukazujících, že první den týdne měl zvláštní význam, avšak praxe pravidelných shromáždění ke křesťanské bohoslužbě v neděli přichází jako dobrovolná oslava Kristova vzkříšení.

Následující diagram slouží k ilustraci modelu Naplnění/Transformace:

SZ koncept soboty	vs	NZ transformace
Odpočinutí sedmého dne stvořitelského týdne		
Fyzický odpočinek (Ex 20)	→	Odpočinutí milosti (Žd 4)
Vykoupení		
Vysvobození z Egypta (Dt 5,15)	→	Vykoupení z hříchu (1 Kor 1,30)
Znamení smlouvy		
Sobota (Ex 31)	→	Večeře Páně (Lk 21)
Den bohoslužby		
Sedmá den (historie)	→	První den (historie)

jehož editorem je D. A. Carson.

¹⁵⁶ Viz C. Rowland, „A Summary of the Sabbath Observance in Judaism at the Beginning of the Christian Era“ in *From Sabbath to Lord's Day*, pp. 50,51.

Vidíme tak, že model Naplnění/Transformace bere vážně všechny biblické důkazy týkající se soboty a jejího významu a ukazuje, jak byl tento význam naplněn a/nebo transformován v Kristu. Ano, naší sobotou je Kristus!

- Kristus je naším pravým Odpočinkem.¹⁵⁷
- Kristus je naším pravým Vykupitelem.¹⁵⁸
- Kristus je naším věrným Ručitelem smlouvy.^{159 160}
- Kristus je Boží pečetí.¹⁶¹
- Kristus je centrem naší bohoslužby.

A všechno stvoření na nebi, na zemi, pod zemí i v moři, všecko, co v nich jest, slyšel jsem volat: „Tomu, jenž sedí na trůnu, i Beránkovi dobrořečení, čest, sláva i moc na věky věků!“ A ty čtyři bytosti řekly: „Amen;“ starci padli na kolena a klaněli se. (Zj 5,13.14)

Ano, Kristus je naším sobotním odpočínutím!

¹⁵⁷ „Pojďte ke mně, všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout. Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce: a naleznete odpočinutí svým duším.“ (Mt 11,28.29)

¹⁵⁸ „Vy však jste z Boží moci v Kristu Ježíši; on se nám stal moudrostí od Boha, spravedlností, posvěcením a vykoupením.“ (1 Kor 1,30)

¹⁵⁹ „Zde je můj služebník, jehož podepírám, můj vyvolený, v němž jsem našel zalíbení. Vložil jsem na něho svého ducha, aby vyhlásil soud pronárodům... „Já, Hospodin, jsem tě povolal ve spravedlnosti a uchopil tě za ruku; budu tě opatrovat, dám tě za smlouvu lidu a za světlo pronárodům, abys otvíral slepé oči, abys vyváděl vězně ze žaláře... Hle, už nastalo, co bylo na počátku, teď oznamuji nové věci... Zpívejte Hospodinu píseň novou!“ (Iz 42,1.6.7.9.10)

¹⁶⁰ „Když Ježíš okusil octa, řekl: „Dokonáno jest.“ A nakloniv hlavu skonal.“ (J 19,30)

¹⁶¹ „Neusilujte o pomíjející pokrm, ale o pokrm zůstávající pro život věčný; ten vám dá Syn člověka, jemuž jeho Otec, Bůh, vtiskl svou pečeť.“ (J 6,27)

24. kapitola: Sobotní argumenty

Bez ohledu na biblické důkazy, které jsme již objevili, je nezbytné podívat se nyní důkladně na některé argumenty zastánců závaznosti soboty a poctivě je zhodnotit.

Sobota a pád Jeruzaléma

Zastánci soboty často používají text Mt 24,20 k podpoře stálé platnosti závaznosti soboty sedmého dne ze Sinaje. Když Ježíš hovořil o zničení Jeruzaléma, řekl:

Modlete se, abyste se nemuseli dát na útěk v zimě nebo v sobotu.

Měli bychom zde upozornit, že kontext nepojednává o otázce soboty, ale Ježíš zde odpovídá na dotaz svých učedníků (Mt 24,3):

Pověz nám, kdy to nastane a jaké bude znamení tvého příchodu a skonání věku!

Zničení Jeruzaléma jako ohavnost zpusťování

Z obsahu celé pasáže je zřejmé, že Ježíš vytváří spojení mezi zničením Jeruzaléma a událostmi týkajícími se ohavnosti zpusťování, tj. modly olympského boha Dia, která byla vztyčena na oltáři pro zápalné oběti Antiochem IV Epifanem v r. 167 př. n. l. Antiochus tehdy znesvětil jeruzalémskou svatyni, na oltáři obětoval vepře, nechal spálit všechny knihy zákona, které se mu podařilo nalézt, a pozabíjel mnoho loajálních židů. Tyto události jsou zaznamenány v 1. knize Makabejské. Protestanté tuto knihu obvykle do biblického kánonu nezahrnují, avšak většinou věří, že historické události v ní zaznamenané jsou spolehlivé a přesné. Zejména prvních devět kapitol této knihy opravdu stojí za přečtení. Níže uvádím jeden či dva verše z kontextu Mt 24,20 spolu s odpovídajícím textem z 1. či 2. knihy Makabejské.¹⁶² Občas cituji i historika Josepha Flavia, který žil v prvním století n. l. Povšimněte si blízkých paralel, co se týká použitých výrazů, idejí i obsahu.

"Ohavnost znesvěcení" na svatém místě

Když pak uvidíte „znesvěčující ohavnost“, o níž je řeč u proroka Daniela, jak stojí na místě svatém – kdo čteš, rozuměj (Mt 24,15)

...Antiochos postavil na oltáři „ohydnou modlu“ (1 Mak 1,54)

Židovský historik Josephus ve svém komentáři této události píše:

Neboť tak se stalo, že byl chrám znesvěcen Antiochem, a to pokračovalo po tři roky... A toto znesvěcení přišlo podle Danielova proroctví vyřčeného o čtyři sta osmdesát let dříve; neboť on prohlásil, že Makedonští zruší bohoslužbu [po určený] čas.¹⁶³

Zanechte vše a prchněte do hor

Tehdy ti, kdo jsou v Judsku, ať uprchnou do hor; kdo je na střeše, ať nesestupuje, aby si něco vzal z domu; a kdo je na poli, ať se nevrací, aby si vzal plášť. (Mt 24,16-18)

¹⁶² 2. kniha Makabejská není možná tak přesným historickým záznamem jako 1. kniha.

¹⁶³ Josephus Flavius, *Starožitnosti*, kniha XII, kap. VII, odst. 6.

Potom Matitjáš svolával po městě: „Každý, kdo horlí pro Zákon a zachovává smlouvu, ať jde za mnou!“ Nato on a jeho synové uprchli do hor a všechno, co měli, zanechali ve městě. (1 Mak 2,27.28)

Běda ženám a dětem

Běda těhotným a kojícím v oněch dnech! (Mt 24,19)

Všechno, co bylo jeho slávou, odvěkli jako kořist, na ulicích zabíjeli jeho děti, jeho jinoši zhynuli mečem nepřítele... Pak roztrhl Matitjáš a jeho synové svá roucha, oblékli žíněný šat a hořce nařikali. (1 Mak 2,9-14)

Modlete se, aby nebyla zima či sobota

Modlete se, abyste se nemuseli dát na útěk v zimě nebo v sobotu. (Mt 24,20)

Do pouště tehdy odcházeli mnozí... Usazovali se tam se svými dětmi, ženami a stády, neboť zlé časy na ně tvrdě dolehly.... Mnoho vojáků se vydalo je stíhat, dostihli je, obklíčili a chystali se napadnout je v den sobotní. Vyzývali je: „Zanechte odporu! Vyjděte a učíte, co nařizuje král, a budete žít!“ Odpověděli: „Nevyjdeme a neučiníme, co nařizuje král; ani za nic neposkvrníme sobotu.“ Vojáci tedy na ně bezodkladně udeřili, ale oni jim neodpovídali ani kamenem po nich nehodili ani úkryty nezatarasili. Říkali si: „Raději všichni zemřeme ve své bezúhonnosti; nebe i země jsou svědky, že je to nespravedlivé vraždění.“ A tak na ně vojáci zaútočili, přestože byla sobota; zahynuli všichni i jejich ženy a děti i stáda, téměř tisíc lidí. Když se to Matitjáš a jeho přátelé dozvěděli, velmi nad nimi hořkovali. Ujistili se navzájem: „Jestli všichni uděláme to, co udělali naši bratři, a nebudeme s pohany bojovat za svůj život a za Boží příkazy, co nejdříve nás vyhladí z povrchu země.“ Toho dne rozhodli: „Proti každému, kdo proti nám začne válku, budeme bojovat i v den sobotní! Nedáme se pobít, abychom jako naši bratři zemřeli v úkrytech.“ (1 Mak 2,29.32-41)

"Ohavnost zpusošení" se datuje do zimy 8. prosince 176 př. n. l.

Velké soužení

Neboť tehdy nastane hrozné soužení, jaké nebylo od počátku světa až do nynějška a nikdy již nebude. (Mt 24,21)

1. kniha Makabejská v 1. - 7. kapitole zaznamenává hrozný tři a půl roku trvající boj mezi Antiochem a loajálními židy. Jednalo se o promyšlený útok na víru v Hospodina se záměrem kompletně vymazat z povrchu země lid smlouvy a zničit všechny stopy jejich náboženství.

Král dal vyhlásit v celém království, že se všichni musí stát jednolitým lidem, že každý musí opustit vlastní obyčeje.... Král poslal do Jeruzaléma a do judských měst posly s vyhláškami, že budou muset žít podle zákonů, jež byly jejich zemi cizí. Nařídil zrušit zápalné oběti i obětní dary a úlitby ve svatyni, znesvěcovat soboty a svátky, poskvrnit svatyni a svaté věci, stavět oltáře, posvátné háje a modly, obětovat vepře a nečistá zvířata, syny nechat neobřízané a jejich duše poskvřňovat všemožnou nečistotou a ohavností, až by byla vymýcena každá vzpomínka na Boží zákon a změněna všechna jeho ustanovení. Kdo by pak nejednal podle králova zákona, necht' zemře. Podobná nařízení vydal pro celé království. Nade vším lidem ustanovil dohlážitěle a judským městům nařídil, aby jedno po druhém obětovalo. Mnozí z lidu se k nim připojili, všichni, kdo odpadli od Zákona a v zemi páchali zlo. Izraele donutili uchýlovat se do skrýší, kdekoliv se dalo najít útočiště. (1. Mak 1,41-53)

Každého pětadvacátého dne v měsíci obětovali na obětišti postaveném na vrchu oltáře. Podle rozkazu zabíjeli i ženy, které daly obřezat své syny, a kojence oběsili na jejich šíjích. Vraždili z jejich rodin i ty, kdo děti obřezávali. Mnozí v Izraeli však zůstali pevní a jen se utvrzovali v tom, že nebudou jíst nečisté. Byli odhodláni raději zemřít než se poskrvnit nečistým jídlem, a znesvětit tak posvátnou smlouvu; a také zemřeli. Na Izraele dolehl převeliký hněv. (1 Mak 59-64)

Zastánci soboty a zničení Jeruzaléma

Ježíš předvídal, že v době zničení Jeruzaléma zde bude mnoho lidí, kteří budou stále zachovávat sobotu. Evidentně měl na mysli mnoho židů, kteří nepřijmou křesťanství, a budou proto stále zachovávat sobotu. Na druhé straně, jak jsme zdůraznili ve 13. kapitole, bylo zde také v té době ještě mnoho křesťanů ze židů, kteří také stále zachovávali sobotu. Víme to díky záznamu ve Skutcích:

Tu povstali někteří bratři z farizeů a prohlásili: „Pohané musí přijmout obřizku a musí se jim nařídít, aby zachovávali Mojžíšův zákon.“ (Sk 15,5)

Když to vyslechli, chválili Boha. Potom řekli Pavlovi: „Pohled, bratře, kolik tisíc židů uvěřilo v Krista, a všichni jsou nadšenými zastánci Zákona. (Sk 21,20)

Bylo zde tedy několik tisíc křesťanů, kteří pokračovali v následování Mojžíše, praktikování obřizky a v životě podle "zvyků", které jistě zahrnovaly zachovávání soboty.

Matoušovo evangelium bylo napsáno pro křesťany ze židů

Je zajímavé, že Matouš je jediným pisatelem evangelií, který zapsal větu "Modlete se, abyste se nemuseli dát na útěk v zimě nebo v sobotu". Marek na tomto místě pouze říká "Modlete se, aby to nebylo v zimě" (Mk 13,18). Sobotu zde vůbec nezmiňuje. Lukášův záznam Ježíšovy promluvy na Olivetské hoře dokonce nezmiňuje ani sobotu ani zimu. Většina teologů věří, že Matouš byl sepsán specificky pro komunitu křesťanů ze židů.

Evangelium Sv. Matouše bylo určeno pro křesťany ze židů.¹⁶⁴ Toto evangelium [Matoušovo] má silné judaistické pozadí.¹⁶⁵ Markovo i Lukášovo evangelium jsou však určeny pro čtenáře z pohanů.¹⁶⁶

Závěry

Co tedy Mt 24,20 učí o sobotě? "Modlete se, abyste se nemuseli dát na útěk v zimě nebo v sobotu" Vzhledem k výše uvedeným důkazům jsme vedeni k následujícím závěrům:

Za prvé, Ježíš zmiňuje sobotu ve spojení s dalšími specifikami, jako jsou děti, zima, útěk a soužení, aby čtenářům pomohl rozpoznat souvislost mezi nadcházejícím zničením Jeruzaléma a "ohavností zpusťování", která se stala za krutovlády Antiocha.¹⁶⁷ Povšimněme si, že Matouš dodává "kdo čteš, rozuměj", což ukazuje, že je zde třeba zvláštního vhledu. Formulace této pasáže umožňuje každému židovi či křesťanovi obeznámenému s židovskou historií ihned rozpoznat souvislost mezi Ježíšovým výrokem a pronásledováním Antiocha. Ježíš tuto souvislost naznačil proto, aby ukázal na rozsah hrozných následků, které zničení Jeruzaléma přinese.

Za druhé, Ježíš své následovníky žádá, aby se modlili za dobu vhodnou k útěku, protože vzhledem k tomu, že v té době bude v Jeruzalémě stále mnoho tisíc lidí (židů i křesťanů) zachovávajících sobotu, bude případný útěk v tento den velmi obtížný. Museli by si vybrat mezi porušením sobotního zákona nebo se nechat pobít, jako to učinili židé za doby Antiocha.

¹⁶⁴ Alfred Wilkenhauser, *New Testament Introduction*, (Herder and Herder, New York, NY), p. 195.

¹⁶⁵ Everett F. Harrison, *Introduction to the New Testament*, p. 161.

¹⁶⁶ Wilkenhauser, *New Testament Introduction*, pp. 169,219.

¹⁶⁷ Mnozí vykladači věří, že prorocství z knihy Daniel a události týkající se pronásledování židů Antiochem Epifanem mají více než jen jediné naplnění.

Za třetí, skutečnost, že Matouš je jediný pisatel evangelií, který v této souvislosti sobotu zmiňuje, spolu s faktem, že jeho evangelium je určeno křesťanům ze židů, ukazují, že toto napomenutí nebylo určeno pro křesťany z pohanů. Sk 15 a 21 indikují, že v té době zde bylo stále mnoho tisíc židovských křesťanů horlivých pro zákon a stále zachovávajících zvyklosti předané Mojžíšem, které zahrnovaly i zachovávání soboty. To také vysvětluje, proč ostatní pisatelé evangelií, kteří psali pro čtenáře z pohanského prostředí, neměli potřebu zahrnout do svého textu tuto radu a to ze tří důvodů: jejich čtenáři (1) nebudou v Jeruzalémě, (2) nebudou se zachováváním soboty zabývat, (3) možná nebudou znát historii židovského národa ani nebudou nic vědět o jeho pronásledování Antiochem Epifanem.

Zhodnocení

Výše uvedené závěry jsou v dokonalém souladu s dalšími biblickými důkazy, které jsme dosud objevili. Můžeme proto uzavřít, že Mt 24,20 poukazuje na skutečnost, že v době zničení Jeruzaléma bude stále mnoho těch, kteří budou zachovávat sobotu. Tuto skutečnost však nelze použít jako důkaz, že *všichni* křesťané budou sobotu zachovávat nebo že by ji zachovávat měli.

Sobota Páně

Někteří vykladači používají jako argument pro podporu stálé závaznosti soboty následující zdůvodnění: „Bible jasně učí, že sedmý den je ‚Sobota Hospodinova‘. Pokud je to Jeho den, pak by měl být zachováván všemi Jeho lidmi. Jako křesťané jsme Jeho lidé; proto bychom měli zachovávat Jeho den“.

Toto je biblická podpora uvedeného argumentu:

Pamatuj na den odpočinku, že ti má být svatý. Šest dní budeš pracovat a dělat všechnu svou práci. Ale sedmý den je den odpočinku Hospodina, tvého Boha. (Ex 20,8-10)

Uvedený argument je založen na dvou předpokladech: (1) Sobota náleží Hospodinu. (2) Pokud je něco označeno jako náležející Hospodinu, pak se to stává závazným.

Je jistě nezpochybnitelným faktem, že o sobotě sedmého dne je řečeno „sobota Hospodina tvého Boha“. Pokud však hodláme argumentovat tím, že sobota sedmého dne je závazná, *protože* patří Hospodinu, pak, pokud chceme být konzistentní, musíme také stejným způsobem argumentovat i pro ostatní svátky staré smlouvy, které mají stejný statut. Viz:

Slavnosti Hospodinovy, které budete svolávat, jsou bohoslužebná shromáždění. Jsou to mé slavnosti. Toto jsou slavnosti Hospodinovy, bohoslužebná shromáždění, jež budete svolávat v jejich určený čas: (Lv 23,2.4)

Následuje seznam „Hospodinových určených časů“, které zahrnují nejen sobotu sedmého dne, ale také sedm ročních svátků či slavností:

Hospodinův hod beránka. (Lv 23,5)

...přinese ten, kdo zhřešil, jako dar desetinu éfy bílé mouky v oběť za hřích; ... a na oltáři ji obrátí v obětní dým jako ohnivé oběti Hospodinovy. (Lv 5,11.12)

...aby přinesl dar Hospodinu před Hospodinův příbytek (Lv 17,4)

...hod oběti pokojné, obětujte jej tak, aby ve vás našel zalíbení.... neboť znesvětil, co je svaté Hospodinu. (Lv 19,5-8)

Vezměte přídavnou oběť, co zbude z ohnivých obětí Hospodinových... (Lv 10,12)

...prvorozené dobytče; náleží beztak Hospodinu jakožto prvorozené; jak býk, tak jehně patří Hospodinu. (Lv 27,26)

Lévijští kněží... Budou živi z ohnivých obětí Hospodinových. (Dt 18,1)

Zhodnocení

Pokud se rozhodneme zachovávat sobotu sedmého dne, protože se jedná o „Hospodinovu sobotu“, pak abychom měli z důvodu zachování konzistence také zachovávat sedm ročních svátků, přinášet oběti pokojné i zápalné, sloužit službu u stánku a přinášet Hospodinu prvorozené, protože *o tom všem je v Písmu napsáno, že „je to Hospodinovo“*. Uvedeným argumentem tedy nelze dokládat pokračující závaznost soboty.

Sobota na nové zemi

„Jako nová nebesa a nová země, které učiním, budou stát přede mnou, je výrok Hospodinův, tak nepohybně bude stát vaše potomstvo a vaše jméno. O každém novoluní, v každý den odpočinku, přijde se sklonit veškeré tvorstvo přede mnou, praví Hospodin. (Iz 66,22.23)

Mezi časté argumenty patří ten, který tvrdí, že pokud bude sobota zachovávána na nové zemi, pak by měla být zachovávána i dnes. Jedná se o správný argument? Uvedený citát proroka Izajáše a argument z něho dovozený si zaslouží naše pozorné zhodnocení.

Podívejme se na daný argument blíže. Je založen na dvou předpokladech: (1) na nové zemi budou všichni lidé zachovávat sobotu; (2) protože ji budou všichni zachovávat, měli bychom tak činit i my nyní.

Limitovaná perspektiva starozákonního proroctví

První předpoklad se nám na první pohled může jevit jako validní. Než se však rozhodneme souhlasit, je třeba zvážit důležitou vlastnost starozákonních proroctví. Proroci staré smlouvy ve svých popisech budoucího věku vše popisují *starozákonním pohledem*. Jinými slovy, *starozákonní eschatologie je vykládána starozákonní terminologií*. Uvádím zde pro ilustraci několik příkladů:

U Iz 66,20,21, což je bezprostřední kontext Iz 66,22.23, čteme:

Přivedou také ze všech pronárodů všechny vaše bratry jako obětní dar Hospodinu na koních a na vozech a na nosítkách, na mezcích a dromedárech na mou svatou horu do Jeruzaléma, praví Hospodin, tak jako budou přinášet Izraelci obětní dar do Hospodinova domu v čisté nádobě. Také z nich si vezmu kněze, lévijce,“ praví Hospodin.

Bude na nové zemi obnoveno levitské kněžství? Účelem levitského kněžství bylo zajistit průběh mnoha svátků a rituálů, které *ukazovaly* na Krista. V přítomnosti Boha jistě nebude zapotřebí obnova tohoto starozákonního kněžského úřadu. V Iz 65,17-25 nacházíme prorocký popis „nového nebe a nové země“. V těchto verších se vykytují výrazy jako „Jeruzalém“, „má svatá hora“, „můj lid“ a „moji vyvolení“. Tím nechceme tvrdit, že na nové zemi nebude „Jeruzalém“ nebo že lidé nebudou „vyvoleními“, ale je třeba si uvědomit, že prorok vidí novou zemi „starozákonníma očima“.

Měli bychom nyní praktikovat to, o čem se píše v popisu nové země?

Za prvé, pokud chceme argumentovat pro pokračující závaznost soboty sedmého dne na základě starozákonního prorockého popisu nové země a jejích obyvatel, kteří se přicházejí Bohu klanět každou sobotu, pak musíme také přijmout, že bychom i dnes měli slavit novoluní, protože i o těchto svátcích je zde řečeno to samé. Nelze pro výklad použít pouze polovinu dat z textu a druhou polovinu ignorovat.

V 5. kapitole nazvané „Stíny Krista“ jsme poukázali na to, že sobota sedmého dne je v popisu starozákonních svátků často zmiňována v souvislosti s oslavami novoluní. Skutečnost, že soboty a novoluní jsou zmíněny společně i u Izajáše, pouze posiluje závěr, že proroci staré smlouvy popisují budoucí věk skrze terminologii staré smlouvy, a to včetně jejích rituálů.

Za druhé, pokud by aktivity popisované v uvedených verších měly být zachovávány i dnes, pak bychom měli namítat, že bychom dnes také měli zachovávat i levitské kněžství. Máme však k dispozici množství biblických důkazů ukazujících na to, že levitské kněžství již v nové smlouvě obnovováno být *nemá*. Jedním z témat listu Židům je zdůraznění, že Kristova služba dalece přesahuje službu levitských kněží (Žd 5 – 7), která skrze smrt Krista dospěla ke svému konci.

Za třetí, dokonce i když by na nové zemi jisté věci z uvedeného seznamu měly být zachovávány, neznamená to samo o sobě, že by takové věci měly být praktikovány nyní. Izajáš vykresluje obrázek nové země, kde si spolu budou hrát vlk a beránek a popisuje lva, který jí trávu jako dobytče (Iz 65,25). Rozhodně však *není* dnes doporučeno vodit na pastvu ovce společně s vlkem! A také bychom asi neměli ošetřovatelům v ZOO radit, aby dávali lvům žrát trávu! Starozákonní prorok vykresluje svět, který přijde, obrazy malého chlapce vodícího lvíče (Iz 11,6) a kojence hrajícího si nad děrou zmije (Iz 11,8). Nelze však tvrdit, že podobné věci je bezpečné dnes napodobovat. Podobně tedy není vhodnou interpretací ani vynucovat pro naši současnost požadavek na praktikování svátků, které *možná* budou jednou zachovávány na „nové zemi“.

Závěr

Ti, kdo staví argumentaci pro zachování soboty na textu Iz 66,23, jsou ponecháni v těžkém dilematu. Buď se musí vyrovnat s tím, že uvedený verš je ovlivněn limitovanou perspektivou starozákonních proroků, nebo musí být ochotni přijmout také jako závazné i oslavy novoluní a obnovení levitského kněžství, což podle Pavla znamená poddat se znovu staré smlouvě a odpadnou od milosti. Z uvedených důvodů musíme uzavřít, že Iz 66,23 není validní podporou pro stálou platnost zachování soboty sedmého dne.

Sobota ve stvoření

V našem studiu jsme viděli, že mezi odpočínutím sedmého dne stvořitelského týdne a sobotou ze Sinaje existuje určitý vztah. Někteří zastánci soboty však ve snaze prokázat nepřetržitou platnost soboty chápou tento vztah jako v podstatě *rovnocenný*. Argumentují tím, že sobota *čtvrtého přikázání* byla vyhlášena Bohem *při stvoření*. A dále argumentují, že veškeré vztahy mezi sobotou sedmého dne a starou smlouvou jsou bezvýznamné, protože zachování soboty lidmi má svůj počátek ve stvoření. Jejich teorie je založena na srovnání Ex 20,11 a Gn 2,3.

V šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi, moře a všechno, co je v nich, a sedmého dne odpočinul. Proto požehnal Hospodin den odpočinku a oddělil jej jako svatý. (Ex 20,11)

A Bůh požehnal a posvětil sedmý den, neboť v něm přestal konat veškeré své stvořitelské dílo. (Gn 2,3)

Z porovnání uvedených dvou textů, zdá se, plyne, že „sobotní den“ (sinajské smlouvy) začal již v ráji. Když se však pozorně podíváme na sobotní přikázání, je jasné, že odkazuje na rodinu, služebníky, dobytek a dokonce cizince. Tyto prvky se jednoduše v ráji po stvoření nenacházely. Připomeňme si také, že neexistuje žádný záznam o dodržování soboty žádným člověkem ani o dodržování nějakého svatého dne či dne odpočinku, a to až do doby Mojžíše.

Písmo je velmi jednoznačné v tvrzení, že smlouva uzavřená na Sinaji, tj. smlouva obsahující Desatero přikázání, *nebyla ustanovena s jejich otců* (viz 4. kapitola této knihy). V knize Genesis nacházíme pozoruhodné množství detailů o životě Abrahama a ještě více v případě Jákoba a jeho synů, nenacházíme zde však *ani jedinou* narážku na sobotu. K těmto faktům je třeba ještě přidat jasné Pavlovo vyjádření, že zákon byl dán 430 let *po* Abrahamovi (viz 14. kapitola této knihy).

V Mojžišových spisech nacházíme řadu anachronismů,¹⁶⁸ u nichž je zřejmé, že byly sepsány z *perspektivy doby, v níž pisatel žil*. Mnozí vykladači věří, že zaznamenané požehnání a posvěcení sedmého dne *pro člověka* také patří mezi anachronismy. Pokud přijmeme tento způsob argumentace, pak záznam božího požehnání sedmého dne, *učiněný* Mojžíšem v Gn 2. kapitole, se ve *skutečnosti uskutečnil na Sinaji a platí pro člověka té doby*. Mé studium mne vede k závěru, že sedmý den byl skutečně dnem zvláštním. Je to jediný den v Písmu, o němž můžeme s jistotou říci, že v jeho průběhu byl Bůh a člověk v dokonalém vztahu. Stal se tak jakýmsi prototypem, k němuž směřuje celá historie spásy. Byl to první celý den života Adama a Evy, kteří v něm prožívali se svým Stvořitelem dokonalé společenství. Tento den však byl velmi odlišný od soboty ze Sinaje, kterou začal Izrael zachovávat o několik tisíc let později.

Za třetí, důkazy z Nového zákona jsou silně proti pokračující závaznosti zachovávání soboty (viz 14. kapitola této knihy). 3. a 4. kapitola listu Židům zřetelně ukazují, že "sobotním odpočínutím" pro křesťany *nemůže* být sobota sedmého dne ze Sinaje (viz 19. kapitola této knihy).

Na základě uvedených důvodů tedy nelze přijmout požadavek závaznosti zachovávání soboty sedmého dne založený na Genesis 2. kapitole.

Ježíš a reforma soboty

Někteří vykladači argumentují tím, že na Ježíšovy sobotní zázraky a konflikty v tento den se musíme dívat jako na reformu soboty. Tvrdí, že by Ježíš sobotu nereformoval, pokud by její planost měla brzy skončit.¹⁶⁹ Ježíš však přinesl reformu i jiným aspektům staré smlouvy, které *skutečně* nedlouho poté pominuly. Na začátku i na konci své služby usiloval o reformu chrámových služeb (J 2,13-22; Mt 21,12-17). Přesto se ve chvíli jeho smrti chrámová opona „roztrhla vpůli odshora až dolů“ (Mt 27,51) a tím bylo ukázáno, že z *Boží perspektivy* byly chrámové služby ukončeny. Když se Ježíš několik dní před svojí smrtí blížil k Jeruzalému, řekl:

Jeruzaléme, Jeruzaléme, který zabíjíš proroky a kamenuješ ty, kdo byli k tobě posláni; kolikrát jsem chtěl shromáždit tvé děti, tak jako kvočna shromažďuje kuřátka pod svá křídla, a nechtěli jste! Hle, váš dům se vám ponechává pustý. (Mt 23,37.38)

Ježíš chtěl také reformovat způsob, jakým lidé přinášeli oběti v souvislosti s mezilidskými vztahy:

Přinášíš-li tedy svůj dar na oltář a tam se rozpomeneš, že tvůj bratr má něco proti tobě, nech svůj dar před oltářem a jdi se nejprve smířit se svým bratrem; potom teprve přijď a přines svůj dar. (Mt 5,23.24)

Měli bychom dále vznést pochybnosti i k samotné hypotéze, na níž je tento argument postaven. Svými sobotními aktivitami a učením Ježíš neusiloval o reformu soboty, ale spíše ukazoval, že jeho služba milostivého léta není omezena sobotním zákonem staré smlouvy (případně jeho rabínskými dodatky). Hlavním Ježíšovým důrazem týkajícím se soboty bylo *naplňování* soboty tím, že ukazoval sám na sebe jako na *pravé odpočínutí, na skutečné vykoupení, na ručitele smlouvy a střed pravého uctívání*.

V průběhu našeho studia jsme zjistili, že sobota je rituálním zákonem a že Ježíš rituální zákony často nedodržoval tak, jak je ve staré smlouvě předepsáno. Také jsme zjistili, že Jan, jeho nejbližší učedník, jasně říká, že Ježíš „rozbíjel“ či „ničil“ sobotu. Nejedná se tedy o sobotní reformu, ale o *naplnění* soboty: šlo o to posunout lidi od odpočínutí rituální soboty ke skutečnému sobotnímu odpočínutí: k Ježíši Kristu, našemu Pánu.

Bůh se nemění

Tento argument je založen na předpokladu, že Bůh se nemění, a proto jistě nemohl změnit sobotní zákon, který zapsal svým vlastním prstem na kamenné desky.

¹⁶⁸ Viz Gn 2,5.10-14.23.24; Ex 16,34 srov. 31,18.

¹⁶⁹ „[Ježíš] dokonce riskoval svoje poslání a život, když v sedmi (zaznamenaných) případech zázraků ve svatý den demonstroval, že pravý způsob zachovávání soboty přináší požehnání a ne újmu. On by nikdy takto nebránil zařízení, jehož planost by měla brzy skončit.“, Desmond Ford, *Forgotten Day*, p. 209.

Ježíš Kristus je tentýž včera i dnes i na věky. (Žd 13,8)

„Já, Hospodin, jsem se nezměnil, ani vy jste nepřestali být syny Jákobovými. (Mal 3,6)

Musíme však zvážit kontext uvedených citátů. Existuje také mnoho míst v Písmu, které mluví o tom, jak Bůh změnil svůj postoj:

Nyní napravte své cesty a své skutky, poslouvejte Hospodina, svého Boha, a Hospodin bude litovat toho, že proti vám mluvil zlé věci. (Jr 26,13)

Přikázal jim, aby si nic nebrali na cestu, jen hůl: ani chleba, ani mošnu, ani peníze do opasku (Mk 6,8)

Řekl jim: „Když jsem vás vyslal bez měšce, mošny a obuvi, měli jste v něčem nedostatek?“ Oni mu odpověděli: „Neměli.“ Řekl jim: „Nyní však, kdo má měšec, vezmi jej a stejně tak i mošnu; kdo nemá, prodej plášť a kup si meč. (Lk 22,35.36)

Avšak mění-li se kněžství, nutně nastává i změna zákona. (Žd 7,12)

Také jsme si již dříve uváděli odkazy z listů Římanům a Galatským, které jasně formulují, že zákon vládl „až do Krista“.

Uzavíráme proto, že ačkoli v Písmu existují texty, které hovoří o tom, že se Bůh nemění, neznamená to, že On nikdy nezmění svá nařízení, instrukce či zákony. Spíše to znamená, že tato neměnnost je součástí jeho atributů a charakteru.

Otázky týkající se zákona

Ř 2,13

Obdržel jsem tucty dotazů od lidí týkající se textu Ř 2,13, na jehož základě se snaží prokázat, že člověk je ospravedlněn zachováváním Desatera přikázání a bez jeho zachování být ospravedlněn nemůže.

Před Bohem nejsou spravedliví ti, kdo zákon slyší; ospravedlnění budou, kdo zákon svými činy plní.

Na první pohled se zdá, že tento text lze k takové argumentaci použít. Je třeba však vždy zohlednit kontext. V daném oddíle Pavel ukazuje, že všichni zhřešili a potřebují spasení. Začíná v 1. kapitole, kde ukazuje, že pohané jsou hodni smrti, protože vědí o Bohu z přírody, ale přesto se ho rozhodli neuctívat. Ve 2. kapitole pak Pavel ukazuje, že i lidé morální a dokonce i Židé jsou také hodni smrti. To je zřejmé z 3. kapitoly, kde Pavel jasně říká, že všichni zhřešili a není nikdo, kdo by byl spravedlivý. Jinými slovy, zákon sice slibuje ospravedlnění těm, kteří jej „plní“, avšak v praxi zákon působí pouze odsouzení.

O pár veršů dále pak Pavel jasně říká, že

Vždyť ze skutků zákona ,nebude před ním nikdo ospravedlněn, neboť ze zákona pochází poznání hříchu. (Ř 3,20)

Musíme také rozpoznat, že pojmem zákon zde Pavel s největší pravděpodobností myslí celý zákon (Tóru).

Ř 7,12

Zákon je tedy sám v sobě svatý a přikázání svaté, spravedlivé a dobré.

Nikde není kontext více důležitý, než v listu Římanům. Pavel se drží velmi specifického konceptu a z něj je zřejmé, že 7. kapitola není určena k tomu, aby přivedla křesťany zpět pod zákon, ale má své klíčové místo

ve v. 6:

Nyní, když jsme zemřeli tomu, čím jsme byli spoutáni, byli jsme zproštěni zákona, takže sloužíme Bohu v novém životě Ducha, ne pod starou literou zákona. (Ř 7,6)

Pavův argument ve v. 12 jednoduše říká, že zákon byl dobrý k účelu, k němuž byl dán: aby ukázal Izraeli jeho hřích. Později, když plně rozvine svojí argumentaci, Pavel zakončuje:

Vždyť Kristus je konec zákona, aby spravedlnosti došel každý, kdo věří. (Ř 10,4)

Jak 2,8-12

Jestliže tedy zachovááte královský zákon, jak je napsán v Písmu: ‚Milovati budeš bližního svého jako sám sebe,‘ dobře činíte. Jestliže však někomu straníte, dopouštíte se hříchu a zákon vás usvědčuje z přestoupení. Kdo by totiž zachoval celý zákon, a jen v jednom přikázání klopýtl, provinil se proti všem. Vždyť ten, kdo řekl: ‚Nezcižoložíš,‘ řekl také: ‚Nezabiješ.‘ Jestliže necižoložíš, ale zabiješ, přestupuješ zákon. Mluvte a jedněte jako ti, kteří mají být souzeni zákonem svobody. Na Božím soudu není milosrdenství pro toho, kdo neprokázal milosrdenství. Ale milosrdenství vítězí nad soudem. (Jk 2,8-12)

Argument zní takto: „Jakub říká, že pokud porušíme jediné přikázání, znamená to, že jsme porušili všechny. Z uvedených citací ve v. 11 je zřejmé, že se zde mluví o Desateru přikázání. Autor dále tvrdí ve v. 12, že tímto zákonem budeme také souzeni. Proto, pokud někdo porušuje čtvrté přikázání, je vinen porušením všech deseti a bude podle toho souzen.“

Zde je třeba říci dvě věci. Za prvé, víme, že Jakub předsedal významnému sněmu v Jeruzalémě zaznamenanému ve Sk 15. kapitole, kde bylo rozhodnuto, že křesťané z pohanů nejsou pod zákony ze Sinaje. Nicméně se zdá, že Jakub stále sympatizoval s křesťany ze židů, a možná dokonce s těmi z nich, kteří usilovali o stálou závaznost sinajských zákonů.

Nejprve jídal totiž společně s pohany; když však přišli někteří lidé z okolí Jakubova, začal couvat a oddělovat se, protože se bál zastánců obřizky. (Ga 2,12)

Vidíme zde, že Jakub, nebo alespoň jeho následovníci, možná plně nepřijali (zpočátku) svobodu evangelia, přinejmenším pro křesťany ze židů.

Za druhé, věřím, že pozorné studium této perikopy prokáže, že Jakub zde hovoří o dvou různých zákonech. Tím prvním je „zákon svobody“ či zákon Kristův a druhým je, skrze zmíněné ilustrace, Desatero přikázání. Kontextem také není sobota, ale snaha poukázat na „stranění“ bohatým před chudými. Jakub mluví o prokazování milosrdenství, ale milosrdenství v Desateru přikázání zmíněno není. Odborník na řecký jazyk, R. C. H. Lensky vysvětluje:

Jakub svým čtenářům říká, aby vždy mluvili a jednali (přítomný, průběhový, imperativ) jako lidé, kteří budou souzeni Bohem nikoli skrze zákon, tj. Desatero přikázání (z nichž dvě cituje), ne shrnutím druhé desky zákona (v. 8.11), ale „zákonem svobody“ (obě podstatná jména jsou bez členu a kvalitativní). Pak čtenáři mohou uniknout odsouzení zákona. „Zákon svobody“ bude jejich milosrdným spasením.¹⁷⁰

Zákon svobody je zákon Kristův. Znamená milovat jeden druhého tak, jak On miloval nás. Znamená to žít pod Boží milostí a dovolit milosti, aby skrze náš život proudila na druhé. Text neříká nic o sobotě.

Shrnutí

1. Mt 24,20

- a. Ježíš předvídal úzký vztah mezi ohavností znesvěcení způsobenou Antiochem Epifanem a zničením Jeruzaléma Římany. To je dobře vidět v porovnání Mt 24,15-21 a 1 Mak 1 – 7 a tato

¹⁷⁰ R. C. H. Lenski, *Commentary on the New Testament, „Hebrews James“*, p. 573.

- souvislost je také zřejmě důvodem, proč Matouš zmiňuje sobotu.
- b. Ježíš předvídal, že v čase zničení Jeruzaléma bude stále mnoho lidí, židů i křesťanů židovského původu, kteří budou stále zachovávat sobotu sedmého dne.
 - c. Matoušovo evangelium bylo napsáno pro čtenáře židovského původu. Ježíšovu promluvu z olivetské hory zaznamenávají všichni synoptičtí evangelisté, ale pouze Matouš zde zmiňuje sobotu. Důvodem, proč tak nečiní i ostatní, je pravděpodobně to, že křesťané z pohanů, pro které psali svá evangelia, sobotu nezachovávali, a proto tuto informaci nepotřebovali.
 - d. Mt 24,20 nelze použít jako důkaz k pokračující závaznosti zachování soboty pro všechny křesťany.
2. Argumentace založená na výrocih Starého zákona, kde je o sobotě řečeno, že je Hospodinova, a z toho odvozujících, že by proto měla být zachována Hospodinovým lidem, není platná.
- a. O mnoha věcech a rituálech staré smlouvy je řečeno, že jsou Hospodinovy.
 - b. Pokud chceme argumentovat pro jednu věc (sobotu), musíme zároveň přijmout stejný důvod i pro vše ostatní založené na stejném argumentu.
3. Iz 66,23 nelze použít na podporu zachování soboty v současnosti.
- a. Proroci Starého zákona vykreslují nadcházející věk pomocí terminologie staré smlouvy.
 - b. Praxe očekávaná na nové zemi nemůže sloužit jako vodítko pro současné jednání.
 - c. Pokud dnes někdo chce zachovávat sobotu z důvodu, že *možná* bude zachována i na nové zemi, pak, chce-li být konzistentní, musí zachovávat také novoluní, protože jsou zmíněna v tom samém verši. A musí také přijmout znovuzavedení levitského kněžství.
4. Sobota čtvrtého přikázání nebyla ustanovena při stvoření
- a. Zákony týkající se zachování soboty by pro Adama a Evu neměly žádný význam.
 - b. I když máme zaznamenány pozoruhodné detaily ze života Abrahama, Izáka, Jákoba a jeho synů, ani jednou zde není zmíněna sobota ani zde není učiněna žádná sebemenší narážka na sobotu či odpočínutí sedmý den týdne.
 - c. Smlouva, kterou Hospodin uzavřel na Sinaji s Izraelem, nebyla uzavřena s jejich „otci“ (Abrahamem, Izákem a Jákobem). Skutečnost, že sobota byla pečeti smlouvy, je také důkazem, že otcové sobotu nezachovávali.
 - d. V Mojžíšových knihách nacházíme řadu anachronismů. Záznam z knihy Genesis říká, že sedmý den byl požehnan, ale není zde žádná narážka na odpočinek člověka.
 - e. Biblické důkazy ukazují, že pro sobotu ze Sinaje bylo vzorem Boží odpočínutí sedmý den stvořitelského týdne, ale tyto dvě skutečnosti nejsou rovnocenné.
 - f. Pokud chce někdo vidět v záznamu knihy Genesis příkaz k odpočinku pro člověka, pak to musí být považováno za anachronismus.
5. Když Ježíš v jistém smyslu nastolil reformu soboty, pak také reformoval i další praktiky staré smlouvy, které se blížily svému zániku. Jeho hlavní důraz ve vztahu k sobotě však spočíval v poukázání na skutečnost, že Jeho dílo smíření nepřichází pod starou smlouvou či rabínskými zákony, protože On sám naplnil sobotu a poskytuje skutečný odpočinek, na nějž sobota ukazovala.
6. Jan jasně říká, že Ježíš „rozbíjel“ sobotu¹⁷¹, a to ukazuje na Ježíšovo chápání soboty jako rituálu, který ukazuje na něj samotného.
7. Ř 2,13 se nachází v té části Pavlova listu, jehož myšlenku lze shrnout slovy „proč jsou všichni hříšníky“. Mluví zde o těch, kteří zachovávají zákon, a tedy by měli být ze zákona i ospravedlněni, ale pak pokračuje tím, že nikdo není schopen zákon plně zachovat, a proto může být člověk ospravedlněn pouze skrze víru bez skutků zákona (Ř 3,28).
8. Ř 7,12 vzhledem ke kontextu neučí, že křesťané mají být postaveni zpět pod zákon.
9. Jak 2,8-13 mluví o dvou zákonech: o zákonu svobody (Kristův zákon lásky) a o Desateru přikázání. My budeme souzeni zákonem svobody. Tyto verše neříkají nic o sobotě.

¹⁷¹ J 5,18.

25. kapitola: Sobota a adventisté sedmého dne

Vzhledem k tématu soboty, kterým se tato studie zabývá, pokládám za velmi důležité ozřejmit a zhodnotit některé věroučné postoje a praxi Církve adventistů sedmého dne (CASD).¹⁷²

V některých kruzích Církve adventistů můžeme v současné době (2010) najít pozoruhodnou otevřenost v porozumění soboty kristocentrickým způsobem, pokud ovšem argumenty nestojí proti dosavadnímu porozumění sobotě v CASD či proti ostatním specifickým bodům učení této církve. Mnoho kazatelů CASD dne již nevěří řadě specifických věroučných bodů historického adventismu. Většina z nich to však přiznává pouze v soukromí a své názory sdílí pouze s lidmi, kterým plně důvěřuje. Tato kapitola pojednává o tom, jak sobotě rozumí tzv. historický adventismus [tj. adventismus, který je cele založen na víře v prorocký dar E. G. Whiteové a na učení, které potvrdila skrze svá vidění – pozn. překl.]. Adventističtí evangelisté totiž jako své poselství většinou hlásají právě historický adventismus a jsou v tomto svém úsilí velmi úspěšní, zejména v zemích třetího světa, kde je adventismus na vzestupu. Zdá se, že Církev adventistů s. d., přinejmenším na úrovni Generální konference, učení historického adventismu v žádném případě neopouští.¹⁷³

Sobota a pravá církev

Mnoho z těch, kteří opouštějí Církev adventistů s. d., mají nezodpovězené otázky týkající se toho, která církev je ta „pravá“ či která je „ostatkem“, a do jaké míry, pokud vůbec nějak, souvisí s touto otázkou sobota.

Adventisté sedmého dne jsou učeni věřit, že CASD je pravá Boží církev posledních dnů či „ostatek církve“.¹⁷⁴ Podpora pro tuto víru je odvozena ze dvou pasáží knihy Zjevení.

Drak v hněvu vůči té ženě rozpoutal válku proti ostatnímu jejímu potomstvu, proti těm, kdo zachovávají přikázání Boží a drží se svědectví Ježíšova. (Zj 12,17)

Tu jsem padl na kolena k jeho nohám. Ale on mi řekl: „Střež se toho! Jsem jen služebník jako ty a tvoji bratři, kteří vydávají svědectví Ježíšovi. Před Bohem poklekní!“ Kdo vydává svědectví Ježíšovi, má ducha proroctví. (Zj 19,10)

Adventisté sedmého dne věří, že na základě těchto veršů je CASD jedinou pravou církví ostatků. Jejich argumentace vypadá následovně: „Žena“ představuje církev. „Ostatek“ jejího potomstva musí být součástí církve žijící v *posledních dnech* (současnosti). Zjevení 12,17 zmiňuje dva identifikační znaky této církve posledních dnů: (1) bude zachovávat „přikázání Boží“ a (2) „držet se svědectví Ježíšova“. Co je však tímto „Ježíšovým svědectvím“? Porovnáním s textem Zj 19,10 dochází k tomu, že „svědectví Ježíšovo je duch proroctví“. „Přikázání Boží“ interpretují jako Desatero přikázání ze Sinaje, včetně čtvrtého přikázání, a to je vede k závěru, že církev poslední doby bude církví zachovávající sobotu sedmého dne. „Duch proroctví“ chápou jako odkaz na proroka posledních dní, který předává své poselství. Věří, že tímto prorokem doby konce byla E. G. Whiteová, jejíž spisy se označují jako „Duch proroctví“ či „Svědectví“. CASD přijímá její spisy jako „trvalý a významný ukazatel k pravdě“.¹⁷⁵ Adventisté sedmého dne věří a učí, že CASD je *jediná pravá církev posledních dní*, protože je jedinou církví, která zachovává sobotu sedmého dne, a která má zároveň svého proroka (a to i přes skutečnost, že Ellen Whiteová zemřela v r. 1915).

¹⁷² Autor této knihy pochází ze čtvrté generace adventistů sedmého dne, vyrůstal v domácnosti vedené podle adventistického vyznání víry, celé své vzdělání od prvního stupně základní školy až do ukončení vysoké školy nabyl ve vzdělávacích institucích CASD, později pak působil jako učitel na těchto institucích a jako kazatel CASD po dobu třinácti let. I v současnosti stále udržuje komunikaci s řadou kazatelů této církve.

¹⁷³ Tato informace je převzata z projevu, který 3. července 2010 přednesl nový prezident Generální Konference CASD.

¹⁷⁴ Viz *Základní věroučné články CASD*, č. 13 „Věrný zůstatek a jeho poslání“ a č. 18 „Dar proroctví“.

¹⁷⁵ „Jedním z darů Ducha svatého je dar proroctví. Tento dar je příznačný pro církev ostatku a projevil se v díle E. G. Whiteové. Spisy této služebnice Páně jsou trvalým a významným ukazatelem k pravdě [v angl. originálu je doslova „autoritativním zdrojem pravdy“], jsou církvi pomocí, usměrněním, poučením i napomenutím. Jasně též potvrzují, že Písmo je měřítkem, kterým je třeba posuzovat každé učení i každou zkušenost. (Bible, Joel 2:28-29; Bible, Skutky apoštolů 2:14-21; Bible, List Židům 1:1-3; Bible, Zjevení 12:17; 19:10)“, *Věroučný článek CASD č. 18* (zvýraznění doplněno)

Je uvedená interpretace správná? Je založena na třech základních předpokladech: (1) „Příkázání Boží“ musí odkazovat na Desatero příkázání ze Sinaje a výslovně musí zahrnovat sobotní příkázání, (2) „Ježíšovo svědectví“ není vysvětlitelné jinak, než skrze text Zj 19,10 a (3) „duch prorocství“ musí odkazovat na proroka v současnosti. Prostudujme tedy tyto tři výrazy z Písma, zhodnotme výše uvedené předpoklady a sestavme z našich zjištění nějaký závěr.

Příkázání Boží

Slovo „příkázání“, tak jak je použito v Novém zákoně, může odkazovat na jedno nebo více příkázání Desatera. Tento termín však *ne vždy* odkazuje na Desatero příkázání, a pokud ano, pak je pouze v jediném případě použito ve spojení se sobotním příkázáním. Jedná se následující text:

Potom se vrátily, aby připravily vonné masti a oleje. Ale v sobotu zachovaly podle příkázání sváteční klid. (Lk 23,56)

Další použití výrazu „příkázání“ nebo „příkázání Boží“ ukazuje například tento text:

Nezáleží na tom, zda je někdo obřezán nebo není, ale na tom, zda zachovává Boží příkázání. Nikdo ať neopouští postavení, v němž ho Bůh povolal. (1 Kor 7,19.20)

Neexistuje žádný důkaz, že entolon theou („příkázání Boží“) byl technický termín, kterému bychom měli rozumět výhradně (či dokonce primárně) tak, že odkazuje na Dekalog.¹⁷⁶

Musíme si uvědomit, že hledáme význam slova „příkázání“, jak ho používal Jan, autor knihy Zjevení.¹⁷⁷ Zatímco Lukáš ve svém odkazu na sobotu používá řecký výraz pro příkázání (*entole*), Jan *vždy*, v případě, že odkazuje na zákon staré smlouvy, používá slovo „zákon“ (*nomos*).¹⁷⁸ Když Jan používá slovo „příkázání“ (*entole*) tak *nikdy* neodkazuje na zákon staré smlouvy, ale na novozákonní příkázání lásky.¹⁷⁹ Chtěl bych

¹⁷⁶ D. R. De Lacey, „The Sabbath/Sunday Question and the Law in the Pauline Corpus“, in *From Sabbath to Lord's Day*, p. 176.

¹⁷⁷ Předpokládáme, že Jan evangelista je totožný s Janem, pisatelem Zjevení, což někteří badatelé zpochybňují.

¹⁷⁸ Uvádím zde kompletní seznam textů, kde je v Janových spisech použito slovo „zákon“: „Neboť Zákon [*nomos*] byl dán skrze Mojžíše, milost a pravda se stala skrze Ježíše Krista.“ (14,17) „Filip zase vyhledal Natanaela a řekl mu: 'Nalezli jsme toho, o němž psal Mojžíš v Zákoně [*nomos*] i Proroci, Ježíše, syna Josefova z Nazareta.'“ (J 1,45) „Nedal vám Mojžíš zákon [*nomos*]? A nikdo z vás zákon [*nomos*] neplní. Proč mě chcete zabít?“ (J 7,19) „Přijímá-li člověk v sobotu obřízku, aby byl dodržen Mojžíšův zákon [*nomos*], proč se na mne zlobíte, že jsem v sobotu uzdravil celého člověka?“ (J 7,23) „Jen tahle chátra, která nezná zákon [*nomos*] – kletba na ně!“ (J 7,49) „Odsoudí náš zákon [*nomos*] někoho, aniž ho napřed vyslechne a zjistí, čeho se dopustil?“ (J 7,51) „V zákoně nám Mojžíš přikázal takové kmenovat. Co říkáš ty?“ (J 8,5) „I ve vašem zákoně [*nomos*] je přece psáno, že svědectví dvou osob je pravé.“ (J 8,17) „Ježíš jim řekl: 'Ve vašem zákoně [*nomos*] je přece psáno: ‚Řekl jsem: jste bohové.‘“ (J 10,34) „Zástup mu odpověděl: ‚My jsme slyšeli ze Zákona [*nomos*], že Mesiáš má zůstat navěky; jak ty můžeš říkat, že Syn člověka musí být vyvýšen? Kdo je ten Syn člověka?“ (J 12,34) „To proto, aby se naplnilo slovo napsané v jejich zákoně [*nomos*]: ‚Nenáviděli mě bez příčiny.‘“ (J 15,25) „Pilát jim řekl: ‚Vezměte si ho vy a suďte podle svého zákona [*nomos*]!‘ Židé mu odpověděli: ‚Nám není dovoleno nikoho popraviti.‘“ (J 18,31) „Židé mu odpověděli: ‚My máme zákon [*nomos*] a podle toho zákona [*nomos*] musí zemřít, protože se vydával za syna Božího.‘“ (J 19,7) V knize Zjevení není slovo „zákon“ [*nomos*] nikde použito.

¹⁷⁹ Uvádím zde kompletní seznam textů, kde je v Janových spisech použito slovo „příkázání“: „Nikdo mi ho nebere, ale já jej dávám sám od sebe. Mám moc svůj život dát a mám moc jej opět přijmout. Takový příkaz [*entole*] jsem přijal od svého Otce.“ (J 10,18) „Neboť jsem nemluvil sám ze sebe, ale Otec, který mě poslal, přikázal [*entole*] mi, jak mám mluvit a co říci. A vím, že jeho příkázání [*entole*] je věčný život. Co tedy mluvím, mluvím tak, jak mi pověděl Otec.“ (J 12,49.50) „Nové příkázání [*entole*] vám dávám, abyste se navzájem milovali; jako já jsem miloval vás, i vy se milujte navzájem.“ (J 13,34) „Milujete-li mne, budete zachovávat má příkázání [*entole*]“ (J 14,15) „Kdo přijal má příkázání [*entole*] a zachovává je, ten mě miluje. A toho, kdo mě miluje, bude milovat můj Otec; i já ho budu milovat a dám se mu poznat.“ (J 14,21) „Ale svět má poznat, že miluji Otce a jedním, jak mi přikázal [*entole*]. – Vstaňte, pojďme odtud!“ (J 14,31) „Zachováte-li má příkázání [*entole*], zůstanete v mé lásce, jako já zachovávám příkázání [*entole*] svého Otce a zůstávám v jeho lásce.“ (J 15,10) „To je mé příkázání [*entole*], abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás.“ (J 15,12) „To vám přikazuji [*entole*], abyste jeden druhého milovali.“ (J 15,17) „Podle toho víme, že jsme ho poznali, jestliže zachováváme jeho příkázání [*entole*]. Kdo říká: ‚Poznal jsem ho,‘ a jeho příkázání [*entole*] nezachovává, je lhář a není v něm pravdy.“ (1 J 2,3.4) „Nepišu vám, moji milí, nové příkázání, ale příkázání [*entole*] staré, které jste měli od počátku; staré příkázání [*entole*] je to slovo, které jste slyšeli. A přece vám píšu příkázání [*entole*] nové – vždyť se stalo skutečností v něm i ve vás, že tma ustupuje a pravé světlo již svítí. (1 J 2,7.8) „oč bychom ho žádali, dostáváme od něho, protože zachováváme jeho příkázání [*entole*] a činíme, co se mu líbí. A to je jeho příkázání [*entole*]: věřit jménu jeho Syna Ježíše Krista a navzájem se milovat, jak nám přikázal [*entole*]. Kdo zachovává jeho příkázání [*entole*], zůstává v Bohu a Bůh v něm; že v nás zůstává, poznáváme podle toho, že nám dal svého Ducha.“ (1 J 3,22-24) „A tak máme od něho toto příkázání [*entole*]: Kdo miluje Boha, ať miluje i svého bratra“ (1 J 4,21) „Podle toho poznáváme, že milujeme Boží děti, když milujeme Boha a jeho příkázání [*entole*] zachováváme. V tom je totiž láska k Bohu, že zachováváme jeho příkázání [*entole*]; a jeho příkázání [*entole*] nejsou těžká (1 J 5,2.3) „Velice jsem se zaradoval, když jsem mezi tvými dětmi našel takové, které žijí v pravdě, jak jsme dostali příkázání [*entole*] od Otce. A nyní tě prosím, paní, ne že bych ti psal nové příkázání [*entole*], ale připomínám to, které máme od počátku: abychom milovali jedni druhé.“ (2 J 1,4.5) „A to je láska: žít podle Božích příkázání [*entole*]; to je to příkázání [*entole*], o kterém jste od počátku slyšeli, že máte podle ní žít.“ (2 J 1,6) V knize Zjevení je slovo „příkázání“ použito pouze dvakrát: Zj 12,17 a 14,12.

vás, čtenáře, povzbudit k pročtení poznámek 178 a 179, kde jsou uvedeny všechny výskyty slov "zákon" a "příkázání" v Janových spisech. Z uvedeného je ihned zřejmé, že kdykoli Jan používá "příkázání" (*entole*), neodkazuje se na Desatero příkázání či na jiná místa staré smlouvy.

Zde uvádím pouze některé vybrané verše, kde je v Janových spisech použitý řecký výraz *entole* překládaný jako „příkázání“ a použitý i ve Zj 12,17 a 14,12.

"Milujete-li mne, budete zachovávat má příkázání [entole]" (J 14,15) "Kdo přijal má příkázání [entole] a zachovává je, ten mě miluje. A toho, kdo mě miluje, bude milovat můj Otec; i já ho budu milovat a dám se mu poznat." (J 14,21) Zachováte-li má příkázání [entole], zůstanete v mé lásce, jako já zachovávám příkázání [entole] svého Otce a zůstávám v jeho lásce." (J 15,10) „To je mé příkázání [entole], abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás." (J 15,12) „To vám příkazuji [entole], abyste jeden druhého milovali." (J 15,17)

"oč bychom ho žádali, dostáváme od něho, protože zachováváme jeho příkázání [entole] a činíme, co se mu líbí. A to je jeho příkázání [entole]: věřit jménu jeho Syna Ježíše Krista a navzájem se milovat, jak nám přikázal [entole]. Kdo zachovává jeho příkázání [entole], zůstává v Bohu a Bůh v něm; že v nás zůstává, poznáváme podle toho, že nám dal svého Ducha." (1 J 3,22-24)

„A tak máme od něho toto příkázání [entole]: Kdo miluje Boha, ať miluje i svého bratra“ (1 J 4,21)

„Podle toho poznáváme, že milujeme Boží děti, když milujeme Boha a jeho příkázání [entole] zachováváme. V tom je totiž láska k Bohu, že zachováváme jeho příkázání [entole]; a jeho příkázání [entole] nejsou těžká (1 J 5,2.3)

Uzavíráme tedy, že výraz „příkázání Boží“ (*entole*) použité ve Zj 12,17 a 14,10 neodkazuje na Desatero příkázání. Pokud by zde chtěl Jan odkazovat na Desatero příkázání, použil by výraz „zákon“ (*nomos*).

Ježíšovo svědectví

Výraz „svědectví“ pochází ze slovního kořene, který v jeho různých tvarech v řečtině znamená: svědčení, svědectví, svědek či mučedník. Význam, který je v pozadí, lze tedy formulovat jako „vyhlášení pravdy bez ohledu na následky“. „Druhé části výrazu - „Ježíšovo“ – můžeme rozumět dvěma způsoby: Může znamenat svědectví od Ježíše, nebo svědectví *týkající* se Ježíše. První význam ukazuje Ježíše jako zdroj svědectví. Druhý význam nese myšlenku, že *předmětem* svědectví je Ježíš samotný. Obě interpretace jsou z hlediska řecké syntaxe možné.

Jinými slovy, fráze „Ježíšovo svědectví“ znamená vyhlášení pravdy o Ježíši nebo od Ježíše. Když se nad tím zamyslíme, je to vlastně příhodná definice evangelia. Je to vyhlášení pravdy jak o Ježíši, tak od Ježíše. Z lingvistického pohledu lze říci, že „Ježíšovo svědectví“ je výraz, který je synonymem pro evangelium hlášené se vši rozhodností.

Podívejme se nyní na všechny pasáže v knize Zjevení, kde se výraz „Ježíšovo svědectví“ či pouze „svědectví“ vyskytuje, a pokusme se objevit jeho význam.

Zjevení, které Bůh dal Ježíši Kristu, aby ukázal svým služebníkům, co se má brzo stát; naznačil to prostřednictvím anděla svému služebníkovi Janovi. Ten dosvědčil Boží slovo a svědectví Ježíše Krista, vše, co viděl. (Zj 1,1.2)

Já, Jan, váš bratr, který má s vámi účast na Ježíšově soužení i kralování a vytrvalosti, dostal jsem se pro slovo Boží a svědectví Ježíšovo na ostrov jménem Patmos. (Zj 1,9)

Když Beránek rozlomil pátou pečeť, spatřil jsem pod oltářem ty, kdo byli zabiti pro slovo Boží a pro svědectví, které vydali. (Zj 6,9)

Viděl jsem trůny a na nich usedli ti, jimž byl svěřen soud. Spatřil jsem také ty, kdo byli státi pro svědectví Ježíšovo a pro slovo Boží, protože nepoklekli před dravou šelmou ani jejím obrazem a nepřijali její znamení na čelo ani na ruku. Nyní povstali k životu a ujali se vlády s Kristem na tisíc let. (Zj 20,4)

V uvedených textech jsou výrazy „svědectví Ježíšovo“ či „svědectví“ použité jako synonyma pro evangelium. Jan nese svědectví evangelia, pravdy o (nebo od) Ježíši (Zj 1,1.2) Duše pod oltářem byly zabitě, protože nebyly ochotné se vzdát pravdy o (nebo od) Ježíši.

S tímto porozuměním se nyní vraťme k diskutovaným dvěma textům a podívejme se, zda naše definice „Ježíšova svědectví“ zapadá i do jejich kontextu.

Drak v hněvu vůči té ženě rozpoutal válku proti ostatnímu jejímu potomstvu, proti těm, kdo zachovávají příkázání Boží a drží se svědectví Ježíšova. (Zj 12,17)

Kdo jsou ti lidé, kvůli nimž je drak tak rozzuřen? Jsou to lidé, kteří zachovávají Boží příkázání nové smlouvy a drží se pravdy o (nebo od) Ježíše! Podívejme se na verš Zj 14,12, který je s naším veršem paralelní.

Zde se ukáže vytrvalost svatých, kteří zachovávají Boží příkázání a věrnost Ježíši.

Zdá se, že oba verše říkají to samé. V prvním jsou svatí popsáni jako ti, kteří zachovávají Boží příkázání a drží se Ježíšova svědectví. Ve druhém zachovávají Boží příkázání a víru v Ježíše. Proto lze říci, že výrazy „svědectví Ježíšovo“ a zachovávání „víry v Ježíše“ jsou svým významem paralelní.

Je zcela zřejmé, že výraz „Ježíšovo svědectví“ je odkazem na evangelium. Je to pravda o (nebo do) Ježíše. Pokud tomu tak je, co tedy autor knihy Zjevení myslí, když píše, že „svědectví Ježíšovo“ je „duch proroctví“?

Tu jsem padl na kolena k jeho nohám. Ale on mi řekl: „Střez se toho! Jsem jen služebník jako ty a tvoji bratři, kteří vydávají svědectví Ježíšovi. Před Bohem poklekní!“ Kdo vydává svědectví Ježíšovi, má ducha proroctví. (Zj 19,10)

Anděl zde říká, že také zachovává „Ježíšovo svědectví“. Jinými slovy, anděl také věří pravdě o (nebo do) Ježíše. Pokud se zaměříme na frázi „Kdo vydává svědectví Ježíšovi, má ducha proroctví“, pak ji lze parafrázovat: „Pravda o Ježíši je duch proroctví“. Podívejme se, jak je tento verš překládán či parafrázován v různých překladech:

Ti, kteří nesou svědectví Ježíšovi, jsou inspirováni jako proroci. (The New English Bible)

Neboť pravda zjevená Ježíšem je inspirací všeho proroctví. (Weymouth)

Neboť Ježíšovo svědectví je tím, co inspiruje proroctví. (Goodspeed)

Je to pravda týkající se Ježíše, která inspiruje veškeré proroctví. (The Idiomatic Translation of the New Testament)

Účelem veškerého proroctví a všeho, co jsem ti ukázal, je mluvit pravdu o Ježíši. (Living Bible)

Neboť podstata proroctví je poskytnout jasné svědectví pro Ježíše. (New Living Translation)

Tito překladatelé podchytili podstatu toho, co se nám Jan snaží sdělit. Veškeré proroctví, pokud je správně interpretováno, ukazuje nějakým způsobem na pravdu týkající se Ježíše.

Zkoumáte Písma a myslíte si, že v nich máte věčný život; a Písma svědčí o mně. (J 5,39)

A on jim řekl: „Jak jste nechápaví! To je vám tak těžké uvěřit všemu, co mluvili proroci! Což neměl Mesiáš to vše vytrpět a tak vejít do své slávy?“ Potom začal od Mojžíše a všech proroků a vykládal jim to, co se na něho vztahovalo ve všech částech Písma. (Lk 24,25-27)

V knize Zjevení je jedno místo, kde je zmíněna schrána smlouvy (či svědectví):

Tu se otevřel Boží chrám v nebesích, a bylo v něm vidět schránu jeho smlouvy; rozpoutaly se blesky a rachot hromu, zemětřesení a hrozná krupobíť. (Zj 11,19)

Kontext tohoto verše je však zcela odlišný od textu ve Zj 19,10. Je třeba také zdůraznit, že Zjevení je kniha naplněná obrazy ze Starého zákona. Tyto obrazy zde však neznamenají totéž, co jejich předlohy ve Starém zákoně. Jsou zde naopak prezentovány jako symboly idejí, které je při výkladu třeba transformovat do pravdy nové smlouvy.

Dobrá teologie nemá své základy založené na textech z apokalyptických proroctví. Kniha Zjevení již byla v průběhu křesťanské historie interpretována mnohými způsoby a dokonce i dnes vám čestní teologové potvrdí, že značná část z ní pro nás stále zůstává jistým tajemstvím.

Náš závěr týkající se Zj 19,10 a 12,17 je ten, že tyto texty *nemají nic* společného se spisy Ellen Whiteové, i když je adventisté sedmého dne označují jako „Duch proroctví“ či „Svědectví pro církve“. Jan byl na ostrově Patmos uvězněn nikoli proto, že by měl spisy Ellen Whiteové, ale proto, že se držel pravdy o Ježíši. Církve svoji „pravost“ odvozuje od svého podrobení se hlavě církve, Ježíši Kristu.

Tím, že adventisté tyto texty používají jako „důkaz“, že jsou „církví ostatků“ podle biblického proroctví, v podstatě dělají to, že staví spisy Ellen Whiteové na místo Kristova evangelia!

Uzavírám tedy, že argumentace používaná Církví adventistů sedmého dne na prokázání toho, že jsou jedinou pravou církví ostatků posledních dnů, je *chybná v každém ohledu*. Jejich tvrzení jsou však žel zároveň také *heretická ve své samotné podstatě*. Odstaňují Kristovo evangelium a na jeho místo staví spisy jejich již mrtvého „proroka“, Ellen Whiteové. Pokud výše uvedené důkazy nejsou dostačující, zvažte následující citáty:

Mnohokrát a mnohými způsoby mluvil Bůh k otcům ústy proroků; v tomto posledním čase k nám promluvil ve svém Synu, jehož ustanovil dědicem všeho a skrze něhož stvořil i věky. (Žd 1,1.2)

V dávných dobách mluvil Bůh k lidem skrze ústa proroků a apoštolů. V těchto dnech mluví skrze svědectví svého Ducha [Testimonies of His Spirit]. Nikdy v minulosti Bůh nevedl svůj lid horlivěji než nyní, co se týká jeho vůle a směru, kterým by ho lidé měli hledat (E. G. Whiteová, Testimonies for the Church, vol., p. 147)

Pozorné srovnání obou výše uvedených citátů ukazuje, že Ellen Whiteová vzala Krista, jako Boží finální slovo lidstvu, a na jeho místo dosadila své vlastní spisy! A dokonce naznačuje, že zjevení „svědectví jeho Ducha“ – což je označení pro její vlastní spisy – má pro lid žijící v současnosti vyšší váhu. To je vážná chyba a je třeba na ni otevřeně upozornit.

Hledáte „pravou církev“? Žádnou takovou mezi lidskými organizacemi nenajdete. Hledejte raději místní společenství věřících křesťanů, kteří vyznávají a uctívají Ježíše Krista jako svého Pána a Spasitele a postavili ho do středu své teologie a v jejichž životech se projevuje ovoce Ducha. Hledejte ty, kteří hlásají jednoduché evangelium Boží milosti, kteří praktikují křest vodu a slaví večeři Páně, ty, kteří studují a poslouchají Boží slovo, a kteří vyjadřují své spasení skrze vzájemnou lásku i přes to, že jsou sami hříšníky, kteří potřebují Boha. Tam naleznete pravou Boží církev bez ohledu na její jméno.

Sobota a evangelizace CASD

Bylo prokázáno, že učení o sobotě je v rámci evangelizace CASD manipulativním nástrojem. Tato evangelizační metoda často používá „důkazy“ na základě textů Písma (často vytržených z kontextu), aby prokázala závaznost soboty sedmého dne, demonstrovala, že CASD sobotu zachovává, a vysvětlila lidem, že pokud chtějí být zachráněni a neobdržet „pečeť šelmy“, pak by se měli k CASD připojit, protože se jedná

o *jedinou* pravou církev ostatků. Adventisté sedmého dne učí, že sobota sedmého dne je „Boží pečeti“ a ti, kdo se schází k bohoslužbě v neděli, obdrží „pečeť šelmy“.¹⁸⁰ Tato manipulativní metoda přivedla statisíce či možná dokonce miliony „konvertitů“ do Církve adventistů s. d. Popsaný způsob i dnes stále používají jako svoji „tradiční evangelizační metodu“.¹⁸¹ Tato metoda je problematická z následujících důvodů: (1) Je nebiblická. Nikde v celém Novém zákoně se o takovém typu evangelizace *neučí* ani se nepopisuje její *praktikování*. Naopak, evangelizace v Novém zákoně je *vždy* proklamací *dobré zprávy evangelia Ježíše Krista!* (2) Tato „tradiční metoda evangelizace“ CSAD podkopává poselství evangelia. Vyjímá z centra pozornosti evangelium a na jeho místo staví zachovávání soboty jako „zkoušku pravdy“.¹⁸² (3) Ničí jednotu církve. Stojí v protikladu ke Kristově modlitbě „aby všichni byli jedno“ (J 17,20.21). (4) Vytváří pro nové konvertity nepotřebné sociální tlaky a ekonomické problémy. Lidem často radí, aby opustili svoji práci či neposlouchali své partnery či rodiče, aby mohli „zachovávat sobotu“ od západu slunce v pátek do západu slunce v sobotu. Dochází tak k tomu, podobně jako u židů v novozákonní době, že zachovávání soboty má přednost před vztahy. Paradoxem je, že sobotní zákony byly určeny k tomu, aby ukazovaly do budoucnosti na obnovení vztahu. V nové smlouvě mají vztahy vždy přednost před rituály.

Uvádím zde dopis, který jsem obdržel dva dny před tím, než jsem v roce 1995 revidoval tuto kapitolu. Ilustruje, jakým způsobem používají adventisté sedmého dne sobotu jako manipulativní nástroj své evangelizace.

Vážený pane,

Zakoupila jsem si Vaši knihu Sobota v Kristu a zjistila jsem, že je přínosná a biblická správná.

Dovolte mi pár slov o sobě. Je mi dvacet osm let a jsem černoška. Jsem již osm let znovuzrozenou křesťankou a aktivní členkou církve. Jsem členem ... církve.

Důvod, proč Vám píši je, že mám přítele, kterého velice miluji. Známe se již tři roky. On je adventista. Zpočátku to nebyl velký problém, oba jsme křesťané a sloužíme stejnému Bohu.

Před dvěma měsíci jsem se účastnila stanového shromáždění konference Církve adventistů sedmého dne z Hovořil zde adventistický kazatel z

Slyšela jsem jeho kázání. Mluvil o tom, že pokud člověk nezachovává sobotu, je nevěřící a je ztracen. Říkal, že lidé, kteří chodí do shromáždění v neděli, mají znamení šelmy. Říkal, že Bůh (1) se nemění, (2) nemůže lhát, (3) nevyslychává modlitby toho, kdo porušuje zákon (mimo jiné). Také učil, že podle tří Janových listů jsou ti, kteří nezachovávají přikázání, ztraceni.

Můj přítel a já chodíme navzájem do sborů toho druhého a společně se již tři roky modlíme, ale nyní čelíme problému. Oni ho učí, že já nejsem křesťanka.

Kazatel je velmi přesvědčivý a adventisté nezpochybňují nic z toho, co říká. Můj přítel, který byl již pokřtěn, šel a byl pokřtěn znovu. Za poslední dva týdny zde bylo každou sobotu pokřtěno přes čtyři sta lidí.

Nyní adventisté chodí za lidmi, kteří nejsou adventisté, a říkají jim, že mají znamení šelmy.

Můj přítel nechce ztratit mé přátelství a já jeho, ale popsané věci se pro nás stávají nepřekonatelnou horou.

Myslím, že jsem četla, že jste byl adventistou; proč jste odešel? Můžete mi prosím odepsat a dát mi zpětnou vazbu k tomu, co jsem Vám napsala?...¹⁸³

¹⁸⁰ „Sobota bude velkým zkušebním kamenem věrnosti, protože je to zvlášť popíraný článek biblického učení. Zachovávání nesprávného dne odpočinku v souladu se zákony státu, ale proti čtvrtému přikázání, bude projevem věrnosti moci, která je Bohu nepřátelská. Zachovávání pravé soboty jako výrazu poslušnosti Božího zákona bude důkazem věrnosti Stvořiteli. Jedna část lidí přijetím znamení podřízenosti světské moci [z kontextu plyne, že se jedná o nedělní bohoslužbu] přijme znamení šelmy, druhá, která se rozhodne, že zůstane věrná Boží autoritě, přijme Boží pečeti.“ (E. G. Whiteová, Velké drama věků [The Great Controversy], p. 605.

¹⁸¹ „Zachováváním svatého sedmého dne ukazuje Boží lid loajalitu svému Stvořiteli a Obnoviteli. Bůh ustanovil sobotu sedmého dne, aby byla Jeho znamením či pečeti a tak pomohla rozlišit ty, kteří mu slouží a ty, kteří tak nečiní... Ti, kdo zachovávají sobotu, obdrží Boží pečeti a demonstrovají tím svoji věrnost. Oproti tomu ti, kdo odmítají Boží vedení a volí následování moci šelmy, obdrží její pečeti.“ (viz Zj 13,16.17). Je zde zřejmý kontrast. R. Russel Holt, *Signs of the Times* (periodikum CASD), February and March, 1990. Viz také Marvin More, *The Antichrist and the New World Order* (Pacific Press Publishing Association, Boise, ID, 1993). Kniha *The Ultimate Rip-off* od Billa Stringfellow (Concerned Publications, Bemidji, MN, 1987) poskytuje populární formou představenou prezentaci „tradiční adventistické“ evangelizační agendy.

V průběhu revidování této kapitoly rozšiřovali adventisté s. d. v autorově lokalitě zdarma knihu *National Sunday Law [Státní nedělní zákon]* od A. J. Marcussena. Jedná se pravděpodobně o běžnou praxi, protože leták ke knize avizuje, že její náklad činil 7 milionů výtisků. Kniha obsahuje „senzacemi nabitý“ materiál s cílem přivést pozornost čtenářů k sobotě a ke znamení šelmy.

¹⁸² „Předtím, než přijde Ježíš, bude celý svět rozdělen velkým tématem věrnosti Bohu a jeho přikázáním – zejména čtvrtému přikázání, ... Věrnost Bohu a Jeho přikázáním bude zkouškou.“, R. Russel Holt, *Signs of the Times*, February and March, 1990. „Sobota bude velkým zkušebním kamenem věrnosti, protože je to zvlášť popíraný článek biblického učení“ ((E. G. Whiteová, Velké drama věků [The Great Controversy], p. 605).

¹⁸³ Publikováno se svolením autorky za podmínky zachování anonymity.

To, co tato žena ve svém dopise popsala, je typickým příkladem „tradiční evangelizační metody“ adventistů s. d. a způsobu, jakým používají sobotu jako manipulativní nástroj.

Adventisté tuto manipulativní metodu stále používají, jak je zřejmé z emailu, který jsem obdržel 14. května 2002.

V současné době navštěvuji seminář sponzorovaný Církví adventistů sedmého dne, kde Verne Snow prezentuje téma Proroctví pro dobu konce. Dva z mých přátel šli včera dopředu a také já jsem tlačěn k tomu, abych se připojil k místnímu sboru CASD. Svým vyznáním jsem wesleyán a to, co adventisté učí o změně soboty na neděli katolickou církví, a také skutečnost, že se naše bohoslužby konají v neděli, a tedy nezachováváme sobotu, tíží mé srdce. Jsem spasen milostí našeho Pána. Avšak otázka zůstává, zda jsem tím, že porušuji pravou sobotu, neodpadl od milosti. Oni říkají, že pokud rozpoznám sobotu jako Pánův svatý den a budu dále chodit na bohoslužbu v neděli, nezachovávám čtvrté přikázání. Zní to rozumně, ale osobně nesouhlasím s tím, když je člověk do církve „dotlačen“. Mělo by se jednat o výhradní rozhodnutí Krista samotného. Osobně nemám žádnou touhu po změně církve, ale pokud je sobota pravým dnem odpočinku, chci chodit do církve, kde budou bohoslužby v sobotu, a tak budu zachovávat svatý den. Můžete mi poradit?

Vidíme, že i zde je použita manipulativní metoda CASD. Znovuzrozenému křesťanovi se říká, že odpadne od milosti, pokud nebude zachovávat sobotu sedmého dne! Pavel na druhé straně říká, že právě ti, kteří usilují o zachování zákona, pravděpodobně od milosti odpadli!¹⁸⁴

Je to pouze několik měsíců (září 2009), co adventisté pořádali sérii přednášek s názvem „Zjevení naděje“. Jako obvykle se akce pořádala na neutrální půdě. Velký leták formátu A4 byl zaplněn obrázky zvířat z knih Daniel a Zjevení, nechyběl Obamův portrét, válečný motiv ani hroutící se věže „dvojčat“ v New Yorku. Mezi prezentovanými tématy byly názvy: „Znamení, která nemůžete ignorovat“, „Znamení šelmy a Antikrista“ atd. Řečník byl představen jako „student biblických proroctví“, který poskytne posluchačům jasný a srozumitelný výklad tajemných knih Daniel a Zjevení. Jako obvykle na letáku nebylo nikde uvedeno, že řečník je kazatelem Církve adventistů sedmého dne.

Je jasné, že CASD stále věří, že pokud člověk „porozumí“ sobotě a adventistickému učení a následně odejde, bude ztracen. Na závěr uvádím citát od prezidenta Generální konference adventistů sedmého dne Jana Paulsena z r. 2003:

... Věříme, že být adventisty sedmého dne má přímou spojitost s naším spasením; i když věřící může být spasen jako katolík, riskoval bych celý svůj duchovní život a spasení, pokud bych opustil místo, kde nyní stojím a připojil se k jinému společenství.¹⁸⁵

Sobota a „Boží pečeť“

Sobota má pro adventisty sedmého dne závažnější význam, než si mnozí ostatní křesťané uvědomují. Je totiž považována za „zkoušku pravdy“ pro poslední dny. Adventisté věří, že někdy v „blízké budoucnosti“ dojde k oddělení pravých křesťanů od falešných a rozhodujícím kritériem bude věrnost Bohu *vyjádřená zachováváním soboty sedmého dne*. Ti, kteří odmítnou „pravdu“ o sobotě sedmého dne, obdrží znamení šelmy, o němž věří, že bude vynuceným zachováváním neděle. Podle této eschatologie pak *všichni* křesťané budou rozděleni do dvou táborů: na ty, kteří zachovávají sobotu a mají tak „Boží pečeť“ a na ty, kteří se schází k bohoslužbě v neděli, a tak obdrželi „znamení šelmy“.¹⁸⁶

V Církvi adventistů s. d. se v tomto případě nejedná se o žádnou okrajovou teologii; je to samotné *jádro tradičního adventismu*. Nazývá se „trojandělské poselství“ (viz Zj 14,6-12) a je také zobrazeno v samotném oficiálním logu církve, které můžeme vidět na mnoha sborech CASD a v denominačních časopisech. Je to

¹⁸⁴ Ga 5,4.

¹⁸⁵ Jan Paulsen, „The Theological Landscape“, No. 4, „The Idea of Remnant“ publikováno v *Adventist Review*, (Review and Herald Publishing Association, Hagerstown, MD, 2002).

¹⁸⁶ „Znamení či pečeť Boží je zjevná v zachovávání soboty sedmého dne, která je památkou Božího stvoření. ‚Hospodin řekl Mojžíšovi: Promluv k Izraelcům: Dbejte na mé dny odpočinku; to je znamení mezi mnou a vámi pro všechna vaše pokolení, abyste věděli, že já Hospodin vás posvěcuji.‘ (Ex 31,12.13) Sobota je zde jasně zobrazena jako znamení mezi Bohem a jeho lidem. Znamení šelmy je zcela opačné – jde o zachovávání prvního dne týdne. Toto znamení rozlišuje ty, kteří uznali papežskou autoritu, od těch, kteří uznali autoritu Boží“, E. G. Whiteová, *Testimonies for the Church*, Vol. 8, p.117.

právě toto „poselství“, které dává mysl celé jejich existenci. Je to tato „pravda“, která opravňuje jejich neustávající přítomnost na tomto světě.

Je to právě tento bod jejich učení, který způsobuje, že mnozí z těch, kteří Církev adventistů sedmého dne opustí, žijí i nadále ve strachu a s pocitem viny.¹⁸⁷ Bojí se, že mohou být oklamáni a že mohou skončit s pečeti šelmy místo s Boží pečeti. Trpí pocitem viny, protože se již neúčastní bohoslužeb s „pravou církví ostatků“. Mnozí z těch, kteří CASD opustí, se cítí izolováni. Necítí se dobře na bohoslužbě v žádné jiné církvi, která se schází v neděli, ze strachu, že mohou přijmout pečeť šelmy. Z tohoto důvodu mnozí ve svém duchovním životě kolísají a zoufale se drží přátel na okraji Církve adventistů nebo nějaké skupinky zachovávající sobotu.

Poslední kapitola, nazvaná *Zkouška pravdy*, poskytuje solidní základ z Písma pro ty, kteří si nejsou jistí svým přijetím Bohem. Nyní však pojďme prověřit, zda obstojí učení CASD o souvislosti mezi sobotou a Boží pečeti.

Následující citát je převzat z „Přehledu věroučných bodů“ CASD, jak je uveden na křestním listu členů.

Sedmý den týdne je věčným znamením Kristovy moci jako Stvořitele a Vykupitele a je proto dnem Páně či křesťanskou sobotou, tvořící pečeť živého Boha. Měl by být zachovávan od západu slunce v pátek do západu slunce v sobotu.

Tradiční podpora pro chápání soboty sedmého dne jako Boží pečeti pochází z běžného porozumění významu výrazu pečeť: je to znamení, které prokazuje autenticitu tím, že (1) oznamuje jméno toho, kdo je autoritou, (2) uvádí jeho titul, (3) a rozsah jeho moci a vlády. Adventisté ukazují, že sobota čtvrtého přikázání má všechny tyto atributy: „Hospodin“ (jméno), „Tvůj Bůh“ (titul), „který stvořil nebesa i zemi, moře a vše co je v nich“ (rozsah jeho moci a vlády).

To může být dobrý argument z lidského pohledu, ale Nový zákon nikdy nemluví o sobotě jako o Boží pečeti. Vzhledem k tomu, že je sobota umístěna v samotném středu Desatera přikázání, slouží jako pečeť sinajské smlouvy. Na několika místech ve staré smlouvě je sobota nazvána znamením. Z kontextu je vždy zřejmé, že se jedná o znamení mezi Bohem a syny Izraele.

„Promluv k Izraelcům: Dbejte na mé soboty; to je znamení mezi mnou a vámi pro všechna vaše pokolení. (Ex 31,13)

To je [sobota] provždy platné znamení mezi mnou a syny Izraele. (Ex 31,17)

Dal jsem jim také své soboty, aby byly znamením mezi mnou a jimi, aby věděli, že já, Hospodin, je posvěcuji. (Ez 20,12)

Svěťte mé soboty a budou znamením mezi mnou a vámi, abyste věděli, že já jsem Hospodin, váš Bůh. (Ez 20,20)

V nové smlouvě není sobota nikdy nazvána pečeti či znamením. V průběhu Ježíšovy služby byl pečeti On sám.

Neusilujte o pomíjející pokrm, ale o pokrm zůstávající pro život věčný; ten vám dá Syn člověka, jemuž jeho Otec, Bůh, vtiskl svou pečeť.“ (J 6,27)

Když Ježíš vystoupil k Otci, stal se pečeti pro křesťany Duch Svatý, Kristův zástupce. Toho obdrží každý, kdo uvěří.

Ten, kdo nás spolu s vámi staví na pevný základ v Kristu a kdo si nás posvětil, je Bůh. On nám také vtiskl svou pečeť a do srdce nám dal svého Ducha jako závdavek toho, co nám připravil. (1 Kor

¹⁸⁷ „Je satanovým plánem oslabovat víru Božího lidu [tj. členů CASD] ve Svědectví [Testimonies, tj. spisy E.G. Whiteové]. Pak následuje skepticismus ohledně základních bodů naší víry, pilířů naší pozice, pak následují pochybnosti o Písmu a nakonec cesta do záhuby. Pokud jsou zpochybněna a odložena Svědectví, v něž člověk již jednou věřil, satan ví, že takový člověk se zde nezastaví; a tak znásobí své úsilí, dokud ho nedožene k otevřené vzpouře, která je již nevyhnutelná a končí záhubou.“ E. G. Whiteová, *Testimonies for the Church*, Vol. 6, p. 335. (viz také další poznámky pod čarou č. 189 a 190)

1.21.22)

V něm byla i vám, když jste uslyšeli slovo pravdy, evangelium o svém spasení, a uvěřili mu, vtisknuta pečeť zaslíbeného Ducha svatého jako závdavek našeho dědictví na vykoupení těch, které si Bůh vydobyl k chvále své slávy. (Ef 1,13.14)

A nezarmucujte svatého Ducha Božího, jehož pečeť nesete pro den vykoupení. (Ef 4,30)

Tak Boží Duch dosvědčuje našemu duchu, že jsme Boží děti. (Ř 8,16)

Někteří adventističtí evangelisté, po konfrontaci s uvedenými texty, nyní připouštějí, že pečeti je Duch Svatý, avšak dodávají, že sobota je „znamením této pečete“.

Podle Nového zákona dochází k zapečetění, když se člověk spolehne vírou na Krista jako na svého jediného zachránce a je následně obnoven svrchovanou činností Ducha Svatého. Je to věc, která se děje zároveň s naším vstupem do pravého Božího odpočínutí.

Podle Písma *není* sobota sedmého dne Boží pečeti. Podle Nového zákona sobota sedmého dne *není* znamením, které by si křesťané měli připomínat. Jako upomínku na Krista by měli křesťané slavit večeri Páně (znamení nové smlouvy). Křesťané jsou zapečetěni Duchem Svatým.

Dilema, které přináší zachování soboty

Pokud bude sobota závěrečnou zkouškou, jak učí adventisté, pak je třeba ji zachovávat správným způsobem. Kdo rozhoduje o tom, jaké chování tímto testem projde? Rozeslal jsem více než tucet rukopisů této knihy kazatelům Církve adventistů s. d. ke zhodnocení. Byl jsem ohromen jejich komentáři týkajícími se zachování soboty.

Jeden teolog CASD, již v důchodu, řekl: „Bůh ponechává detaily zachování soboty na jednotlivci“. Pokud je to pravda, jak potom může být sobota zkouškou života a smrti? Co by na to řekl člověk, o některém je v Písmu zapsáno, že byl ukamenován za sbírání dřeva v sobotu?

Jiný známý teolog CASD vyjádřil své přesvědčení, že sobotní zákon uvedený v Desateru přikázání je pouze morálním zákonem a že ostatní sobotní zákony zmíněné na jiných místech Písma jsou zákony ceremoniální. Pokud je to pravda, proč adventisté vnímají jako důležité zachovávat sobotu od západu do západu slunce a ve svých materiálech pravidelně uvádějí časy západu slunce pro každý týden?

A ještě jiný adventistický profesor mi řekl: „Zachování soboty není dodržováním zákona – je to odpočinek v Boží milosti“. Pokud je to pravda, proč potom adventisté na svých evangelizačních akcích sobotu tak zdůrazňují vzhledem k „zachování přikázání“ ve Zj 12,17, které interpretují jako zákon Desatera přikázání?

Ani nekonečné diskuze však neodstraní biblická vyjádření. Nemáme žádný biblický důkaz toho, že by některá sobotní přikázání starého zákona měla být zachována a jiná nikoli. To, že adventisté jistě příkazy týkající se soboty staré smlouvy zachovávají a jiné odsouvají stranou, v sobě nemá žádnou logiku.¹⁸⁸ Základem pro způsob, jakým zachovávají sobotu, jsou spisy Ellen Whiteové. Avšak, kdo chce zachovávat sobotu podle jejích pravidel?¹⁸⁹ Jen málokterí mohou tvrdit, že sobotu takto dodržují, a ostatní jsou pak

¹⁸⁸ Adventisté sedmého dne zachovávají mnoho zákonů staré smlouvy týkajících se zachování soboty, nicméně autor se například nikdy nesešel s žádným adventistou, který by zachovával jasný biblický příkaz: „V den odpočinku nerozděláte oheň v žádném svém obydlí.“ (Ex 35,3)

¹⁸⁹ „Ať je v pátek hotova veškerá příprava na sobotu. Zkontrolujte, že máte připravené všechno oblečení a že je vše navařeno. Vykoupejte se a vyleštěte své boty. Toto všechno je možné zvládnout. Pokud si to stanovíte jako své pravidlo, můžete to zvládnout. V sobotu by se nemělo spravovat oblečení, vařit jídlo, dělat věci pro zábavu ani žádné jiné světské věci. Po západu slunce by se měla odložit veškerá světská práce a z dohledu by se měly odstranit všechny světské tiskoviny.“ E. G. Whiteová, *Testimonies for the Church*, Vol. 8, p. 335. „Ať nejsou vzácné sobotní hodiny promarněny ležením v posteli. V sobotní rány by rodina měla vstát brzy.“ *Ibid.*, p. 357. „Pokud chceme získat pozhennání zaslíbené poslušný, musíme sobotu zachovávat mnohem přísněji. Bojím se, že v tento den příliš cestujeme i tehdy, kdy bychom se tomu mohli vyhnout. V souladu se světlem, které dal Bůh vzhledem k zachování soboty, bychom měli být mnohem uvážlivější, co se týká cestování lodí nebo autem v tento den... Když vyrazíme na cestu, měli bychom věnovat maximální pozornost plánu cesty, abychom se vyhnuli společnosti těch, kteří by naši pozornost odvrátili

nevyhnutelně pod odsouzením.¹⁹⁰ ¹⁹¹ I když však člověk zachovává všechna sobotní pravidla, která ustanovila Ellen Whiteová, musí se opět setkat s Písmem, protože ona sama říká:

*Bůh bude mít na zemi lid, který bude zachovávat Bibli a pouze Bibli jako měřítko všeho učení a základ všech reforem.*¹⁹²

Biblické zákony pro zachovávání soboty zahrnují *všechno* zde uvedené: neopouštět své místo, nepéci a nevařit, nedělat žádnou práci, nerozdělávat oheň, nenakupovat ani neprodávat, nenosit náklad či břemena, nezabývat se svými zájmy. Nařízení týkající se soboty byla určena k tomu, aby byla sobota svatou, aby byla dnem *naplněným* odpočinkem, aby byla zachovávána či slavena a aby ten, kdo ji zachovává, došel rozkoše v Hospodinu.¹⁹³ Sobota měla být zachovávána důsledně od západu slunce v pátek do západu slunce v neděli.¹⁹⁴ Tresty za porušení sobotního zákona zahrnovaly usmrcení a vyloučení ze společenství smluvního lidu.¹⁹⁵ Znovu se můžeme zeptat, jak by měl člověk zachovávat sobotu?

Mám stále mnoho přátel, kteří zůstávají členy Církve adventistů sedmého dne a nazývají se „osvobozenými zastánci soboty“ [Liberated Sabbath-keepers]. Pokračují v zachovávání soboty v tom smyslu, že navštěvují shromáždění v sobotu. Byli však „osvobozeni“ od toho, co nazývají „legalistické aspekty“ soboty. Cítí například svobodu jít v sobotu po shromáždění na jídlo do restaurace. Nemají problém se sobotním nakupováním v supermarketu, jehož cílem je získat co potřebují (a ne jen v případě nouze), se sledováním televize, hraním her na PC či dokonce s prací v sobotu odpoledne.

Takové „osvobozené zachovávání soboty“ není vlastně vůbec žádným zachováváním soboty. Nelze tvrdit, že mám (údajně) biblické požehnání ze soboty, pokud ignoruji biblická pravidla pro její zachovávání. Pokud si tito lidé myslí, že je třeba sobotu sedmého dne stále i dnes zachovávat, měli by mít oprávněný strach, protože ve skutečnosti „osvobozené zachovávání soboty“ není nic jiného než sebeklam a porušování soboty.

Mým přátelům v Církvi adventistů s. d.

Když jsem se před mnoha lety zabýval po sedm měsíců důkladným studiem soboty, nebylo mojí potřebou přesvědčovat kohokoliv z vás o potřebě změny vaší víry týkající se soboty. A nebylo to mým záměrem, ani když jsem začal psát tuto knihu. Avšak nyní, po mnoha letech, v jejichž průběhu jsem tento předmět znovu studoval do větší hloubky, zejména co se týká problematiky smluv v Písmu, a v jejichž průběhu jsem také obdržel stovky, či spíše tisíce telefonních hovorů, dopisů a emailů jak od současných, tak již bývalých zastánců soboty, cítím, že se zde v této revidované verzi *Soboty v Kristu* s vámi musím sdílet se svým hlubokým přesvědčením. Prosím, zvažte s modlitbou následující text.

Adventisté sedmého dne věří, že budou souzeni podle Desatera přikázání vydaného na Sinaji.¹⁹⁶ Věří, že

ke světským záležitostem... Neměli bychom hovořit o obchodních záležitostech ani se účastnit žádné obvyklé světské konverzace. Ve všech dobách a na všech místech po nás Bůh požaduje vyjádření naší věrnosti vůči němu oslavou soboty.“ *Ibid.*, p. 360. „Bůh požaduje, aby byl jeho svatý den zachováván dnes stejně, jako tomu bylo za dnů Izraele. Příkaz daný židům by měl být akceptován všemi křesťany stejně tak, jako by se jednalo o Boží příkaz k nim samotným.“ E. G. Whiteová, *Patriarch and Prophets*, p. 296.

¹⁹⁰ „Ti, kteří by jakkoli zlehčovali vážnost ostrých pokárání, která skrze mne Bůh předává, se musí na soudu zodpovídat ze svých činů.“ E. G. Whiteová, *Testimonies for the Church*, Vol. 5, p. 19. „Pokud se cítíš stejně bezpečně při následování svých vlastních podnětů jako při následování světla daného Bohem skrze určeného služebníka [E. G. Whiteovou], činíš tak na své vlastní riziko; budeš odsouzen, protože jsi odmítl světlo, které ti bylo posláno.“ *Ibid.*, p. 674. „Je satanovým plánem oslabit víru Božího lidu ve *Svědectví*“ *Ibid.*, p. 672. „Bůh poskytl dostatečné důkazy, aby všichni, kteří touží tak jednat, mohli být ubezpečeni o charakteru *Svědectví*; a když rozpoznají, že jsou od Boha, je jejich povinností akceptovat pokárání, a to i přes to, že možná sami sebe nevidí jako hříšníky... Ti, kteří nedbají na tato varování, zůstanou slepí a nakonec svedou sami sebe.“ *Ibid.*, p. 682.

¹⁹¹ Autorova poznámka: Citace Ellen G. Whiteové v předchozí poznámce pod čarou (č. 190) pracují se strachem a vinou čtenářů, což bývá obvyklé v různých sektách. To *není* Boží metoda. Bůh nás zve, abychom k němu přišli a projednali to s ním (Iz 1,18). To, co nás ovládá, je *Kristova láska* (2 kor 5,14). Bůh nás vyzývá k tomu, abychom *sami studovali* a zjištěné porovnali s tím, co o Písmu říkají jiní (Sk 17,11). Nikdy bychom neměli dovolit, aby naši duši ovládala jiná lidská bytost. Shrnuto, Ellen Whiteová říká, že pokud člověk jednou uvěří v její spisy a později je odmítne, je ztracen. Je třeba zde upozornit, že také odsoudila ty, kteří odmítli *falešnou* předpověď W. Millera z r. 1843 o druhém Kristově příchodu. (viz E. G. Whiteová, *Spiritual Gifts*, Vol. 1, p. 140) Odsoudila také ty, kteří tvrdili, že dvě milosti zůstaly otevřené i po r. 1844. (viz E. G. Whiteová, *Day Star 1846* citováno v *1844 and the Rise of Sabbatarian Adventism*, p. 146 a ve vidění z Camdeny, jak je uvedeno v D. Ford, *Daniel 8:14, The Day of Atonement and Investigative Judgement*, p. 256 ff.) Všechna tato *falešná* odsouzení jsou založena na jejich „viděních“, v nichž jí Bůh ukázal „pravdu“, která se po prozkoumání ukázala být očividnou chybou.

¹⁹² E. G. Whiteová, *The Great Controversy*, p. 595.

¹⁹³ Viz kapitola *Stíny Krista* oddíl „Zákazy“ a „Napomenutí“.

¹⁹⁴ Viz Lv 23,32.

¹⁹⁵ Viz Ex 31,15; 35,2,3.

¹⁹⁶ „Velké zásady Božího zákona jsou vyjádřeny v Desateru...Tyto příkazy jsou základem Boží smlouvy s jeho lidem i měřítkem na

sobota je Boží pečeti, pečeti smlouvy, pod níž žijí, a na podporu tohoto svého postoje citují Ex 31,12-17.¹⁹⁷ Věří, že sobota je „zkouškou pravdy“ pro poslední dny.¹⁹⁸ Vzpomeňme si však, co Písmo skutečně učí. Desatero přikázání jsou slova sinajské smlouvy.¹⁹⁹ Sobota sedmého dne je *znaméním* sinajské smlouvy.²⁰⁰ Sinajská smlouva byla uzavřena pouze se „syny Izraele“.²⁰¹ Sobota leží v samém centru sinajské smlouvy a je *neoddělitelně spjata s každým* jejím aspektem.²⁰² Nový zákon nazývá sinajskou smlouvu „první“ či „starou“ smlouvou.²⁰³ Nový zákon říká, že tato „první“ či „stará“ smlouva je zastaralá, připravená k zániku a měla by být „odložena“.²⁰⁴ Pavel říká, že ti, kteří chtějí být pod touto smlouvou, musí dodržovat *všechna* její nařízení, jinak jsou pod *kletbou*.²⁰⁵ Pavel také říká, že ti, kteří tuto smlouvu zachovávají, *odpadli od milosti*.²⁰⁶ Pokud chcete být pod zákonem, pamatujte na to, že

Bůh nikomu nestrání. ... ti, kteří znali zákon a hřešili, budou odsouzeni podle zákona. Před Bohem nejsou spravedliví ti, kdo zákon slyší; ospravedlnění budou, kdo zákon svými činy plní. (Ř 2,11-13)

Pavel říká, že *požadavek* zachovávání soboty *podkopává evangelium*. Byla to i má osobní zkušenost a mohu potvrdit díky kontaktům se stovkami dalších lidí, že to obvykle bývá pravda. Když začali Galatští zachovávat dny, měsíce a roky, Pavel se začal strachovat, že pro ně pracoval nadarmo.²⁰⁷

Jak již bylo řečeno výše, je to Duch Svátý a ne sobota, kdo je Boží pečeti v nové smlouvě. Je to večeře Páně a ne sobota, co slouží jako opakované znamení pro křesťany v nové smlouvě.

Zjistil jsem, že existuje *mnoho* kazatelů, učitelů, univerzitních profesorů i administrativních pracovníků a evangelistů Církve adventistů s. d., jak aktuálně zaměstnaných, tak těch v důchodu, kteří se mi svěřili, že již nadále nevěří ve specifické věroučné body CASD. Mnozí nevěří, že je sobota Boží pečeti a nedělní bohoslužba je či bude znamením šelmy. Jen velmi málo z nich stále věří v teologii svatyně spojené s r. 1844, spisům E. G. Whiteové jako „pokračujícímu a autoritativnímu zdroji pravdy“ či definici CASD jako církve ostatků. Tito lidé potřebují naše modlitby. Chtějí být věrni své církvi, ale také si zároveň přejí oprostít se od historického a kultického učení a posunout tuto organizaci ke kristocentrickému postoji, zaměřenému *sola scriptura* – pouze na Písmo.

Pokud se ty, jako čtenář této knihy, řadiš do takové skupiny, ptej se sám sebe, zda nežiješ dvojitý život. Je možné, že se jevíš členům svého sboru jako věrný, věřící adventista, i když smýšlíš jinak? Jsi rozhodnut jít do jiné církve nebo pokračuješ v nošení masky? Proč se nepostavit na stranu pravdy? Neexistuje větší požehnání než takové, které plyne z čistého a vyrovnaného svědomí!

Modlím se za to, aby tato kniha mohla alespoň malým dílem pomoci v takovém přerodu a abys ty, čtenář této knihy, našel svoji *sobotu v Kristu*, který je *Pravým odpočínutím, Skutečným vykoupením, tvým Ručitelem smlouvy a Jediným, kdo je hoden tvého uctívání* – kterýkoliv a každý den týdne.

Pojďte ke mně, všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout. Vezměte na sebe mé jho a uče se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce: a naleznete odpočinutí svým duším. (Mt 11,28.29)

Ale přichází hodina, ano, již je tu, kdy ti, kteří Boha opravdově ctí, budou ho uctívat v Duchu a v pravdě. A Otec si přeje, aby ho lidé takto ctíli. Bůh je Duch a ti, kdo ho uctívají, mají tak činit v Duchu a v pravdě. (J 4,23.24)

Božím soudu...“ *Základní věroučné články Církve adventistů s. d. č. 19*

¹⁹⁷ E. G. Whiteová, *Testimonies for the Church*, Vol. 8, p. 117.

¹⁹⁸ „Pán řekl, že sobota bude znamením mezi ním a jeho lidem navěky. Přichází čas, kdy všichni ti, kteří uctívají Boha, budou rozpoznatelní podle tohoto znamení. Budou skrze toto znamení věrnosti nebesům známí jako služebníci Boží. Ale jakákoli jiná zkouška ustanovená lidmi odvrací mysl od velkých a významných bodů učení, které tvoří přítomnou pravdu.“ E. G. Whiteová, *Review and Herald*, 188-05-29. Viz také *Youth's Instructor*, 1898-10-20.

¹⁹⁹ Viz Ex 31,18; 34,28; Dt 9,9.11.15; 1 Kr 8,9.12.

²⁰⁰ Viz Ex 31,12-17.

²⁰¹ Viz Ex 20,1.2; 31,13.16.17; Dt 5,1-3.

²⁰² Viz Lv 23 a oddíl „Sobotní vztahy“ v kapitole „Stíny Krista“.

²⁰³ Viz Žd 9,1-4; 2 Kor 3,2-7; Ga 4,21-31.

²⁰⁴ Viz Žd 9,1-4; 2 Kor 3,2-7; Ga 4,21-31 a kapitola „Lepší zákon“.

²⁰⁵ Viz Ga 3,13; 5,1-4.

²⁰⁶ Viz Ga 5,4.

²⁰⁷ Viz Ko 2,16.17; Ga 3,10.11.21.

26. kapitola: Shromáždění a odpočinek

Protože Ježíš obětoval svou krev, smíme se, bratří, odvážit vejít do svatyně cestou novou a živou, kterou nám otevřel zrušením opony – to jest obětováním svého těla. Máme-li tedy tak velikého kněze nad celým Božím domem, přistupujme před Boha s opravdovým srdcem a v plné jistotě víry, se srdcem očištěným od zlého svědomí a s tělem obmytým čistou vodou. Držme se neotřesitelné naděje, kterou vyznáváme, protože ten, kdo nám dal zaslíbení, je věrný. Mějme zájem jeden o druhého a povzbuzujme se k lásce a k dobrým skutkům. Nezanedbávejte společná shromáždění, jak to někteří mají ve zvyku, ale napomínejte se tím více, čím více vidíte, že se blíží den Kristův. (Žd 10,19-25)

Je důležité, abychom slyšeli, co tento verš učí. Ti z nás, kteří pochází z prostředí striktně zachovávajícího sobotu, mohou ocenit vzhledem k sobotě jednu věc: vede člověka k tomu, aby si vyhradil čas, kdy zaměří svoji pozornost na Boha. I když se nová smlouva nezabývá žádnými konkrétními místy a časy, klade přesto důraz na pravidelné společné setkávání a vyhrazení si času na to být s Pánem.

Pro ty, kteří dříve zachovávali sobotu, ale nyní tak již nečiní, je velmi snadné začít pracovat sedm dní v týdnu a vytěsnit tak čas na setkávání s Bohem. Zdá se mi, že je to jakýsi "kyvadlový efekt". Když jsou odstraněna legální omezení, je snadné nechat kyvadlo přehoupnout se do opačného extrému osobní svobody. Právě z tohoto důvodu jsem se rozhodl zařadit tuto krátkou kapitolu, která pojednává o křesťanském shromáždění a fyzickém odpočinku.

Účast na křesťanském shromáždění/bohoslužbě

Pasáž z listu Židům citovaná v úvodu této kapitoly obsahuje několik napomenutí a věřím, že nám také říká, jak se s nimi vypořádat.

- Přistupujme... v plné jistotě
 - Držme se neotřesitelné naděje
 - Mějme zájem jeden o druhého a povzbuzujme se k lásce a k dobrým skutkům
- (tím, že)
- Nezanedbávejme společná shromáždění

Naše víra potřebuje společenství

Všichni křesťané by měli chápat, jak nezbytné je pravidelné vzájemné setkávání a pravidelný čas věnovaný Bohu. V nové smlouvě jsme zachráněni *vírou* a nikoli skutky.

Bez víry však není možné zalíbit se Bohu. Kdo k němu přistupuje, musí věřit, že Bůh jest a že se odměňuje těm, kdo ho hledají. (Žd 11,6) Víra je tedy ze zvěstování a zvěstování z pověření Kristova. (Ř 10,17)

Raná církev měla živou víru ve svého Pána. Máme o tom tento krátký, ale významný popis.

Ti, kteří přijali jeho slovo, byli pokřtěni a přidalo se k nim toho dne na tři tisíce lidí. Vytrvale poslouchali učení apoštolů, byli spolu, lámali chléb a modlili se. (Sk 2,41.42)

Kristus je přítomen v křesťanském společenství

Ježíš řekl, že kde jsou dva nebo tři shromážděni v jeho jménu, tam je on uprostřed nich (Mt 18,20). O *realitě* tohoto slibu svědčila přítomnost vzkříšeného Pána mezi učedníky, což se navíc většinou událo první den týdne. Když se křesťané schází ke společné oslavě večeře Páně, je manifestována tato Jeho přítomnost, zejména při lámání chleba.

Dnes žijeme v sekulární společnosti a jsme neustále bombardováni informacemi, jejichž cílem je zpochybnit naši víru. Abychom s tímto vlivem mohli bojovat, musíme pečlivě dbát na pravidelné sycení se Božím slovem. *Pouze* při společných setkáních s *jinými křesťany* jsme schopni naplňovat napomenutí uvedená v 10. kapitole listu Židům. Je velmi důležité, aby se křesťané spolu setkávali *pravidelně*, a tak zakoušeli přítomnost vzkříšeného Pána.

Společenství je nezbytné pro osobní růst

Duch Svatý v nové smlouvě zaujímá místo, které měl ve smlouvě staré zákon.²⁰⁸ Je to Duch Svatý, kdo vede věřícího člověka a učí ho, jak uvádět novozákonní přikázání lásky do života. Proto také nacházíme Pavlovo překrásné vyjádření o lásce v 1 Kor 13 mezi kapitolami 12 a 14, které pojednávají o darech Ducha Svatého. V těchto kapitolách Pavel ukazuje, že každý křesťan má nějaký dar Ducha. Aby však tyto dary mohly fungovat, je třeba, aby se církev společně scházela, a tak se stala „Kristovým tělem“. Duch Svatý nás může vést k tomu, abychom se skutečně stali tím, čím nás chce mít, pouze ve společenství druhých křesťanů. Každý křesťan může být přirovnán k některému orgánu v Kristově „těle“, kde slouží druhým orgánům a sám od jiných službu přijímá. Ve své závěrečné promluvě k učedníkům před svojí smrtí Ježíš řekl: „To je mé přikázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás.“ (J 15,12) Stejně jako „kniha zákona“ ve staré smlouvě interpretovala a aplikovala „desky zákona“, tak podobně i listy sborům v novém zákoně interpretují a aplikují zákon lásky. Služba jednoho druhému je příkladem takové interpretace a aplikace. Taková vzájemná služba nemůže v autentickém křesťanství chybět. Uvádím zde neúplný seznam pasáží Nového zákona, které o vzájemné službě pojednávají a které nám tak mohou sloužit jako vodítka k takové službě:

- Pozdravujte jedni druhé. (Ř 16,16)
- Přijímejte jedni druhé. (Ř 15,7)
- Buďte jedni k druhým navzájem laskaví. (Ef 4,32)
- Pečujte jeden o druhého. (1 Kor 12,25)
- Žijte mezi sebou v pokoji. (Mk 9,50)
- Jste údy téhož těla. (Ef 4,25)
- Milujte se navzájem bratrskou láskou. (Ř 12,10)
- V úctě dávejte přednost jeden druhému. (Ř 12,10)
- Mějte porozumění jeden pro druhého. (Ř 12,16)
- Jste schopni se i navzájem napomínat. (Ř 15,14 ČSP)
- Čekejte jeden na druhého. (1 Kor 11,33)
- Neste břemena jedni druhých. (Ga 6,2)
- Snášejte se navzájem v lásce. (Ef 4,2)
- Podřizujte se jedni druhým. (Ef 5,21)
- Snášejte se navzájem. (Ko 3,13)
- Navzájem se učte. (Ko 3,16)
- Utěšujte jeden druhého. (1 Tes 4,18)
- Povzbuzujme se k lásce a k dobrým skutkům. (Žd 10,24)
- Vyznávejte hříchy jeden druhému. (Jk 5,16)
- Modlete se jeden za druhého. (Jk 5,16)
- Odpouštějte jeden druhému. (Ko 3,13)
- Buďte jedni k druhým pohostinní. (1 Pe 4,9)
- Povzbuzujte se navzájem. (1 Tes 5,11)
- Buďte jeden druhému oporou. (1 Tes 5,11)

²⁰⁸ Viz 21. kapitola.

- Služte v lásce jedni druhým. (Ga 5,13)

Křesťané se sice shromažďují každý týden ke společné bohoslužbě, ale služba „jedněch druhým“ často funguje nejlépe v malých domácích skupinkách, kde skutečně žije dynamické a autentické křesťanství.

Pastorální vyučování je pro duchovní růst nezbytné

Ne každý křesťan má schopnosti, čas či znalosti být důkladným studentem Bible. Je proto úkolem pastora či kazatele, aby „své vyvolené dokonale připravil k dílu služby – k budování Kristova těla“ (Ef 4,12). Pro křesťany je proto důležité učit se každý týden od někoho, kdo má čas a schopnosti vykopávat na světlo vzácnou rudu biblické pravdy a pročišťovat ji tak, aby byla srozumitelná i pro nás dnes. To samozřejmě neznamená, že by křesťané měli slepě následovat vše, co pastor říká. A neznamená to ani, že křesťan laik nemůže být při biblickém studiu individuálně veden Božím Duchem. Křesťan by měl spíše zkoumat Písmo, aby viděl, zda je pastorovo učení pravdivé (viz Sk 17,11). Avšak takový křesťan, který nenavštěvuje pravidelně biblické studium a sbor, nezaznamená očekávaný osobní růst. Náš Pán si přeje, aby každý z nás prožíval autentické a dynamické křesťanství; proto nám na pomoc dává pastory a kazatele.

Společenství je nezbytné k evangelizaci

Církev je povolána nést do celého světa evangelium (Mt 28,18-20). V této expanzi církve hraje společenství věřících významnou úlohu. Byla to církev, která vyslala Pavla a Barnabáše na jejich misijní cestu (Sk 13,1-3). Sbor ve Filipech několikrát poslal Pavlovi peníze a on tak mohl pokračovat v kázání evangelia (Fil 4,15.16).

Nový zákon nezná křesťany, kteří se nachází mimo společenství. Dokonce, i když se nacházeli ve vězení, psali novozákonní křesťané dopisy pro povzbuzení druhých, aby zůstali pevní ve své víře v Krista (2 Tim 4). A naopak ti, kteří ve vězení nebyli, navštěvovali a povzbuzovali ty, kteří byli uvězněni (Fil 2,25). Základní dynamikou života nové smlouvy jsou *vztahy*. A právě pravidelné společenství je pro takové vztahy nezbytnou podmínkou.

A tak skrze společenství, jak nám je prezentované v době Nového zákona, se dokonce Pavlovo uvěznění stalo přínosem pro šíření evangelia.

Rád bych, bratří, abyste věděli, že to, co mě potkalo, je spíše k prospěchu evangelia, takže po celém soudu i všude jinde je známo, že jsem vězněn pro Krista a mnohé bratry právě mé okovy povzbudily, aby se spolehli na Pána a s větší smělostí mluvili beze strachu slovo Boží. (Fil 1,12-14)

Společenství je základem pro bohoslužbu

Je pravdou, že křesťané mohou Boha uctívat sami.

Přinášejme tedy skrze Ježíše stále oběť chvály Bohu; naše rty necht' vyznávají jeho jméno. Nezapomínejme také na dobročinnost a štědrost, takové oběti se Bohu líbí. (Žd 13,15.16)

Je ale také pravda, že křesťan může zakoušet naplněnou, společnou bohoslužbu pouze ve společenství druhých křesťanů. Ve Sk 4,24-30 máme záznam o tom, jak shromáždění pozvedlo "jednomyslně své hlasy k Bohu". Poté, co si připomněli Boží moc a činy a modlili se

... aby s odvahou a odhodlaně mluvili své slovo... Když se pomodlili, otřásl se místo, kde byli shromáždění, a všichni byli naplněni Duchem svatým a s odvahou mluvili slovo Boží.

Je proto velmi důležité, aby si křesťané vyhradili pravidelný čas pro bohoslužbu. Je důležité, aby se společně scházeli a tak posilovali svoji víru, setkávali se v Kristově přítomnosti a tím umožňovali osobní křesťanský růst, rozšíření království a společnou bohoslužbu.

Protože Ježíš obětoval svou krev, smíme se, bratří, odvážit vejít do svatyně cestou novou a živou, kterou nám otevřel zrušením opony – to jest obětováním svého těla. Máme-li tedy tak velikého kněze nad celým Božím domem, přistupujme před Boha s opravdovým srdcem a v plné jistotě víry, se srdcem očištěným od zlého svědomí a s tělem obmytým čistou vodou. Držme se neotřesitelné naděje, kterou vyznáváme, protože ten, kdo nám dal zaslíbení, je věrný. Mějme zájem jeden o druhého a povzbuzujme se k lásce a k dobrým skutkům. Nezanedbávejte společná shromáždění, jak to někteří mají ve zvyku, ale napomínejte se tím více, čím více vidíte, že se blíží den Kristův. (Žd 10,19-25)

Fyzický odpočinek

V Novém zákoně nacházíme jen velmi málo učení zaměřeného *přímo* na fyzický odpočinek. Nicméně, na základě toho co máme zaznamenáno a s pomocí základních principů, které jsou jasně formulovány, nezůstávají křesťané v této otázce bez vodítek.

Ježíš a fyzický odpočinek

Zdá se, že pro Ježíše sobota nebyla tím hlavním časem relaxace a odpočinku. Máme zaznamenáno, že o sobotách učil v synagoze a pak hned následovala jeho další služba lidem.

*... Podle svého obyčeje vešel v sobotní den do synagogy a povstal, aby četl z Písma. (Lk 4,16)
Odešel do galilejského města Kafarnaum a učil je v sobotu (Lk 4,31) V jinou sobotu vešel do synagogy a učil. (Lk 6,6)*

Většina kazatelům vám i dnes potvrdí, že den bohoslužby pro ně patří mezi nejnáročnější dny týdne. Kázání, vyučování a osobní služba mohou být vyčerpávající. Pro Ježíše však jeho „práce“ obvykle nekončila ukončením bohoslužby v synagoze. Při jedné příležitosti po skončení bohoslužby šel Ježíš do Petrova domu a tam uzdravil jeho tchyni (Lk 4,38.39). Po západu slunce pak Ježíš sloužil zástupu, který se venku shromáždil (Lk 4,40.41). Při jiné příležitosti byl pozván do domu jednoho farizeje na sobotní oběd a zde uzdravil muže postiženého vodnatelností a následně došlo ke konfrontaci s farizeji (Lk 14,1-6).

Je však zřejmé, že Ježíš také odpočíval a relaxoval. Po sobotní službě lidem nacházíme Ježíše, jak se snaží vzdálit se od zástupu.

Když nastal den, vyšel z domu a šel na pusté místo; zástupy ho hledaly. Přišly až k němu a zdržovaly ho, aby od nich neodcházel. (Lk 4,42) Časně ráno, ještě za tmy, vstal a vyšel z domu; odešel na pusté místo a tam se modlil. (Mk 1,35)

Zdá se, na základě záznamů z evangelií, že Ježíš měl zvyk *pravidelně* odcházet na nějaké odlehlé místo, kde odpočíval, modlil se a přemýšlel.

On však odcházival na pustá místa a tam se modlil. (Lk 5,16) V těch dnech vyšel na horu k modlitbě; a celou noc se tam modlil k Bohu. (Lk 6,12)

Ježíš své učedníky učil příkladem a spoluprací. Proto, když Ježíš a učedníci prožívali období intenzivní služby, řekl jim:

Apoštolové se shromáždili k Ježíšovi a oznámili mu všechno, co činili a učili. Řekl jim: „Pojďte sami stranou na pusté místo a trochu si odpočiňte!“ Stále totiž přicházelo a odcházelo mnoho lidí, a neměli ani čas se najíst. Odjeli tedy lodí na pusté místo, aby byli sami. (Mk 6,30-32)

Poté, co se Ježíš doslechl o smrti Jana Křtitele

odplul lodí na pusté místo, aby byl sám (Mt 14,13)

Nejen že mám Ježíšův příklad jako vodítko, máme také k dispozici základní principy. Nový zákon učí, že naše těla jsou Božím chrámem:

Či snad nevíte, že vaše tělo je chrámem Ducha svatého, který ve vás přebývá a jež máte od Boha? Nepatříte sami sobě! Bylo za vás zapláceno výkupné. Proto svým tělem oslavujte Boha. (1 Kor 6,19.20)

Kontext nám říká, že Pavel zde neřeší otázku fyzického odpočinku, ale problém nemorálnosti. Nicméně jednou z charakteristik nové smlouvy je, že namísto konkrétních zákonů a nařízení poskytuje pouze několik málo základních principů, které lze podle potřeby *aplikovat na různé situace*. To je i tento případ. Protože jsou naše těla Božím chrámem, stává se péče o naše těla součástí křesťanské zodpovědnosti, abychom měli co nejlepší zdraví a byli tak schopní Bohu efektivně sloužit. Pro duševní, fyzické i duchovní zdraví je nezbytný pravidelný fyzický odpočinek. Křesťan by měl mít rozvržen čas nejen na bohoslužbu a odpočinek, ale také na jídlo, pití, spánek a cvičení tak, aby byl v optimální fyzické, duševní i duchovní kondici.

Vybízím vás, bratří, pro Boží milosrdenství, abyste sami sebe přinášeli jako živou, svatou, Bohu milou obět'; to ať je vaše pravá bohoslužba. (Ř 12,1)

Závěr

Věřím, že den bohoslužby bývá obvykle vhodným dnem na to, abychom odložili svoji obvyklou práci a věnovali se Božím věcem. Křesťané si nicméně musí zároveň uvědomovat, že již nejsou pod sobotními zákony staré smlouvy. Měli by se proto nechat vést spíše obecnými principy nové smlouvy včetně zdravotních doporučení, které lze aplikovat rozdílně v různých situacích, avšak vždy tak, aby to bylo k Boží slávě. Nový zákon dává několik napomenutí týkajících se samotné bohoslužby, nenajdeme zde však konkrétní požadavky týkající se požadovaného chování, co by člověk měl či neměl dělat před nebo po bohoslužbě. Nacházíme zde však obecné principy, kterými bychom se měli nechat vést. Proto mohou křesťané v nové smlouvě prožívat plný odpočinek. Opravdový věřící prožívá „odpočinutí milosti“ a nachází pravý odpočinek pro svoji duši. Vše, co činí, dělá k Boží slávě, a to včetně toho, že si podle svých potřeb nachází čas i na fyzický odpočinek.

Shrnutí

1. Pro křesťany je životně důležité účastnit se pravidelných shromáždění.
 - a. Společenství je pro víru nezbytné.
 - b. Kristus je přítomen ve shromáždění křesťanů.
 - c. Společenství je potřebné pro službu „jedněch druhým“, což je oblast, kde se projevuje a odehrává autentické křesťanství.
 - d. Pro duchovní růst je nezbytné vyučování.
 - e. Společenství je nezbytné pro realizování a podporu evangelizace.
 - f. Společenství je potřebné pro plnou a společnou bohoslužbu.
2. Nový zákon obsahuje jen velmi málo učení, týkajícího se *přímo* fyzického odpočinku.
3. Z Ježíšova příkladu se můžeme naučit následující:
 - a. Ježíš často v průběhu soboty vyučoval v synagoze.
 - b. Po skončení bohoslužby v synagoze Ježíš často ve své službě pokračoval.
 - c. Ježíš měl zvyk pravidelně odcházet na odlehlé místo, kde odpočíval, modlil se a přemýšlel. Často tak činil po rušném dnu naplněném službou.
 - d. Ježíš své učedníky učil, aby občas přerušili svoji úspěšnou službu a vedl je k tomu, aby také trávili nějaký čas o samotě.
4. Ze základních principů uvedených v nové smlouvě se můžeme naučit, že naše těla jsou chrámem Ducha Svatého a měli bychom se o ně proto starat tím, že je budeme udržovat v dobrém zdravotním stavu.
 - a. Křesťané by měli věnovat dostatečný čas spánku, jídlu, pití a cvičení tak, aby si udrželi optimální fyzické, duševní a duchovní zdraví.
 - b. Tyto principy se aplikují různými způsoby v různých situacích, avšak vždy se záměrem, aby výsledek byl k Boží slávě.

5. I když nám Nový zákon dává několik napomenutí týkajících se bohoslužby samotné, nenacházíme zde žádné konkrétní požadavky na chování křesťana týkajícího se toho, co by měl či neměl dělat před, v průběhu nebo po skončení bohoslužby.

27. kapitola: Zkouška pravdy

Tato kapitola má dvojí záměr. Za prvé bych rád přinesl naději a biblické porozumění ohledně „zkoušky pravdy“ mnoha tisícům²⁰⁹ těch, kteří v uplynulých letech opustili společenství Církve adventistů sedmého dne a kteří možná následně prožívají nejistotu týkající se spasení. Za druhé může tento materiál být přínosem pro ty, pomáhající těm, kteří přichází z legalistického prostředí zachovávání soboty.

V listu Koloským 2. kapitole a Galatským 3. – 5. kapitole Pavel uvádí zachovávání soboty v seznamu věcí staré smlouvy, které podkopávají přebývání věřícího člověka v Kristu. I já jsem prožil zkušenost, že v prostředí, kde je zachována sobota,²¹⁰ schází žel často jasné porozumění evangeliu. Proto pro naše studium vnímám jako nezbytné a životně důležité načrtnout zde cestu spasení tak, jak je představena v nové smlouvě. Důvody jsou dva. Za prvé to může pomoci těm, kteří čtou tuto knihu a kteří možná přišli z prostředí, kde scházelo plné porozumění evangeliu, aby své přijetí u Boha postavili na pevný základ. Za druhé nám to pomůže pochopit, jak nepřetržitě *stále závazné* zachovávání soboty ze Sinaje tuto jistotu podkopává. Po tomto krátkém úvodu tedy můžeme prozkoumat, co Nový zákon učí o cestě spasení a co definuje jako „zkoušku pravdy“.

Spasení v nové smlouvě

Věčný život je darem

Mzdou hříchu je smrt, ale darem Boží milosti je život věčný v Kristu Ježíši, našem Pánu. (Ř 6,23)

On nás zachránil ne pro spravedlivé skutky, které my jsme konali, nýbrž ze svého slitování (Tit 3,5)

Jsou ospravedlňováni zadarmo jeho milostí vykoupením v Kristu Ježíši. (Ř 3,24)

Dobrou zprávou evangelia je, že „dílo“ spasení *již bylo dokončeno*. Ježíš *usedl* po Boží pravici. Nikdy nikomu nedovolte, aby Vás připravil o tuto radostnou jistotu evangelia. Spasení je dar založený pouze a jedině na Ježíši Kristu samotném!

Bůh nám dal to nejlepší

Já jsem přišel, aby měly život a měly ho v hojnosti. (J 10,10)

Pochválen buď Bůh a Otec našeho Pána Ježíše Krista, který nás v Kristu obdařil vším duchovním požehnáním nebeských darů; v něm nás již před stvořením světa vyvolil, abychom byli svatí a bez poskvrny před jeho tvář. Ve své lásce nás předem určil, abychom rozhodnutím jeho dobroty byli skrze Ježíše Krista přijati za syny. (Ef 1,3-5)

Tomu pak, který působením své moci mezi námi může učinit nade všechno víc, než zač prosíme a co si dovedeme představit... (Ef 3,20)

Sami v sobě jsme hříšní a ztraceni

Je dobré, že spasení je zdarma, protože Boží slovo jasně učí, že jsme všichni zhřešili následujícími způsoby:

²⁰⁹ Každým rokem opouští v celosvětovém měřítku Církve adventistů s. d. přibližně 300 000 členů.

²¹⁰ Sem patří jak sobotní, tak nedělní pevné zachovávání dne odpočinku.

Za prvé, *zhřešili jsme svými vlastními činy.*

...všichni zhřešili a jsou daleko od Boží slávy. (Ř 3,23)

Další vhléd do smyslu uvedeného verše nám poskytne porozumění řeckým slovesům, která jsou zde použita. „Zhřešili“ odkazuje na naši aktivitu v minulosti. „Být daleko“ se však vztahuje k naší *současné, právě probíhající* aktivitě. Doslovný překlad uvedeného verše by tedy mohl znít: „a *pokračujeme* v našem bytí daleko od Boží slávy“. Tento verš říká, že ti, kteří usilují o to být ospravedlněni skrze vlastní správné jednání, tohoto cíle nedosáhnou, protože v minulosti každý z nás zhřešil, a i nyní jsme stále daleko od naplňování Božích požadavků.

Druhý způsob, jakým jsme všichni zhřešili, je *hřích skrze naši mysl.*

Já však vám pravím, že již ten, kdo se hněvá na svého bratra, bude vydán soudu; kdo snižuje svého bratra, bude vydán radě; a kdo svého bratra zatracuje, propadne ohnivému peklu. (Mt 5,22)

Já však vám pravím, že každý, kdo hledí na ženu chtivě, již s ní zcizoložil ve svém srdci. (Mt 5,28)

Vidíme zde opět, jak vysoko Ježíš pozvednul pomyslnou morální laťku spravedlnosti nové smlouvy nad zákon smlouvy staré. Kdo z nás může říci, že nikdy nezhřešil ve svých myšlenkách?

Třetí způsob, kterým jsme všichni zhřešili, je hřích *nečinění*. Ježíš řekl

On jim odpoví: ‚Amen, pravím vám, cokoliv jste neučinili jednomu z těchto nepatrných, ani mně jste neučinili.‘ (Mt 25,45)

Jak často jsme váhali udělat něco dobrého pro druhého člověka, který potřeboval naši pomoc, a tímto svým váháním tak zhřešili proti Kristu?

Čtvrtý způsob, kterým jsme všichni zhřešili, je *nedostatek víry*.

A cokoli není z víry, je hřích. (Ř 14,23)

A pokud by přece pro nás tyto čtyři způsoby nebyly dostatečné k tomu, aby každého z nás odsoudily, je zde ještě pátý, kterému neunikneme. Naše padlá lidská přirozenost je ve své podstatě hříšná.

...jsme byli svou přirozeností děti hněvu... (Ef 2,3 ČSP)

Všichni jsme voláni k pokání a vyznání

Když vidíme naši vlastní hříšnost a naprostou bezmocnost v kontrastu se svatostí, čistotou a spravedlností Boha, která je vysoko nad požadavky reprezentovanými zákonem, jsme vedeni k pokání. Pokání je hluboký smutek nad vlastními hříchy následovaný vědomým odvrácením se od nich. Ježíš řekl:

Nepřišel jsem volat k pokání spravedlivé, ale hříšníky. (Lk 5,32)

V den letnic, když Petr ukázal na závažnost hříchu Izraele, který ukřižoval Krista, lidé odpověděli: „Co máme dělat?“. Petr na to odpověděl:

Proto čiňte pokání a obraťte se, aby byly smazány vaše hříchy a přišel čas Hospodinův, čas odpočinutí (Sk 3,19.20)

Jako hříšníci činící pokání chápeme svoji beznadějnou situaci a potřebu spasitelné Boží milosti. Rozpoznáváme, že pokud jsme závislí na *svém vlastním* chování, nemáme před Bohem ani tu nejmenší šanci! Když pochopíme svůj beznadějný stav, pak teprve jsme *ochotni* přijmout Boží řešení problému hříchu.

Vyznání je dokončením pokání. Posouváme se tak od chtění odvrátit se od hříchu ke skutečnému vyznání či přiznání těchto hříchů. Souhlasíme s Božím verdiktem, že jsme hříšníci. Vyznání hříchu je provázáno Božím

slibem jejich odpuštění.

Jestliže vyznáváme své hříchy, on je tak věrný a spravedlivý, že nám hříchy odpouští a očišťuje nás od každé nepravosti. (1 J 1,9)

Evangelisté, kteří trvali na konkrétním vyznání hříchů, dosahovali z dlouhodobého pohledu nejlepších výsledků.

Na základě aktuálního průzkumu bylo zjištěno, že z každých sto lidí, kteří se obrátili ke Kristu na přednáškách Finneyho, zůstalo více než 85 v opravdovém vztahu k Bohu, kdežto z těch, kteří se obrátili na akcích i takového evangelisty jakým byl Moody, zůstalo pouze 30 procent konvertitů. Zdá se, že Finney měl moc zasáhnout svědomí lidí, kteří si uvědomili nezbytnost žít posvěcený život, a to do té míry, že toto uvědomění a rozhodnutí mělo přetrvávající důsledky.²¹¹

Ti, kteří četli knihy Charlese Finneye, jsou ohromeni jeho důsledným trváním na úplném a konkrétním pokání a vyznání každého známého hříchu.²¹²

Pokání a vyznání hříchů jsou v moderním křesťanství často přehlíženy. Je to však nezbytný krok k tomu, abychom dovolili Boží milosti vládnout v našem životě.

I když je pokání nezbytným krokem v přiblížení se Kristu, neměli bychom na ně nikdy pohlížet jako na lidské dílo. Je také Božím darem.

Toho [Krista] Bůh vyvýšil jako vůdce a spasitele a dal mu místo po své pravici, aby přinesl Izraeli pokání a odpuštění hříchů. (Sk 5,31)

Láska si najde cestu

Bůh je láska (1 J 4,8)

Neboť Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. (J 3,16)

Bůh věděl, že neexistuje žádný způsob, jakým bychom se sami mohli učinit dostatečně dobrými pro nebe, a proto milostivě poskytl cestu k záchraně, která naplní naše potřeby.

Ježíš Kristus je jediná cesta

Ježíš mu odpověděl: „Já jsem ta cesta, pravda i život. Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne. (J 14,6)

Ježíš sám sebe nazývá „dobrý pastýř“ a říká:

Já jsem dveře. Kdo vejde skrze mne, bude zachráněn, bude vcházet i vycházet a nalezne pastvu. (J 10,9)

V nikom jiném není spásy; není pod nebem jiného jména, zjeveného lidem, jímž bychom mohli být spaseni. (Sk 4,12)

Je důležité nezapomínat na to, že v Novém zákoně jsou smluvními partnery Bůh Otec a Jeho Syn Ježíš Kristus. Ježíš je ten Boží vyvolený. On je „smlouvou lidem“. Stará smlouva byla naopak uzavřena mezi Bohem a „syny Izraele“. Stará smlouva nebyla dokonalá, protože „synové Izraele“ nebyli schopni dodržet své sliby.

²¹¹ James Gilchrist Lawson, *Experiences of Famous Christians*, (Glad Tidings Publishing Company, 1911), p.243.

²¹² Viz Charles Finney, *Lectures on Revivals of Religion*, (Fleming H. Revell Co., New York, NY, 1868), pp.35-47.

Ale když Bůh kárá svůj lid, říká: „Hle, přicházejí dny, praví Hospodin, kdy s domem izraelským i s domem judským uzavřu smlouvu novou. (Žd 8,8)

Nová smlouva je pro nás mnohem lepší, než byla smlouva stará, protože to již více nejsme my, kdo musí dodržet smluvní požadavky. Jednání v lásce a spravedlivý život Ježíše požadavky nové smlouvy naplnily.

... nás smířené zachrání jeho život (Ř 5,10)

A tak tedy: Jako jediné provinění přineslo odsouzení všem, tak i jediný čin spravedlnosti přinesl všem ospravedlnění a život. (Ř 5,18)

I když je pro nás nová smlouva lepší, Ježíše stála mnoho. Ve staré smlouvě to byli Izraelité, kteří měli prokázat svoji věrnost smlouvě skrze svoji poslušnost přikázáním. V nové smlouvě musel Kristus dokonale následovat Otcovu vůli. Ve staré smlouvě obdrželi synové Izraele zlořečení pro případ porušení smlouvy. V nové smlouvě nacházíme toto:

Ale Kristus nás vykoupil z kletby zákona tím, že za nás vzal prokletí na sebe. (Ga 3,13)

Ve staré smlouvě bylo smíření za hřích typizováno smrtí zvířete. V nové smlouvě však Kristus dal svůj život, aby nás se sebou smířil.

Toho, který nepoznal hřích, kvůli nám ztotožnil s hříchem, abychom v něm dosáhli Boží spravedlnosti. (2 Kor 5,21)

Odevzdal jsem vám především, co jsem sám přijal, že Kristus zemřel za naše hříchy podle Písem (1 Kor 15,3)

Nová smlouva a my

Spasení je dar. Všichni jsme hříšníci nejméně z pěti důvodů. Bůh chápe naši problematickou situaci a ze své milosrdné lásky poskytl novou smlouvu. V této nové smlouvě záleží na tom, co učinil Kristus, nikoli my. Nyní se však musíme ptát, jak se nás to dotýká. Jak se můžeme stát účastníky požehnání nové smlouvy? Následující text je životně důležitý jak pro naše spasení, tak pro naše porozumění sobotě. Ta důležitá otázka zní takto: Jak mohu já, jako hříšník, mít účast na požehnání nové smlouvy, když tím poslušným smluvním partnerem byl Ježíš?

Za prvé se podívejme, jak do požehnání nové smlouvy *nevcházíme*:

On nás zachránil ne pro spravedlivé skutky, které my jsme konali, nýbrž ze svého slítování; zachránil nás obmytím, jímž jsme se znovu zrodili k novému životu skrze Ducha svatého. (Tit 3,5)

Jsmetotíž přesvědčeni, že se člověk stává spravedlivým vírou bez skutků zákona. (Ř 3,28)

Odloučili jste se od Krista vy všichni, kteří chcete dojít ospravedlnění na základě zákona, pozbyli jste milostí. (Ga 5,4)

Toto jsou silné verše Písmo pro každého, kdo chce ze zachování soboty udělat zkoušku pravdy, na jejímž základě bude rozhodnuto o věčném údělu člověka!

Pokud nám však naše dobré jednání nezajistí požehnání nové smlouvy, pak tedy co?

Řekli mu: „Jak máme jednat, abychom konali skutky Boží?“ Ježíš jim odpověděl: „Toto je skutek, který žádá Bůh: abyste věřili v toho, koho on poslal.“ (J 6,28.29)

... je to slovo víry, které zvěstujeme. Vyznáš-li svými ústy Ježíše jako Pána a uvěříš-li ve svém srdci, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, budeš spasen. Srdcem věříme k spravedlnosti a ústy vyznáváme

k spasení, neboť Písmo praví: ‚Kdo v něho věří, nebude zahanben.‘ (Ř 10,8-11)

Amen, amen, pravím vám, kdo věří, má život věčný. (J 6,47)

Písmo se v otázce spasení v nové smlouvy nevyjadřuje nejasně nebo dvojznačně. Bylo to Ježíšovo dílo, které nám poskytlo potřebnou spravedlnost. On to učinil. Bylo to Ježíšovo dílo, kdy za nás přijal kletbu hříchu. On to učinil. Naším dílem pak je *věřit* v něho, a pokud tak činíme, vcházíme *vírou* do požehnání nové smlouvy – bez příspěvku našich skutků. Spasení je v nové smlouvě nabízené milostí skrze víru v Krista plus nic dalšího! – a dokonce sama spasitelná víra je Božím darem!²¹³

Ale co znamená „věřit“? Vypráví se příběh o provazochodci, který si před mnoha lety natáhl lano nad Niagarskými vodopády. Ve všech novinách vyšlo oznámení o tom, že tento muž hodlá po laně přejít na druhou stranu vodopádů. V určený den se shromáždily stovky lidí, aby byli svědky jeho nebezpečného a riskantního podniku. Těsně před tím, než vstoupil na lano, se tento muž obrátil k zástupu lidí kolem a položil otázku, zda věří, že to dokáže a přejde na druhou stranu, aniž by spadl a zabil se. Většina lidí říkala, že ano. Přistoupil tedy k jednomu mladému muži a zeptal se ho „Vy také věříte, že mohu bezpečně přejít na druhou stranu?“.

A muž odpověděl „Ano, jste přeci provazochodec a máte k tomu schopnosti.“

„Skutečně věříte, že to mohu dokázat?“ zeptal se znovu provazochodec.

„Ano, skutečně tomu věřím“ odpověděl ten muž.

„Dobře“, odvětil provazochodec. „Jste tedy muž, kterého hledám. Mám zde jednokolový vozík, který chci před sebou po laně tlačit. A chtěl bych vás do něj posadit!“

Nechal se ten mladý muž převézt na druhou stranu? Ne, protože jeho „víra“ byla pouze „*intelektuální představou*“; nejednalo se o *důvěru*. Proto nebyl ochoten s důvěrou svěřit svůj život své víře. Když Písmo hovoří o víře, znamená to jak víru, tak i důvěru. Jinými slovy, podmínkou spasení v nové smlouvě je jednoduše *věřit* v to, kým Ježíš je – Boží Syn, který dokonale následoval vůli svého Otce, zemřel za naše hříchy a byl vzkříšen pro naše ospravedlnění – a s *důvěrou* založit své věčné spasení na tom, co On učinil. Musíme takřikajíc nasednout do vozíku a dovolit Kristu, aby nás v něm tlačil na druhou stranu. Musíme si uvědomit, že neexistuje žádný způsob, jakým bychom se my sami mohli stát dostatečně dobrými. Musíme s důvěrou svěřit svůj život jeho dílu. Příliš mnoho z nás však chce vystoupit a pomáhat Kristu vozík tlačit!

Kristus je naše pravé vykoupění, proto můžeme žít život v plné jistotě

Těm pak, kteří ho přijali a věří v jeho jméno, dal moc stát se Božími dětmi. (J 1,12)

Jestliže vyznáváme své hříchy, on je tak věrný a spravedlivý, že nám hříchy odpouští a očisťuje nás od každé nepravosti. (1 J 1,9)

Ale Kristus nás vykoupil z kletby zákona tím, že za nás vzal prokletí na sebe, neboť je psáno: ‚Proklet je každý, kdo visí na dřevě.‘ To proto, aby požehnání dané Abrahamovi dostaly v Ježíši Kristu i pohanské národy, abychom zaslíbeného Ducha přijali skrze víru. (Ga 3,13.14)

Když jsme tedy ospravedlněni z víry, máme pokoj s Bohem skrze našeho Pána Ježíše Krista. (Ř 5,1)

Jestliže jsme my, Boží nepřátelé, byli s Bohem smířeni smrtí jeho Syna, tím spíše nás smířené zachrání jeho život. (Ř 5,10)

²¹³ Ef 2,8.9.

V nové smlouvě můžeme přicházet do Boží přítomnosti s důvěrou díky Ježíšově prolité krvi.

Protože Ježíš obětoval svou krev, smíme se, bratří, odvážit vejít do svatyně... (Žd 10,19)

Bůh si přeje, abychom prožívali pravé „odpočinutí“

Autor listu Židům říká: „Tak zůstává sobotní odpočinek [sabbatismos] Božímu lidu“. Napomíná nás, abychom „usilovali o vstup do tohoto odpočinutí“. A říká, že ten, kdo uvěřil, také do tohoto odpočinku vstoupil. (Žd 4,3.9.11). Křesťané, kteří věří, vcházejí do „odpočinutí“, které přináší společenství s Bohem, je to „odpočinutí“ ráje sedmého dne po stvoření, kdy bylo ještě vše velmi dobré. Věčný život máme již *nyiní!* (J 6,47) *Víme*, že máme věčný život. (1 J 5,13) *Nyní* máme pokoj s Bohem. (Ř 5,1) *Nyní* jsme s ním byli smířeni. (Ř 5,10) Naše staré „já“ *bylo ukřižováno* spolu s Kristem. (Ř 6,6) *Nyní* se pokládáme za *mrtvé* hříchu. (Ř 6,11). *Nyní* jsme svobodni od hříchu. (Ř 6,18.22; 1 J 3,8.9) *Nyní* jsme mrtvi zákonu. (Ř 7,4) *Nyní* jsme byli zproštěni zákona! (Ř 7,6) *Nyní* sloužíme Bohu v novém životě Ducha, ne pod starou literou zákona. (Ř 7,6) *Nyní* již není žádného odsouzení pro ty, kteří jsou v Ježíši Kristu! (Ř 8,1) *Nyní* jsme přijali ducha synovství! (Ř 8,15) *Nyní* v tom ve všem slavně vítězíme mocí toho, který si nás zamiloval. (Ř 8,37) *Nyní* nám byla vtisknuta pečeť zaslíbeného Ducha svatého. (Ef 1,13) *Nyní* jsme zachráněni skrze víru. (Ef 2,8) *Nyní* jsme příbytkem Ducha Svatého. (Ef 2,22) *Nyní* jsme vyvolení v Kristu. (Ef 1,4) V něm jsme *nyiní* vykoupeni jeho krví. (Ef 1,7) Je to Bůh, který v nás *nyiní* působí, že chceme i činíme, co se mu líbí. (Fil 2,13) *Nyní* jsme připraveni k účasti na dědictví svatých ve světle. (Ko 1,12) *Nyní* jsme byli přeneseni do království jeho milovaného Syna. (Ko 1,14) *Nyní* každý z nás obdržel duchovní dar. (Ř 12; 1 Kor 12; Ef 4) Duch *nyiní* pomáhá naší slabosti. (Ř 8,26) *Nyní* jsme byli předurčeni být jako Kristus. (Ř 8,29) A to vše je pouze začátek! Vidíte již, proč je evangelium „dobrou zprávou“? Nemůžeme si svoji spravedlnost zajistit vnějším úsilím – to byla cesta staré smlouvy²¹⁴ a *nikdy* nefungovala. V nové smlouvě však Bůh tvoří a obnovuje našeho ducha. Jsme znovuzrozeni z Boha. (J 3,3-5) Máme nyní božskou DNA, Boží život nyní žije v nás a tento život je dokonalý.²¹⁵

Kdo mě miluje, bude zachovávat mé slovo, a můj Otec ho bude milovat; přijdeme k němu a učiníme si u něho příbytek. (J 14,23)

Co jsme viděli a slyšeli, zvěstujeme i vám, abyste se spolu s námi podíleli na společenství, které máme s Otcem a s jeho Synem Ježíšem Kristem. To píšeme, aby naše radost byla úplná. (1 J 1,3.4)

Toto důvěrné společenství s Pánem je tím „odpočinutím“, které „zůstává“. To je „odpočinutí“ do něhož můžeme vstoupit „dnes“. To je pravé „odpočinutí“, které měl Ježíš na mysli, když řekl:

Pojďte ke mně všichni, kdo se namáháte a jste obtíženi břemeny, a já vám dám odpočinout. Vezměte na sebe mé jho a učte se ode mne, neboť jsem tichý a pokorného srdce: a naleznete odpočinutí svým duším. Vždyť mé jho netlačí a břemeno netíží. (Mt 11,28-30)

Podle Nového zákona je zkouškou pravdy víra v Ježíše. *Není* to sobota sedmého dne. Nedovolte nikomu, aby vás odvedl od jednoduchého evangelia víry v Krista!

Vyznáš-li svými ústy Ježíše jako Pána a uvěříš-li ve svém srdci, že ho Bůh vzkřísil z mrtvých, budeš spasen. Srdcem věříme k spravedlnosti a ústy vyznáváme k spasení. (Ř 10,9.10)

Ježíš řekl Židům, kteří mu uvěřili: „Zůstanete-li v mém slovu, jste opravdu mými učedníky. Poznáte pravdu a pravda vás učiní SVOBODNÝMI.“ (J 8,31.32)

²¹⁴ „Bude se nám počítat za spravedlnost, budeme-li bedlivě dodržovat každý tento příkaz před Hospodinem, svým Bohem, jak nám přikázal.“ (Dt 6,25)

²¹⁵ 1 Kor 6,19; Ř 8,9-12; 1 Kor 2,12; 1 Kor 3,16.

Dodatek: Odkazuje list Koloským na soboty?

Odpověď Ron du Preezovi

Jerry A. Gladson

Diskuze o tom, zda mají křesťané doslovně zachovávat sobotu sedmého dne, patří v moderním křesťanstvu mezi nejostřejší. V této otázce se proti většině křesťanstva staví adventisté sedmého dne, baptisté sedmého dne, Church of God (sedmého dne) a několik dalších skupin²¹⁶. Jedním z hlavních biblických textů, které leží v centru pozornosti tohoto sporu, je Kol 2,16.17:

Nenechte se tedy nikým odsuzovat kvůli jídlu nebo pití, kvůli svátkům, novoluním nebo sobotám. Ty věci jsou stínem toho, co mělo přijít, ale podstata je v Kristu (B21).

Tento text je pro zastánce soboty rébusem, protože se zdá, že apoštol považuje týdenní soboty spolu s dalšími svátky židovského původu, jako jsou velikonoce, den smíření a svátek stánků, za nedůležité či nepovinné. Nabádá k tomu, aby nikdo, přinejmenším v koloském sboru, neodsuzoval²¹⁷ nikoho za nedodržování těchto svátků, a to včetně sobot. Pokud tato pasáž odráží postoj rané křesťanské církve k týdenním sobotám, pak je míra důrazu, jakou adventisté sedmého dne a další zastánci soboty přisuzují sabbatu, neadekvátní. Apoštol, předpokládáme, že se jedná o Pavla²¹⁸, zdá se, přikládá sobotě malý význam a pokládá ji za něco, co má nezřetelnou, stínovou formu, která byla utlumena větší září Krista. "To vše je pouze stín [ř. *skia* - stín, předznamenání] toho, co přijde, ale skutečnost je Kristus". Důsledky tohoto apoštolova prohlášení jsou hluboce znepokojivé, zejména pro adventistické teology. Sobota tak již dále nemůže sloužit jako primární eschatologická zkouška věrnosti Bohu, nemůže být již dále antitetickým, rozhodujícím symbolem v protikladu k hroznému znamení šelmy²¹⁹. Ellen Whiteová píše: "Sobota čtvrtého přikázání bude v této věci velkým bodem."²²⁰ Křesťané však, na rozdíl od Koloských, říkají, že zachovávání soboty sedmého dne je nepovinné a rozhodně není "v celé věci velkým bodem". W. Martin poznamenává, "Ze všech prohlášení Nového zákona tyto verše nejsilněji odmítají nárokovaní zastánců soboty na zachovávání židovské soboty sedmého dne."²²¹

Z různých důvodů je tento text jen o trochu méně problematický pro odpůrce zachovávání soboty. I když se přiklání k výkladu, že text samotný je důkazem pro nezávažnost soboty v helénistické církvi, zůstává zde stále otázka po podstatě koloské hereze, na niž apoštol ve svém listu reaguje. Proč apoštol vznáší námitku proti zachovávání soboty a dalších židovských svátků? Staví se proti sobotě a židovským svátkům *per se* nebo proti tomu, jak bylo jejich zachovávání praktikováno v Kolosích? Anebo se naopak staví proti nějakému typu náboženského synkretismu, který si vypůjčil sobotu a další svátky od židů a křesťanů a postupně převrátil či přecenil jejich význam? Jinými slovy, jedná se zde o *překroucení* soboty? Je tu zmíněn nějaký způsob provázání soboty s kosmickými silami v pohanském synkretismu?²²² Odsuzuje zde apoštol přímo její zachovávání, nebo oponuje proti promíšení zachovávání soboty s nějakou jinou filosofií? Kol 2,16 se tak ukazuje být *crux interpretum* (velmi obtížný text) pro všechny vykladače.

Adventisté sedmého dne a další zastánci zachovávání soboty rozpoznávají nebezpečí, jaký tento text pro ně má, a proto obvykle výraz soboty (*sabbaton*) v Kol 2,16 překládají jako narážku na roční židovské náboženské svátky jako jsou velikonoce/svátek nekvašených chlebů, letnice, svátek trubení neboli roš hašana, den smíření a svátek stánků. Tyto svátky, a nikoli sobota sedmého dne, mají být tím "stínem" symbolizujícím "realitu, která je v Kristu".²²³

Nyní Th.D. Ron du Preez v jedné z nejpropracovanějších studií Kol 2,16-17 oživuje s důrazem na nejmenší detaily tuto starou interpretaci zastánců soboty v práci nazvané *Judging the Sabbath: Discovering What can't be Found in Colossians 2:16*.²²⁴ Zaměřuje se téměř výhradně na kritickou frázi "svátky, novoluní a soboty"

216 Melton, pp. 531-544.

217 Ř. *krino*, „find fault with“ [obviňovat z něčeho], „pass judgement on“ [vložit na někoho soud]

218 Viz Kol 1,1; 4,18.

219 Zj 13,15-18.

220 E. G. Whiteová, Manuscript 24, 1891, citováno v SDA Commentary, 1957, 7:983.

221 Martin, p. 573.

222 Kol 2,13-15.18.

223 SDA Commentary, 1957, vol. 7, pp. 205-6; Wood, pp. 339-41; Lewis, 191, p.28.

224 Publikováno v r. 2008.

v Kol 2,16. Svě závěry shrnuje stručně těmito slovy: *Přesvědčivá váha intertextových, lingvistických, sémantických, strukturálních a kontextuálních důkazů ukazuje, že sabbata [sabbaton] z Kol 2,16 ukazuje na starodávné židovské ceremoniální soboty, a ne na týdenní soboty. Proto sobota sedmého dne z Desatera nemůže být na základě Koloským 2 zrušena.*²²⁵ Du Preez vskutku nashromáždil působivé množství intertextových, lingvistických a sémantických dat, aby demonstroval, že sobota sedmého dne není v Kol 2,16 zmíněna. Svě závěry opírá o dva klíčové prvky a na ně bych zde rád reagoval:

1. Výraz *sobota* jak v hebrejském, tak řeckém textu neznamena konzistentně vždy sobotu sedmého dne; konkrétně v Kol 2,16 odkazuje na svátky troubení, den smíření a na sobotní roky.

2. Trojčlenný výraz "svátky, novoluní a soboty" v Kol 2,16 není frází či konvenčním způsobem, který používají bibliční pisatelé, když poukazují na roční/měsíční/týdenní svátky, jak se tvrdí, a proto je nelze vykládat tak, že zahrnují sobotu sedmého dne.

Abychom mohli tyto závěry ohodnotit, je nezbytné sumarizovat du Preezovy argumenty detailněji. Po této sumarizaci zanalyzuji dva hlavní prvky celého případu a na závěr zhodnotím problematickou situaci v Kolosích, na kterou reagoval apoštol Pavel, což vidím jako klíčové pro porozumění Kol 2,16. Na tomto základě budeme schopni zformulovat pochopení vztahu rané církve v Kolosích a pravděpodobně i na jiných místech k sobotě sedmého dne.

Argumentace du Preeze

Du Preez poznamenává, že v průběhu historie nalézala většina vykladačů v termínu *sabbatwn*, *sabbaton* v Kol 2 odkaz na sobotu sedmého dne.²²⁶ Diskutovaný výraz v Kol 2,16, *sabbaton*, je gramaticky genitiv plurálu, doslovně "[čeho] sobot". Nominativ tohoto výrazu je *sabbaton*²²⁷ či možná *sabbata*, pokud se jedná o přepis z aramejštiny. *Sabbata* může také být chápán jako nominativ či akuzativ plurálu *sabbaton*. V Kol 2,16 se však jedná o genitiv plurálu.

Du Preez vznáší námitky proti výkladu, že *sabbaton* v Kol 2, 16 odkazuje na sobotu sedmého dne tím, že se obrací ke starozákonnímu používání termínu *šabbat* a odpovídajícímu řeckému překladu *sabbata* či *sabbaton*, jak je uveden v Septuagintě (LXX), kterou první křesťané široce používali. Ze 111 výskytů výrazu *šabbat* ve Starém zákoně jich 94 odkazuje na sobotu sedmého dne a 19 na něco jiného. Kdykoli je v uvedených textech myšlena sobota sedmého dne, pak zde du Preez identifikuje tzv. lingvistické markery, jako výrazy "zachovávat", určitý člen, "svatý", "moje [Jahveho]", spojení soboty s "den" a jiné indikace v bezprostředním kontextu, jako např. "od soboty do soboty".²²⁸ Pokud takové markery chybí, nejedná se o odkaz na sobotu čtvrtého přikázání. Cituje zde také podobný závěr, ke kterému došel již kdysi J. N. Andrews:²²⁹ "sobota sedmého dne je nazvána 'moje sobota', 'můj svatý den' apod.; zatímco jiné jsou uvozeny jako 'vaše soboty', 'její soboty' a podobnými dalšími výrazy".²³⁰ Vzhledem k tomu, že *sabbaton* v Kol 2,16 nemá žádný takový lingvistický marker, "mohlo by se jednat o odkaz na ceremoniální soboty", protože tak koresponduje se způsobem, jakým se na ně odkazuje ve Starém zákoně.²³¹

S ohledem na tento závěr následně prověřuje způsob, jakým se výraz *sabbaton/sabbata* používá v Novém zákoně. Tam tyto termíny popisují soboty sedmého dne, jediný den soboty sedmého dne a běžný sedmidenní týden. To není příliš odlišné od způsobu, jakým výraz *sabbata* používá řecká Septuaginta (LXX), kde také odkazuje na sobotu sedmého dne, soboty sedmého dne (plurál) a ceremoniální soboty. A opět, po aplikaci své teorie o lingvistických markerech shledává, že například kdykoli je výraz *sabbata* použitý ve smyslu běžného týdne, je vždy doprovázen číslovkou dne.²³² *Sabbaton* v Kol 2,16 žádné takové lingvistické markery nemá.

A dále, v hebrejském textu Lv 23,32c výraz *šabbat* [*sabbata* (plurál) v LXX] odkazuje nikoli na sobotu sedmého dne, ale na den smíření, který spadá na 10. den 7. měsíce. "Bude to pro vás den odpočinku,

225 Du Preez, p. 148.

226 Du Preez, pp. 9,10.

227 Arndt and Gingrich, p. 739.

228 Např. Iz 66,23.

229 1829-1883.

230 Andrews, p. 88.

231 Du Preez, p. 24.

232 "První den týdne [*sabbaton*]", 1.Kor 16,2.

slavnost odpočinutí, budete se pokořovat od večera devátého dne toho měsíce, od jednoho večera do druhého budete zachovávat svůj den odpočinku.²³³ Šabbat odkazuje dále na sobotní roky nebo na sedmiletý odpočinek, ve kterém měla obdělávaná půda ležet ladem,²³⁴ a také na Den troubení,²³⁵ i když v tomto posledním případě je použit hebrejský termín šabbaton, "sobotní svátek", což je odvozeno od šabbat.²³⁶ Tady LXX překládá šabbaton výrazem *anapausis*, "ustání", "zastavení". I přes tuto odchylku LXX du Preez uzavírá, že je lingvisticky vhodné "rozumět Pavlovu použití tohoto termínu²³⁷ jako referenci na ceremoniální soboty²³⁸ a/nebo na soboty sedmého roku".²³⁹

Když takto ukotvil možné porozumění výrazu *sabbaton* jako odkazující na ceremoniální svátky, obrací du Preez svoji pozornost na problém chronologické sekvence termínů použitých v Kol 2,16. Formulace "svátky, novoluní a soboty" byla vždy obecně chápána tak, že zahrnuje všechny roční, měsíční a týdenní svátky židovského lidu, především ty zmíněné v Tóře. Proto přirozeně zahrnuje i soboty sedmého dne. Poté, co du Preez analyzuje šest klíčových míst ve Starém zákoně, kde je tato sekvence zmíněna,²⁴⁰ tvrdí, že jsou vždy buď odlišné od Kol 2,16²⁴¹ a/nebo přidávají do výčtu čtvrtý či jiný prvek, např. "denní". A dále zdůrazňuje, že všech osm zmíněných textů se týká obětí, které se v uvedené dny přinášely, a ne zachovávaní dnů samotných.

Další potvrzení, že se v Kol 2,16 jedná o ceremoniální soboty, vidí du Preez v řeckém termínu pro "svátky"²⁴² (*heorte*), který je zde použit. Tento termín v LXX, kterým se obvykle překládá hebrejský výraz *hag*,²⁴³ odkazuje na takzvané poutní svátky: velikonoce, svátek nekvašených chlebů a svátek stánků,²⁴⁴ tj. na události, při kterých se předpokládalo, že každý muž židovského původu navštíví chrám. Tento hebrejský termín není nikdy použit v souvislosti se svátkem dne smíření, svátkem troubení či s jinými ceremoniálními svátky. Proto v Kol 2,16 musí řecký ekvivalent²⁴⁵ tohoto výrazu odkazovat na stejné tři svátky a ne na jiné.

Literární analýza Oz 2,11²⁴⁶, který je jedním z textů často citovaných kvůli použití chronologické formule a jedním z těch, o nichž se předpokládá, že jsou místem, z nichž vychází náš studovaný text z listu Koloským, zdá se, potvrzuje tyto závěry. "Všemu jejímu veselí učiním přítrž, jejím svátkům, novoluním i sobotám, všem jejím slavnostem"²⁴⁷. Nejen že výraz *šabbat* v tomto textu nese lingvistický marker "její soboty", a tím naznačuje, že se nejedná o Hospodinovy soboty sedmého přikázání, ale nachází se také zřetelně v chlastické struktuře s dalšími výrazy:

- (A) **hag** (poutní svátek)
- (B) **chodeš** (novoluní)
- (A') **šabbat** (svátek troubení, den smíření, sobotní roky)

Kol 2,16 se zdají mít podobnou chlastickou či vnitřně invertovanou paralelu. Adventistický teolog Angel Rodriguez zde říká, "Du Preez nade vši pochybnost demonstroval, že v Kol 2,11 (sic?) Pavel nepojednává o sobotě sedmého dne."

"Ne všechny argumenty se mohou jevit jako přesvědčivé, ale faktem zůstává, že předpoklad, kdy fráze "svátky, novoluní nebo soboty" v listu Koloským zahrnuje všechny roční svátky, měsíční slavnosti a soboty sedmého dne, se nachází ve stavu potřeby zásadní revize či mnohem lépe odmítnutí."²⁴⁸

Zdá se tedy, že du Preez vyřešil hlavní problém v interpretaci textu z listu Koloským, a to přesvědčivě ve prospěch pozice zastánců zachovávaní soboty.

233 Lv 23,32.

234 Lv 25,1-7.

235 Lv 23,24.

236 Koehler & Baumgartner, p. 948.

237 *Sabbaton*.

238 Jako jsou svátky smíření a troubení.

239 Du Preez, p. 51.

240 Nu 28-29; 1 Par 23,31; 2 Par 2,4; 8,13; 31,3; Neh 10,33 Ez 45,13-17; Oz 2,11.

241 Např. odlišné pořadí: týdenní, měsíční, roční.

242 *Heorte*.

243 "Svátek", "kruhový tanec", "průvod".

244 Dt 16,16; 2 Par 8,13.

245 *Heorte*.

246 2,13 v hebrejském textu.

247 Oz 2,13 ČEP.

248 Rodriguez, p. 27.

Nedostatek místa zabraňuje věnovat se zde každému detailu této komplikované a působivé analýzy,²⁴⁹ proto se spokojíme se zhodnocením dvou klíčových aspektů zmíněných výše, tedy použití hebrejského termínu *šabbat* a jeho řeckého překladu ve Starém a Novém zákoně a dále jeho chronologického umístění v sekvenci roční/měsíční/týdenní. Na těchto dvou argumentech du Preezova argumentace stojí či padá.

Použití výrazu Šabbat v hebrejském textu

Kdykoli se v hebrejském textu vyskytuje výraz *šabbat*,²⁵⁰ odkazuje podle du Preeze v 94 případech na sobotu sedmého dne a v 19 případech znamená týden, den smíření či roky odpočinutí. Pokaždé, když odkazuje na sobotu sedmého dne, je tento výraz vždy doprovázen jistým určujícím lingvistickým markerem. Často je použito především "vaše" soboty či "její" (Izraele) soboty. Protože Kol 2,16 neobsahuje žádný lingvistický marker, předpokládá, že *sabbaton* odkazuje na ceremoniální soboty. Du Preez připouští, že tato sémantická podmínka pouze zakládá možnost, že *sabbaton/sabbata* v Kol 2,16 odkazuje na nějaký ceremoniální svátek; nedává však ještě žádné definitivní rozřešení.

V LXX, která obvykle *šabbat* překládá řeckým *sabbaton/sabbata*, je právě případ plurální formy použit pro soboty sedmého dne,²⁵¹ den smíření²⁵² a roky odpočinutí.²⁵³ Když stojí sám, obsahuje výraz *šabbat* sobě vlastní nejednoznačnost, takže o tom, zda odkazuje na soboty sedmého dne či na jeden nebo více ceremoniálních svátků musí rozhodnout kontext. Kol 2,16 obsahuje dva kontextové indikátory, které dokládají, že se zde jedná o sobotu sedmého dne. Jak uvidíme dále, těmito indikátory jsou přesně výrazy "svátky... novoluní... soboty". Tímto způsobem jsou určeny roční, měsíční a týdenní (soboty) svátky. Ve většině případů - pokud ne zcela ve všech - kde bibličtí či židovští pisatelé používají chronologické uspořádání, je vždy zahrnuta sobota sedmého dne. Sobota sedmého dne náleží do sémantického rozsahu významu, který stanovují roční, měsíční a týdenní slavnosti. Jestliže tyto termíny nacházíme vedle sebe v pasáži jakou je Kol 2,16-17, jedná se o silný a přesvědčující důkaz, že *sabbaton*, který je jedním z nich, odkazuje na sobotu sedmého dne.

Několik dalších pasáží²⁵⁴ má podobné bezprostřední kontextové indikátory, které odkazují na přítomnost odkazu na soboty sedmého dne. "Kdy už pomine novoluní, abychom zas prodávali obilí," spílá Amos a cituje reptání svých posluchačů, "a den odpočinku (sobota), abychom otevřeli sýpku"²⁵⁵. Výraz "novoluní" [*chodeš*] stejně tak jako člen před sobotou [*hašabbat*] zde jasně identifikují, že se jedná o sobotu sedmého dne. Podobně čteme u Izajáše: "kouř kadidla je mi ohavností, i novoluní [*chodeš*], dny odpočinku [*šabbat* bez členu] a svolaná shromáždění; ničemnost a slavnostní shromáždění, to nemohu vystát. Z duše nenávidím vaše novoluní a slavnosti [*moed*; LXX: *heorte*], jsou mi jen na obtíž".²⁵⁶ Zde nacházíme, i když ne seřazený sekvenčně, výrazy popisující roční, měsíční a týdenní svátky, které jsou zde vyjmenovány takovým způsobem, kdy je evidentní, že je zde zahrnuta také sobota sedmého dne. Sobota je zde uvedena jako samotné slovo *sabbata/sabbaton* bez členu, podobně jako v Kol 2,16. Vše bude ještě mnohem zřetelnější, když se nyní podíváme na plný rozsah použití chronologického řazení svátků zachovávaných Izraelci.

Sekvence roční/měsíční/týdenní

Ve svém hodnocení osmi pasáží, které obsahují domnělou chronologickou formuli roční/měsíční/týdenní, du Preez selhává v prokázání jejího adekvátního historického použití. Tradice nemůže přeskočit přímo z poexilní éry do prvního století a raného judaismu a křesťanské církve, ale před tím, než dosáhne doby novozákonní, musí nutně procházet helénistickým a raným římským obdobím. Dnes je nám z tohoto období známo pozoruhodné množství židovské literatury a to nám dovoluje sledovat s mnohem větší mírou přesnosti použití diskutovaného motivu před tím, než dosáhl formy známé z Kol 2. Při interpretaci fráze "svátky, novoluní a soboty" v listu Koloským musí být brány v úvahu poznatky z této literatury.

249 182 stran.

250 111 krát.

251 Ex 16,29; 31,13-14.16; Lv 19,3.30; 26,2; Oz 2,11; Am 8,5; Iz 1,13; 56,2.4.6; 58,13; Ez 20,12-13.16.20.

252 Lv 23,32.

253 Lv 25,6; 26,34.43; 2 Par 36,21.

254 Am 8,5; Oz 2,11; Iz 1,13.

255 Am 8,5.

256 Iz 1,13-14

Většina z osmi pasáží, které du Preez rozebírá a které obsahují v nějaké formě tuto frázi, jsou z pozdního poexilního období historie Izraele.²⁵⁷ Pouze Ez 45,13-17²⁵⁸ a Oz 2,11²⁵⁹ jsou ranějšího data. Nu 28-29 může být v závislosti na způsobu datace také poexilní kompozicí a v jistém pohledu podobné i Lv 23. 1 Pa 3,31; 2 Pa 2,4;8,13;31,3 a Neh 10,34 jsou také poexilní.

V Nu 28-29 nalézáme rozšířenou klasifikaci izraelských svátků a obětí, které byly během nich přinášeny s denním, týdenním, měsíčním a ročním opakováním. Celá sekvence je zastřešena termínem *moed* (stanovený čas) ve 28,2. LXX překládá výrazem *heorte* (svátek) a jedná se o stejný výraz, jaký je použit v Kol 2, což ukazuje, že v této terminologii může být zahrnut jakýkoli z izraelských svátků a zachovávaných dní. Pasáž formálně začíná výrazem *tamid*, což znamená denní oběti, které se přinášely ráno a večer.²⁶⁰ Dále je zmíněna sobota, neboli dny zachovávané s týdenní periodou,²⁶¹ a popisují se zde oběti přinášené v tento den. Pokračují měsíční svátky či novoluní²⁶² a následuje kompletní seznam ročních svátků zmíněných v Tóře: velikonoce/svátek nekvašených chlebů,²⁶³ letnice,²⁶⁴ svátek troubení,²⁶⁵ den smíření²⁶⁶ a svátek stánků.²⁶⁷ Zmíněny samozřejmě nejsou Purim a Chanuka, které jsou pozdějšího původu, a roky odpočínutí, protože nejsou součástí ročního rozpisu svátků. Celý oddíl shrnuje sekvenci těmito slovy: "To budete konat pro Hospodina v časech vám stanovených [*moed*], kromě svých slibů a dobrovolných darů při vašich obětech zápalných i přídavných, při úlitbách a obětech pokojných."²⁶⁸ Znovu je zde použit termín *moed* [ř. *heorte*], který zahrnuje všechny Izraelem zachovávané svátky, a tak uzavírá celou sekvenci.

Du Preez Nu 28-29 diskvalifikuje ze svého zkoumání, protože se týká "různých obětí, které byly přinášeny denně, týdně, měsíčně a ročně".²⁶⁹ Osobně jsem nepochopil, v čem spočívá závažnost této námítky. Celý oddíl neomylně klasifikuje dny, v nichž se tyto oběti přinášely v chronologickém pořadí: denní, týdenní, měsíční a roční. Není zde sice v takto dlouhém textu uvedena přesná formulace, avšak tvar a struktura této klasifikace je zřetelně přítomná. S takto rozšířeným způsobem klasifikace se setkáváme i v pozdější židovské literatuře. Tato sekvence jednoznačně zahrnuje i sobotu sedmého dne.

U chronologických sekvencí použitých v knihách Paralipomenon se dostáváme k mnohem "techničtějšímu" způsobu vyjádření. Knihy Paralipomenon²⁷⁰ mají svůj původ ve čtvrtém století př. n. l. 1 Pa 23 obsahuje výčet Levitů a jejich různých služebností vzhledem k chrámu, který má být brzy dostavěn. Celá kapitola obsahuje klasifikaci kněží: Levitů obecně; Geršonovců, Kehatovců a Meraríovců; rodové linie předků; služebností všech dosud zmíněných skupin; různé typy obětí; a na závěr seznam ustanovených svátků "o sobotách, novoluních a slavnostech".²⁷¹ "Denní" se objevuje ve formě ranních a večerních obětí.²⁷² Máme zde tedy sekvenci (denní)/týdenní/měsíční/roční. Jedná se evidentně o jistý druh chronologické klasifikace: "Takto měli v patřičném počtu a předepsaným způsobem pravidelně sloužit před Hospodinem"²⁷³. Řecká terminologie této pasáže uvedená v LXX přesně odpovídá Kol 2,16, pouze je v opačném pořadí: *sabbaton* [sobota], *neomenia* [novoluní], *heorte* [svátky]. Námítka, že *heorte* zde zahrnuje pouze poutní svátky, tady nemá žádné opodstatnění; evidentně zde odkazuje na celé spektrum ročních svátků. A podobně i *sabbaton* je zde definitivně odkazem na sobotu sedmého dne, a nikoli na den troubení, den smíření či na roky odpočínutí.

2 Pa 8 znovu vypráví příběh Šalamounova dalšího programu po dokončení stavby chrámu. Verše 12-15 zaznamenávají jeho záměr uspořádat kněžské služby a různé oběti pro chrámovou službu "podle každodenního pořádku, podle Mojžíšova příkazu pro přinášení obětí ve dnech odpočinku, o novoluních a při slavnostech, třikrát za rok, ve svátek nekvašených chlebů, ve svátek týdnů a ve svátek stánků."²⁷⁴ Znovu zde nacházíme týdenní, měsíční a roční sekvenci a jediné zde seznam ročních svátků zahrnuje pouze tři poutní

257 5. stol. př. n. l. nebo později.

258 6. stol. př. n. l.

259 8. stol.

260 Nu 28,3-8.

261 Nu 28,9-10.

262 Nu 28,11-15.

263 Nu 28,16-25.

264 Nu 28,26-29.

265 Nu 29,1-6.

266 Nu 29,7-11.

267 Nu 29,12-38.

268 Nu 29,39.

269 Du Preez, p. 61.

270 V hebrejské bibli se jedná o jedinou knihu.

271 1 Par 23,31.

272 1 Par 23,30.

273 1 Pa 23,31 (B21).

274 2 Pa 8,13.

svátky, očividně proto, že se jednalo o ty svátky, během kterých měl celý národ přicházet do chrámu. Du Preeze nám připomíná, že termíny, které označují poutní svátky,²⁷⁵ jsou jistým technickým vyjádřením. Zde však nelze vyloučit, že *hag* je metonymie pro všechny roční izraelské svátky. Pokud tomu tak je, pak mezi ně nade vši pochybnost patří i sobota sedmého dne.

Je zcela přirozené, že autor knih Paralipomenon opěvuje reformu kultu provedenou Chizkijášem,²⁷⁶ velkým judským králem a reformátorem, kterého vidí jako model královské zbožnosti. 2 Pa 31 uvádí seznam toho, co dokázal, včetně seznamu jeho obětí pro "zápalné oběti, aby byly obětovány ráno i večer, na zápalné oběti ve dnech odpočinku, o novoluních a při slavnostech, jak je předepsáno v Hospodinově zákoně."²⁷⁷ Tyto časté odkazy na sobotu v knihách Paralipomenon²⁷⁸ odrážejí rostoucí význam, který byl kladen na sobotu sedmého dne jako na význačný prvek židovského náboženství v poexilní době.²⁷⁹

Sekvence denní/týdenní/roční je zde připomínkou Nu 28-29. Terminologie je identická s 1 Pa 23,31, viz *sabbaton* [sobota], *neomenia* [novoluní], *heorte* [svátky]. Sobota sedmého dne je zde zahrnuta jako přirozená část této sekvence.

U Neh 10,34 se nacházíme zhruba ve stejném období jako v knihách Paralipomenon, a proto je i sekvence výrazů v podstatě stejná. Tento text nás informuje o tom, co vůdci poexilní židovské komunity zamýšleli poskytovat pro rituály v chrámu. Po výčtu obětí následuje klasifikace svátků, během kterých budou přinášeny: "na pravidelnou oběť zápalnou [*tamid*] ve dnech odpočinku a o novoluních, na slavnosti", tj. denní/týdenní/měsíční/roční. Jak bezprostřední kontext,²⁸⁰ tak kontext celé knihy²⁸¹ pojednávají o diskuzích týkajících se zachování soboty v poexilním Jeruzalémě, a jsou tak dostatečným důkazem o tom, že *šabbat* v Neh 10,33 skutečně odkazuje na sobotu sedmého dne.

Je zřejmé, že nezáleží na tom, v jaké sekvenci je zachování svátků popsáno. Zda v pořadí (denní)/týdenní/měsíční/roční, či v jeho obrácené variantě, jako je tomu u Ez 45,13-17 a Oz 2,11, která pochází z doby předcházející poexilnímu období. Cíl je vždy stejný: podat stručný, ale kompletní výčet všech svátků zachovávaných v Izraeli.

Ezechiel, sám kněz, patřil mezi aktivní Judejce, kteří byli v babylonském exilu na počátku šestého století před naším letopočtem. A jako kněz projevoval značný zájem o sobotu. "Svěťte mé dny odpočinku" cituje Ezechiel slovo od Hospodina "a budou znamením mezi mnou a vámi, abyste věděli, že já jsem Hospodin, váš Bůh."²⁸² Ez 45. kapitola, v níž se nachází chronologická sekvence, a která je jednou z nejpozoruhodnějších kněžských částí celé knihy, zaznamenává diskuzi o obnovení chrámu a jeho rituálů v čase, který má teprve přijít.²⁸³ Protože se však Ezechielův popis nepodobá ničemu, co je nám známo ze záznamů o obnoveném druhém chrámu, který byl dokončen r. 516 př. n. l., je většina textu zahalena tajemstvím. Jeho nekonzistence s kultickými předpisy v Pentateuchu vedly rabíny na konferenci v Jamnii, která se konala na konci prvního století n. l., k hledání vysvětlení. Tehdy údajně rabín Chananiáš ben Chizkiáš proseděl mnoho nocí a spálil při tom 300 měr oleje na svícení, až nakonec plně smířil Ezechiele s Mojžíšem.²⁸⁴

"Princ", který přijde, obnoví sociální a rituální řády v izraelské komunitě.²⁸⁵ Bude přinášet oběti "o svátcích, o novoluních i o dnech odpočinku, o všech slavnostních shromážděních domu izraelského".²⁸⁶ Máme zde sekvenci roční/měsíční/týdenní v opačném pořadí, než v jakém se vyskytuje v knihách Paralipomenon a Ezdráš-Nehemjáš. Důležitý je překlad tohoto textu v LXX, vzhledem k tvrzení du Preeze, že *heorte*, kterým se v LXX překládá hebrejské *hag*, odkazuje pouze na poutní svátky. V prvním výskytu tohoto výrazu na začátku sekvence ("svátky... novoluní... soboty") to tak může být, avšak text pokračuje dále a používá *heorte* podruhé, tentokrát již jako vše zahrnující termín "všechna slavnostní shromáždění [*heorte*]". Opět, i přes riziko zdánlivě nepřiměřeného opakování, je sobota sedmého dne zahrnuta jako součást této

275 Hebrejský termín *hag* a řecký *heorte*.

276 715-687 př. n. l.

277 2 Pa 31,3.

278 Na rozdíl od knih Královských, kde nalézáme paralelní popis.

279 Viz Iz 56,6-8; Jr 17,21-27; Ez 20,12.19-21; Neh 10,31-33; 13,15-21.

280 Neh 10,31.

281 Neh 13,15-22.

282 Ez 20,20.

283 Ez 40-48.

284 Bruce, p. 35.

285 Ez 45,1-25.

286 Ez 45,17.

sekvence.

Du Preezovo tvrzení je v rozporu s mojí předchozí identifikací prvků chronologické sekvence ve 46. kapitole proroka Ezechiele. Správně tvrdí, že v Ez 46²⁸⁷ není žádná formální sekvence, avšak je zřejmé, že se zde nachází v několika vzájemně oddělených verších stejná terminologie, která implikuje, že celá pasáž pojednává o stejné konvenční klasifikaci časově orientovaných svátků. Technicky řečeno je zde použita kněžská terminologie: "soboty" [*šabbat*],²⁸⁸ "novoluní" [*hodeš*],²⁸⁹ "svátky a slavnostní shromáždění".²⁹⁰ "Soboty" a "novoluní" se vyskytují spolu v jedné frázi "ve dnech odpočinku a o novoluních", tj. v týdenních a měsíčních intervalech. Text dále pokračuje a rozvíjí téma rituálů dodržovaných týdně o sobotách a měsíčně o novoluních a poté se obdobným způsobem věnuje ročním "svátkům a slavnostním shromážděním" [*hag a moed*].²⁹¹ Tato pasáž také zmiňuje denní oběti [*tamid*].²⁹² Zdá se, že vzor klasifikace rozšířený na denní, týdenní, měsíční a roční svátky je v tomto textu plně funkční. A sobota sedmého dne je zde samozřejmě součástí tohoto vzorce.

V textu Oz 2,13²⁹³ vidí du Preez velký význam, protože v něm nalézá literární formu²⁹⁴, která je Kol 2,16 nejbližší. Prorok Ozeáš říká: "Všemu jejímu veselí učiním přítrž, jejím svátkům, novoluním i dnům odpočinku, všem jejím slavnostem." Celý výrok je určen pro království severního Izraele, které čelí nájezdu Asýrie v r. 722/21 př. n. l. Jedná se o předpověď, která říká, že až bude dobyto, dojdou kultické svátky Severního království svého konce. Du Preez je zcela přesný ve svém odmítnutí tvrzení Maurice Logana²⁹⁵ a Dudleyho Canrighta,²⁹⁶ kteří tvrdí, že toto proroctví dojde nakonec svého naplnění v křesťanské éře v Kol 2,16.²⁹⁷ Takováto interpretace vytrhává Oz 2,13 z jeho historického kontextu.

Du Preez navrhuje výklad, kde tvrdí, že Pavel si jazyk v Kol 2,16 vypůjčil od Oz 2,13. Pasáž v listu Koloským tak může dokonce být přímou citací Oz 2,13. V řečtině²⁹⁸ si jsou oba texty velmi podobné, přinejmenším v chronologické sekvenci, jak je vidět, když je umístíme vedle sebe:

její svátky, její novoluní, její soboty²⁹⁹
(kvůli) svátkům, (kvůli) novoluní nebo (kvůli) sobotám³⁰⁰

I když je však chronologická sekvence³⁰¹ shodná, v porovnání s jinými výše citovanými texty, nemáme v listu Koloským dostatek informací k tomu, abychom si mohli být jistí, že apoštol zde opravdu cituje proroka Ozeáše 2. kap. a nepoužívá pouze konvenční způsob, jak zmínit izraelské svátky.

Je zajímavé zde zmínit způsob, jakým židovští opisovači zdůraznili v hebrejském jazyce Oz 2,11³⁰² tak, že by měl být čten následujícím způsobem: "Způsobím, že všechno její veselí ustane [malá pauza], její svátky, novoluní a dny odpočinku [pauza], i všechny její slavnosti."³⁰³ V tomto čtení je tak poslední zmíněná klauzule "i všechny její slavnosti" závěrečnou frází opakující a zahrnující všechny tři předchozí zmíněné svátky, které se vyskytují ročně, měsíčně a týdně, a tak zde stojí závěrečné shrnující vyjádření.

Du Preez interpretuje zde zmíněné roční svátky³⁰⁴ jako poutní svátky³⁰⁵ a soboty,³⁰⁶ na základě lingvistických markerů v Oz 2, vysvětluje jako den troubení, den smíření a odpočnutí sedmého roku. A protože dále vnímá text v listu Koloským jako citaci z Ozeáše 2, aplikuje stejnou definici sobot i na text v Koloským 2.³⁰⁷

287 Du Preez, p. 64-65; Gladson, p. 332.

288 Ez 46,3.

289 Ez 46,3.

290 Ez 46,11.

291 Ez 46,11-12.

292 Ez 46,13-15.

293 V anglických překladech Oz 2,11; v hebrejském textu Oz 2,13.

294 V LXX.

295 Logan, p. 269.

296 Canright, p. 38.

297 Du Preez, p. 105.

298 LXX a NZ.

299 Oz 2,11 LXX.

300 Kol 2,16.

301 Roční/měsíční/týdenní.

302 Oz 2,13 v hebrejské bibli.

303 Doslovný překlad.

304 *Hag*.

305 Velikonoce/svátek nekvašených chlebů; letnice; svátek stánků.

306 *Šabbat*.

307 Du Preez, pp. 110-111.

Uvedené tvrzení se však zdá být poněkud "přitažené za vlasy". I kdybychom text v Koloském 2 považovali za citaci Ozeáše 2, neznamenalo by to nutně, že je nezbytné na něj aplikovat stejnou definici slovních výrazů. Novozákonní pisatelé často starozákonní pasáže reinterpetují a dávají jim zcela nový význam, který v původním kontextu nenalzáme. Hlavní metaforou v této prorocké věštbě³⁰⁸ je Hospodinovo ohlášení rozvodu s jeho lidem kvůli jejich nevěrnostem s Baalem a dalšími kanaanskými božstvy. A jako u skutečného rozvodu i zde metafora pokračuje a to, co dříve bylo "naším" vlastnictvím, se nyní stává "jejím" vlastnictvím. Proroci mluví o "jejích" dětech,³⁰⁹ "jejím" zlatě a stříbře,³¹⁰ "jejích" vinicích,³¹¹ "jejích" náramcích a ozdobách³¹² atd. A stejným způsobem to, co bylo dříve svátky ustanovenými Hospodinem, se nyní stává "jejími" svátky, novoluními a sobotami.³¹³ Tato pasáž je podobná jiným prorockým odkazům na tyto svátky, když se Izrael stal nevěrným.³¹⁴ Hospodin se distancuje od jejich neupřímných či prázdných rituálů.³¹⁵ Přidání zájmena ženského rodu a třetí osoby u Ozeáše není proto žádným ukazatelem na změnu významu týdenní soboty na den troubení, den smíření či odpočnutí sedmého roku. A není to tedy také důvodem pro tvrzení, že stejný posun je myšlen i v textu Koloském 2, protože se jedná o předpokládáný citát z Ozeáše. Sekvence uvedená u Ozeáše je stejná jako v Koloském 2 - roční/měsíční/týdenní - avšak text v Ozeáši 2 jednoznačně zahrnuje soboty sedmého dne.³¹⁶

V hlavní části své práce *Judging the Sabbath* du Preez rozpracovává každý z výše uvedených textů. V příloze D³¹⁷ pak dále uvádí další odkazy na předpokládané chronologické sekvence zahrnující sobotu v deuterokanonických či apokalyptických knihách a pseudoepigrafach. Obě tyto skupiny patří do sbírky židovské literatury raného judaismu.³¹⁸ Nyní bych tyto pasáže rád prozkoumal a to společně s dalšími podobnými z ještě širšího rozsahu židovské literatury včetně spisů od Philóna Alexandrijského. Tento širší kontext nám umožní vidět z dostatečně široké perspektivy trojdílnou frázi z Koloském 2.

Apokryfní/deuterokanonické odkazy na sobotu

1. kniha Makabejských je židovským záznamem makabejského povstání a byla sepsána ve druhém či prvním století př. n. l.³¹⁹ Původně byla napsána v hebrejštině a obsahuje také dopis od Demétria I. Sótéra,³²⁰ vládce seleukovské dynastie v Sýrii Jónatanovi Makabejskému, židovskému veleknězi ve kterém můžeme číst toto: "Všechny svátky [*heorte*] a soboty [*sabbata*] a novoluní [*noumenia*] a ustanovené dny [*hemeraí apodeideigmenai*], a tři dny před svátky a tři dny po svátcích - ať jsou to všechno dny nedotknutelnosti a volnosti pro všechny židy, kteří jsou v mém království".³²¹

Du Preez namítá, že se zde jedná o čtyřdílnou sekvenci a nikoli o třídílnou a navíc zde není shodné chronologické pořadí. Místo toho jsou termíny promíchány v sekvenci roční/týdenní/měsíční a jsou v plurálu a nikoli v singuláru jako v Kol 2,16.³²² Nejsm si jistý, zda chronologická sekvence vůbec kdy měla striktní literární formulaci. Spíše se jeví, že se při různých použití lišila. Jejím záměrem se zdá být klasifikace všech svátků uvnitř rámce, který zahrnuje denní, týdenní a roční periody. Navíc 1. Makabejská cituje z dopisu, jehož autorem je vládce, který není židovského původu, a proto bychom zde neměli nezbytně očekávat, že tento pisatel ve své sumarizaci židovských svátků, které mu jsou cizí, zachytí správně celé pořadí. Tento dopis, či alespoň jeho jádro, je obecně pokládán za autentický.

V mimořádném příběhu Judit můžeme nalézt popis svátků, které zbožná Judit zachovávala, a které zahrnují celou škálu časových určení: "Postila se po celou dobu svého vdovství, vyjma dnů před sobotou a o sobotě [*sabbaton*] samotné, den před novoluním a v den novoluní [*noumenia*] a o svátcích [*heorte*] a dnech radosti

308 Oz 2,2-23.

309 Oz 2,4.

310 Oz 2,8.

311 Oz 2,12.

312 Oz 2,13.

313 Oz 2,11.

314 Viz Iz 1,12-14; Jer 7,21-26.

315 Iz 1,15.

316 Wolff, p. 38.

317 Du Preez, pp. 179-182.

318 Od třetího do prvního stol. př. n. l.

319 167-134 př. n. l.

320 162-150 př. n. l.

321 1 Mak 10,34.

322 Du Preez, pp. 179-180.

pro dům Izraele".³²³ Zde jsou zmíněny dokonce i dny. Časová určení jsou zde klasifikována podle schématu týdenní, měsíční a roční a bez diskuze je zde proto zmíněna sobota sedmého dne. Du Preezova námitka, že uvedené pořadí je chronologicky obrácené vzhledem k sekvenci v Koloským 2, a že se proto zde nejedná o běžný způsob, jakým se odkaz na svátky provádí,³²⁴ nevyvrací skutečnost, že, bez ohledu na uvedené pořadí prvků v sekvenci, je obvyklým způsobem zmíněna sobota sedmého dne.

Tato skutečnost se stává ještě více zřejmou, když se ještě krátce vrátíme k 1. Makabejské. Nalezneme zde další dva odkazy, které du Preez nezmiňuje a které si zaslouží naši pozornost. Nalézají se ve stejném kontextu obsazení Jeruzaléma a následného znesvěcení chrámu Antiochem IV Epifanem, seleukovským králem, který se pokusil vnutit židovskému národu helénské náboženství a kulturu, čímž nakonec vyprovokoval makabejské povstání.³²⁵ "Její svatyně se stala opuštěnou jako poušť," říká pisatel, "její svátky [*heorte*] se změnil v bédování, její soboty [*sabbata*] ve výčitku, její čest v opovržení."³²⁶ Tady následuje dopis od Antiocha nařizující, aby se židé vzdali svých "zvláštních zvyků".³²⁷ Některé z nich jsou jmenovány, včetně "sobot a svátků",³²⁸ obětí, svatyně, kněží,³²⁹ zákonů o košer stravě³³⁰ a dokonce o Tóře samotné, která je zdrojem veškerých židovských zákonů.³³¹ Radikální změna, kterou Antiochus v těchto příkazech požadoval, je zřejmě uvedena v apokalyptické vizi proroka Daniele o malém rohu, který "se bude snažit změnit doby a zákon".³³² Zdá se, že v této pasáži³³³ pisatel používá svátky a soboty jako část symbolizující celý systém náboženských svátků. Jedná se o stejný způsob, jakým se zřejmě i v Koloským 2 odkazuje na to, "co jíte či pijete či kvůli svátkům, novoluní a sobotám", čímž Pavel vyjadřuje celý rozsah rituálních zvyků včetně zachovávání soboty sedmého dne. Zdá se tedy, že oba diskutované odkazy z 1. Makabejské,³³⁴ i když nezahnují celou chronologickou sekvenci, mají ve skutečnosti stejný záměr.

I v jiné apokryfní literatuře můžeme pozorovat podobný fenomén: jedna část chronologické sekvence je vypuštěna, ale zbylé prvky jednoduše implikují celý rozsah zachovávaných svátků. Sirach (či Ben Sira) odkazuje na roli Měsíce při stanovování "období", "dnů slavností [*heorte*] a novoluní."³³⁵ Sobota zde u Siracha pravděpodobně není implikována, protože není kupodivu zmíněna ani nikde jinde v celém textu knihy, která je poměrně dlouhá a byla sepsána ve druhém století př. n. l. Mnohem zajímavější je Sirachova zmínka, že David "dal krásu svátkům [*heorte*] a uspořádal jejich čas v průběhu roku k chvále Hospodina jména".³³⁶ Jedná se o jasnou narážku na Davidovo zavedení liturgických praktik v chrámu, jak je uvedeno v knihách Paralipomenon.³³⁷ Nemůžeme s jistotou tvrdit, že takovéto ustanovení zahrnovalo sobotu, nicméně obsahuje náznak zvyklosti uvádět výčet svátků podle času, kdy se v průběhu roku konají. Podobně viz také Baruch 1,14, spis z druhého století př. n. l., kde se mluví o "dnech svátků [*heorte*] a v ustanovených obdobích".³³⁸

V části popisující znesvěcení chrámu Antiochem zmiňuje pisatel 2. Makabejské sobotu a svátky. "Lidé nemají zachovávat sobotu [*sabbatizein*] ani svátky [*heorte*] svých předků, ani vyznávat, že jsou židé".³³⁹ V tomto případě zde vidíme odkaz na týdenní a roční svátky, které zjevně zahrnují všechny další svátky včetně měsíčních. Denní oběti již byly odstraněny znesvěcením chrámu.³⁴⁰

A nakonec zde máme pasáž z 1. Ezdráše 5,51-52,³⁴¹ která není obsažena v kanonické knize Ezdráš³⁴² a která nás přivádí k době, v níž se začalo zachovávání kultických svátků ve druhém chrámu v 6. stol. př. n. l.: "Dodržují svátky stánků... a přinášejí každý den [*hemera*] správné oběti a dále pravidelné oběti a pozdvihování o sobotách [*sabbaton*] a novoluních [*noumenia*] a o všech posvěcených svátcích [*heorte*]. Máme zde sekvenci denní/týdenní/měsíční/roční. Nevidím žádný důvod pro to, aby zde byl výraz svátky

323 Jud 8,6.

324 Du Preez, p. 181.

325 164 př. n. l.

326 1 Mak 1,39.

327 1 Mak 1,41-50.

328 1 Mak 1,45.

329 1 Mak 1,45-46.

330 1 Mak 1,47.

331 1 Mak 1,48.

332 Dan 7,25.

333 1 Mak 1,39-50.

334 1 Mak 1,39.45.

335 Sirach 43,6-8.

336 Sirach 47,10.

337 1 Par 23-26.

338 Srov. také 1 Mak 12,11.

339 2 Mak 6,6.

340 2 Mak 6,1-5.

341 5,50-51 LXX.

342 Viz Ezdr 3,8-13.

[*heorte*] limitován pouze na tři poutní svátky, protože jsou zde popsány jako "všechny posvěcené svátky". Du Preezova námitka,³⁴³ že se zde tyto výrazy na rozdíl od Koloským 2 vyskytují v plurálu, postrádá zmínku o tom, že pisatel zde odkazuje na opakování jednotlivých svátků (během roku máme více než padesát sobot).

Uvedený způsob klasifikace židovských svátků se také objevuje v mnoha dalších spisech raného judaismu včetně pseudoepigrafických děl Filóna Alexandrijského.

Odkazy na sobotu v pseudoepigrafických spisech

Du Preez zmiňuje několik odkazů na sobotu v knize Jubilejí z druhého století př. n. l., která je legendárním záznamem vidění, které obdržel Mojžíš na Sinaji.³⁴⁴ Kniha Jubilejí je zajímavá zejména proto, že se její autor zajímá o sobotu sedmého dne a o židovský kalendář svátků obecně, jak dokazuje mimo jiné i samotný název knihy, a proto nabízí kontext, kde se přirozeně řeší otázky, které zde diskutujeme. Du Preez se zabývá ne méně než sedmi místy z této knihy, v nichž je zmiňována sobota. Všechny tyto pasáže uvádějí seznam svátků, avšak s jiným vzorem než je tomu v Koloským 2, což du Preeze vede k závěru, že "zde nenacházíme žádnou roční-měsíční-týdenní sekvenci".³⁴⁵ Již zběžný pohled na tyto texty však vede k jinému závěru.

Jubileá 1,10 odkazuje na odpadnutí, které zavládlo v Izraeli po jeho vstupu do zaslíbené země. Říká se zde, že "mnozí budou zničeni a zajati a padnou do rukou nepřátel, protože opustili má nařízení, má přikázání a svátky mé smlouvy a mé soboty a má svatá místa". Tento seznam obsahuje pouze roční a týdenní svátky, ale žádné měsíční. Povšimněme si však, že sobota sedmého dne je zde označena jako "moje soboty" a to indikuje, podle du Preezových kritérií, že se jedná o týdenní soboty.

Zatímco v Jubilea 1,10 postrádáme jednu z obvyklých kategorií, ostatní odkazy z této knihy obsahují buď seznam týdenních, měsíčních a ročních svátků, k němuž přidávají další položky, nebo položky sekvence míchají způsobem, který nebývá v sekvenci běžný.

"Hospodin ustanovil slunce jako velké znamení na zemi pro dny, soboty, měsíce, svátky (dny), roky, roky odpočínutí, jubilea a pro všechny (určené) časy roku" (Jubileá 2,9). Jedná se o šestičlennou sekvenci zahrnující dny, týdny, měsíce, roky, sedmiletí a padesátiletí, což, dle mých poznatků, z tohoto textu dělá nejkompletnější seznam v nám známé starověké židovské literatuře. Výčet je nakonec shrnut frází "všechny (určené) časy roku".

Pokud by Izrael zapomněl na kalendář svátků, který je dle autora tvořen rokem o 364 dnech, pak "zapomenou novoluní a (určené) časy a soboty," všechna "nařízení roku".³⁴⁶ Zde nacházíme měsíční, roční a týdenní položky seznamu. O pár veršů dále čteme: "oni pokříví měsíce a soboty a svátky a jubilea",³⁴⁷ tj. (čtyřdílný) seznam měsíčních, týdenních, ročních a sedmiletých svátků. V dalším verši jsou popisovány "měsíce a (určené) časy a soboty a svátky",³⁴⁸ opět čtyřdílný seznam zahrnující měsíční, roční, týdenní a roční svátky. Dále autor tvrdí, že lidé ze zkažené generace v budoucích časech zapomenou "přikázání a smlouvu a svátky a měsíce a soboty a jubilea a všechny soudy".³⁴⁹ Znovu zde máme čtyřdílný seznam čítající roční, měsíční, týdenní a sedmileté svátky.

Uvedené odkazy z knihy Jubilejí se od Kol 2 liší v tom, že mají tendenci uvádět seznam svátků v jiném pořadí či přidávají další svátky nebo místo singuláru používají plurál. Proto du Preez popírá souvislost s Kol 2, kde se naopak vyskytuje jednoznačná sekvence roční, měsíční, týdenní.

Nicméně pro většinu z nás se zdá zřejmé, že v uvedených pasážích z knihy Jubilejí se jejich autor snaží podat nám seznam všech zachovávaných svátků, které z jeho pohledu budou v budoucích generacích ohrožené. Jedná se o roční, měsíční, týdenní a sedmileté svátky. Pořadí jednotlivých svátků zde nehraje žádnou roli. V každém z uvedených příkladů se sobota sedmého dne jeví jako zástupce týdenních svátků.

343 Du Preez, p. 180.

344 Ex 24,18.

345 Du Preez, p. 181.

346 Jubilea 6,34.

347 Jubilea 6,37.

348 Jubilea 6,38.

349 Jubilea 23,19.

Du Preez má pravdu když tvrdí, že zde nenacházíme žádný stereotyp v podání výčtu svátků, který by striktně kopíroval roční, měsíční a týdenní prvky. Nacházíme zde však jistý pokus autora o všezahrnující seznam izraelských svátků, který následuje chronologický vzorec.

Apokalypsa 1. Henochova je smíšená práce, která byla velmi populární v rané křesťanské éře a je dokonce citována i v Novém zákoně.³⁵⁰ Část knihy nazvaná "Kniha o drahách nebeských světél"³⁵¹ datovaná do r. 110 př. n. l., obsahuje několik odkazů na svátky, které jsou předmětem našeho zájmu. 1. Henochova 82 je Metuzalémovo zjevení³⁵² o astronomických kalkulacích kalendářního roku. Ten je, stejně jako v knize Jubileí, tvořen 364 dny rozdělenými do 12 měsíců po 30 dnech a každý třetí měsíc (tzv. období) se vkládal jeden den navíc.³⁵³ Zřetelná je zde obava pisatele, že přijetí standardního lunárního roku o 354 dnech, jako tomu bylo v Jeruzalémě, by vedlo k chaosu v datování svátků.³⁵⁴ Bůh ustanovil nebesa, aby označovala "měsíce, svátky, roky a dny" a řády hvězd na svých "místech, obdobích, svátečních dnech a měsících".³⁵⁵ A opět "jejich (určená) období, která je vedou po jejich místech, řádech, časech, měsících, mocnostech a stanovištích".³⁵⁶ V této pasáži chybí sobota, ledaže by byla zahrnuta v termínu "dny", ty se však zdají být spíše odkazem na běžné dny týdne. Jak je vidět, ostatní části standardní formule zde zmíněny jsou. Uvedený text tedy pouze ukazuje, že formule nebyla zkostratělá, ale přístupná rozšíření, zkrácení či přeskupení dle potřeby, aby sdělila záměr, jaký autor zamýšlel. Účelem takového jazyka je nabízet liturgické pořadí pro různé časové periody v průběhu roku.

Sobota u Filóna Alexandrijského

Filón Alexandrijský³⁵⁷ žil a pracoval mezi židovskou komunitou v Egyptské Alexandrii a byl současníkem Ježíše a apoštolů. Je námětem k diskuzi, nakolik byl Filón skutečným reprezentantem židovského myšlení své doby. Pravděpodobně reprezentuje jistý proud tohoto myšlení, který byl charakteristický pro Alexandrii a pravděpodobně i některé další části helénského světa. Ačkoli du Preez do své analýzy Filóna nezahrnuje, obsahuje druhá část Filónovy *De specialibus legibus* (Výklad zákona) pasáž relevantní k naší diskuzi.³⁵⁸

Tento oddíl hovoří o tom, co Filón nazývá "deset svátků" zákona. Ačkoli diskuze zde uvedená je velmi rozsáhlá, vidíme v ní rozdělení na následující prvky: rituály prováděné denně; týdně o sobotách; měsíčně o novoluních; roční svátky velikonoce, prvního snopku, nekvašených chlebů, troubení, den smíření a svátek stánků. V rozšířené formě zde nalézáme známou klasifikaci: denní/týdenní/měsíční/roční a jednoznačně je zde obsažena sobota sedmého dne. Pořadí je obrácené v porovnání s Kol 2,16, avšak není pochyb, že záměr je shodný: podat chronologický výčet izraelských svátků. Filónovu diskuzi můžeme pokládat za reprezentativní, co se týká tradičních kategorií, v nichž uvažujeme o starověkých svátcích zachovávaných v Izraeli a jejichž praktikování pokračovalo i v Kol 2,16.

Sobota v Kol 2,16

Na základě všech výše diskutovaných pasáží, které vytváří sémantické pozadí pro náš text v listu Koloským, je těžké vyhnout se závěru, že ve frázi "*kvůli svátkům, novoluním nebo sobotám*" je jednoznačně zahrnuta i sobota sedmého dne.³⁵⁹ Sobota je zde zmíněna a žádné exegetické eskamotérství, jakkoli dobře myšlené, ji nemůže odstranit. "Důkazy jsou naprosto přesvědčivé" tvrdí Ratzlaff ve prospěch interpretace soboty v Kol 2,16 jako soboty sedmého dne.³⁶⁰

Du Preez se snaží otupit tento závěr odkazem na řecký překlad výrazu *šabbat* v Lv 23,32, jak bylo již výše zmíněno. "Je to pro vás nejsvětější sobota; budete pokořovat své duše. Večer devátého dne toho měsíce,

350 Jud 14-15.

351 Kap. 72-82.

352 1 Hen 82,1.

353 1 Hen 5-6.

354 Russel, p. 39-40.

355 1 Hen 82,8-9.

356 1 Hen 82,10.

357 20 př. n. l. - 50. n. l.

358 Filón 2.11-48.

359 Kol 2,16.

360 Ratzlaff, p. 194.

od večera až do večera, budete zachovávat svoji sobotu". Jedná se o odkaz na zachovávání dne smíření.³⁶¹ *Šabbat* se zde v LXX překládá jako *sabbata*, což je stejný výraz, jaký je použitý v Kol 2,16. "Máme zde příklad jednoduchého výrazu 'sobota' jak v originálním znění hebrejského textu, tak v řeckém překladu, Septuagintě," píše du Preez, "který se používal k označení jiného svátku než soboty sedmého dne".³⁶² A dále pokračuje poukázáním na to, že *sabbata* se v Kol 2,16 vyskytuje bez jakéhokoli specifického markeru, který se používal, pokud měl tento výraz označovat týdenní soboty, a proto tento výraz může v Kol 2 označovat i něco jiného než sobotu sedmého dne.

Již jsme si ukázali, že sobota se v Kol 2,16 vyskytuje s jinými dvěma markery, které indikují, že se vskutku jedná o týdenní sobotu. Jedná se o výrazy "svátky" (roční) a "novoluní" (měsíční) a poslední část této známé chronologické trilogie pak tvoří sobota. Toto zjištění zpochybňuje závěr učiněný na základě Lv 23,32, že sobota zde označuje jeden z ročních svátků a nikoli sobotu sedmého dne.

Skutečnost, že Kol 2,16 je *crux interpretum* jak pro zastánce soboty, tak pro její odpůrce, je du Preezem zmíněna pouze okrajově,³⁶³ i když by se ve skutečnosti mohla stát jeho nejsilnějším argumentem. Můžeme to vyjádřit ve formě otázky: V jakém smyslu je v Koloským 2 míněna sobota sedmého dne? Jaký je charakter soboty v tomto textu?

Teologové jsou již dlouho nejednotní v otázce skutečné podstaty rituálních praktik, o kterých se zmiňuje list Koloským. Kdo v Kolosích trval na věcech týkajících se "jídla a pití" a "svátků, novoluní a sobot"? Jak zamýšleli praktikovat jejich zachovávání?

Zdá se, že dopis Koloským reflektuje židovský prvek v koloské křesťanské komunitě. Zmiňuje se zde lidská tradice [*paradosis*],³⁶⁴ obřizka,³⁶⁵ dietní omezení týkající se jídla a pití,³⁶⁶ zákazy "toho se nedotykej, to nechutnávej, na to nesahej"³⁶⁷ a samozřejmě svátky, novoluní a soboty.³⁶⁸ Židovský historik Josefus Flavius, který psal jen o pár let později, než byl sepsán list Koloským, udává, že seleukovský král Antiochus Veliký (nar. 242 př. n. l.) přesídlil z Mezopotámie do údolí Lycus, kde se nachází Kolosy, několik tisíc židovských rodin.³⁶⁹ Proto je zřejmé, že v této oblasti přetrvala populace židovské národnosti a část z nich bezpochyby konvertovala ke křesťanství během Pavlovy misijní činnosti.

Co však tak snadno do židovského pozadí nezapadá, jsou odkazy na "uctívání andělů", "vesmírné mocnosti", tedy duchovní bytosti, které obývají svět a mají moc nad lidmi, a "zdání moudrosti v ochotném uctívání, v pokoře a tvrdé kázni těla".³⁷⁰ Tento důraz na exklusivismus, asketismus a angeologii vedl mnoho teologů k závěrům, že se zde jedná o jakousi ranou formu gnosticizmu, gnostickou formu judaismu³⁷¹ či alespoň synkretismus ovlivněný silně judaismem a provázaný s křesťanstvím.³⁷² Zastánci této filosofie si možná představovali anděly a vesmírné mocnosti, které vytváří hrozbu pro lidské bytosti a také ovládají přístup k božskému. Možná nabádali k striktnímu asketismu, který slučoval dietní praxi a zachovávání židovských svátků, jako k doplňku evangelia. Pokud tomu tak bylo, pak jejich schéma zastínilo dostatečnost toho, co Bůh učinil v Kristu, a proti tomu apoštol vyjadřuje své varování.³⁷³ Není jasné, zda se zde setkáváme s plně rozvinutým systémem učení. Spíše se pravděpodobně jednalo o filosofii, která převzala některé prvky jak z judaismu, tak z helénismu, což byl přístup obvyklý pro náboženský mix, který se v té době vyskytoval v Malé Asii.

Žel však neznáme přesnou povahu toho, co někteří koloští obhajovali. Není jasné, jak do své filosofie integrovali roční, měsíční a týdenní židovské svátky, či jak dodržovali ostatní rituální prvky zmíněné v textu. Proto si nemůžeme být jistí, co přesně se v textu diskutuje. Takováto nejistota ohledně subjektu praxe či víry, zdá se, diskvalifikuje použití této pasáže jako argumentu jak pro, tak i proti zachovávání soboty. Text zůstává *crux interpretum*.

361 Lv 23,26-31.

362 Du Preez, p. 48-49.

363 Du Preez, p. 5-7.

364 Kol 2,8; srov. Mt 15,3.

365 Kol 2,11.14; 3,11.

366 Kol 2,16.

367 Kol 2,21.

368 Kol 2,16.

369 Starožitnosti 12,3-4.

370 Kol 2,18-20.

371 Abbott, xlviii.

372 Kimmel, pp. 339-340; Carson, Moo & Morris, pp. 331-338; Maly & Horgan, vol. 3, p. 861.

373 Lincoln, p. 566.

Se vši pravděpodobností se však zdá, že jsou zde nějakým způsobem zahrnuty sobota a další židovské svátky. V římském světě byla sobota unikátní pro judaismus, a proto je divné vidět apoštola, jak používá tento termín k tomu, aby odkázal na nežidovské zvyky. Tolik jednoduchá dedukce.

Ve spojitosti s Kol 2. kapitolou je třeba vzít v úvahu ještě dva další Pavlovy texty. První obsahuje jazyk podobný tomu v Kol 2:

"Dříve jste však neznali Boha a byli jste otroky bohů, kteří ve skutečnosti bohy nejsou. Nyní jste však Boha poznali; lépe řečeno: byli jste od Boha poznáni. Jak to, že se zase navracíte k těm bezmocným a ubohým mocnostem a chcete se jim dát znovu do otroctví? Dodržíte ustanovení pro dny a měsíce, období a roky! Bojím se, aby úsilí, které jsem vám věnoval, nebylo nakonec nadarmo."³⁷⁴

"Dny", "měsíce", "období" a "roky" zde mohou odkazovat na týdenní, měsíční a roční židovské svátky, podobně jako v Kol 2. Je jisté, že list Galatským byl napsán jako vyjádření nesouhlasu vůči jistým židovským legalizačním tendencím mezi galatskými konvertity.³⁷⁵ Pokud je jednou z námitek i sobota, což se zdá být, je Pavlova námitka proti Galatským podobná té v listu Koloským: jakoukoli snahu přinutit konvertity zachovávat sobotu či jakýkoli další židovský svátek chápe Pavel jako "krok zpět". Pro Koloské je to pád zpět z jejich reality ke "stínu věcí". Pro Galatské to znamená návrat zpět do otroctví "ubohým mocnostem".

Druhý text se nachází v listu Římanům ve 14. kapitole. Pavel se zde snaží vyřešit spor v římském sboru mezi vegetariány a těmi, kdo jedí vše.³⁷⁶ Může to být odkaz na spor mezi těmi, kteří si myslí, že je dovoleno jíst jídlo obětované bohům v místních svatyních, a těmi, kteří takové jídlo odmítají jíst z důvodu jeho předchozího zasvěcení pohanským bohům nebo proto, že není košer, a kteří jsou proto nuceni jíst pouze rostlinnou potravu.³⁷⁷ Vegetariánství bylo charakteristickým prvkem mnoha náboženských hnutí prvního století.³⁷⁸ Pavlova rada spočívala v tom, aby nikdo nesoudil ani toho, kdo se zřiká určitého druhu stravy, ani toho, kdo jí a pije vše.³⁷⁹ V rámci této diskuse se dotýká i podobného sporu týkajícího se zachování dní: "Někdo rozlišuje dny, jinému je den jako den."³⁸⁰ Jedná se pravděpodobně o spor, který byl v tomto sboru již vyřešen dříve, a proto ho nyní apoštol v Ř 14 znovu celý nerozebírá, ale pouze zde říká: "Každý nechť má jistotu svého přesvědčení. Kdo zachovává určité dny, zachovává je Pánu."³⁸¹ Není jisté, zda tato raná diskuse měla co do činění se sobotou a dalšími svátky, ale je to velmi pravděpodobné. Mlčení textu v této věci činí jakýkoli definitivní závěr nemožným. Přesto je rada, kterou zde Pavel dává, podobná té v listu Koloským 2. Zvláštní dny, o nichž se mluví, pozbyly své pokračující platnosti a jejich zachování by nemělo být vyžadováno. Avšak na nikoho, kdo se rozhodne tato zachování dodržovat, by neměly být uvaleny žádné sankce. De Lacey poznamenává: "Ve věci zachování svátků již nejsou křesťané dále svázáni vnějšími požadavky."³⁸²

Z pohledu těchto tří pasáží, zejména Kol 2, se zdá, že proklamovat závaznost zachování soboty sedmého dne pro křesťany stojí v protikladu k Pavlovu učení. Zachování soboty musí být ponecháno na svědomí jednotlivce. Nikdo není oprávněn posuzovat v tomto ohledu druhého. A opravdu, pokud následujeme Pavla, neměl by nikdo z nás trvat na sobotě jako na velkém znamení věrnosti Bohu. Pokud tak někdo činí, jde daleko za průkazné texty Nového zákona. Listy Koloským, Galatským a Římanům se zdají být v opozici k pokusům ustanovit sobotu "prubířským kamenem ortodoxie".³⁸³ List Koloským spíše potvrzuje, že sobota a další svátky jsou "pouze stínem toho, co mělo přijít, ale podstata je v Kristu".³⁸⁴ Konečnou zkouškou pro křesťany je Kristus, a nikoli sobota.

Podle knihy Skutků pokračoval Pavel po svém obrácení v zachování soboty a zdá se, že také zachovával velikonoce/svátek nekvašených chlebů,³⁸⁵ letnice³⁸⁶ a další svátky.³⁸⁷ On sám tuto skutečnost vysvětluje těmito slovy: "Ode všech jsem svobodný, ale všem jsem se vydal jako otrok, abych jich co nejvíce získal. Pro

374 Ga 4,8-11.

375 De Lacey, p. 181.

376 Ř 14,1-3.

377 Wright, vol. 10, p. 735; viz 1 Kor 8.

378 Knox, vol. 9, p. 613.

379 Ř 14,4.13-18.

380 Ř 14,5.

381 Ř 14,5-6.

382 De Lacey, p. 183.

383 De Lacey, p. 183.

384 Kol 2,17.

385 Sk 20,6.

386 Sk 20,16.

387 Sk 21,24-26.

Židy jsem jako Žid, abych získal Židy; pro lidi pod Zákonem jsem jako pod Zákonem, abych získal ty, kdo jsou pod Zákonem".³⁸⁸ Jako příklad Pavlovy přizpůsobivosti původním židovským zvykům může sloužit záležitost s obřezáním Timotea.³⁸⁹ Přesto byl Pavel obviňován z toho, že učí konvertity z pohanů, aby nepraktikovali obřizku ani "nezachovávali zvyky".³⁹⁰ S největší pravděpodobností Pavel sám zůstal u řady původních židovských zvyků z ryze pragmatických důvodů, ale na své následovníky tyto závazky již nekládal. Můžeme diskutovat o tom, zda učil své následovníky dodržovat omezení určená na Jeruzalémském koncilu.³⁹¹ Ve sborech, zdá se, povoloval značnou šíři volnosti, protože byl přesvědčen o tom, že Tóra se vzdala své závaznosti ve prospěch Kristova zákona.³⁹² Zde již sobota nezastává žádné významné postavení a neměla by tedy být prosazována. Historie křesťanství dokládá, že církev z většinového pohledu v otázce soboty následovala Pavlovo učení.

S postupným rozmachem křesťanství v řecko-římském světě, jak se církev stále více a více oddělovala od judaismu, byla sobota a ostatní židovské svátky postupně odloženy.³⁹³ Zachovávání soboty a ostatních svatých dnů přestalo být závazné a stalo se nepovinné.³⁹⁴ Nejedná se v žádném případě o hromadné odpadnutí, jak tvrdí adventisté, ale o postupný proces uvědomění a rozpoznání, že původní zachovávání soboty je nyní nahrazeno novým životem v Kristu. Všechny tyto odlišnosti, jejichž účelem bylo ukázat na rozdíl mezi židy a pohany, byly "dočasné".³⁹⁵

"Stín" byl nyní nahrazen realitou. Podle pisatele listu Židům to znamená, že sobotní odpočinek již označuje nikoli zachovávání jednoho konkrétního dne, ale duchovní odpočinek víry.³⁹⁶ Přesto, jak Bacchiocchi připouští, byl "proces oddělení stínu od reality, pomíjivého od trvalého, postupný a nebyl bez potíží".³⁹⁷

Shrnuto, Kol 2,16 zůstávají textem, jehož výklad je obtížný. Tato obtížnost se týká především rozpoznání přesného významu textu: "*Nenechte se tedy nikým odsuzovat kvůli jídlu nebo pití, kvůli svátkům, novoluním nebo sobotám.*" Avšak vezmeme-li v úvahu častý výskyt chronologické klasifikace těchto svátků v židovské literatuře, je téměř jisté, že sobota zde zmíněná je skutečně sobotou sedmého dne. Tato sobota, o níž se v textu píše, byla zachována a prosazována jako závazná svými zastánci v Kolosích. Nemůžeme proto tvrdit, jako to činí Du Preez, že "*Přesvědčivá váha intertextových, lingvistických, sémantických, strukturálních a kontextuálních důkazů ukazuje, že sabbata [sabbaton] z Kol 2,16 ukazuje na starodávné židovské ceremoniální soboty.*"³⁹⁸ "Přesvědčivá váha" důkazů spíše vede k závěru, že *sabbaton* v tomto textu znamená sobotu sedmého dne. Pro ty, kdo prosazují sobotu sedmého dne jako požadavek pro křesťanský život, tak tato pasáž i nadále zůstává vážnou výzvou.

388 1 Kor 9,19-20.

389 Sk 16,3.

390 Sk 21,21.

391 Sk 15,13-21.

392 Ga 6,2.

393 Swartley, 1997, vol. 2, p. 1008.

394 Bruce, p. 64.

395 Ridderbos, p. 284.

396 Žd 4,9-11.

397 Bacchiocchi, pp. 149-150.

398 Du Preez, p. 148.